

U H B A B

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/O3947-2015-GE-17304)

UHBAB DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu “yayınlanabilir” yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz.
2. Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.uhbabdergisi.com adresinden edinilebilir.
3. Dergimiz yılda dört sayı şeklinde çıkmakta her yılın “Mart – Haziran – Eylül – Aralık” aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser “makale” ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.
4. Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 9001-2008 Belge No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No: 12880) kalite belgeleriyle ve (2015/03947-2015-GE-17304) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.
5. Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN NO: 2147-4168 İnternet ISSN NO: 2147-5385 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığından dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.
6. Dergimizde apa sistemi uygulanmaktadır. Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Çalışanlarda Ödüllendirmenin İş ve Performans Üzerine Etkisi, UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim

tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metnin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.

7. Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.
8. Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.
9. Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı “makale formatında olmak zorundadır” türünde yayınlara yer verilmektedir.
10. Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği Şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)’a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT UHBAB JOURNAL

1. Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as “issuable” positively by two field referees aren’t published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case.
2. Author(s) cannot make a demand for the journal’s procedure concerning the academicians in journal’s referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren’t given any information, system process cannot be changed. All kinds of information about our journal can be obtained from the website of the journal www.uhbabdergisi.com.
3. Our journal publishes four times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months “March – June – September - December”. All readers can download the articles from the journal’s web system and the relevant paper “article” can be used on condition that our journal is given reference. Readers can reach to all volumes of our journal for free.
4. All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 9001-2008 Doc. No: 12879 & ISO 14001-2004 Doc. No: 12880) and trademark patent (2015/04314-2015-GE-18970). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi information.
5. Our journal has both printed and online version. All kinds of information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number Print ISSN NO: 2147-4168 and Online ISSN NO: 2147-5385.
6. APA system is applied in our journal. Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et all, 2015:1), in the reference part “YILMAZ, M., (2015)”. It is indicated as Effect of Rewarding in Employees on Job and Performance, UHBAB International Refereed Journal of Humanities and Academic Sciences, Issue:13, Volume:4, pp.1-2. All

authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation for internet sources to indicate access date and the entire last accessed internet link in the references and below the page by giving numbers.

7. References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal is required to be taken into account for all authors.
8. Our journal is internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.
9. Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction “have to be in an article format” and these publications are also included.
10. All papers sent to the journal shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected by the format and date uploaded to the system. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA VE UYGULAMA

THE EXAMINATION OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS' PERCEPTION LEVELS OF THEIR BODY IMAGES IN TERMS OF SOME VARIABLES 1-11

Ünal TÜRKÇAPAR

AİLE İÇİ YAKIN İLİŞKİLERDE DENEYİMLER ÖLÇEĞİNİN KISA FORMU: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI 12-21

Ahmet AKIN, Okan BİLGİN, Ümran AKIN

SPOR FEDERASYONLARI ÇALIŞANLARININ SINIRSIZ KARİYER TUTUMLARI İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ 22-42

Mustafa TÜRKMEN

AŞK YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI 43-53

Ahmet AKIN, Banu YILDIZ, Ümran AKIN

THE EVALUATION OF THE TEACHERS' VIEWS ABOUT ENVIRONMENTAL EDUCATION AND ISSUES 54-76

Okan SARIGÖZ, Ahmet DÖNGER, Mehmet Şirin CENGİZ

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ALAN 60 AY VE ÜZERİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (KIRIKKALE İLİ ÖRNEĞİ) 77-101

Pınar YENER, Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ, ÇEVİKLİK VE ENTEGRASYONUN OPERASYONEL VE FİNANSAL PERFORMANSA ETKİSİ 102-131

Murat SAĞBAŞ, Hüseyin İNCE

STATE PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS PERCEPTIONS AS TO THE CONCEPT OF TIME MANAGEMENT 132-150

Murat KORKMAZ, Nurhayat ÇELEBİ, Gökşen ARAS, Ayça GÜRKAN, Ali Serdar YÜCEL

DERLEME VE LİTERATÜR

GELİR DAĞILIMI VE EĞİTİM HARCAMALARI 151-181

Nurhayat ÇELEBİ, Berrak GÖKMEN

16TH CENTURY STATUS OF POPULATION AND ECONOMIC LIFE IN İSKENDERİYE 182-192

Nurullah KARTA

AHMET MİTHAT EFENDİ'YE GÖRE ÇOCUK EĞİTİMİNDE ANNE - BABANIN ROLÜ 193-215

Mehmet ÖZDEMİR, Hatice EMİROĞLU

TURİZM ve BÖLGESEL KALKINMA İLİŞKİSİ: TRC1 BÖLGESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 216-237

İbrahim GİRİTLİOĞLU, Mehmet Sedat İPAR, Bünyamin ÖZLÜ

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ GELİŞİMİ 238-272

Merve SÖNMEZ SÜVEYDAN, Erdem ÜNVER

"FELÂTUN BEY İLE RAKİM EFENDİ" ROMANINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR BAKIŞ 273-312

Oğuz Kamil ERCANTÜRK

KORUMA ALTINDAKİ BİNALARDA SAĞLIK-GÜVENLİK PARAMETRELERİ AÇISINDAN TEHLİKE ETMENLERİ 313-332

Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU, Yılmaz KARATEPE,

Esin TÜMER

BAŞ EDİTÖR

Gülten HERGÜNER

BAŞ EDİTÖR YARDIMCILARI

Ali Serdar YÜCEL
Fatma TEZEL ŞAHİN
Adalet KANDIR
Yasemin KESKİN BENLİ
Nejla GÜNAY

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Murat KORKMAZ

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRÜ

Gökşen ARAS
Feryal ÇUBUKÇU

EDİTÖRLER

Nezahat GÜÇLÜ
Ümran SEVİL
Nurhayat ÇELEBİ
Çetin YAMAN
Erdal ZORBA
Ayhan AYTAÇ
Hülya Gülay OGELMAN
Eva ŞARLAK
Emine DEMİRAY

ALAN EDİTÖRLERİ

Fatma Nalan TÜRKMEN (Sanat Tarihi)
Fatih ÇATIKKAŞ (Spor Bilimleri)
Ayhan HELVACI (Müzik Eğitimi)
Kemal GÖRAL (Spor Sağlık)
Yavuz TAŞKIRAN (Spor Yönetimi)
Ayla TAŞKIRAN (Spor Yönetimi)
Arzu ÖZYÜREK (Okul Öncesi)
Şükran Güzin ILICAK AYDINALP (İletişim)
Serdar TOK (Ölçme Değerlendirme)
Birsen KOLDEMİR (İşletme)
Güliden ERTUĞRUL (Yabancı Diller)
Ramazan ERDEM (Sağlık Yönetimi)
Serdar ERDURMAZ (Siyaset Bilimleri)
Salih ÖZTÜRK (İktisat)
Neylan ZİYALAR (Psikoloji)
Havva YAMAN (Eğitim)
Şakir BATMAZ (Edebiyat)
Nuray EKŞİ (Hukuk)
Besim AKIN (İşletme)
Murat DELİCE (Siyaset ve Politika)
Murat ERCAN (Uluslararası İlişkiler)
Kürşad GÜLBAYAZ (Sahne Sanatları)
Sefer GÜMÜŞ (Pazarlama)
Taner AKÇACI (Ekonometri)
Fikriye TOKER (Sağlık İşletmeciliği)

TEKNİK EDİTÖR

Burhan MADEN
Mümin ŞAHİN
Hakan AÇIKGÖZ

DİL EDİTÖRÜ

Gülsemin HAZER

SİSTEM EDİTÖRLERİ

Ali Murat KIRIK

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

Gökhan DELİCEOĞLU
Emre DÜNDER

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU

Johann KIRSTEN
Senny MASIKE
Alvaro ANGUIX
Gautam SENGUPTA
Stephen L.VARGO
Hing KAI CHAN
Aniruddha BAGCHI
Hope BAKER
Tridib BANDYOPADHYAY
Janice BARROW
Timothy BLUMENTRITT
Aberdeen Leila BORDERS
Elizabeth BOYD
David BRAY
Billie Ann BROTMAN
Lance BROUTERS
Jane CAMPBELL
Stacy M. CAMPBELL
Susan CARLEY
Traci CARTE
Marcus L. CAYLOR
Satya CHAKRAVORTY
Dennis J. CAHAMBERS
Catherine CLEVELAND
Robin CHERAMIE
A. Bruce CLEMENTS
Richard CLUNE
Justin COCHRAN
Thomas W. DELBROOK
Pamila S. DEMBLA
Min-Sun WUANG
Shih-Hung TAI
Bin-Tsann YANG

İLETİŞİM EDİTÖRÜ

Michael KUYUCU

DERGİ YÖNETİM KURULU

Murat KORKMAZ
Nezahat GÜÇLÜ
Gülten HERGÜNER
Çetin YAMAN
Fatma TEZEL ŞAHİN
Fatih ÇATIKKAŞ
Ali Serdar YÜCEL
Gökşen ARAS
Emre YANIKKEREM
Sefer GÜMÜŞ
Av. Onur BAYKAN
Av. Bülent YILMAZ

YAYIN KURULU

Murat KORKMAZ
Nalan AKDOĞAN
Gökşen ARAS
Gülten HERGÜNER
Fatma TEZEL ŞAHİN
Eva ŞARLAK
Nezahat GÜÇLÜ
Hülya Gülay OGELMAN
Ali Serdar YÜCEL
Çetin YAMAN
Murat DELİCE
Sefer GÜMÜŞ
Ayhan AYTAÇ
Ali Murat KIRIK
Nurhayat ÇELEBİ
Arzu ÖZYÜREK
Adalet KANDIR
Yasemin KESKİN BENLİ
Emine DEMİRAY
Bülent KILIÇ
Yavuz TAŞKIRAN

YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

- Adli Bilimler
- Adli Tıp Bilimleri
- Almanca Mütercim Tercümanlık
- Amerikan Dili ve Edebiyatı
- Arap Dili ve Edebiyatı
- Araştırma Teknikleri
- Arkeoloji
- Banka Yönetimi ve Performans
- Bankacılık
- Bankacılık ve Risk Yönetimi
- Bilgisayar Teknolojileri
- Bilişim Sistemleri
- Çağdaş Dans ve Performans Sanatları
- Çağdaş Türk Sanatları
- Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler
- Çevre Bilimleri
- Coğrafya
- Deniz Ulaştırma İşletmeciliği
- Diğer Sosyal Bilimler
- Edebiyat
- Eğitim
- Eğitim Psikolojisi
- Ekonometri
- Ekonomi
- Felsefe
- Finans Yönetimi
- Finansal Yönetim
- Fransızca Mütercim Tercümanlık
- Gazetecilik
- Girişimcilik ve Kobi Uygulamaları
- Grafik Tasarım
- Güvenlik Bilimleri
- Güzel Sanatlar
- Görsel ve İletişim Sanatları
- Halkla İlişkiler
- Hastane Yönetimi
- Hayvan Hakları
- Hemşirelik ve Sağlık Yöneticiliği
- Hukuk
- Japon Dili ve Edebiyatı
- Kamu Maliyesi
- Kamu Yönetimi
- Lojistik
- Maliye
- Matematik
- Matematik Öğretmenliği
- Mimarlık
- Moda Tasarımı
- Muhasebe ve Finansman
- Müzik
- Okul Öncesi Eğitim Bilimleri

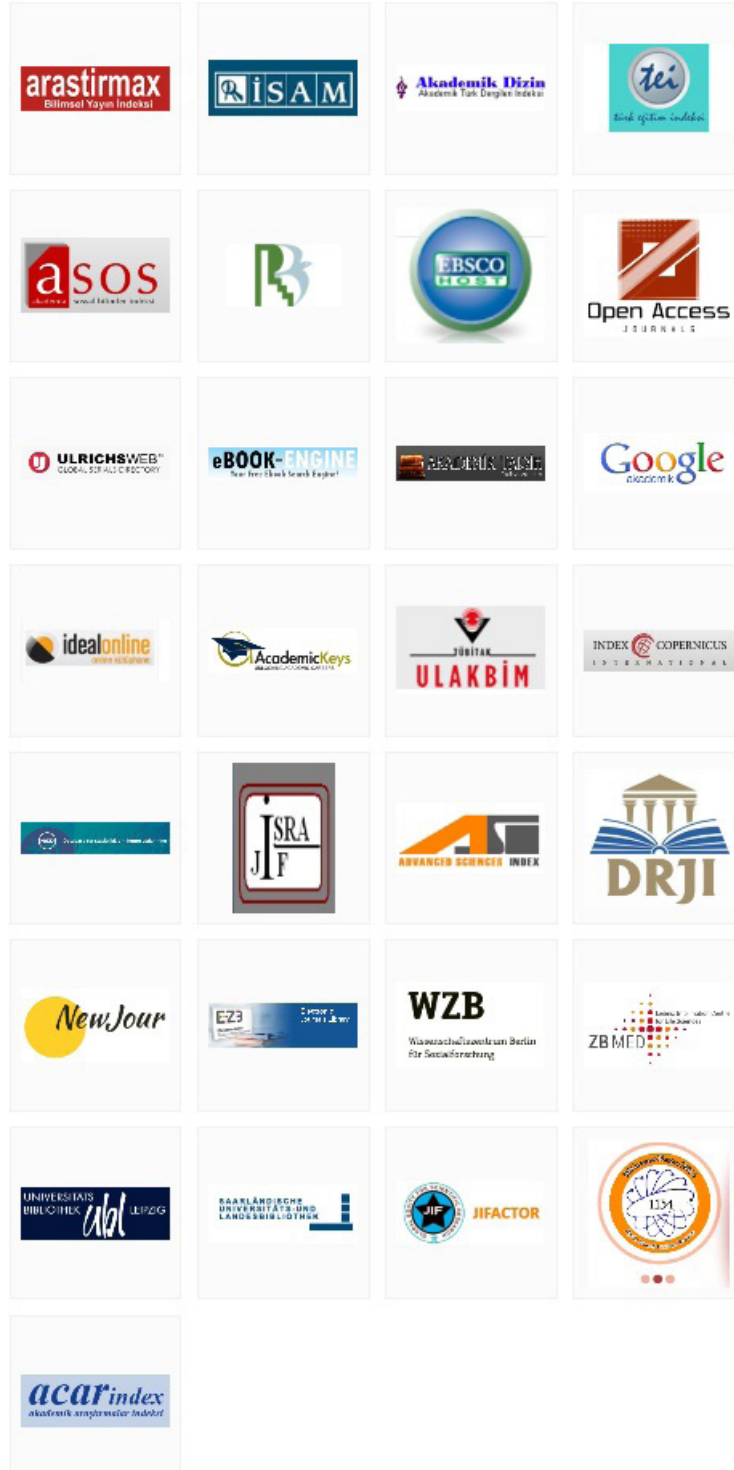
- Oyunculuk ve Sahne Sanatları
- Para ve Politika
- Pazarlama
- Pazarlama Araştırmaları ve Uluslararası Pazarlama
- Pazarlama ve İletişim Yönetimi
- Proje Yönetimi
- Psikoloji
- Radyo Televizyon
- Reklamcılık
- Resim
- Risk Yönetimi
- Sağlık Hizmetleri
- Sağlık İdaresi ve Yönetimi
- Sağlık İşletmeciliği
- Sahne Sanatları
- Sanat Tarihi
- Sayısal Yöntemler
- Sigortacılık ve Risk Yönetimi
- Siyaset Bilimi
- Sosyal Hizmet
- Sosyal Psikoloji
- Sosyoloji
- Spor Bilimleri
- Sınıf Öğretmenliği
- Tarih
- Tarım Ekonomisi
- Tedarik Zinciri ve Yönetimi
- Tekstil
- Temel İnşaat Uygulamaları ve Proje Yönetimi
- Tiyatro
- Toplum ve İnsan
- Turizm
- Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi
- Türk Dili ve Edebiyatı
- Türkçe Öğretmenliği
- Türkiye Ekonomisi ve Ekonomi Politikaları
- Türkiye ve Dünyada Basel Uygulamaları
- Türkiyede Tarım Uygulamaları
- Uluslararası Siyaset ve Politika
- Uluslararası İktisat
- Uluslararası İlişkiler
- Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi
- Yabancı Diller
- İktisat
- İlahiyat
- İletişim
- İngiliz Dili Mütercim Tercümanlık
- İngiliz Dili ve Edebiyatı
- İnsan Kaynakları Yönetimi
- İnsan ve Toplum Bilimleri
- Üretim İşlemler Yönetim ve Uygulamaları
- İslam Tarihi
- İstatistik
- Yönetim Organizasyon
- Yönetim ve Bilişim Sistemleri
- Zaman Yönetim Kavramları ve Psikoloji
- Öğretim Teknolojileri

DISCIPLINES

- Forensic Sciences
- Forensic Medicine Sciences
- German Translation and Interpretation
- American Language and Literature
- Arabic Language and Literature
- Research Techniques
- Archeology
- Bank Management and Performance
- Banking
- Banking and Risk Management
- Computer Technology
- Instructional Technology
- Contemporary Dance and Performing Arts
- Contemporary Turkish Arts
- Labour Economics and Industrial Relations
- Environmental Sciences
- Geography
- Maritime Transportation Management
- Other Social Sciences
- Literature
- Education
- Educational Psychology
- Econometrics
- Economics
- Philosophy
- Financial Management
- Financial Management
- French Translation and Interpretation
- Journalism
- Entrepreneurship and Sme Activities
- Graphic Design
- Security Sciences
- Fine Arts
- Visual and Communication Arts
- Public Relations
- Hospital Administration
- Animal Rights
- Nursing and Health Administration
- Law
- Japanese Language and Literature
- Public Finance
- Public Administration
- Logistics
- Finance
- Mathematics
- Mathematics Teaching
- Architecture
- Fashion Design
- Accounting and Finance
- Music
- Pre-school Education

- Acting and Performing Arts
- Monetary Policy
- Marketing
- Marketing Research and International Marketing
- Marketing and Communication Management
- Project Management
- Psychology
- Radio and Television
- Advertising
- Painting
- Risk Management
- Health Services
- Health Administration and Management
- Health Administration
- Performing Arts
- Art History
- Numerical Methods
- Insurance and Risk Management
- Political Sciences
- Social Work
- Social Psychology
- Sociology
- Sports Science
- Classroom Teacher
- History
- Agricultural Economics
- Supply Chain and Management
- Textile
- Basic Construction Practices and Project Management
- Theatre
- Society and Human
- Tourism
- Tourism Administration and Management
- Turkish Language and Literature
- Turkish Language Teaching
- Turkish Economics and Economy Policies
- Basel Applications in Turkey and the World
- Agricultural Practices in Turkey
- International Politics and Policy
- International Economics
- International Relations
- International Relations and Political Science
- Foreign Languages
- Economics
- Theology
- Communication
- English Translation and Interpretation
- English Language and Literature
- Human Resource Management
- Human and Social Sciences
- Production Management and Practices
- History of Islam
- Statistics
- Management Organization
- Management and Instructional Technology
- Time Management and Psychology
- Teaching Technologies

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

DİĞER DERGİLERİMİZ

1. BESLENME ARAŞTIRMALARI	http://www.dbhadergisi.com
2. KADIN HASTALIKLARI VE JİNEKOLOJİ	http://www.jacsdergisi.com
3. ORTOPEDİ TRAVMATOLOJİ	http://www.otshdergisi.com
4. PAZARLAMA VE PAZAR ARAŞTIRMALARI	http://www.uhpadergisi.com
5. MÜHENDİSLİK VE FEN BİLİMLERİ	http://www.hmfdergisi.com
6. İKTİSAT VE EKONOMİ YÖNETİMİ	http://www.iibdergisi.com
7. ULUSLARARASI AİLE VE ÇOCUK VE EĞİTİM DERGİSİ	http://www.acedergisi.com
8. SPOR SAĞLIK TIP BİLİMLERİ	http://www.sstbdergisi.com
9. EDEBİYAT VE İLETİŞİM ARAŞTIRMALARI	http://www.uhdergisi.com
10. HEMŞİRELİK	http://www.khsdergisi.com
11. MİMARLIK VE TASARIM	http://www.mtddergisi.com
12. PSİKİYATRİ VE PSİKOLOJİ ARAŞTIRMALARI	http://www.uhpdergisi.com
13. MÜZİK VE SAHNE SANATLARI	http://www.uhmadergisi.com
14. EKONOMİ YÖNETİMİ VE ARAŞTIRMALARI	http://www.uheyadergisi.com

Dr. Gülten HERGÜNER
Baş Editör

Değerli Okurlar.,

Dergimizin bu sayısında toplam 15 çalışmaya yer vermiş bulunmaktayız. Bu çalışmaların 8 araştırma ve 7 derleme şeklinde hazırlanmıştır. Yine bu sayıda birbirinden değerli araştırma ve derleme çalışmaların sayıya kazandırılmasında aktif görev alan sayı hakemlerimize ve emeği geçen tüm dergi çalışanlarına teşekkür ederim. Her geçen sayıda farklı yazarlara ve araştırmacılara ait çalışmalara yer vermekten ayrıca mutluluk duyduğumuzu iletmek isterim. Dergimiz bu sayı ile birlikte yine iki uluslararası farklı indeks tarafından taranmaya başlamıştır. Uluslararası farklı indeks başvurularımız da hızla devam etmektedir. Umut ediyoruz en kısa sürede dergimiz hak ettiği yere gelecektir. Siz değerli okur ve yazarlarımızın desteği ve katkılarıyla bu inancımızın çok ivedi bir şekilde hayata geçeceğine olan inancımız tamdır. Dergimizin 2015 yılı son sayısı olan bu sayıdan sonra 2016 yılı içindeki sayılar için çalışmalara yer vermeye başlayacağız. 2015 yılı içinde yer alan tüm sayılarımıza yoğun bir talep oluşmuş ve hızla yılı tamamlamış bulunmaktayız. Bu durum bizleri onurlandırmakta ve mutlu etmektedir. Bir sonraki sayımız 2016 yılı ocak, şubat ve mart aylarını içine alacak şekilde sistemdeki yerini alacaktır. Şimdiden tüm okur ve yazarlarımıza sevgi, saygı ve esenlikler dilerim.

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sisteminde yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda – problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir.)

Basın Yayın Kanununun “5187” gereğince basılı eserler yoluyla işlenen fiillerden doğan maddi ve manevi zarar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği ve mevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilan ederiz.

Dear Readers.,

There are a total of 15 articles in this volume of the journal. 8 of them are research articles and 7 of them are compilation works. I thank our referees and all staff of this volume taking an active part in preparation of valuable researches and compilation studies for this volume. We feel the pleasure of giving place to the studies of different authors and researchers each day. Our journal has been indexed by two more international indices as of this volume. Our applications for other international indexes are going on. We hope that our journal will reach to the place it deserves. We believe that this will realize so fast thanks to your support and contributions. After this last volume of the year 2015, we will start to include the papers for the volumes of the year 2016. There has been a high demand for all the volumes in 2015 and we have already completed the year. We share this honor and happiness. Our next volume will be in the system in a way to include January, February and March of the year 2016. I wish all the readers and authors welfare and joy.

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editorship and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s)).

As per the “5187” of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m-13-14 unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don't accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. In case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal's management and other boards don't accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. In this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication..

THE EXAMINATION OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENTS' PERCEPTION LEVELS OF THEIR BODY IMAGES IN TERMS OF SOME VARIABLES¹

ORTA ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN ALGISI DÜZEYLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ünal TÜRKÇAPAR

Kahramanmaraş Sütçü İmam University Physical Education and Sports High School Kahramanmaraş / Turkey

Öz: Bu araştırmanın amacı, orta öğretimde öğrenim gören bireylerin farklı değişkenlere göre beden algısı düzeylerini araştırmaktır. Araştırmada, betimsel nitelikli tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ilinde milli eğitim müdürlüğüne bağlı Spor lisesi ve Anadolu lisesinde öğrenim gören 237 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgiler Formu" ile katılımcıların beden algısı düzeylerini belirlemek için Secard ve Jourard (1953) tarafından geliştirilen ve Hovardaoğlu (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan beden algısı ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler üzerinde tanımlayıcı bilgiler sağlamak amacıyla testlere ilişkin tablolarda t-testi, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi yapılmıştır ($p < 0.05$). Öğrencilerin beden algısı düzeylerinin cinsiyet, yaş, okul değişkeni, baba eğitim düzeyleri ve aile gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşma olduğu, kardeş sayısı, anne eğitim, sınıf düzeyi değişkenlerine farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor, Eğitim, Beden Algısı

Abstract: The purpose of this study is to investigate the secondary school students' perception levels of their body images in terms of some variables. The quantitative survey method was used in this study. Study group in this research consists of 237 students who are studying at Sport High School and Anatolian High School during the 2014-2015 academic year. The data was collected by using "Personal Information Forms", developed by the researcher and to determine the participants' perception levels of their bodies, the "Body Image Inventory", which was developed by Secard and Jourard (1953), and adapted into Turkish by Hovardaoğlu (1993), was used. To analyze the data obtained from this study, various inferential analyses tests such as T test, Kruskal Wallis and Mann Whitney U test were used ($p < 0.05$). In the light of the data obtained, it was determined that the variables like gender, age, school, fathers' education status and the socioeconomic level of the family made a meaningful difference in the students' perception levels of their bodies. It was also determined that the number of the brothers or sisters in the family, mothers' education and class level do not make a meaningful difference.

Key Words: Sport, Education, Body Image

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410937

(1) **Sorumlu Yazar:** Ünal TÜRKÇAPAR, Kahramanmaraş Sütçü İmam University Physical Education and Sports High School Kahramanmaraş / Turkey turkcaparunal@hotmail.com **Geliş Tarihi / Received:** 01.04.2015 **Kabul Tarihi / Accepted:** 06.05.2015 **Makalenin Türü:** Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None **"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee"**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Introduction

As a concept, the “body” comprises the individuals’ whole perception and knowledge about their physical appearance and internal structure, whereas “body image” is the individuals’ concept map which is related with their bodies and the thoughts and feelings about their bodies (Ünüvar 2006; Küçük 2007). With their biological, spiritual and socio cultural aspects, human beings are holistic creatures who always have to be in balance with healthiness and illness continuity. They are accepted to be healthy as long as they are in balance (Kaçmaz 2003; Küçük 2007; Öyke 2008). Suffering from an illness, which is an indispensable part of life, is a multidimensional phenomena that includes bio physiologic, psychosocial and psychosexual factors. While the sickness phenomena cause an emotional effect internationally, it also affect individuals’ functions, body image, physical and spiritual conditions and relations with the environment (Öyke 2008; Hallaç 2010).

Individuals are to be approached as holistic beings with their body, spiritual and intellectual aspects. The concept of body includes individuals’ whole attitude and knowledge related with their physical appearance and internal structure. The concept of body perception is formed with individual thoughts relat-

ed with individuals personality, values and relationship with others (Velioğlu et al., 1992). Schilder, who is interested in the flexibility of body image, describe body perception as “ it is the cognitive image of our own bodies, that is, it is how we see ourselves” (Schilder, 1950; Grogan, 2008).

Body perception is described as an existence constructed by the experience and a learning progress during which individuals experience their own bodies in different situations and notice how others respond their own bodies. Generally, when individuals percept and consider about their bodies, it plays a significant role in determining their self-esteem and self-confidence (Velioğlu ve ark., 1992).

Although body perception based on physiology, it is formed by physiological, psychological and sociological experiences. For this reason, it includes not only individual’s personality structure but it also has a sociological meaning as a social phenomena. Body perception is related with individual’s example experiences and organization of those experiences (Velioğlu ve ark., 1992).

All the new and old interpretations, perceptions, emotions and attitudes related with body is crucial for the development of body perception. Sociocultural values and others’ point of views effect the body perception. Body

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: 10-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

perception is comprised some components. Among them, balance lead to healthy body perception, but imbalance cause a change in body perception (Souto et al., 2002).

Nowadays, sport has not been perceived as separated phenomena from our communal living. Sport plays an important role in social, physical, mental and spiritual development. Sport also has a significant influence on individuals' developing personality, formation of character, developing self-confidence, being a social being, developing practical thinking skills and being a healthy person both physically and spiritually (Çok, 1990).

From past to present, when we look at the developed countries, we can see that researchers has taken heath related studies to forefront and their aim is to grow healthy individuals. It has been thought that children and adolescents are going to produce more for social development in the event of their being healthy both physically and mentally. Individuals with hypospadias who are at risks group in mental health, may be affected adversely from this situation in their whole life. The researches done in the last three decades has provided data for increasing hypospadias incidence. For this reason, the investments for mental health of childhood and adolescent period is

going to make contribution to grow healthy generations (Gültekin 2003; Agear 2010).

The purpose of this study is to investigate the secondary school students' perception levels of their bodies in terms of some variables and be able to attempt to eliminate possible adverse outcomes.

Method

Research Design

This research paper is a descriptive study which aims to investigate the level of the body perception of students, who are studying at Ministry of Education Sport High School and Anatolian High School, in terms of some variables. Methodology of this research is survey research method. Survey research methods, which were conducted on a sample group chosen from a cross section of the population, are the research approaches aiming at describing a situation, which formerly existed, or still exists, in the way it is. The individual or object mentioned in the research is tried to describe as in its own conditions (Karasar, 1994).

Participants

The population of the research comprised 237 students who are studying at Ministry of Education Sport High School and Anatolian

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

High School during the 2014-2015 academic year in Kahramanmaraş province.

Instrument

The data was collected by using the “Personal Information Forms”, developed by the researcher to determine students’ demographic features. This form was constructed to gather information about age, gender, the school, grade, mother’s education level, father’s education level, socio-economic level and the number of the siblings. Also to determine the participants’ perception levels of their bodies, the “Body Image Inventory”, which was developed by Secard and Jourard (1953), and adapted into Turkish by Hovardaoğlu (1993), was used.

The Body Cathexis Scale, which was developed by Secard and Jourard (1953), has 40 questions designed to measure how content people are with various parts of their bodies and with various bodily features. Secard and Jourard constructed their scale in two chapters with the thought that the level of satis-

faction from one’s body is related with self-conception. The form which is used in our country contains a total of 40 items which are measured on 5-point Likert-type scale, from 1 (strongly like) to 5 (strongly dislike). The scale includes 40 items, with the minimum score being 40 and the maximum score being 200. An overall score was obtained by summing the ratings and a mean score was calculated, with higher scores representing higher body dissatisfaction. This scale were translated into Turkish by Hovardaoğlu in 1986, and the split-half reliability was found to be 0.75, items test correlations were found to be between $r=0.45$ and $r=0.89$, Cronbach’s alpha coefficient was found to be $r=0.91$ (Hovardaoğlu, 1993).

Data Analysis

To analyze the data obtained from this study, various inferential analyses tests such as T test, Kruskal Wallis and Mann Whitney U test were used.

Results

Table 1. Results of Gender Variable (T test)

	Gender	N	Mean	Ss	T	p
Body Perception	Male	133	164,98	23,40	4,419	,000*
	Female	104	150,45	27,17		

* $p<0.05$

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: 10-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

According to table 1, it was observed that there is a statistically significant gender difference in body perception on the average

scores of the participants in favor of males ($t=4,419$; $p<0.05$).

Table 2. Results of the age Variable (Kruskal Wallis)

	Age	N	Mean	Ss	X^2	P	Difference U test
Body Perception	a)13-14	5	147,80	35,94	8,002	,046*	b<d c<d
	b)15-16	117	156,10	25,84			
	c)17-18	90	158,71	26,23			
	d)18+	25	172,12	21,30			

* $p<0.05$

According to table 2, it was observed that there is a statistically significant age difference in between average scores of the participants in the level body perception ($X^2=8,002$;

$p<0.05$). This difference in body perception on the average scores of the participants is in favor of the eighteen years and older.

Table 3. Results of School Variable (t-test)

	School	N	Mean	Ss	T	p
Body Perception	Anatolian High School	120	153,02	24,98	-3,410	,001*
	Sport High School	117	164,33	26,06		

* $p<0.05$

According to table 3, it was observed that there is a statistically significant difference in the level of body perception on the average

scores of the participants in favor of Sport High School ($t=-3,410$; $p<0.05$).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 4. Results of the Grade Variable (Kruskal Wallis)

	Grade	N	Mean	Ss	X ²	p
Body Perception	9.grade	54	162,79	26,02	7,125	,068
	10.grade	73	157,69	25,13		
	11.grade	65	153,44	25,05		
	12.grade	45	162,51	28,48		

According to table 4, it was observed that there is not a statistically significant difference on grade variable in between average scores of the participants in the level body

perception ($X^2=7,125$; $p>0.05$), and in between grades the level of the body perceptions have similar characteristics in common.

Table 5. Results of the Mothers' Education Variable (Kruskal Wallis)

	Mothers' Education	N	Mean	Ss	X ²	p
Body Perception	illiterate	21	165,57	25,27	5,291	,259
	Primary School	97	161,54	24,50		
	Secondary School	51	156,09	29,40		
	High School	42	154,30	27,05		
	Bachelor's degree or higher	26	153,88	23,22		

According to table 5, it was observed that there is not a statistically significant difference on mothers' education variable in between average scores of the participants in the level of

body perception ($X^2=7,125$; $p>0.05$), and the mothers' education level has no effect on the level of body perception ($X^2=5,291$; $p>0.05$).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: 10-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 6. Results of the Mothers' Education Variable (Kruskal Wallis)

	Fathers' Education	N	Mean	Ss	X ²	p	Difference U test
Body Perception	İlliterate	7	175,00	18,66	10,179	,038*	1>5 2>5 4>5
	Primary School	64	163,35	23,87			
	Secondary School	40	154,55	32,20			
	High School	55	162,29	23,27			
	Bachelor's degree or higher	71	152,14	25,43			

*p<0.05

According to table 6, it was observed that there is a statistically significant difference on fathers' education variable in between average scores of the participants in the level of body perception ($X^2=10,179$; $p<0.05$). The U test, which was done to identify the source of the difference, showed that there is

a statistically significant difference in favor of those whose fathers' has Bachelor's degree or higher. According to this, there is an inverse correlation between the higher level of fathers' education and the lower level of body perception.

Table 7. Results of the Socioeconomic Level Variable (Kruskal Wallis)

	Socioeconomic Level	N	Mean	Ss	X ²	p	Difference U test
Body Perception	a) 0-500 TL	10	180,90	22,42	13,495	,004*	a>b,c,d c>d
	b) 501-1000 TL	46	158,36	26,24			
	c) 1001-1500 TL	72	161,77	27,36			
	d) 1501+ TL	109	154,56	24,44			

*p<0.05

According to table 7, it was observed that there is a statistically significant difference on socioeconomic level variable in between

average scores of the participants in the level of body perception ($X^2=13,495$; $p<0.05$). The U test, which was done to identify the source

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

of the difference, showed that this significant difference results from those who has low socioeconomic level (0-500 TL). The group

which has the highest level of body perception is the group with the lowest socioeconomic level.

Table 8. Results of the Number of Sibling Variable (Kruskal Wallis)

	the number of sibling	N	Mean	Ss	X ²	p
Body Perception	1	21	155,09	28,35	2,618	,454
	2	41	154,43	27,19		
	3	79	157,54	25,50		
	4+	96	162,03	25,57		

According to table 8, it was observed that there is not a statistically significant difference on the number of sibling variable in between average scores of the participants in the level of body perception ($X^2=2,618$; $p>0.05$) and it has no effect on the level of body perception.

Conclusion and Discussion

In this study, it was observed that there is a statistically significant gender difference in body perception on the average scores of the participants in favor of males. In his study, Öksüz (2008) found that the body perception is worse for women and showed this relationship with regression analysis. In his study, Şanlıer et al. (2008) found that the level of women's body perception is significantly higher than men's level. Özmen et al. (2007) found that only the gender variable has an

effect on the level of body perception and women's body satisfaction is higher. It is also found that there is a significant age difference in body perception on the average scores of the participants in favor of the eighteen years and elders.

In this research, it was observed that there is a statistically significant difference in the level of body perception on the average scores of the participants in favor of Sport High Schoolers. In their meta-analysis, Hausenblas et al. (2001,2006) found that athletic people's body perception is more positive than others and he explained that this is because of women's wishing to be thinner and fitter and men's willing to be well-built or because of the positive psychological effect of physical activities. There are a lot of researches showing that physical activities has a positive cor-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: 10-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

relation with psychological well-being (1986, 2000). In their studies on pregnant women who do more or less physical exercises, Boscaglia et al. (2003) found that pregnant women who do more physical exercises has better body perception than before their own pre-pregnancy period and others. Vocks et al. (2009) showed that even one single exercise season effect body image positively. By examining the data gathered, we can say that doing exercise affects the body image positively.

In this research, it was concluded that there is not a statistically significant difference on grade variable in between average scores of the participants in the level body image. This conclusion disagree with some studies (Kaya,2001; Uğur,1996). It was concluded that there is not a statistically significant difference on mothers' education variable in between average scores of the participants in the level of body image. It was also concluded that there is a statistically significant difference on fathers' education variable in between average scores of the participants in the level of body perception. It was observed that there is an inverse correlation between the higher level of fathers' education and the lower level of body perception. The reason of this correlation is because fathers who has a low education level has had to earn their lives

under difficult conditions and this cause them to give importance to physical power.

In this research, it was also concluded that there is a statistically significant difference on socioeconomic level variable in between average scores of the participants in the level of body image. The group which has the highest level of body perception is the group with the lowest socioeconomic level. The individuals who has high level of body image also trust themselves. For this reason those people are thought to be more determined and aspirational to be successful and challenge to the difficulties. In this research it was also concluded that there is not a statistically significant difference on the number of sibling variable in between average scores of the participants in the level of body image.

KAYNAKÇA

AGEAR, E., (2010). The diagnosis of Demographic and Clinical Characteristics of suspicious genital structures and Investigation of the active factor in determining the sexual identity, Unpublished Dissertation. İstanbul Medical Faculty Department of Peditry, Growth-Development and Peditric Endocrinology, İstanbul

BOSCAGLIA, N., SKOUTERIS, H., WERTHEIM, E.H., (2003). Changes In Body

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I10-I19 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Image Satisfaction During Pregnancy: A Comparison Of High Exercising And Low Exercising Women. Australian And New Zealand Journal Of Obstetrics And Gynaecology.43: 41–45

ÇOK, F., (1990). Body Image Satisfaction In Turkish Adolescents. Adolescence. 25: 409-414

GOODWIN, A., ASTBURY, J., MCMEEKEN, J., (2000). Body Image And Psychological Well-Being In Pregnancy;A Comparison Of Exercisers And Non-Exercisers Australian And New Zealand Journal Of Obstetrics And Gynaecology. 40(4): 442-447

GROGAN, S., (2008). Body Image: Understanding Body Dissatisfaction In Men, Women, And Children. Routledge: Psychology Press. pp:1-2

GÜLTEKİN, G., (2003). Examination of the 9-14 years old children's level of Body image and locus of control who has acute or chronic illnesses. Unpublished Master Dissertation, Ankara University Institute of Science, Ankara, 10-103

HALLAÇ, S., (2010). Evaluation of the level of the Reaction to Cancer, body image and group interventions for Psychosocial Adaptation of Individuals diagnosed

with cancer of the genital organs. Unpublished Doctorate Dissertation, Hacettepe University Institute of Medical Sciences, Ankara, 11-90

HAUSENBLAS, H., FALLON, E., (2006). Exercise and body image: A meta-analysis. Psychology and Health. 21(1): 33–47

HAUSENBLAS, H., SYMONS, D., (2001). Comparison Of Body Image Between Athletes And Nonathletes: A Meta-Analytic Review. Journal Of Applied Sport Psychology.13: 323-339

HAYES, D., ROSS, C., (1986). Body and Mind: The Effect Of Exercise, Overweight,and Physical Health on Psychological Well-Being. Journal of Health and Social Behavior. Vol27(December): 387-400

HOVARDOĞLU, S., (1993). Body Perception Scale. Psychiatry, Psychology, Journal of Psychopharmacology (3P). Cilt 1 Ek sayı: 2: 26

KAÇMAZ, N., (2003). The developmental study of Consultation-Liaison Psychiatry Nursing Model for Patients experiencing physical illness Compliance. Unpublished Doctorate Dissertation, İstanbul University Institute of Medical Sciences, İstanbul, 6-55

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: 10-110-119 ID:293 K:640

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

- KARASAR, N., (1994).** “Research Methods : Concepts , Principles, Techniques”. Ankara: 3A Research Training and Consultancy Ltd
- KAYA, Z., (2001).** A Comparison Research on the level of Assertiveness and Permanent Anxiety of the Vocational High School Students, Unpublished Master Dissertation, İzmir
- KÜÇÜK, N., (2007).** The Effect of Body Image on Self-Esteem with adolescents with Thalassaemia major. Unpublished Master Dissertation, Marmara University Institute of Medical Sciences, İstanbul, 9-28
- ÖKSÜZ, E., (2008).** Unhealthy Body Perception among Turkish Youths: Socioeconomic Status and Social Comparisons. Coll. Antropol.32(1): 5–13
- ÖYKE, N., (2008).** Psychosocial Adaptation of Behcet’s Disease Patients. Unpublished Master Dissertation, Düzce University Institute of Medical Sciences, Düzce, 4-5
- ÖZMEN, D., ve diğ., (2007).** The association of self-esteem , depression and body satisfaction with obesity among Turkish adolescents. BMC Public Health.7: 80. doi:10.1186/1471-2458-7-80
- SCHILDER, P., (1950).** The Image And Appearance Of The Human Body. New York: International Universities Pres
- SOUTO, CMRM, GARCIA, TR., (2002).** Construction And Validation of a Body Image Rating Scale: A Preliminary Study. Int J Nurs Terminol Classif;13(4): 117-126
- ŞANLIER, N., YABANCI, N., ALYAKUT, Ö., (2008).** An evaluation of eating disorders among a group of Turkish university students. Appetite. 51: 641–645
- UĞUR, G., (1996).** Assertiveness And Body Image Relations in University Students, Unpublished Master Dissertation, İzmir
- ÜNİVAR, U., (2006).** Body Image and Self-Esteem in Circumcised and uncircumcised adults. Unpublished Master Dissertation, Marmara University Institute of Medical Sciences, İstanbul, 20-38
- VELİOĞLU, P., ve diğ., (1992).** Interpersonal Relations in Nursing. AÖF Publication,,: ss: 61-66.
- VOKS, S., et al., (2009).** Effects of a physical exercise session on state body image: The influence of pre-experimental body dissatisfaction and concerns about weight and shape. S. Psychology and Health. July; 24(6): 713–728

AİLE İÇİ YAKIN İLİŞKİLERDE DENEYİMLER ÖLÇEĞİNİN KISA FORMU: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

THE VALIDITY AND RELIABILITY OF THE TURKISH VERSION OF THE EXPERIENCES IN CLOSE RELATIONSHIP SCALE – SHORT VERSION

Ahmet AKIN¹, Okan BİLGİN², ÜMRAN AKIN³

¹⁻²⁻³⁻ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma A.D. Sakarya / Türkiye

Öz: Bu araştırmanın amacı Brenning, Petegem, Vanhalst ve Soenes (2014) tarafından geliştirilen Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin kısa formunu Türkçeye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir. Araştırma 286 ortaokul öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde ölçeğin orijinal formla tutarlı olarak 12 maddeden oluştuğu ve maddelerin 2 boyutta (bağlanma kaygısı, bağlanma kaçınması) toplandığı görülmüştür ($\chi^2= 110.25$, $sd= 44$, $RMSEA= .073$, $CFI=.97$, $GFI=.94$, $AGFI=.89$, $SRMR=.058$). Ölçeğin faktör yükleri .05 ile .86 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı bağlanma kaygısı alt boyutu için .91, bağlanma kaçınması alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .25 ile .83 arasında sıralandığı görülmüştür. Bu sonuçlara dayanarak Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Yakın İlişki, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Geçerlik, Güvenirlik

Abstract: The aim of this research is to adapt the short version of the Experiences in Close Relationship Scale (Brenning, Petegem, Vanhalst ve Soenes, 2014) to Turkish and to examine its psychometric properties. The research was conducted on 286 secondary school students. Confirmatory factor analyses demonstrated that 12 items yielded two factors (attachment anxiety and attachment avoidance) as original form and that the two-dimensional model was well fit ($\chi^2= 110.25$, $df= 44$, $RMSEA= .073$, $CFI=.97$, $GFI=.94$, $AGFI=.89$, $SRMR=.058$) Factor loadings ranged from .05 to .86. Cronbach alpha coefficient was found .91 for attachment anxiety subscale, .69 for attachment avoidance subscale. Corrected item-total correlations ranged from .25 to .83. Overall results demonstrated that Experiences in Close Relationship Scale could be named as a valid and reliable instrument.

Key Words: Family, Close Relationship, Confirmatory Factor Analysis, Validity, Reliability

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410928

(1) Sorumlu Yazar: Ahmet AKIN, Sakarya Üniversitesi, Eğitimi Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.D., Sakarya / Türkiye aakin@sakarya.edu.tr Geliş Tarihi / Received: 12.12.2014 Kabul Tarihi/ Accepted: 16.04.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None“Etik Kurul Raporu Yok - Noneof Ethics Committee”

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Topluluk halinde yaşayan ve başka insanlarla bir arada bulunma isteği içerisinde olan insanın bu ilişki arayışı, duygusal bir boyutta ise bu durum bağlanma olgusu olarak adlandırılır (Bilgin, 2001). Bağlanma, bebekle annesi arasında kurulan, temel güven duygusunu geliştiren ilk bağıdır. Bu nedenle, bağlanma ilişkisinde anne anahtar rol oynamaktadır. İnsan yavrusu biyolojik özel durumu nedeniyle, hayatta kalabilmek için diğer türlerin yavrularına oranla daha uzun süre anne-babasının doğrudan yardımına muhtaçtır. Bebeğin bu biyolojik yetersizliği göz önüne alındığında bakım verene bağlanmanın oluşması kaçınılmazdır. Bağlanma, yaşamın ilk günlerinde başlayan, çevreyle etkileşim sonucu gelişen, duygusal yönü ağır basan, olumlu ve yardım edici bir ilişkinin varlığını ifade eder. Anne-bebek arasında gebelikte birlikte başlayan bağlanma, doğum sonrası ilk ayları hatta ilk yılları içeren bir süreci kapsar (Soyсал, Bodur & İşeri, 2005).

Bağlanma kuramının kurucusu olan John Bowlby'nin kuramı oluşturmasında bebeklik dönemlerinden itibaren hastane veya bakımevlerinde yaşamış olan çocukların sosyal, psikolojik ve gelişimsel sorunlarını araştırmasının önemli katkısı olmuştur (Holmes, 1993). Bowlby'e göre bağlanmanın çocuk açısından hayati bir önemi vardır. Bowlby, hayvanlarla yaptığı gözlemlerde bağlanmanın bebeğin hayatta kalma olasılığını arttırmasına

karşın, insanlarda bunun ötesinde bir işleve sahip olduğunu vurgular. Buna göre; insan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır: dünyayı keşfederken geri dönülebilecek güvenli bir liman olma, fiziksel gereksinimleri karşılama, hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme şansı. Bowlby bu gereksinimler karşılanmadığı takdirde, çocukta öz benlik algısıyla bağlantılı olarak psikopatoloji gelişebileceğini ileri sürer (Akdağ, 2011).

Bağlanma kuramının gelişiminde rol oynayan bir başka önemli isim Mary Ainsworth'a göre, bağlanma sistemi, yaşamda kalmayı sağlayıcı yönü nedeniyle, bireylerde genetik olarak doğuştan var olan bir sistemdir. Bağlanma kuramının işlemsel tanımını yapan kuramcı olan Ainsworth, yaptığı gözlemler ve çalışmalar sonucunda anneyle çocuk arasındaki bağlanma modellerini güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma olarak üç kategoride sınıflamıştır. Güvenli bağlanan bebekler, ayrılık sonrası annelerini sıcak karşılar veya yakınlık gösterildiği takdirde kolayca sakinleşirken, kaygılı/kararsız bağlanan bebekler rahatlamakta zorlanır ve kararsızlık yaşarlar. Kaçınan bağlanan bebekler ise fiziksel ve psikolojik yakınlıktan kaçınırlar. Yapılan analizler sonucunda, güvenli bağlanan bebeklerin kaçınma ve kaygı davranışlarını en az düzeyde gösterdikleri; kaygılı-kararsız bebeklerin kaygı boyutunda yüksek, kaçınma boyutunda düşük puan aldıkları; kaçınan bebeklerin ise her iki boyutta düşük puanlar aldıkları belirlenmiştir (Güngör, 2000).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Yapılan araştırmalar, temel bağlanma boyutlarının bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması olarak iki temel alt boyutu temsil ettiğini gstermektedir. Bağlanma kaygısı, reddedilmekten ve terk edilmekten korkma ve bu tehditlere karşı srekli tetikte olma, aşırı yakınlık isteği, srekli bir sosyal destek arayışı gibi durumları içerirken; bağlanma kaçınması yakın olmaktan ve samimiyetten kaçınma, yakınlıktan rahatsızlık hissetme ve başkasından sosyal destek istememek için kendine aşırı gven ile ifade edilir. (Brennan ve ark., 1998; Mikulincer ve Shaver, 2007; Sumer, 2006). Bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınmasının beraberinde önemli psikososyal sonuçları da getirmesi beklenebilir. Öncelikle, aile ile çocuk arasında ki gvensiz bağlanma boyutları ile depresif belirtiler arasında bir ilişki olacağı söylenebilir. Çocuklar ile yapılan bazı araştırmalar bu ilişkiyi desteklemektedir. Ayrıca, aile ile kurulan gvensiz bağlanmanın çocukların duygularını da etkilediği yapılan araştırma sonuçları ile desteklenmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2002).

Aile İçi İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin, ocukluk ve ergenlik döneminde aile ile kurulan bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması durumlarını ölçmek için çok değerli bir araç olduğu söylenebilir (Brenning ve diğerleri, 2014). Brenning ve arkadaşları tarafından 2011 yılında geliştirilen, orta çocukluk döneminde anneye kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutlarını ölçen envanterin 36 maddelik orijinal formu Kırimer ve arkadaşları tarafından Yakın

İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği- Orta ocukluk Dönemi ismiyle Türkçeye uyarlanmıştır (Kırimer ve ark., 2014). Bu araştırmanın amacı Brenning, Petegem, Vanhalst ve Soenes (2014) tarafından geliştirilen Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin kısa formunu Türkçeye uyarlamak ve psikometrik özelliklerini incelemektir.

2. Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırma, 286 ortaokul öğrencisi üzerinde yürütölmüştür. 10 ile 14 yaş arasında bulunan ve yaş ortalaması 12,48 olan öğrencilerin 147'si (%51.3) erkek ve 139'u (%48.7) kız öğrenciden oluşmaktadır.

Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeği (Orijinal Form)

Ölçeğin kısa formu oluşturulmadan önceki orijinal formu, 36 maddeden oluşan çocuğun annesi ve babasına bağlanma boyutlarını ölçen bir öz değerlendirme ölçeğidir. 7'li Likert tipte bir ölçektir. 18 madde bağlanma kaygısı (örnek; anne-babamın beni gerçekten sevmediğinden endişe ederim) ile ilgiliyken, 18 madde bağlanma kaçınması ile ilgilidir (örnek; anne-babama duygu derinliklerimi anlatmayı tercih etmem). Ölçeğin kısa formu oluşturulurken bağlanma kaygısı ve bağlanma kaçınması maddeleri arasından faktör yükleri en yüksek olan 6'şar madde seçilmiştir. Açımlayıcı faktör analizinde toplam varyansın

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

%46'sını açıklayan ve faktör yükleri .53 ile .90 arasında sıralanan iki boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde iki boyutlu modelin uyum indeksi değerlerinin farklı örneklemelerde CFI= .93-.96; NFI= .91-.94; RMSEA= .06-.08 ve SRMR= .06-.09 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları farklı örneklemelerde .81 ile .93 arasında sıralanmaktadır. Ölçek bu haliyle 2 alt boyutludur ve toplam 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 36 maddelik orijinal formu ile 12 maddelik kısa formu arasındaki korelasyon .90 olarak bulunmuştur ve yüksektir. Yapılan analizler, 12 maddelik kısa formun sonuçlarının, 36 maddelik orijinal form ile çok yakın sonuçlar verdiğini göstermektedir. Ölçeğin bu haliyle geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

İşlem

Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler (AİYİD) ölçeğinin uyarılama çalışması için ölçeği geliştirenlerden Katrijn Brenning ile e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. Ardından ölçek Türkçe ve İngilizceyi iyi düzeyde bilen 5 öğretim elemanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve yine aynı öğretim üyeleri elde ettikleri Türkçe formlar

üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Son aşamada bu form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki 4 öğretim elemanına inceletilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu araştırmada AİYİD'nin yapı geçerliği için elde edilen verilere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Güvenirlik için Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ve madde analizi için düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları incelenmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 17 ve LISREL 8.54 programları kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Yapı Geçerliği

Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler ölçeğinin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda iki boyutlu model için uyum indeksi değerleri $\chi^2= 110.25$, $sd= 44$, $RMSEA= .073$, $CFI=.97$, $GFI=.94$, $AGFI=.89$, $SRMR=.058$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktör yükleri .05 ile .86 arasında sıralanmaktadır. Modele ilişkin faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

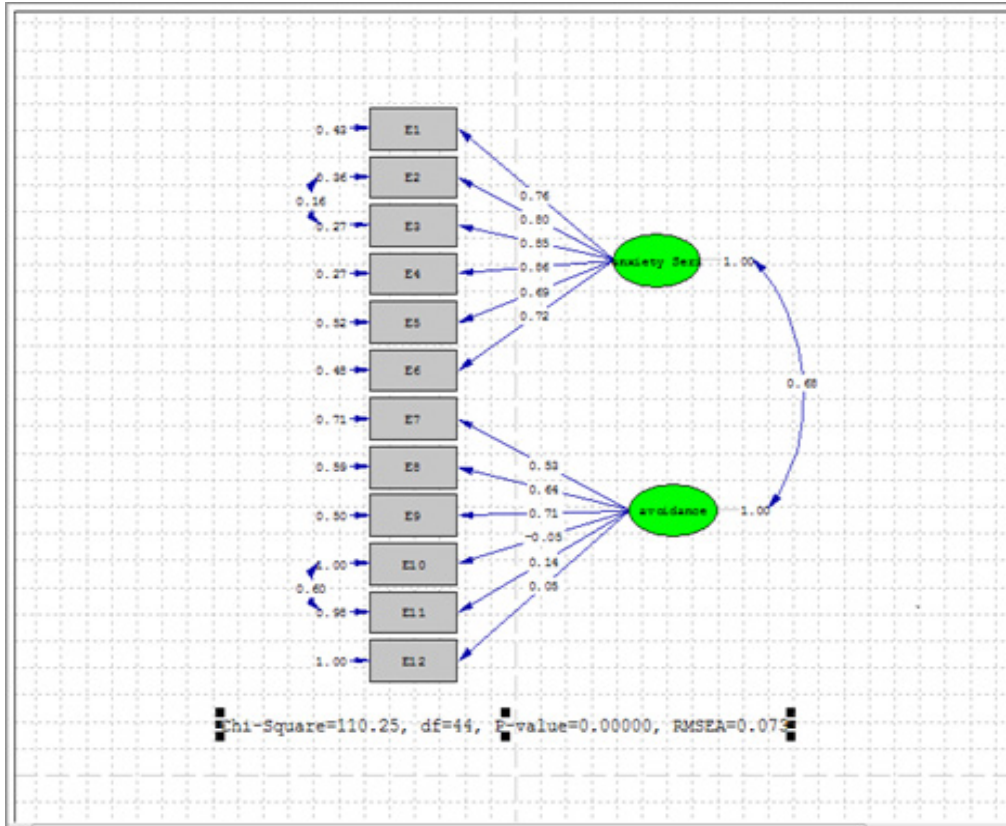
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 1. Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Madde Analizi ve Güvenirlik

Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları, bağlanma kaygısı alt boyutu için .91, bağlanma kaçınması alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin maddelerinin ayırt etme gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .25 ile .83 arasında sıralandığı görülmüştür. Madde analizine ilişkin bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 1. Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeği Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

Faktör	Madde no	<i>r_{jx}</i>	Faktör	Madde no	<i>r_{jx}</i>
Bağlanma kaygısı	1	.671	Bağlanma kaçınması	7	.478
	2	.788		8	.459
	3	.835		9	.253
	4	.792		10	.386
	5	.660		11	.476
	6	.719		12	.440

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada Brenning, Petegem, Vanhalst ve Soenes (2014) tarafından geliştirilen Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve Türkçe formun geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütüldüğü gruplar sayı bakımından istatistiksel analizlerin gerektirdiği yeterliliktedir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Ölçeğin yapı geçerliği DFA ile incelenmiştir. DFA sonucunda, ölçeğin iki boyutlu olarak iyi uyum verdiği görülmüştür çünkü uyum indeksi değerlerinin GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI için $> .90$, RMSEA ve RMR için $< .05$ ölçütünü karşıladığından 2 alt boyutlu modelin iyi uyum verdiği söylenebilir (Gorsuch, 1990; Hu ve Bentler, 1999; Tinsley ve Tinsley, 1987). Türkçe formunun güvenilirlik katsayısının yüksek bulunması güvenirlüğün yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen

güvenirlilik düzeyinin $.70$ olduğu (Tezbaşaran, 1996) dikkate alınırsa, Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeği'nin Türkçe formundan elde edilen ölçümlerin güvenilir olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara göre kullanıma hazır olduğu söylenebilir. Ancak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının ortaokul öğrencileri üzerinde yürütülmüş olması, ölçeğin geçerlik ve güvenirlüğü için farklı gruplar üzerinde yapılacak çalışmaları gerekli kılmaktadır. Ayrıca ölçeğin test tekrar-test güvenirlüğünün incelenmesi oldukça önemlidir. Son olarak ölçeğin uyum geçerliğini belirlemek amacıyla, bağlılık ve yakın ilişkiler ile ilişkili olabilecek çeşitli psikolojik ve bilişsel yapıları değerlendiren, geçerlik ve güvenirlüğü kanıtlanmış ölçeklerle Aile İçi Yakın İlişkilerde Deneyimler Ölçeği arasındaki ilişkiler incelenebilir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KAYNAKLAR

AKDAĞ, S. T., (2011). Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*

AKMAN, E., (2011). Effects of attachment security, threat, and attachment figure primes on cognitive attentional task performance. *A thesis submitted to the graduate school of social sciences of middle east technical university*

BİLGİN, N., (2001) *İnsan İlişkileri ve Kimlik. 2.* Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık;

BRENNAN, K. A., CLARK, C. L., & SHAVER, P. R., (1998). Self-report measurement of adult romantic attachment: An integrative overview. J. A. Simpson ve W. S. Rholes, (Ed.), (46-76). *New York: The Guilford Press*

BRENNING, K., SOENENS, B., PETEGEM, S., & VANHALST J., (2014). The psychometric qualities of a short version of the Experiences in Close Relationships Scale – Revised Child version. *Personality and Individual Differences 68 (2014) 118–123*

GORSUCH, R. L., (1990). Common factor analysis versus component analysis: Some well known and little known facts. *Multivariate Behavioral Research, 25, 33-39*

GÜNGÖR, D., (2000). Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında anababalık stillerinin rolü. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*

HOLMES, J., (1993). Attachment Theory: A biological basis for psychotherapy. *Br J Psychiatry, 163: 430-8*

HU, L. T., & BENTLER, P. M., (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6, 1-55*

KIRIMER, F., AKÇAE., & SÜMER, N., (2014). Orta Çocuklukta Anneye Kaygılı ve Kaçınan Bağlanma: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları, Haziran 2014, 17 (33), 45-57*

MİKULİNCER, M., & SHAVER, P. R., (2007). Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change. *New York: The Guilford Press*

SHAVER, P. R., & MİKULİNCER, M., (2002). Attachment-related psychodynamics. *Attachment and Human Development, 4, 133-161*

SOYSAL A. Ş., BODUR Ş., & İŞERİ S., (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri 2005; 8: 88-9*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

SÜMER, N., (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21, 1-22

TABACHNICK, B. G., & FIDELL, L. S., (2007). Using multivariate statistics (5th ed.). *Boston, MA: Pearson*

TEZBAŞARAN, A. A., (1996). Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu. Ankara: *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*

TINSLEY, H. A., & TINSLEY, D. J., (1987). Uses of factor analysis in counselling psychology research. *Journal of Counselling Psychology*, 34(4), 414-424

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this research is to examine the validity and reliability of the Turkish version of the Experiences in Close Relationship Scale (Brenning, Petegem, Vanhalst ve Soenes, 2014). Participants were 286 secondary school students (139 were girls and 147 were boys). Primarily the Experiences in Close Relationship Scale was translated into Turkish by five academicians from English Language and Literature department. The Turkish form was back-translated into English and the consistency between the Turkish and English forms was examined. Than Turkish form has been reviewed by four academicians from educational sciences department. Finally they discussed the Turkish form and along with some corrections the scale was prepared for validity and reliability analyses. The Experiences in Close Relationship Scale was used as data collecting method in the research. The scale contains 12 items (e.g., “I’m worried that my father/mother might want to leave me.”) with each item rated on a seven-point Likert-type scale, ranging from 1 (not at all) to 7 (very much). Participants voluntarily participated in research. Completion of the scales was anonymous and there was a guarantee of confidentiality. The scales were administered to the students in groups in the classrooms. Prior to administration of measures, all participants were told about purposes of the study. In this study, confirmatory factor analysis (CFA) was executed to confirm the original scale’s structure in Turkish culture. As reliability analysis Cronbach alpha internal consistency coefficients and the item-total correlations were calculated. Data were analyzed using LISREL 8.54 and SPSS 17.0 package programs. The results of confirmatory factor analysis demonstrated that the 12 items loaded on two factors and that the factor structure was harmonized with the factor structure of the original scale. The results of confirmatory factor analysis indicated that the model was well fit. The goodness of fit index values of the model were $\chi^2= 110.25$, $df= 44$, $RMSEA= .073$, $CFI=.97$, $GFI=.94$, $AGFI=.89$, $SRMR=.058$. Factor loadings ranged from .05 to .86. Internal consistency reliability coefficients were .91 for attachment anxiety subscale, .69 for attachment avoidance subscale. Corrected item-total correlations ranged from .25 to .83. According to these values it can be said that the structural model of the Experiences in Close Relationship Scale which consists of two factors was well fit to the Turkish culture. Overall findings demonstrated that this scale had high validity and reliability

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:270 K:576

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

scores and that it may be used as a valid and reliable instrument. Nevertheless, further studies that will use the version of the Experiences in Close Relationship Scale are important for its measurement force. As a result, it can be said that Experiences in Close Relationship Scale is a valid and reliable instrument to measure the experiences in close relationship of Turkish individuals.

SPOR FEDERASYONLARI ÇALIŞANLARININ SINIRSIZ KARIYER TUTUMLARI İLE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ¹**A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN THE BOUNDARYLESS CAREER ATTITUDE AND PERSONALITY CHARACTERISTICS OF SPORTS FEDERATION EMPLOYEES**

Mustafa TÜRKMEN

Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Manisa / Türkiye

Öz: Bu çalışma, spor federasyonlarının idari birimlerinde görev yapan personelin sınırsız kariyer tutumlarını incelemek, personelin kişilik özellikleri ve demografik değişkenlere göre sınırsız kariyer tutumları arasındaki ilişki ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu spor federasyonlarının idari birimlerinde çalışan 345 personel oluşturmaktadır. Araştırmada Briscoe at al.,(2006) tarafından geliştirilen, Onay ve Ataseven (2007) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Sınırsız ve Çok Yönlü Kariyer Tutumları Ölçeği ve Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 15.0 istatistik programı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, sınırsız kariyer tutumu federasyon personeli tarafından tercih edilen bir kariyer yaklaşımı olduğu görülmektedir. Kişilik özellikleri açısından, hedef yönelimli kişilik ve proaktif kişilik özellikleri ile sınırsız kariyer tutumu arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki vardır. Sosyo-demografik değişkenlere bakıldığında; yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, kurumda çalışma süresi, iş hayatında bulunma süresi ve kurumdaki pozisyona göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyet, çalışan iş sayısı ve kurumdan alınan maaş değişkenleri açısından bir farklılık bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınırsız Kariyer, Spor Federasyonu, Kariyer Gerçekliği, Proaktif Kişilik, Hedef Yönelimli Kişilik, Deneyime Açıklık

Abstract: This study aimed to analyze the boundaryless career attitudes of employees working in administrative units of sports federations, and exhibit the differences and relations among boundaryless career attitudes with respect to the personality traits and demographic variables. The sample of the study consisted of 345 employees working in administrative units of sports federations. Personality Traits Scale and Boundaryless and Protean Career Attitudes Scale developed by Briscoe at al.,(2006) and adapted to Turkish by Onay and Ataseven (2007) were used in the research. Statistical package program (SPSS version 15.0) was used for data analysis. According to the results, it was seen that boundaryless career attitude is an approach preferred by employees of federation. A powerful positive relationship was found between 'Goal-oriented personality' and 'proactive personality' of personality traits and boundaryless career attitudes. When examining the sociodemographic variables, some differences were detected among the boundaryless career attitudes of employees in terms of the age, marital status, having a child, working time in federation, the time lasted at work and the position within the federation. No differences were found in terms of gender, the number of workpiece and the salary.

Key Words: Boundaryless Career, Sports Federation, Career Reality, Proactive Personality, Goal-oriented Personality, Openness to Experience

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410933

- (1) *Sorumlu Yazar: Mustafa TÜRKMEN, Celal Bayar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Manisa / Türkiye mustafa.turkmen@cbu.edu.tr Geliş Tarihi / Received: 22.12.2014 Kabul Tarihi/ Accepted: 01.05.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None“Etik Kurul Raporu Yok - Noneof Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

GİRİŞ

1990'ların ikinci yarısında, küresel ekonomiye paralel hızlı teknolojik gelişmelere ve çalışma yaşamını etkileyen çok yönlü sosyo-ekonomik değişimlere bağlı olarak, kariyer yazınında yeni modeller tartışılmaya başlanmıştır. Bu modellerde işaret ettiği gibi, kariyer ile ilgili en önemli değişiklik, onun geleneksel kalıplarının dışında bir nitelik kazanmasıdır. Kariyer modelleri her geçen gün daha hareketli, değişken ve özellikle de sınırsız ve çok yönlü bir nitelik kazanmaktadır. Buna bağlı olarak, sıklıkla iş ya da örgüt değiştirme, hiyerarşik kademelerin geleneksel anlamını kaybetmesi, örgütsel kariyer ve örgütsel bağlılık gibi kavramların bireysel kariyer ve örgütsel hareketlilik kavramlarıyla yer değiştirmesi vb. gelişmelerle karşılaşmaktadır (Seymen, 2004:79).

Kariyer yolundaki engellerin ortadan kalkmasıyla, iş ve özel hayat ayrımı ortadan kalkmaya başlamıştır. Birçok insan mesleğe sahip olmada, ekonomik nedenlerin yanında, kendini gerçekleştirme isteğini ön plana çıkarmıştır. Aynı kurumda ömür boyu çalışmak, kişisel tatmin sağlamamakta ve aynı zamanda performansı da düşürmektedir. İş görenler, şirket sınırlarında öğrenme yerine, birçok iş kolunda ve örgütte geçerli olacak bilgi, beceri ve yetenekleri elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Bundan sonra örgüte duyulan bağlılığın yerini, paylaşım ve bilgi alışverişi sınırları içinde

kurulan profesyonel iş ilişkileri almaya başlamıştır (Lichtenstein at al.,1998:733).

Bu nedenle sınırları kalkmış ve sürekli değişen dünyada, gerek örgütlerin ve gerekse bireylerin kariyer beklentilerinde sürekli değişmelerin olduğu önemli bir gerçektir. Örgüt yöneticileri ve çalışanlar arasında karşılıklı beklentilerin dikkate alındığı ve yeni kariyer anlaşması olarak adlandırılan bu gelişmeler sonucunda “*sınırsız kariyer*” gibi yeni kariyer yaklaşımlarını ortaya çıkarmaktadır (Çelik ve Soysal, 2004:27). Sınırsız kariyer, geleneksel kariyer düzenlemelerine bağımlı olmak yerine, onlardan bağımsız kariyer çeşidi anlamına gelmektedir. (Arthur ve Rousseau, 1996:6). Bu araştırmanın amacı, Ankara’da bulunan özerk spor federasyonlarının idari birimlerinde görev yapan personelin sınırsız kariyer tutumlarını incelemek, personelin kişilik özellikleri ve demografik değişkenlere göre sınırsız kariyer tutumları arasındaki ilişki ve farklılıkları ortaya çıkarmaktır.

Sınırsız Kariyer Kavramı

1980’li yıllardan itibaren kariyerler örgütlerin yönlendirmesinden çıkarak, kişisel kontrol altında gelişmeye başlamış ve geleneksel örgüt sınırlarını aşarak sınırsız bir nitelik kazanmaya başlamıştır (Inkson ve Arthur, 2002:197). Böylece, yakın tarihte yetenek yönünden değerli ve başarılı bireylerin, coğrafi ve uluslar arası sınırsız kariyer hareketliliğinde hızlı bir artış olmuştur (Suutari ve Brewster, 2000:421). Sınırsız kariyer kavramı,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Arthur (1994) ortaya atılmış ve Arthur ve Rousseau (1996)'nun derleme çalışması ile son derece popüler bir kavram haline gelmiştir.

Sınırsız kariyer kavramına yönelik yapılan tanımlara bakıldığında; “Tek bir örgüte bağlı olmayan sınırlandırılmamış kariyer (Carson at al.,1995:301; Seymen, 2004:87), proje odaklı örgütler arasında, sürekli hareketli olmak (Jones ve DeFillippi, 1996:89), tek bir örgütsel sınırlarını aşan iş olanakları dizisi (Sullivan, 1999:458), belirli örgütlerle sınırlandırılmamış, örgütler arasında proje odaklı beceriler geliştirmeye yönelik kariyer modeli (Lichtenstein at al., 1998:732), belirli örgütsel sınırların ilerisine giden ve işverenleri aşan iş deneyimleri (Eby, 2001:344), birden fazla faaliyet alanını ve örgütü içeren kariyer yolları ile ilgili deneyimler (Seymen, 2004:87), iş ile ilgili faaliyetlerin açık sınırla tanımlanamadığı bir durum, işverenden bağımsız, çalışma süresinin esnek ve teknik bilgi ile birleştiği, işletmeden bağımsız bağlantıların geliştirildiği, hiyerarşik olmayan bir kariyer kimliği (Banai ve Arthur, 2004:123; Seymen, 2004:87) ve şu anki işverenin dışındaki işverenden, dış kaynaklardan ve bilgiden oluşan kariyerdir ve örgütsel sınırların ortadan kalktığı kariyer yaklaşımıdır (Arthur ve Rousseau, 1996:28).

Sınırsız Kariyer ve Kişilik Türleri

Kişiliğin kabul edilen birçok tanımı olmasının yanında, kişilik özelliklerini ölçmek için de

yüzlerce kişilik testleri vardır. Briscoe at al., (2006:38) sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumlarını araştırırken, kariyer planlamasında bireylerin kişilik yapısının önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle kariyer ölçümlerinde kişilik özelliklerinde; kariyer gerçekliği, proaktif kişilik, hedef yönelimli kişilik ve deneyime açıklığı kullanmışlardır.

Kariyer Gerçekliği: Kariyer gerçekliği, sınırsız kariyerin anlaşılmasında önemli rol oynamaktadır. Gerçeklik üzerine yapılmış bazı araştırmalar bir yada daha fazla sayıda özelliği vurgulamaktadır. Bunlar; kişinin kendi yetkisi dahilinde hareket etmesi, kendine dürüst olması, duyguları ve iletişimi arasındaki uyumu başarması gibi özelliklerdir (Baker ve Aldrich, 1996:134).

Proaktif Kişilik: Psikologların sıklıkla üzerinde çalıştığı kişilik profillerinden biri de, iş yaşamını direkt etkileyen proaktif kişiliktir. Proaktif kişilik özelliğindeki kişiler, kendi dışındaki faktörleri ve süreci yönetebileceğine inançları vardır ve özgüvenleri yüksektir. Yeri geldiğinde risk alabilirler, kendileriyle barışıktırlar, problemle ve gerçeklikle yüzleşirler (Mount ve Barrick, 1998:850).

Hedef Yönelimi Kişilik: Genel olarak hedefe yönelimin, performans üzerinde faydalı etkileri olduğu bilinmektedir ve bu konu hem kuramsal hem de deneysel kanıtlarla desteklenmiştir. Teorik olarak, hedef yönelimli olan insanlar, yetkinliklerini geliştirmeye odaklanmıştır ve ortaya koydukları

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

işlerde istekli olarak görev almaktadırlar (Barron ve Harackiewicz, 2001:711). Bu yüzden hedef yönelimi olan kişiler, hedef yönelimi olmayanlara göre işlerine daha sıkı bağlıdırlar. Ayrıca, hedeflerine yönelen ve yetkinliğini geliştirmeye eğilimli olan kişilerin, daha fazla kaynak (Örn: dikkat, çaba, kalıcılık) ayırmaları ve becerisini göstermekte meyilli olmayanlara karşı daha etkili ve süslü stratejiler kullanmaları beklenir. Zor bir işle karşılaştıklarında, hedef yönelimli kişiler daha fazla çaba ve ısrarla karşılık vermektedirler. Çünkü böyle bir işi gelişme ve ilerleme için zorlu bir görev olarak görmektedirler (Sanusi ve Iskandar, 2007:127).

Deneyime Açıklık: Deneyime açık kişilik özelliğine sahip insanlar kurallar konusunda esnekler, geleneksel cinsiyet rollerini reddederler, sınanmaya ya da sınavlara mizahi bir anlayışla yaklaşırlar ve yeni deneyimlere karşı içsel bir ilgi gösterirler. Kuralların mutlak ve koşulsuz bir biçimde yerine getirilmesi gerektiği inancını paylaşmamakla birlikte, kendilerini tanımlarken de bağımsız ve özgün olmayla ilgili kavramlar kullanırlar. Deneyime açık bireyler, ön görüşü kuvvetli, yaratıcı, yaşama dair geniş ilgi alanları olan, cesaretli, çeşitliliği seven ve liberaldirler (McElroy ve Dowd, 2007).

YÖNTEM

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Sınırsız kariyer kavramı, kısa geçmişine rağmen dünyada ilgiyle incelenen ve üzerine kavramsal olarak birçok çalışmanın yapıldığı kariyer yaklaşımıdır. Türk spor literatüründe ise, sınırsız kariyer yeni bir kavramdır. Bu nedenle çalışmada, spor federasyonlarının idari birimlerinde çalışan personelin sınırsız kariyer tutumları, kişilik özellikleri ve demografik özellikleri arasındaki ilişki ve farklılıklar araştırılmaktadır.

Araştırmaya ilişkin hipotezler:

Hipotez 1. Kişilik özelliklerinin federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları üzerinde etkisi vardır.

Hipotez 2. Yaşa göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 3. Medeni duruma göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 4. Çocuk sahibi olma durumuna göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 5. Kurumda çalışma süresine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Hipotez 6. İş hayatında bulunma süresine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 7. İş hayatında çalıştığı iş sayısına göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 8. Kurumdaki pozisyonlarına göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Hipotez 9. Kurumdan aldığı maaş değişkenine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2010 ve 2011 yıllarında spor federasyonlarının idari birimlerinde görev yapan 367 personel, örneklem grubunu ise “53 genel sekreter, 30 şef, 61 Spor uzmanı, 112 memur, 25 antrenör ve 64 sözleşmeli personel olmak üzere toplam 345 personel oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Briscoe at al.,(2006) tarafından geliştirilen, Onay ve Ataseven (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan Sınırsız ve Çok Yönlü Kariyer Tutumları Ölçeği ve Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır.

Güvenilirlik ve Geçerlik Analizleri

Türkmen (2012) sınırsız kariyer tutumu ölçeği spor alanında ilk kez uygulanacağı için beden eğitimi öğretmenleri üzerinde pilot bir çalışma yaparak, ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğini tekrar analiz etmiştir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı 0.78 dir. Ölçeğe ait faktör analizi sonucunda: soruların faktör yükleri 0.784 ile 0.902 arasında değişme, toplam varyans %76.66, örneklem yeterlilik testi (KMO) değeri 0.856 ve Ki-kare(χ^2) değeri: 1247.51’dir.

Kişilik özelliklerinin toplam varyansı %79.30’dur. Kariyer gerçekliği’nin güvenilirlik katsayısı 0.84 ve faktör yükleri 0.840-0.907 arasında değişmektedir. Proaktif kişiliğin güvenilirlik katsayısı 0.82 ve faktör yükleri 0.709-0.910 arasında değişmektedir. Hedef yönelimli kişiliğin güvenilirlik katsayısı 0.84 ve faktör yükleri 0.690-0.917 arasında değişmektedir. Deneyime açıklık kişilik özelliğinin güvenilirlik katsayısı 0.81 ve faktör yükleri 0.817-0.921 arasında değişmektedir. Örneklem Yeterlilik Testi (KMO) değeri 0.891 ve ki-kare(χ^2) değeri 1001.69’ dur.

Veri Toplama Yöntemi

Spor Genel Müdürlüğü ve federasyonların yetkili birimlerinden yazılı izinler alınarak, anket formları yüz yüze görüşülerek personellere uygulanmıştır. Uygulama öncesinde araştırmaya katılan perso-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

nellere, bilgilendirilmiş gönüllü katılım formu imzalatılmıştır.

Veri Analiz Yöntemi

Araştırmanın veri analizlerinde; SPSS 15.0 istatistik programı içerisinde yer alan, frekans ve yüzdelik dağılımlar, korelasyon analizi, t-testi ve ANOVA analiz yöntemleri kullanılmıştır.

BULGULAR

Kişilik Özellikleri ile Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

Araştırma bulgularına göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumu ve kişilik özellikleri arasındaki korelasyon analizi Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Sınırsız Kariyer Tutumu ile Kişilik Özellikleri Korelasyon Analizi

Variable	Mean	Standard Deviation	Correlation Matrix					
			1	2	3	4	5	
1 Sınırsız Kariyer Tutumu	3.89	0.50	1.00					
2 Kariyer Gerçekliği	3.61	0.51	.235*	1.00				
3 Proaktif Kişilik	3.77	0.47	.821*	.475*	1.00			
4 Hedef Yönelimli Kişilik	3.94	0.50	.331*	.356*	.783*	1.00		
5 Deneyime Açık Kişilik	3.86	0.49	.869*	.859*	.762*	.268*	1.00	

* $p < .01$

Tablo 1’de, sınırsız kariyer tutumu ile kişilik özellikleri arasındaki korelasyon matrisi incelendiğinde; kariyer gerçekliği, proaktif kişilik, hedef yönelimli kişilik ve deneyime açıklık kişilik

özellikleri ile sınırsız kariyer tutumu arasında %1 anlamlılık seviyesinde pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Kişilik Özelliklerinin Sınırsız Kariyer Tutumu Üzerindeki Etkisi

	β	t	p
(Constant) ^a		13.846	.000*
Kariyer Gerçekliği	.391	6.069	.000*
Proaktif Kişilik	.694	13.541	.000*
Hedef Yönelimli Kişilik	.214	5.979	.000*
Deneyime Açıklık	.776	14.509	.000*
F		21.810	
R		.760	
R ²		.579	
p		< 0.01	
a. Dependent Variable. Sınırsız Kariyer			
*Value is significant at the 0.01 level .			

Kişilik özelliklerinin sınırsız kariyer tutumu üzerindeki etkisini belirlemek için yapılan regresyon analizi sonuçlarında; proaktif kişilik ve deneyime açıklığın sınırsız kariyer tutumu üzerinde güçlü pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu; kariyer gerçekliği ve hedef yönelimli kişilik özelliklerinin ise sınırsız kariyer tutumu üzerinde orta derece pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Regresyon analizi sonucunda, federasyon çalışanlarının kişilik özelliklerinin sınırsız kariyer tutumunu açıklama oranı % 57,9 olarak bulunmuştur.

Katsayılar tablosu incelendiğinde bu açıklayıcılığa en önemli katkıyı Deneyime açıklık ($\beta = .776$; $p < 0,01$) değişkeninin sağladığı görülmektedir. Arkasından, proaktif kişilik ($\beta = .694$; $p < 0,01$), kariyer gerçekliği ($\beta = .391$; $p < 0,01$) ve hedef yönelimli kişilik ($\beta = .214$; $p < 0,01$) özellikleri gelmektedir.

Demografik Özelliklere göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

Federasyon çalışanlarının sosyo-demografik değişkenlerine ilişkin bulgular aşağıda gösterilmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	Yaş	N	Ort.	s.s.	F	P
Sınırsız Kariyer	30 Yaş ve altı	69	4.16	0.49	8.35	0.00*
	31-40 Yaş	128	3.83	0.52		
	41-50 Yaş	119	4.00	0.46		
	51 Yaş ve üstü	29	3.72	0.59		

Federasyon çalışanlarının yaş gruplarına göre sınırsız kariyer tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Tukey testi sonucunda; 30 yaş ve altı federasyon

çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları, 41-50 yaş arasında ve 51 yaş ve üzerindeki federasyon çalışanlarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 4. Medeni Duruma göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	Medeni Durum	N	Ort.	s.s.	t	P
Sınırsız Kariyer	Evli	280	3.67	0.50	3.98	0.01*
	Bekar	65	3.95	0.44		

Yapılan analizler sonucunda, bekar federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları, evli federasyon çalışanlarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 5. Çocuk Duruma Göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	Çocuk Durumu	N	Ort.	s.s.	t	P
Sınırsız Kariyer	Evet	259	3.74	0.50	3.24	0.00*
	Hayır	86	3.95	0.48		

Yapılan analizler sonucunda, çocuk sahibi olmayan federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer

tutumları, evli federasyon çalışanlarından yüksek bulunmuştur ($p<0.05$).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 6. Kurumda Çalışma Süresine Göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	Kurumda Çalışma Süresi	N	Ort.	s.s.	F	P
Sınırsız Kariyer	5 Yıl ve altı	80	3.66	0.50	13.16	0.00*
	6-10 Yıl	93	4.12	0.47		
	11-15 Yıl	84	3.84	0.45		
	16 Yıl ve üstü	88	3.61	0.49		

Kurumda çalışma sürelerine göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Tukey testi sonucunda; kurumda 6-10

yıl arası çalışanların sınırsız kariyer tutumları, kurumda 5 yıl ve altı ile 10 yıl ve üzeri süredir çalışanlarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 7. İş Hayatında Geçirilen Süreye Göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	İş Hayatında Geçirilen Süre	N	Ort.	s.s.	F	P
Sınırsız Kariyer	5 Yıl ve altı	36	4.08	0.37	7.64	0.00*
	6-10 Yıl	74	3.88	0.48		
	11-15 Yıl	101	3.74	0.48		
	16 Yıl ve üstü	134	3.75	0.47		

İş hayatında geçirilen süreye göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Tukey testi sonucunda; iş hayatında 5

yıl ve altı süredir bulunanların sınırsız kariyer tutumları, iş hayatında 6-10 yıl arası ve 16 yıl ve üzeri süredir bulunan çalışanlarından yüksek bulunmuştur.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 8. Kurumdaki Statüye Göre Sınırsız Kariyer Tutumu Analiz Sonuçları

	Kurumdaki Statü	N	Ort.	s.s.	F	P
Sınırsız Kariyer	Genel Sekreter	53	4.12	0.48	3.58	0.04*
	Şef	30	4.03	0.43		
	Spor Uzmanı	61	3.80	0.48		
	Memur	112	3.87	0.49		
	Antrenör	25	3.86	0.45		
	Sözleşmeli Personel	64	3.79	0.47		

Kurumdaki statüye göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Tukey testi sonucunda; federasyonlarda genel sekreter pozisyonunda çalışanların sınırsız kariyer tutumları, federasyonlarda spor uzmanı, memur ve sözleşmeli personel pozisyonunda çalışanlardan yüksek bulunmuştur.

TARTIŞMA

Spor federasyonu çalışanları üzerine yapılan bu çalışmada, personelin sınırsız kariyer tutumlarının yüksek olduğu ve kişilik özelliklerinin sınırsız kariyer tutumunu tercih etmede önemli bir etken olduğu görülmektedir. Sınırsız kariyer yaklaşımı son yıllarda, kariyer ve yönetim literatüründe baskın bir hale geldiği ve sınırsız kariyerin, hem araştırmacılara hem de tek bir örgüt dışında kariyer arayışında olan bireylere önemli katkılar sağlamaktadır (Zeitz vd., 2009:372). Bireylerin ve örgütlerin kariyer yollarında karşılaştıkları

zorluklarla başa çıkma konusunda, sınırsız kariyer yaklaşımı önemli bir yere sahiptir (Becker ve Haunschild, 2003:724). Çünkü sınırsız kariyer, kariyere yön vermede kişiye ve örgütlere daha fazla özgürlük imkânı sağlamaktadır (Sommerlund ve Boutaiba, 2007:525).

Başarılı bir sınırsız kariyerde, bilgi birikimi ve bu bilgi birikiminin transfer edilebilir olması oldukça önemlidir (Lazarova ve Tarique, 2005:361). Bu nedenle sınırsız kariyeri tercih eden bireylerin, örgüt içinde yada örgütler arasındaki hareketlilik sırasında beyin göçünün yanında yeteneklerini, becerilerini ve portföylerini yanlarında götürdükleri belirtilmektedir (Carr at al., 2005:386). Van Buren III(2003) ise, sınırsız kariyer yönetiminde çalışanların iş pazarında aktif kalabilmeleri için, işverenlerin çalışanlarına yardım etmelerinin ahlaki zorunluluk olduğu ve işverenlerin bu duruma sağduyu ile yaklaşması gerektiğini belirtmektedir. Farklı sektörlerde çalışan iş görenlerin sınırsız

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

kariyer tutumlarına yönelik bazı çalışmalar bulunmaktadır. Bankacılık sektörü çalışanlarının sınırsız kariyer tutumu üzerine yapılan çalışmada, işkolikliğin çalışanların sınırsız kariyer tutumları üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir (Kanbur ve Salihoğlu, 2014:27). Akademisyenlerin sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumları üzerine yapılan çalışmada, sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumları arasında bir farklılık bulunamamıştır (Onay ve Vezneli, 2012). Türkmen (2012) ise çalışmasında, Manisa ili merkezinde çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin sınırsız kariyer tutumunu tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kişilik özelliklerine göre deneyime açık kişilik özelliği ve proaktif kişilik özelliğine sahip olan federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumuna daha yatkın oldukları görülmektedir. Deneyime açık kişiliğe sahip federasyon çalışanlarının, sınırsız kariyer tutumu ile arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu nedenle, deneyime açık kişiliğe sahip federasyon çalışanları; kişilerle iletişimi çok iyi, meraklı, estetik, iş yaşamı ve hayatlarında yaratıcı, mizahi yönü kuvvetli, yeni deneyimlere açık, bağımsız ve özgün olmayı seçen, yaşamayı seven, cesaretli, çeşitlilikten yana olan, yenilikçi fikirlerle dolu ve hayal güçleri canlı kişiler olarak yorumlanabilirler. Genellikle bu kişiler, mesleki kariyerlerini yönetmede, rahat hareket eden, iş değiştirmekten korkmayan, kendine güvenen, örgütler arası ya da örgüt içinde hareket etmektен rahatsız olmayan kişiler olarak da tanımlanabilir.

Manisa Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü çalışanları üzerinde yapılan çalışmada, çalışanların kariyerlerine yön verirken kişilik özellikleri arasından deneyime açık kişilik özelliklerine daha yakın oldukları görülmektedir (Türkmen 2010:42).

Proaktif kişiliğe sahip federasyon çalışanları ise; yeri geldiğinde risk alabilen, örgüt içinde yada örgüt dışında yer değiştirmekten çekinmeyen, girişimci, bilgi ve becerilerini başka örgütlerde kullanabileceğine ve aktarabileceğine inanan, problemlerle ve gerçeklerle yüzleşebilen, liderlik yapabilecek özelliğe sahip, strese dayanıklı, inisiyatif alabilen, değişime ayak uydurabilen, fırsatları değerlendiren, pasif olmak yerine sürekli aktif olmayı seçen kişiler olarak değerlendirilebilirler. Onay ve Ataseven (2010:447)'nin özel sektör çalışanları üzerine yaptıkları çalışmanın sonucunda, bütün kişilik özelliklerinin farklı derecelerde sınırsız kariyer tutumlarını etkilediği görülmektedir. Onay ve Vezneli (2012) çalışmalarında, proaktif kişilik özelliğine sahip profesörlerin sınırsız kariyer tutumuna daha yatkın olduklarını belirtmektedir.

Yaş değişkeni incelendiğinde, 30 yaş ve altındaki federasyon çalışanlarının sınırsız kariyeri tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kariyerlerinin başlarında olmaları, yaşlarının genç olması, yüksek çalışma hırsları ve arzularının olması, başarıya aç olmaları, öğrenme istekleri ve kendilerini ispatlamak gibi özellikler bu yaş grubundaki çalışanlarda karşımıza çıkan özellikler olarak gözlenmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Bu sebeple 30 yaş ve altı federasyon çalışanları, kurum içindeki birimler arasında hareket etmekten, başka federasyonlarda görev almaktan, görevlendirme ile şehir dışına ya da ülke dışına çıkmaktan ve imkanlar iyi olduğu taktirde işlerini bile değiştirmekten çekinmeyecekleri söylenebilir. Bulgular, Levinson'un kariyer aşamalarından olan ve öğrenim hayatından sonra ilk iş dönemi kapsayan Aşama 2'nin (22-29 Yaş: Yetişkinler Dünyasına Geçici Kabul) özellikleri ile paralellik göstermektedir. Levinson'a göre bu dönem, bireyin öğrenimini tamamlayıp gelecek arayışı içine girdiği dönemdir. Bu dönemde yaşam biçimi ve kariyer seçimi ile ilgili kararlar verilmektedir. Bireyin düşünceleri dağınıktır, yaşamda ve kariyerde doyum arayışları içindedir. Bu nedenle de, bu yaş grubundaki federasyon çalışanların, farklı örgütlerde iş ve doyum arayışında olması doğal karşılanmaktadır (Budak ve Budak, 2004:612).

Araştırma sonucunda federasyonlarda çalışan bekar personelin, sınırsız kariyer tutumlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bekar çalışanların, eşi ve çocuklarının olmaması ve bunun sonucunda da, sorumlu oldukları bir aileleri olmadığı için kariyerlerinde daha serbest ve özgür hareket ettikleri düşünülmektedir. Bekar çalışanlar, örgüt içinde ve örgüt dışında rahat hareket etme, iş değişikliği, departman değişikliği, tayin olma, şehir ve ülke değişiklikleri ve çeşitli görevlendirmeler karşı karşıya kaldıklarında, kariyerlerini yönlendirmede daha rahat kararlar alabildikleri söylenebilir. Bu

faktörler göz önüne alındığında, federasyonlarda çalışan bekar personelin, kariyerlerinde fiziksel yada psikolojik hareketlilikle karşı karşıya kaldıklarında daha serbest hareket ettikleri, dolayısıyla da sınırsız kariyer tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir. Kariyere yön verirken, evliliğin etkilerine odaklanan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Han ve Moen (1999:101), evli çiftler üzerinde yaptığı araştırmada, kadın çalışanların kariyerlerini belirlemede, eşlerinin kariyer tercihlerine göre hareket etmek zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Bielby ve Bielby (1992:1244), kadın çalışanların, kocalarının iyi kazançlı işlerini tehlikeye atmaktan kaçınmak için kendi işlerinde ilerleme imkânlarını geri çevirdiklerini, aynı zamanda, bazı erkeklerin kendi ilerlemelerine engel olan eşlerinin çalışmalarına izin vermediklerini belirtmektedirler.

Onay ve Ataseven (2010:455) özel sektörde bekar çalışanların genel olarak sınırsız kariyer tutumları evli çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Türkmen (2010:36)'de benzer şekilde, Manisa Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü personeli üzerine yaptığı çalışmada, bekar personellerin sınırsız kariyer tutumunu tercih ettiklerini belirtmektedir. Eby (2001:343) ise, çalışan eşlerin sınırsız kariyer deneyimleri üzerine yaptığı araştırmasında, çalışan çiftlerin %53'ünün, eşinin işinden dolayı, kariyerlerinde psikolojik ve fiziksel hareketlilik yaşadığı belirtilmektedir. Özellikle eşleri yüzünden örgütler arası fiziksel hareketlilik yaşamak zorunda kalan kişilerin, gidilen yerde; işe uyum, çevreye uyum,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yöneticiye uyum, iş doyumu, iş kalitesi ve özellikle işlerinden ayrıldılarsa yeniden istihdam konularında sıkıntıların yaşandığı belirtilmektedir.

Araştırmada çocuk sahibi olmayan çalışanların sınırsız kariyer tutumları, çocuk sahibi olan çalışanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Çocuk sahibi olmanın, ister istemez kariyer planlarını etkilediği söylenmektedir. Özellikle anne babalar için, çocuklarının sağlık durumları, küçük olmaları, eğitim durumları, bakıcı sorunu ve akrabaların yakınında olmak gibi bazı durumların, kariyer planlamada ve kariyeri yönlendirmede etkili faktörler olarak karşımıza çıktığı bilinmektedir. Çalışmaya katılan federasyon personelleri ile yapılan görüşmeler sırasında da, çocuğu olan personellerin, kariyerlerini yönlendirmede eşlerinin ve çocuklarının önemli faktörler olduğu dile getirmişlerdir. Onay ve Ataseven. (2010:456) çocuk sahibi olmayan özel sektör çalışanlarının, sınırsız kariyer tutumunu tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Evli olsalar bile çalışanların çocuklarının olmaması, kariyerlerine yön vermede büyük bir rahatlık sağladığı belirtilmektedir. Bu çalışanlar, şehir dışına çıkma, ülke dışına çıkma, tayin isteme veya şirket değiştirme gibi konularda daha özgür hareket edebilmektedir. Sınırsız kariyer tutumuna ilişkin bu bulgular, bizim kariyer tutumuna yönelik bulgularımızı destekler niteliktedir. Valcour ve Tolbert (2003:770) araştırmalarında, çocuk sahibi olmanın erkeklerin değil, kadınların işlerini ve kazançlarını tehlikeye attıklarını belirtmektedir.

Çocuk sahibi olmanın getirdiği maddi külfetten dolayı, erkeklerin işverene bağlanması artmakta ve iş değiştirme eğilimleri giderek azalmaktadır.

Tharenou at al., (1994:907) araştırmaları sonucunda ise, çocuk sahibi olmanın kadınların iş yaşamını genellikle olumsuz etkilediğini ve özellikle çalışma süresini önemli ölçüde düşürdüğünü belirtmişlerdir.

Kurumda 6-10 yıl arası süredir çalışanların sınırsız kariyer tutumları yüksektir. Federasyonlarda 6-10 yıl arasında çalışan personelin, örgüt içi fiziksel hareketlilik ve örgütler arası fiziksel hareketlilikte daha başarılı olabilecekleri ve düşünce olarak ta sınırsız kariyere daha yatkın oldukları söylenebilir. İş hayatında 5 yıl ve altında süredir bulunan federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları yüksek bulunmuştur. İş hayatında 5 yıl ve altı bulunan federasyon çalışanlarının; iş hayatına yeni girmiş, henüz kariyerlerinin başlarında, iş tecrübelerinin eksik, kendilerini yeni yeni geliştirmekte, heyecan dolu, yeteneklerini keşfetmeye çalışan, potansiyellerine görmeye çalışan, maaşlarını az buldukları için daha çok kazanma isteğinde olan, terfi ve statü peşinde koşan ve bazı çalışanların henüz iş garantisinin olmadığı için farklı iş arayışlarına yönelebileceklerini belirten kişilerden oluştukları için, örgüt içi ve örgütler arası fiziksel ve psikolojik hareketliliğe daha hazır oldukları ve bununla birlikte, sınırsız kariyer tutumuna daha yatkın oldukları söylenebilir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Federasyonlarda genel sekreter pozisyonunda çalışanların sınırsız kariyer tutumları yüksek bulunmuştur. Genel sekreterlerin hedef yönelimli olmalarıyla paralel olarak, örgüt içinde daha önemli pozisyonlara gelmek istedikleri söylenebilir. Bu sebeple genel sekreterlerin, bulunduğu federasyon içindeki psikolojik tatminlerinin yüksek olduğu ve kariyer tercihlerini örgüt içi fiziksel hareketlilikten yana kullandıkları söylenebilir. Genel sekreterlerin gelecekte, federasyon başkanı olma, federasyonlarda yönetim kurulu üyesi olma, Spor Genel Müdürlüğü ya da uluslararası spor örgütlerinin önemli

kademelerinde görev alma ve siyasete atılma gibi hedefleri ve bu hedefe yönelik beklentileri olduğu söylenebilir. Bunun için kendilerinin, gerekli bilgi, beceri, yetenek ve tecrübeye sahip olduklarını düşünmektedirler. Bu nedenlerle, federasyonlarda çalışan genel sekreterlerin, bulunduğu örgüt içinde ve örgütün bağlı olduğu üst birimlerde daha başarılı olabilecekleri ve kariyer ortalamalarına bakıldığında, düşünce olarak sınırsız kariyer tutumuna daha yatkın oldukları söylenebilir.

Araştırmadaki bulgular ışığında, hipotezlerin kabulüne yönelik sonuçlar Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10. Araştırma Hipotezlerinin Sonuçları

H ₁	Kişilik özelliklerinin federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları üzerinde etkisi vardır.	Kabul
H ₂	Yaşa göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₃	Medeni duruma göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₄	Çocuk sahibi olma durumuna göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₅	Kurumda çalışma süresine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₆	İş hayatında bulunma süresine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₇	İş hayatında çalıştığı iş sayısına göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Red
H ₈	Kurumdaki pozisyonlarına göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Kabul
H ₉	Kurumdan aldığı maaş değişkenine göre çalışanların sınırsız kariyer tutumları arasında farklılık vardır.	Red

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda, sınırsız kariyer tutumu federasyon personeli tarafından tercih edilen bir kariyer yaklaşımı olduğu görülmektedir. Kişilik özellikleri açısından, hedef yönelimli kişilik ve proaktif kişilik özellikleri ile sınırsız kariyer tutumu arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyo-demografik değişkenlere bakıldığında; yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma, kurumda çalışma süresi, iş hayatında bulunma süresi ve kurumdaki pozisyona göre federasyon çalışanlarının sınırsız kariyer tutumları arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Cinsiyet, çalışılan iş sayısı ve kurumdan alınan maaş değişkenleri açısından bir farklılık bulunamamıştır.

Kariyer, çalışma hayatında bireyler için büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle işverenler, örgütler ve yöneticiler, sınırsız kariyer ve başka yeni kariyer modellerine önem vererek, bunları takip etmeleri ve çalışanlarını bu yeni kariyer modellerine yönlendirmeleri gerekmektedir. Araştırma bulgularında federasyon çalışanlarının, kurumda çalışmaktan memnun oldukları görülmektedir. Bu nedenle federasyonlarda var olan kurum kültüründeki eksikliklerin giderilmesi ve daha güçlü bir kurum kültürünün oluşturulması, çalışanların kurumda kalarak kariyerlerine yön vermelerine daha da yardımcı olacağı düşünülebilir. Örneğin, kuruma özgü performans yönetim ve değerlendirme kriterlerinin getirilmesi, “biz” kavramının tam anlamıyla

benimsenmesi, maddi sorunların çözülmesi için farklı kaynakların bulunması, bilgi paylaşımının daha yaygın hale gelmesi ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma için somut adımların atılması gibi değerlerin var olan kurum kültürüne yansıtılması, çalışanların kurum içindeki kariyer tutumlarına olumlu yönde etkisi olacağı düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- ARTHUR, M.B., (1994).** The Boundaryless Career: A New Perspective For Organizational Inquiry, *Journal of Organizational Behavior*, 15(4), pp.295-296
- ARTHUR, M.B., & ROUSSEAU, D.M., (1996).** *A Career Lexicon for the 21st Century*, Academy of Management Executive, 10 (4), pp.28-39. “The Boundaryless Career: A New Employment Principle for a New Organizational Era, New York: Oxford University Press.”
- BAKER, T., & ALDRICH, H. (1996),** *Prometheus Stretches: Building Identity and Cumulative Knowledge in Multiemployer Careers*, in *The Boundaryless Career*, eds. J.A. Arthur and D. Rousseau, New York: Oxford University Press, pp.132–149
- BANAI, M., & HARRY, W., (2004).** Boundaryless Global Careers- The International Itinerants, *International Studies of Management & Organization*, 34(3), pp.96-120

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

-
- BARRON, K. E., & HARACKIEWICZ, J. M., (2001).** Achievement Goals and Optimal Motivation: Testing Multiple Goal Models. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, pp.706-722
- BECKER, K. H., & HAUNSCHILD, A., (2003).** The Impact of Boundaryless Careers on Organizational Decision Making: An Analysis from the Perspective of Luhmann's Theory of Social Systems, *Journal of Human Resource Management* 14(5), pp.713-727
- BIELBY, W.T., & BIELBY, D.D., (1999).** Organizational Mediation of Project-Based Labor Markets: Talent Agencies and the Careers of Screenwriters, *American Sociological Review*, 64(1), pp.64–85
- BRISCOE, J. P., HALL, D. T., & DeMUTH, R. L. F., (2006).** Protean and boundaryless careers: An empirical exploration. *Journal of Vocational Behavior*, 69(1), pp.30–47
- BUDAK, G., & BUDAK, G., (2004).** *İşletme Yönetimi*, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, İzmir, ss.610-620
- CARR, S.C., INKSON, K., & THORN, K., (2005).** From Global Careers To Talent Flow: Reinterpreting 'Brain Drain', *Journal of World Business*, 40(4), pp.386–398
- CARSON, K. D., CARSON, P.P., & BEDEIAN, A.G., (1995).** Development and Construct Validation of a Career Entrenchment Measure, *Journal of Occupational and Organizational Psychology* 68, pp.301-320
- ÇELİK, A., & SOYSAL, A., (2004),** "Değişen İş Hayatında Kariyer Platosu: Çalışanlar Açısından Kader mi, Yoksa Fırsat Mı?", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), ss.25-27
- EBY, L.T., (2001).** The Boundaryless Career Experiences of Mobile Spouses in Dual-Earner Marriages, *Group & Organization Management*, 26(3), pp.343-368
- HAN, S. K., & MOEN, P., (1999).** Work and family over time: A life course approach, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 562, pp.98-110
- INKSON, K., & ARTHUR, M. B., (2002).** *Career development: Extending the "organizational careers" framework*. In S. G. Niles (Ed.), *Adult career development: Concepts, issues, and practices* (3rd ed.). Columbus, OH: National Career Development Association. pp.191-201
- KALE, E., & ÖZER, S., (2012).** İş görenlerin Çok Yönlü ve Sınırsız Kariyer Tutumları: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), ss.173-196
-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KANBUR, A., & SALİHOĞLU, G.H., (2014).

Çalışanların Sınırsız Ve Değişken Kariyer Yolculuğunda İşkolikliğinin Rolü Üzerine Bir Araştırma, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), ss.27-58

LAZAROVA, M., & TARIQUE, I., (2005).

Knowledge transfer upon repatriation, *Journal of World Business* 40(4), pp.361–373

LICHTENSTEIN, B., HARTWELL, J., & OL-

SON, N., (1998). The Boundaryless Career: A New Employment Principle for a New Organizational Era, *Administrative Science Quarterly*, 43(3), pp.732-736

MOUNT, M., & BARRICK, M., (1998).

Five reasons why the “big five” article has been frequently cited. *Personnel Psychology*, 51(2), pp.849–857

McELROY, T., & DOWD, K., (2007).

Susceptibility to anchoring effects: How openness-to-experience influences responses to anchoring cues, *Judgment and Decision Making*, 2(1), pp. 48–53

JONES, C., & DeFILLIPPI, R.J., (1996).

Back to the Future in Film. Combining Industry and Self-Knowledge to Meet the Career Challenges of the 21st Century, *The Academy of Management Executive*, 10(4), pp.89-103

NAY, M., & VEZNELİ, Z., (2012).

Sınırsız ve Çok Yönlü Kariyer: Akademisyenlerin Kariyer Yaşamı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi (Online)* 4(1), ss.193-202

ONAY, M., & ATASEVEN, B., (2010).

New Directions for Boundaryless and Protean Careers: What Do Human Resources Managers Make Differently?, *Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (20), ss.435-465

SANUSI, M.Z., ISKANDAR, T.M., & POON,

J.M.L., (2007). Effects Of Goal Orientation And Task Complexity On Audit Judgment Performance, *Malaysian Accounting Review*, Volume 6(2), pp.123-139

SEYMEN, O.A., (2004).

Geleneksel Kariyerden, Sınırsız Ve Dinamik / Değişken Kariyere Geçiş: Nedenleri Ve Sonuçları Üzerine Yazınsal bir inceleme, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), ss.79-114

SOMMERLUND, J., & BOUTAIBA, S., (2007).

Borders of “the boundaryless career, *Journal Of Organizational Change Management*, 20(4), pp.525-538

SULLIVAN, S.E., (1999).

The Changing Nature of Careers: A Review and Research Agenda”, *Journal of Management*, 25(3), pp.457-484

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

SUUTARI, V., & BREWSTER, C., (2000). Making Their Own Way: International Experience Through Self-Initiated Foreign Assignments. *Journal of World Business*, 35(4), pp.417–436

THARENOU, P., LATIMER, S., & CONROY, D., (1994). How do you make it to the top? An Examination Of Influences On Women’s And Men’s Managerial Advancement. *Academy of Management Journal*, 37(4), pp.899-931

TÜRKMEN, M., ZEKİOĞLU, A., & YILDIZ, K. (2012). Spor Federasyonu Çalışanlarının Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, *UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), ss.1-8

TÜRKMEN, M., (2012). Özel ve Devlet Okullarında Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sınırsız Kariyer Tutumlarının İncelenmesi, *Türkiye Klinikleri J Sports Sci*, 4(2),ss.71-80

VALCOUR, P. M., & TOLBERT, P. S., (2003). Gender, family and career in the era of boundarylessness: Determinants and effects of intra- and inter-organizational mobility. *Human Resource Management*, 14(4), pp.768-787

VAN BUREN III, H. J., (2003). Boundaryless Careers and Employability Obligations, *Business Ethics Quarterly*, 13(2), pp.131-149

ZEITZ, G., BLAU, G., & FERTIG, J., (2009). Boundaryless Careers And Institutional Resources, *The International Journal of Human Resource Management*, 20(2), pp.372–398

YAZAR NOTU: Bu çalışma yazarın doktora tezinden türetilerek hazırlanmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

The importance of Research: Boundaryless career is defined as “Do not depend on a single organization unbounded career” (Carson et al., 1995: 301; Seymen, 2004: 87). Boundaryless career concept, although its short history, is a career approach that examined with interest in the world and is made of many studies on the conceptual. In Turkey, boundaryless career, while the concept of a new career emerges as a new research topic in sports science. Therefore, the concept of boundaryless career with the work, considered to be an important operation that human resources management in Turkey, in the introduction to the field of individual career management and sports science. Briscoe at al., (2006:38) while explaining the bondaryless and pretean attitudes it is stated that an important factor in the personality of the individuals in career planning. Therefore, measurement of personality traits in their careers; career reality, proactive personality, goal-oriented personality and openness to experience were used. **Aim:** The purpose of the study is investigating boundaryless career attitudes of employees in the administrative units of the sports federations, the relationship between personality traits and demographic characteristics and differences. **Method:** The level of the research, comprise a total of 345 staff including; working in the administrative units of the sports federation in 2010 and 2011, 367 staff and the sample group “53 general secretaries, 30 chefs, 61 Fitness expert, 112 officers, 25 coaches and 64 contract staff. In the study Bondaryless and Protean Attitudes and Personality Traits Scale which developed by Briscoe at al.,(2006) and Validity and reliability study of the Turkish version made by Onay and Ataseven (2007), is used. The reliability coefficient is 0.78. Scale as a result of factor analysis: question of the changes between 0.902 and 0.784 factor loadings, total variance 76.66%, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value 0.856 and Chi-square (χ^2) value: is 1247.51. The total variance of personality traits is 79.30%. The reliability coefficient of career reality is 0.84 and factor loadings ranged from 0.840-0.907. The reliability coefficient of proactive personality is 0.82 and factor loadings ranged from 0.709-0.910. The reliability coefficient of target goal-oriented personality is 0.84 and factor loadings ranged from 0.690-0.917. The reliability coefficient of personality trait openness to experience is 0.81 and factor loadings ranged from 0.817-0.921. KMO value of 0.891 and Chi-square (χ^2) value is 1001.69. Taking written permission from Sports General

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Directorate and the competent authority of the federation, the survey forms was applied to the staff face to face. Before application to the staff who participated in the research, participation of informed consent form was signed. The data analysis in the research; Located in SPSS 15.0 statistical software, frequency and percentage distributions, correlation analysis, t-test and ANOVA analysis methods was used. **Findings:** When the matrix of correlation between the boundaryless career attitudes and personality characteristics analyzed; it is seen that there is a positive correlation 1% significance level among career reality, proactive personality, goal-oriented personality and openness to experience with boundaryless career openings personality traits. In the results of personality characteristics of boundaryless career attitude made to determine the effect on the regression analysis shows that proactive personality and openness to experience to have a strong positive effect on experience the boundaryless career; career reality and the goal-oriented personality to have a moderate positive impact on the way boundaryless career -oriented attitude. The result of regression analysis, the rate of boundaryless career attitudes to explain the characteristics of the federation employee was found as 57.9%. When the coefficient table is examined it is seen that the most important contribution to this explanatory is variable of openness to experience ($\beta = .776$; $p < 0,01$). Thereafter, proactive personality ($\beta = .694$, $p < 0.01$), career reality ($\beta = .391$, $p < 0.01$), and goal-oriented people ($\beta = .214$, $p < 0.01$) features follows. When analyzed the findings of the socio-demographic variables relating to the Federation employees; it was found that boundaryless career attitudes of federations employees who 30 years old and younger higher than employees of the federation who between 41-50 years old and 51 years old and over. It is found that boundaryless career attitudes of single workers of the federation were higher than married workers of the federation. It is found that boundaryless career attitudes of workers, who do not have Children, of the federation were higher than married workers of the federation. It is found that the boundaryless career attitudes of workers between 6-10 years in the federation were higher than workers of the 5 years and under and the period is 10 years and over. It is found that the boundaryless career attitudes of workers who is in business for 5 years and under were higher than 16 years and over. It is found that the boundaryless career attitudes of employees in the position of secretary general of the Federation higher than specialize in sports federations, officer and employees who works as contracted staff positions. **Results:** As a result of the research, it is seen that boundaryless career attitude is a career approach which is preferred by the federation staff. In terms of personality traits, results have been reached that there is a strong positive relationship between goal-oriented personality and attitude proactive personality with boundaryless career. When

---

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12 ID:285 K:620

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

we look at socio-demographic variables; it has identified that differences among the attitudes of the federation workers boundaryless career by age, marital status, having children, working time in the organization, duration and position in the organization does business life. There were no differences in the variables of gender, number of jobs and salaries received from institutions.

AŞK YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇEYE UYARLANMASI, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI¹

THE VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF THE SATISFACTION WITH LOVE LIFE SCALE

Ahmet AKIN¹, Banu YILDIZ², ÜMRAN AKIN³

¹⁻²⁻³⁻ Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma A.D. Sakarya / Türkiye

Öz: Bu çalışmanın amacı, Aşk Yaşam Doyumu Ölçeğini (Neto, 2005) Türkçeye uyarlamak ve geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Çalışma 228 yakın ilişkisi olan kişi üzerinde yürütülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, 5 madde ve tek alt boyuttan oluşan modelin (aşk doyumu) iyi uyum verdiğini göstermiştir ($\chi^2= 2.60$, $sd= 4$, $RMSEA= .000$, $CFI= 1.00$, $IFI= 1.00$, $GFI= 1.00$, $AGFI= .98$, $SRMR= .005$). Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları ise .79 ile .86 arasında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı, ölçeğin tüm maddeleri için .83 olarak bulunmuştur. Bu veriler, ölçeğin Türk-çe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşk Yaşam Doyumu, Geçerlik, Güvenirlik, Doğrulayıcı Faktör Analizi

Abstract: The aim of this study is to examine validity and reliability of the Turkish version of the Satisfaction with Love Life Scale (Neto,2005). Participants were 228 individuals who have an intimate relationship. The results of confirmatory factor analysis indicated that the 5 items and one dimensional model (satisfaction with love) was well fit ($\chi^2= 2.60$, $df= 4$, $RMSEA= .000$, $CFI= 1.00$, $IFI= 1.00$, $GFI= 1.00$, $AGFI= .98$, $SRMR= .005$). Corrected item-total correlations ranged from .79 to .86. Cronbach alfa internal consistency reliability coefficient was .83 for overall scale. These results demonstrated that this scale is a valid and reliable instrument.

Key Words: Satisfaction With Love Life, Validity, Reliability, Confirmatory Factor Analysis

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410929

(1) *Sorumlu Yazar: Ahmet AKIN, Sakarya Üniversitesi, Eğitimi Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.D., Sakarya / Türkiye aakin@sakarya.edu.tr Geliş Tarihi / Received: 17.12.2014 Kabul Tarihi/ Accepted: 29.04.2015 Makalenin Türü: Type ofarticle (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None“Etik Kurul Raporu Yok - Noneof Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Sosyal ilişkiler ve özellikle aşk ilişkileri insan yaşamının temelidir ve aşkın nasıl meydana geldiği şairler, yazarlar, filozoflar, ilahiyatçılar ve profesyonel danışmanların uğraş konusu olmuştur (Myers & Shurts,2002). Dünyanın her yerinde aşkın, insanoğlunun deneyimlediği ve sosyal ve psikolojik yaşamında kalıcı iz bırakan en önemli duygulardan biri olduğu düşünülmektedir (Neto, 2005). Salvatore & Munoz Sastre (2001) aşk yaşamını iyi oluşun ana belirleyicisi olarak görmektedir.

İyi oluş, insanların yaşamlarını nasıl değerlendirdiğine dayalı olarak psikolojide alanında ilginin giderek arttığı bir konu olmaktadır (Neto, 2005). Çoğu araştırmacı, iyi oluşun duygusal alan ve bilişsel alan gibi kısımlardan meydana geldiğini savunmaktadır (Andrews & Robinson, 1991; Diener, 2000; Pavot & Diener, 1993). Duygusal alan, mutluluk ya da iyi hissetme gibi olumlu duyguların varlığını ve öfke ya da kaygı gibi olumsuz duyguların yokluğunu içermektedir (Argyle, 2001). Bilişsel alan, kişilerin genel ya da belirli yaşam alanlarındaki memnuniyetine ilişkin düşünsel değerlendirmelerinden meydana gelmektedir. Diener, Emmons, Larsen, & Griffin (1985), yaşam doyumunun bireylerin yaşamsal süreçlerine ilişkin bu düşünsel değerlendirmelerinden kaynaklandığını savunmaktadır. Yaşam doyumu, son yıllarda araştırmaların odağında

yer almaya başlamıştır (örn; Dolon, Peasgood & White, 2008). Psikoloji ve diğer bilim dallarındaki çalışmalar yaşam doyumunun fiziksel sağlık, umut, öz yeterlik, daha fazla sosyal destek, daha az davranışsal problemler ve yüksek kişilerarası ve bilişsel aktivite ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Dolan ve diğerleri, 2008).

Proctor ve diğerleri (2009), kişisel ve davranışsal değişkenlerin bireylerin iyi oluşları ile büyük oranda ilişkili olduğunu savunmaktadır. Çok sayıda genç katılımcıdan oluşan çalışmalar bu düşüncüyü desteklemektedir (örn; Emmons ve Diener, 1985). DeNevre ve Cooper (1998), yetişkinlerin iyi oluşlarına yönelik meta analizlerinde dürüstlük, duygusal dayanıklılık, olumlu duygulanım ve öz saygı ile iyi oluş arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Mikulincer & Shaver (2007), iyi oluş ile duygusal dayanıklılık ve yüksek düzeyde bağlanma eğilimleri arasında ilişki bulunduğu savunmaktadır. Lavy ve Littman-Ovadra (2011) çalışmalarında, kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip kişilerin yaşam doyumlarının düşük olduğunu ayrıca kaygılı bağlanma stiline sahip kişilerin aşk yaşam doyumlarının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Rubin (1970) de aşkı, kişinin partnerine kendini yakın hissetme isteği olarak bağlanma ile ilişkilendirmektedir. Rubin (1970) ayrıca şefkat (yani kişinin partnerine yardım etme isteği) ve yakınlık (yani kişinin kendini partnerine ait hissetmesi) olarak da aşk tanımlaması yapmaktadır. Hattfield ve Walster (1978), aşk için başka

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bir sınıflandırma ile cinsellik dışı (arkadaşça aşk) ve cinsellikle bağlantılı (tutkulu aşk) aşk ayrımı yapmaktadır. Tutkulu aşk, yoğun duygular ve cinsel çekicilikten oluşurken arkadaşça aşk, arkadaşça bir aşk ve derin bağlılık içermektedir.

Duygusal aşka karşın Lee'nin (1973) Aşkın Renkleri Teorisi, aşkı partnere yönelik düşünsel, duygusal ve davranışsal anlamda bir tutum olarak tanımlamaktadır. Bu teoriye göre üçü birincil ve yunanca isimleri Eros (tutkulu, romantik aşk), Ludus (aşk oyunu), Storge (arkadaşça aşk) ve üçü ikincil Mania (Eros ve Ludus'tan oluşan; sahiplik aşk bağlılığı), Pragma (Storge ve Ludus'tan oluşan; deneyimsel aşk) ve Agape (Eros ve Storge'dan oluşan; altruistik aşk) olmak üzere altı aşk stili tanımlanmaktadır. Beach & Tesser (1988) de aşkın, bilişsel, duygusal ve davranışsal bileşenlerden oluştuğu savunmaktadır.

Aşk hayatı doyumunun, genel yaşam doyumunda olduğu gibi bireylerin aşk yaşamlarının şahsi ve temel özellikteki kriterlere dayalı bilişsel değerlendirme-lerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Shin & Johnson, 1978). Aşk hayatı doyumunu, yakın ilişkilere yönelik araştırmalarda özellikle iki nedenden dolayı önem taşımaktadır (Hendrick ve diğerleri, 1998). İlk olarak aşk doyumunu, partnerler arasındaki ilişkiye yönelik bir fikir sağlamaktadır. İkinci olarak diğer çeşitli ilişki fenomenlerinin (örn; evlilik kalitesi ve sürekliliği) yordanmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca aşk

konusu, insanların yaşamında çok önemli bir yere sahip bulunmaktadır. Örneğin; 1986 yılı İngiliz Sosyal Tutum Aile Araştırmasında, katılımcıların %75'inin karşılıklı olarak partnerler arasında aşkın bitmesinin boşanma için yeterli bir sebep olduğunu düşündükleri ortaya konmaktadır (Ashford, 1987).

Diener ve diğerleri (1985) tarafından genel yaşam alanlarına ve yaşam doyumunun bilişsel süreçlerine göre geliştirilen yaşam doyumunu ölçeğinden yararlanılarak Neto (2005) tarafından Aşk Yaşam Doyumu Ölçeği geliştirilmiştir. Neto (2005), aşk doyumunu ölçeği geliştirme çalışmaları sırasında cinsiyet, bağlı olunan din ve şu anda âşık olup olmama gibi belirli değişkenlere göre farklılaşma olup olmadığını da ortaya koymuştur. Aşk doyumunun cinsiyet açısından farklılaşmadığı ancak belirli bir dine bağlı olmanın aşk doyumunu arttıracığı varsayımını savunmuş ancak çalışmasında bağlı olunan dinin yordayıcı bir etkisinin olmadığını görmüştür. Şu anda aşk yaşıyor olmanın aşk doyumunu üzerinde belirleyici etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aşk hayatı doyumunun kişilerin sosyal ve psikolojik yaşamında kritik öneme sahip olması, ruh sağlığı ve iyi oluşun belirleyicisi olması ve aşk hayatı doyumunu tam olarak ölçen ilk ölçme aracı olması nedeniyle bu ölçek önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Neto (2005) tarafından geliştirilen Aşk Hayatı Doyumu Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

2. Yöntem

Çalışma Grubu

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik analizleri, 115'i kız, 113'ü erkek toplam 228 kişi üzerinde yürütülmüştür.

Aşk Yaşam Doyumu Ölçeği (Orijinal Form)

Öğrencilerin aşk yaşam doyumlarını değerlendirmek amacıyla (Neto, 2005) tarafından geliştirilen Aşk Yaşamı Doyumu Ölçeği, 5 maddeden ve tek alt boyuttan (aşk doyumunu) oluşan 7'li Likert tipi ("1" Kesinlikle katılmıyorum "7" Kesinlikle katılıyorum) bir derecelendirme içermektedir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar, aşk yaşam doyumunun yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan açımlayıcı faktör analizinde faktör yükleri .78 ile .92 arasında sıralanan toplam varyansın %73,7'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .65 ile .86 arasında sıralandığı görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayısı, ölçeğin tüm maddeleri için .91 olarak bulunmuştur.

İşlem

Ölçeğin Türkçeye uyarlanması sürecinde, öncelikle ölçeği geliştiren Felix Neto ile elektronik posta yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. İlk aşamada,

ölçeğin İngilizce formu iyi düzeyde İngilizce bilen 3 öğretim üyesinden oluşan bir komisyon tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar geri tercüme edilerek Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Daha sonra Türkçe form anlam ve dil bilgisi açısından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Ardından denemelik Türkçe form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan 2 öğretim üyesine inceletilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık yöntemiyle, madde analizi ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri için LISREL 8.54 ve SPSS 15 paket programları kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Yapı Geçerliği

Aşk Yaşam Doyumu Ölçeğinin yapı geçerliği için ölçeğin orijinal formunda bulunan faktörlerin doğrulanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Elde edilen uyum indeksi değerleri ($\chi^2= 2.60$, $sd= 4$, $RMSEA= .000$, $CFI= 1.00$, $IFI= 1.00$, $GFI= 1.00$, $AGFI= .98$, $SRMR= .005$) tek alt boyutlu aşk yaşam doyumunu modelinin iyi uyum verdiğini göstermiştir (Hu & Bentler, 1999). Doğrulayıcı faktör analizine ait faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

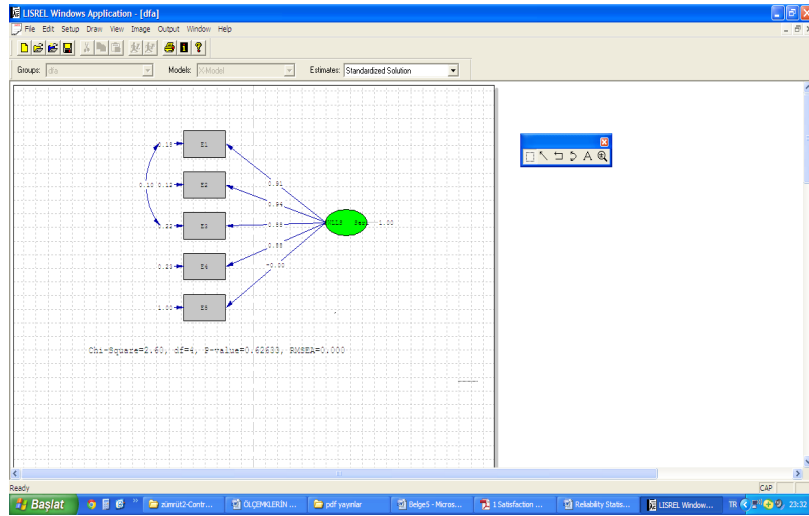
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 1. Aşk Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Madde Analizi ve Güvenirlik

Ölçeğin maddelerinin ayırt etme gücünü belirlemek amacıyla, madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .79 ile

.86 arasında sıralandığı görülmüştür. Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlık güvenilirlik katsayısı, ölçeğin tüm maddeleri için .83 olarak bulunmuştur. Madde analizine ilişkin bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Aşk Yaşam Doyumu Ölçeği Düzeltmiş Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

Faktör	Madde No	r_{jx}
Aşk Doyumu	1	,863
	2	,836
	3	,833
	4	,794
	5	,000

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, (Neto, 2005) tarafından geliştirilen Aşk Yaşamı Doyumu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması ve Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğinin incelenmesinde, doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde, tek alt boyutlu modelin iyi uyum verdiği ve ölçeğin orijinal faktör yapısının, Türkçe formun faktör yapısıyla uyumlu olduğu görülmüştür (Hu & Bentler, 1999). Araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenilirlik düzeyinin .70 olduğu (Sipahi, Yurtkoru & Çinko, 2008) dikkate alınır, ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğinin sağlandığı görülmektedir. Öte yandan yapılan madde analizi sonucunda, ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayılarının .30 ölçütünü de karşıladığı görülmüştür.

Yaşam doyumu, mutlu yakın ilişkilerle ilişki içinde bulunmaktadır (örn; Arrindell, van Nieuwenhuizen & Luteijin, 2001) ve başarılı yakın ilişkiler yüksek düzeyde yakınlık, tutku ve bağlılıkla tanımlanmaktadır (Sternberg, 1998). Aşkı tanımlamaya yönelik araştırmacılar arasında farklılıklar bulunsada (örn; Rubin, 1970; Hattfield & Walster, 1978; Lee, 1973) aşkın iyi oluş ve yaşam doyumunun belirleyicisi olduğu konusundaki çalışmalar (örn; Salvatore & Munoz Sastre, 2001; Mikulincer & Shaver, 2007; DeNevre ve Cooper, 1998; Neto,

2005) son yıllarda ağırlık kazanmaktadır. Aşk doyumunun yalnızlık, utangaçlık ve hayal kırıklığı ile negatif ve öz saygı, fiziksel çekicilik ve mutlulukla pozitif yönde ilişkili olduğu tahmin edilmektedir (Neto, 2005). Aşk duygusunun bütün insanlarda ortak olması, aşk hayatı doyumunun kişilerin sosyal ve psikolojik yaşamında büyük öneme sahip olması, ruh sağlığı ve iyi oluşun belirleyicisi olması, birçok bilim dalının odağında yer alması (Myers & Shurts, 2002), evlilik doyumu ve evliliklerin boşanmayla sonuçlanmasında kritik öneme sahip olmasından dolayı (Ashford, 1987), uygulamalı psikoloji ve özellikle aile danışmanlığı ve eğitsel programlar için aşk yaşam doyumu önemli sonuçlar doğurmaktadır (Neto, 2005). Yakın zamanda geliştirilmiş aşk ölçeklerinin ne yazık ki çoğunun (evlilikte nasıl mutlu olunur?) tek bir maddeden oluşmasının yol açtığı birkaç problem bulunmaktadır. Ana problem, bir kişinin ölçek maddesi konusunda o anki görüşünü tahmin etmenin güvenilirliği ve ayrıca var olan bu ölçeklerin çoğunun sadece evlilik ilişkilerinin niteliğini değerlendirmeye yönelik geliştirilmiş olması (örn; Locke & Wallace, 1959; Spanier, 1976) ve aşk hayatı doyumunun düşünsel değerlendirme niteliklerini yeterince barındırmıyor olmasıdır. Bu yüzden bu ölçeklerin kesin olarak aşk hayatı doyumunu ölçtüğü söylenememektedir (Neto, 1998). Dolayısıyla Neto'nun (2005) çok maddeli, var olan aşk yaşam doyumu ölçeklerine göre daha güvenilir ve aşk yaşam doyumunun

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bilişsel değerlendirmelerini de içeren kapsamlı bir ölçme aracı geliştirdiği söylenebilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aşk Yaşamı Doyumu Ölçeğinin, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara göre ölçeğin kullanıma hazır olduğu söylenebilir. Ancak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının daha geniş bir örnekleme yönelik ve farklı gruplar üzerinde yapılması önem taşımaktadır. Ayrıca ölçeğin test tekrar-test güvenilirliğinin ve ölçeğin aşk yaşam doyumunun yordayıcısı olan diğer ölçeklerle arasındaki korelasyonun incelenmesi ve sosyo-demografik değişkenlere ilişkin farklılaşmayı ortaya koymaya yönelik daha kapsamlı çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

ANDREWS, R., & ROBINSON, J. P., (1991).

Measures of subjective well-being. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. W. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes*, 61-114. New York: Academic Press

ARGYLE, M., (2001). *The psychology of happiness*. Hove, United Kingdom: Routledge

ARRINDELL, W. A., VAN NIEUWENHUIZEN, C., & LUTEIJN, F., (2001). Chronic psychiatric status and satisfaction with life. *Personality and Individual Differences*, 31(2), 145-155

ASHFORD, S., (1987). Family matters. In R. Jowell, S. Witherspoon, & L. Brook (Eds.), *British social attitudes: The 1987 report*, 121-152. Aldershot, United Kingdom: Gower

BEACH, S. R. H., & TESSER, A., (1988). Love in marriage: A cognitive account. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love*, 330-355. New Haven, CT: Yale University Press

DENEVE, K. M., & COOPER, H., (1998). The happy personality: a meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 197

DIENER, E., (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34

DIENER, E. D., EMMONS, R. A., LARSEN, R. J., & GRIFFIN, S., (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49(1), 71-75

DOLAN, P., PEASGOOD, T., & WHITE, M., (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94-122

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EMMONS, R. A., & DIENER, E., (1985).

Personality correlates of subjective well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11(1), 89-97

HATFIELD, E., & WALSTER, G. W., (1978).

A new look at love. Lanham, MD: University Press of America

HENDRICK, C., HENDRICK, S. S., & DICKE, A., (1998).

The love attitudes scale: Short form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 147-159

HU, L.T., & BENTLER, P. M., (1999).

Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55

LAVY, S., & LITTMAN-OVADIA, H., (2011).

All you need is love? Strengths mediate the negative associations between attachment orientations and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 50(7), 1050-1055

LEE, J. A., (1973).

The colors of love: An exploration of the ways of loving. Don Mills, Ontario, Canada: New Press.

LOCKE, H. J., & WALLACE, K., (1959).

Short marital-adjustment and prediction tests: Their reliability and validity. *Marriage and Family Living*, 21, 251-255

MİKULİNCER, M., & SHAVER, P. R., (2007).

Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change. New York: Guilford Press

MYERS, J., & SHURTS, M., (2002).

Measuring positive emotionality: A review of instruments assessing love. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 34, 238-254

NETO, F., (2005).

The Satisfaction With Love Life Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38

NETO, F., (1998).

Psicologia social. Lisboa, Portugal: Universidade Aberta

PAVOT, W., & DIENER, E., (1993).

Review of the satisfaction with life scale. *Psychological Assessment*, 5, 164-172

PROCTOR, C. L., LINLEY, P. A., & MALTBY, J., (2009).

Youth life satisfaction: A review of the literature. *Journal of Happiness Studies*, 10, 583-630

RUBİN, Z., (1970).

Measurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 265-273

SALVATORE, N., & MUNOZ SAST-RE, T., (2001).

Appraisal of life: Area versus dimension conceptualizations. *Social Indicators Research*, 53, 229-255

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

SHİN, D. C., & JOHNSON, D. M., (1978).

Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492

SİPAHİ, B., YURTKORU, E. S., & ÇİNKO, M., (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS’le veri analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım

SPANİER, G. B., (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28

STERNBERG, R. J., (1998). *Love is a story: A new theory of relationships*. Oxford University Press

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Love relationships are located in the center of human life and writers, poets, priests, philosophers, and of course counselors are interested in this field (Myers & Shurts, 2002). Love relationship is seen as one of the most important feeling in the whole world and leave a lasting mark on the psychological and social domains. Also love life is a determinant of well-being and mental health (Salvatore & Munoz Sastre, 2001). There are many studies trying to explain well-being. Despite researchers' definitions differ subjective well-being, most researchers agree that subjective well-being consist of emotional and cognitive domain (Diener, 2000). Emotional domain includes the presence of positive effects, such as happiness and the absence of unpleasant feelings such as anxiety and anger (Argyle, 2001). Cognitive domain involves the assessment of the person's life satisfaction (Diener, Emmons, Larsen, & Griffin, 1985). Love has been conceptualized as an emotion as well as an attitude. Firstly, love described as an emotion relationship with being composed of attachment (i.e., desire to be close to one's partner), caring (i.e., predisposition to help one's partner), and intimacy (i.e., feelings of union with one's partner). Another classification of love, which separate the love with sexuality (passionate love) from the love without sexuality (companionate love). Passionate love involves strong emotion, sexual attraction, and tenderness, while companionate love contains devotion and friendly affection. Despite classification of as an emotion, love defines as an attitude, meaning in tendency to think, feel, and act toward a partner. The various attitudes toward love can be classified into six main love styles. There are three primary and three secondary styles of loving. Using Greek names, the primary styles are Eros, Ludus, and Storge, which could be combined to create three secondary styles: Mania (combination of Eros and Ludus), Pragma (Storge and Ludus), and Agape (Eros and Storge) (Neto, 2005). Such as life satisfaction, love life satisfaction also depend on person's cognitive assessment for life satisfaction. Love life satisfaction, providing an understanding of the relationship between the partners is also an important role herein predicting the quality and continuity of marriage (Hendrick ve diğerleri, 1998). Thus the study obtained about love life satisfaction are important for marriage counseling and training programs. Although there are scales that measure love life satisfaction most of them consist of a single item. But these scales are not exactly measures only of love life satisfaction.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I10 ID:261 K:562

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Thus, there exists a need for a multi-item scale to measure love life satisfaction as a cognitive process (Neto, 1998). The aim of the study is to examine validity and reliability of the Turkish version of the Satisfaction With Love Life Scale (Neto, 2005). The sample of the study consisted of 228 individuals who have an intimate relationship. The persons' 115 were females and 113 were males. The Satisfaction with Love Life Scale has five-items and is consisted one subscale namely, satisfaction with love. The subscales measured with a Likert-type scale anchored by 1 (strongly disagree) to 7 (strongly agree). The results of confirmatory factor analysis demonstrated that the five items loaded on one factor (satisfaction with love) and that the factor structure was harmonized with the factor structure of the original scale ($\chi^2= 2.60$, $df= 4$, $RMSEA= .000$, $CFI= 1.00$, $IFI= 1.00$, $GFI= 1.00$, $AGFI= .98$, $SRMR= .005$). Corrected item total correlations ranged from .79 to .86. The internal consistency reliability coefficients was .83. Overall findings proved that the Satisfaction with Love Life Scale had convenient validity and reliability scores and that it may be used as a valid and reliable instrument in order to identify satisfaction with love. Finally, further studies that will use Satisfaction with Love Life Scale are important for its psychometric validity and reliability properties. The power of measurement of the Satisfaction with Love Life Scale will be improved by using in different studies.

THE EVALUATION OF THE TEACHERS' VIEWS ABOUT
ENVIRONMENTAL EDUCATION AND ISSUES¹ÖĞRETMENLERİN ÇEVRE EĞİTİMİ VE ÇEVRE SORUNLARI
HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİOkan SARIGÖZ¹, Ahmet DÖNGER², Mehmet Şirin CENGİZ²¹ Near East University Faculty of Education Hakkari/Turkey² Hakkari University Faculty of Education/South Cyprus

Öz: Çevre ile ilgili olaylar tabiatta yaşayan tüm canlıları etkilemektedir. Ekolojiyi bozan ve doğaya zarar veren tüm olaylar çevre kirliliğini oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı; devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin, çevre eğitimi ve çevre sorunları hakkındaki görüşlerini bazı demografik değişkenler (cinsiyet, mesleki kıdem, okul türü, öğrenim durumu, yaş ve branş) göz önünde bulundurularak belirlemeye çalışmaktır. Araştırmanın evrenini, 2014-2015 öğretim yılında Hakkari İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı devlet okullarında görev yapan öğretmenler örneklemini ise ilköğretim; Okul Öncesi, Sınıf, Fen ve Teknoloji, Matematik, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve İngilizce öğretmenleri ile ortaöğretim; Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Felsefe ve İngilizce öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan 24 maddelik anket çevre eğitimi ve çevre sorunları hakkındadır. Araştırmada kullanılan anketin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve Cronbach Alpha iç güvenilirlik katsayısı 0,84 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre tüm bireylere çevre eğitimi ve çevre sorunları ile ilgili eğitim verilmeli, çevre bilinci aşılanmalı, bireylerde çevre bilinci oluşturulmalı ve çeşitli kitle iletişim araçları vasıtasıyla çevre kirliliğinin ekonomiye zararları tüm bireylere anlatılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevre Eğitimi, Çevre Sorunu, Çevre Kirliliği, Çevre Bilinci, Ekonomi

Abstract: Events related to the environment affect all living creatures in nature. All events disrupting the ecology and damaging the nature constitute environmental pollution. The purpose of this study is to reveal the views of teachers' working in public schools about environmental education and issues considering some demographic variables (gender, professional seniority, school type, level of education, age and field of study). The population of the study constitutes the teachers working in public schools under Hakkari Provincial Directorate of National Education in the academic year 2014-2015, and the sample of the study constitutes Primary Education Pre-School Teaching, Primary School Teaching, Science and Technology, Mathematics, Social Studies, Turkish and English teachers and the Secondary Education Physics, Chemistry, Biology, Mathematics, Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers. 24-item questionnaire used in the study is about environmental education and issues. The validity and reliability of the questionnaire used in the research were conducted and Cronbach's alpha internal reliability coefficient was calculated as 0.84. According to the results obtained from the research, it was concluded that environmental education should be provided to all individuals, environmental awareness should be instilled, and should be raised among individuals and the damage of environmental pollution to the economy should be explained to all individuals by various mass media.

Key Words: Environmental Education, Environmental Problem, Environmental Pollution, Environmental Consciousness, Economy

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410931

- (1) **Sorumlu Yazar:** Okan SARIGÖZ, Hakkari University Faculty of Education/South Cyprus okansarigoz@hakkari.edu.tr **Geliş Tarihi / Received:** 18.01.2015 **Kabul Tarihi/ Accepted:** 07.05.2015 **Makalenin Türü:** Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok - None of Ethics Committee” (Araştırmada Kurum İzni Var / Yok) “YOK” “The Research Council Permit Yes / No” “NO”

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

INTRODUCTION

The creatures, made up of organic and inorganic substances organisms, continue to live in a certain environment in mutual interaction. All living creatures need a smooth environment where they can continue their lives in a healthy way. This is called “the environment”. Environment is the whole of natural, economic, social and cultural values consisting of physical, chemical and biological factors where they can easily meet their basic needs such as shelter and food (DPÖ, 2006; Sarıgöz, 2013). In other words, the environment is the sum of external factors where all creatures are connected with the vital bond, continue their relationship for a long period, and what is affecting the organisms in any way, and affected by the organism (Güney, 2003; Tarkan, 2006; Ertürk, 1996; İncekara and Tuna, 2010; Görmez, 2003; Sencar and Gökmen, 2004; Başal, 2005).

Every living creature on earth has a vital area, namely the environment where they are directly or indirectly affected and can survive. According to Özey (2009: 7), the environment of the living creatures essentially consists of two main components. These are inanimate (physical environment) and live (biological environment) components. *Inanimate Environment (Physical Environment)* is formed from inanimate creatures. The lives of living beings depend largely on their physical environment and positive and negative changes

in their physical environment. The features such as soil, air, water, various wastes, erosion, heat, light, global warming, the greenhouse effect can significantly affect the lives of the living creatures. The geographical distribution of living creatures in the world depending on the physical environmental factors may vary according to the region. According to Yüksel and Tokay (2004: 10), all living creatures in nature need proper physical and chemical environmental conditions to be born, grow up and develop. These physical environmental conditions in the ecological world can be classified as the solar radiation, temperature, water and soil. *Live Environment (Biological Environment)*: living creatures on Earth are divided into two in terms of their lifestyles: Producers and consumers. *Producers* are the creatures, including all plants and trees that are able to produce their own food. According to Özey, plants produce the biggest foodstuff and the energy required for all the creatures to continue their lives (Özey, 2009: 6). *Consumers* are composed of bacteria, flesh-eating creatures (dogs, lions, wolves, tigers, eagles, cats, etc.), plant-eating creatures (sheep, goats, cows, horses, donkeys, etc.) and both flesh and plant-eating creatures (human).

All living creatures on earth need a healthy environment in order to continue their vital cycles. Yet, the earth is exposed to chemical, physical and biological pollution for a long period. The creatures especially the people damage the envi-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ronment they live in. According to Güney (2003: 125), harmful consequences of consumption and natural disasters cause a variety of pollution on the environment. Some of these are the vehicles emitting carbon monoxide to the air, sulfur dioxide released to the air from the thermal power plants and the volcanoes. These are polluting the environment and cause people to get diseases such as bronchitis and typhoid. The effects of environmental pollution are not limited to these. The effects such as the waste released into rivers from factories, chlorofluorocarbon gases spreading to the air from perfumes and deodorants, waste batteries, agricultural pesticides used in agricultural protection and the depletion of the ozone layer expose people to diseases such as skin cancer. Altınbay (2007: 1) argues that pollution today exposes people to environmental problems such as air pollution, water pollution, soil pollution, environmental noise and noise pollution as a result of factors such as irregular urbanization, industrialization, rapid population growth and luxurious life standards.

Air Pollution

Air is the mixture in which various gases such as oxygen, hydrogen and carbon exist as the life source for the living creatures. Nitrogen constitutes 78% of the gases in the air, oxygen constitutes 21%, and the other gases such as carbon dioxide, hydrogen, carbon and argon constitute the

remaining 1% of the gases in the air (Güney, 2003: 130). Air having a great importance for living organisms is polluted by some natural and artificial pollutants and its composition is damaged and destroyed. This case either directly or indirectly affects the vital events of all living things. The events affecting the life of living things negatively are called pollution, and if these adverse events are related to the air, this situation is called air pollution. The deterioration of the natural structure of a particular region by various sources is called air pollution (Güney, 2002: 13). Air pollution can significantly threaten the health of living things in terms of health. Some of these diseases are chronic upper respiratory diseases, heart diseases, lead poisoning, psychological disorders, central nervous system disorders or diseases. When looking at the other discomforting causes of air pollution seriously threatening people's health except these disorders, various gases polluting the air including the power plants generating the electricity from the coal, thermal power plants, industrialization, the gases from factory chimneys, the gas from the exhaust of the cars and etc. threaten people's health (Bayram, 2005: 161). Air pollution began to become a health problem as a result of adverse effects such as rapid population growth, rapid urbanization, industrialization, carbon monoxide gases from the exhaust of the cars after the 1950s (Bayram, 2005: 160). With the clean air being subject to a

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

variety of pollutants, the changes occurring in its composition and disrupting its quality give the extent of pollution (Kara, Döğeroğlu and et al., 2009: 144). Air pollution may vary depending on the intensity and concentration of the pollutants polluting the air. Also, the interaction of the gases in the air with each other leads to a more effective pollution. One of the factors of the gases polluting the air in influencing the nature is the harmful gases being able to spread over a very large region with the effect of the winds.

Water Pollution

Water is an indispensable resource for living creatures. Water constitutes a large part of the bodies of the living creatures. Water, which consists of the combination of hydrogen and oxygen, exists in nature in liquid and gas. Water is in a constant cycle in nature. Water which exists in streams, lakes, seas, rivers, and brooks, evaporates and constitutes the clouds with the effects of the sun, then returns to the earth as rain, snow or hail with the effect of a cold wind. During this cycle of water, which is a continuous event, water can sometimes be exposed to physical, chemical or biological degradation. The degradation of the water during this cycle is called water pollution. According to Türküm (1998: 5), the release of organic, inorganic, biologic and radioactive substances into the water to an extent that will lead to the degradation of water resources causes water

pollution. According to Duman (2006: 27), water is the most important within the life. However, the mixing of heavy metals into water and then this heavy metals' moving into the bodies of the plants which are producers, and the bodies of animals and people which are consumers threaten the ecological balance and environmental health.

Soil Pollution

Soil pollution is the soil's loss of its functionality or efficiency with various chemicals, household waste, agricultural pesticides, waste buried into the ground or erosion. According to Güler and Çobanoğlu (1997: 19), soil pollution is the deterioration, attrition, change and depletion in the physical, chemical, biological and geological structure of the soil as a result of various relationships sustained by the humans. According to Cansaran and Yıldırım (2010: 141), there is a balance depending on the helical structures of the physical, chemical, physicochemical, biochemical and biological events in soil. This balance is of great importance in terms of resources in the soil. The deterioration of this balance is becoming an extremely important environmental problem especially for plants which are producers and thus for the animals and humans. According to Yüksel and Tokay (2004: 57-58), the factors such as wrong or excessive use of chemical fertilizers to improve soil productivity without doing soil analysis, plant diseases which may lead

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

to the reduction or degradation of agricultural products, random usage of chemicals against a variety of factors such as pests and weeds, acid rains caused by airborne pollutant gases as a result of industry, transportation and heating activities lead to the pollution of the soil. Soil is often polluted by pollutants in the air and water. The sulfur from the factories may form a layer of excessive sulfur dioxide in the atmosphere. With the mixing of the sulfur dioxide in this layer with the rain drops, rain drops' falling on the earth occurs in acid rain. The acid rain falling on the soil or vegetation gives serious damage to the vegetation and falls on the soil both through the vegetation and as also directly in the form of acids. This acidic water entering into the soil damages the roots of the trees and the plants and causes mostly the death of other living things in the soil (Özey, 2009: 183).

Radiation Pollution

According to Özey, radiation is the emission or the transmission of the energy in the form of electromagnetic waves and particles (Özey, 2009: 221). Radiation pollution is divided into two as natural radiation pollution and artificial radiation pollution. If a radiation pollution is caused by the nature, it is called natural radiation pollution, and if a radiation pollution is caused by humans, it is called artificial radiation pollution. According to Yüksel and Tokay (2004: 62-63), natural radiation sources are natural cosmic rays

and radioactive substances in the structure of some rocks, and the artificial radiation sources are nuclear tests made for military purposes, the waste from nuclear power plants and radioactive substances that may arise as a result of accidents that may occur in these nuclear power plants. In addition, the radioactive rays in hospitals and some health care organizations leave out some radiation effect. According to Özey (2009: 221), in order to be protected from the damage by radiation, measures should be taken such as using special clothing (leaded aprons, special masks etc.), keeping away from the radiation source, and leaving the radiation field in the shortest times, and frequently applying the diagnosis and treatment containing the radiation. The cities being established with a lack of environmental awareness and shaped according to the social, economic and political needs of the humans have today become to threaten the ecological balance of the world by becoming the center of overgrowth (Capra, 2009: 472).

Environmental education has first become the public limelight in Environmental Conference of UNESCO in Stockholm in 1972 (Fegebank, 1990). The objectives, purposes and principles of environmental education have been identified in the Intergovernmental Conference on Environmental Education held in Tbilisi with the collaboration of UNESCO and UNEP in 1977 (Aksoy and Karatekin, 2011: 24). According to

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

the Tbilisi Declaration, the purpose expected from an environmental educational is to gain individuals' awareness, knowledge, attitudes and skills towards the environmental issues and encourage their participation for the solution of the problems (Ünal and Dımişki, 1999: 143). United Nations Commission on Environment and Development announced the "Tokyo Declaration" to the public in the meeting held in Tokyo, Japan on February 27, 1987. In the Declaration, the principles to be followed in all countries have been explained as follows: economic development must take place in a balanced manner taking into account the conservation and increase in the resources; equality, social justice and security should be considered as social objectives in the development; natural resources constitute the primary basis of the development and necessary technology for the protection and less consumption of these resources must be improved, each country must develop its own population planning policies in parallel to the economic and social policy, environmental protection goals and economic objectives should be consistent with each other (Budak, 2008: 11-12).

Environment is the sum of concrete creatures, events and energies (Tont, 2001). Environmental education has a very important place in raising people's environmental consciousness. According to Geray, education for the environment has three main objectives. These objectives help individuals

to understand the ecological environment strings and the place of humanity in this strings; and at the same time, to develop views on how the human societies can live in harmony with the planet; and to gain the necessary skills for an active and responsible participation (Geray, 2002: 292).

It is stated in the article 56 of the Constitution of 1982: "Everyone has the right to live in a healthy and balanced environment. It is the duty of the State and citizens to improve the natural environment, to protect the environmental health and to prevent environmental pollution.". Both the Constitution of the Turkish Republic and in parallel to it, the Environmental Law No. 2872 issued in 1983 assign a duty both to the State and the individuals that they must participate actively for the protection and development of the environment. The purpose of the Environmental Law is to provide "the protection of the environment, which is the common existence of all living creatures, in accordance with the principles of sustainable environment and sustainable development" (Görmez, 2007: 158; Erkal, Şafak and Yertutan, 2011). Environmental awareness is one person's realizing the importance of his relationship with the environment in terms of his presence (Vaizoğlu and Altıntaş, 2005).

Social life causes the individuals who are gradually increasing in number and require diversified needs accordingly, to produce more advanced

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

technologies, to use the previously agricultural production areas as settlements areas, to consume limited resources, to irremediably pollute the environment they live in and to destroy natural resources (Türküm, 2006: 165). Our environment has gone under a great threat as a result of different types of pollution emerged after the industrial revolution, and increased world population and excessive use of natural resources after World War II (Aksoy and Karatekin, 2011: 24). Possible changes in individuals' values, attitudes and behaviors will result in a better quality of life and create a more livable environment (Joseph, 2009: 3). According to Postel (1994), the first condition of having a habitable world is the protection of natural assets. Environmental education has a great importance on realizing the living environment in every aspect, gaining consciousness of living without harming the environment and learning the necessary things to solve the problems that led to the emergence of environmental problems (İncekara and Tuna 2010: 171). Environmental education begins in the family environment and continues lifelong through various media tools (brochures, magazines, newspapers, books, radio, TV, etc.), information through internet, panels, conferences and symposiums, and monitoring and evaluations in the events such as zoo and museum trips and nature walks as well as the formal education (Gezer, Çokadar, Köse and Bilen, 2006).

METHOD

Significance of the Research

The research is considered as significant in terms of determining behaviors, attitudes and thoughts of primary and secondary school teachers about environmental education and issues, identifying the teachers' negative thoughts about environmental education and issues and their reasons if they have any, and proposing solutions to be able to fulfill these reasons.

The Objective of the Research

The objective of this study is to reveal the attitudes and thoughts of the teachers working at primary and secondary public schools under Hakkari Provincial Directorate of National Education at the city center about environmental education and issues. In this regard, the study aimed at describing teachers' thoughts and behaviors towards environmental education and issues and studying these thoughts and behaviors in terms of some demographic variables (gender, professional seniority, school type, level of education, age and field of study).

Population and Sample

The population of the study constitutes the teachers working in public schools under Hakkari Provincial Directorate of National Education in the academic year 2014-2015, and the sample

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

of the study constitutes Primary Education Pre-School Teaching, Primary School Teaching, Science and Technology, Mathematics, Social Studies, Turkish and English teachers and the Secondary Education Physics, Chemistry, Biology, Mathematics, Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers.

Research Model

In this study, knowledge, thoughts of teachers working at public schools about environmental education and issues were tried to be determined considering also the variables of gender, school type, professional seniority, level of education, age and field of study. For this purpose, the questionnaires and scales used in the researches related to the subject have been scanned by the researcher and a new scale has been developed and used in the research. For the survey to be used in the research, first a field survey was conducted, then open-ended questions related to environmental education and issues were asked to primary and secondary school teachers. With reference to the responses to the questions, a 31-item draft questionnaire was prepared. After the necessary analytical study, 7 items were subtracted and after the revision of the survey by four faculty members, who were experts in the field, necessary corrections were made and the 24-item survey was finalized. Validity and reliability studies of the “*Environmental Education and Issues Scale*”

used in the study were conducted and Cronbach’s alpha internal reliability coefficient of 24-item scale was calculated as 0.84. The responses of the teachers participated in the study to the survey depending on the demographic variables were calculated by using Anova test which is an F test, t-test and one-way variance analysis with the help of SPSS 20 statistical software package. The survey used in the study consists of five point likert type 19 items including (1) Strongly Disagree (2) Disagree, (3) Undecided, (4) Agree, and (5) Strongly Agree. Ranges of options and overall assessment of the survey items used in the study were calculated and determined as below:

$$RO = \frac{HV - LV}{NO} = \frac{5 - 1}{5} = 0,8$$

RO: Range of Options

HV: The Highest Value

LV: The Lowest Value

NO: Number of Options

1.00 - 1.80: Strongly Disagree

1.81 - 2.60: Disagree

2.61 - 3.40: Undecided

3.41 - 4.20: Agree

4.21 - 5.00: Strongly Agree

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

The survey prepared to be used in the research was conducted on the Primary Education Pre-School Teaching, Primary School Teaching, Science and Technology, Mathematics, Social Studies, Turkish and English teachers, and secondary/high school Physics, Chemistry, Biology, Mathematics, Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers working in public schools under Hakkari Provincial Directorate of National Education in the academic year 2014-2015 and depending on some demographic variables, thoughts of the students related to environmental education and issues were tried to be determined. In the study, “General Screening Model”, one of

the descriptive methods was used. General screening model is the screening arrangements carried out on a group, sample group or a paradigm or the entire universe in order to draw conclusion about the universe composed of numerous elements (Karasar, 2006: 79).

FINDINGS

In this part of the study, demographic data about teachers who participated in the survey, the data obtained about the survey used in the study and the statistical findings, interpretations and observations about the data are presented.

Table 1. Demographic Data of the Teachers Participated in the Research Depending on the Gender and the Type of School Variables

Field of Study	Type of School		Number of Teachers		Gender	
	N	%	N	%	N	%
Pre-School Primary Education	108	62,43	54	31,21	Female=23	42,59
					Male=31	57,41
28			16,18	Female=18	62,29	
				Male=10	37,71	
26			15,04	Female=12	46,15	
				Male=14	53,85	
31	17,92	Female=14	45,16			
		Male=17	54,84			
34	19,65	Female=15	44,18			
		Male=19	55,82			

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

From the data in Table 1, it was determined that 108 (62,43%) of 173 teachers who participated in the research were working at primary schools and 65 (% 38,57) of them were working at secondary schools. From the data in Table 1, it was determined that 54 (31,21%) of the teachers who participated in the research were Pre-school and Primary Education teachers at primary schools, 23 (42,59%) of these teachers were female and 31 of these teachers (57,41%) were male, 28 of the teachers who participated in the research (16,18%) were Science and Technology and Mathematics teachers at primary schools, 18 of these teachers (62,29%) were female, 10 of them (37,71%) were male. It was determined that 26 (15,04%) of the

teachers who participated in the research were Social Science, History and Turkish teachers at primary schools, 12 (46,15%) were female and 17 (54,84%) were male. It was determined that 31 (17,92%) of the teachers who participated in the research were Physics, Chemistry, Biology and Mathematics teachers at secondary/high schools, 14 (45,16%) were female and 17 (54,84%) were male. It was also determined that 34 (19,65%) of the teachers who participated in the research were Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers at secondary/high schools, 15 (44,18%) were female and 19 (45,82%) were male.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 1. Demographic Data of the Teachers Participated in the Research Depending on the Professional Seniority and Age Variables

Field of Study	Number of Teachers		Professional Seniority		Age	
	N	%	N	%	N	%
Pre-School Primary Education	54	31,21	1-5 years=37	68,52	aged 21-24=35	54,81
			6-10 years=14	25,93	aged 25-28=11	20,37
			11-15 years=3	5,55	aged 29-32=8	14,82
			16-üz. years=0	0,0	aged 33-over=0	0,0
Primary Education Science-Maths Teaching	28	16,18	1-5 years=20	71,42	aged 21-24=20	71,43
			6-10 years=4	14,29	aged 25-28=5	17,86
			11-15 years=4	14,29	aged 29-32=1	3,57
			16-üz. years=0	0,0	aged 33-over=2	7,14
Primary Education Social Sc.-Hist.-Turkish Teaching	26	15,04	1-5 years=19	73,07	aged 21-24=19	73,08
			6-10 years=1	3,85	aged 25-28=0	0,0
			11-15 years=1	3,85	aged 29-32=1	3,85
			16-over years=5	19,23	aged 33-over=6	23,07
Secondary Ed./High Sch. Phys.-Chem.-Bio.- Maths Teaching	31	17,92	1-5 yıl=22	70,97	aged 21-24=21	67,74
			6-10 years=6	19,35	aged 25-28=6	19,35
			11-15 years=2	6,45	aged 29-32=3	9,68
			16-üz. years=1	3,23	aged 33-over=1	3,23
Secondary Ed./High Sch. Lit.-Hist.-Phil.- Eng.	34	19,65	1-5 years=24	70,59	aged 21-24=21	61,76
			6-10 years=5	14,71	aged 25-28=6	17,65
			11-15years=1	2,94	aged 29-32=3	8,83
			16-ov. years=4	11,76	aged 33-over=4	11,76

rom the data in Table 2, it was determined that 37 (68,52%) of 54 (31,21%) Pre-School and Primary Education teachers who participated in

the research had professional seniority of 1-5 years, 14 (25,93%) of them had 6-10 years, and 3 (5,55%) of them had 11-15 years; 35 (54,81%)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

of these teachers were at the age range of 21-24, 11 (20,37%) of them were at the age range of 25-28 and 8 (24,82%) of them were at the age range of 29-32. It was determined that 20 (71,42%) of 28 (16,18%) Primary Education Science and Technology and Mathematics teachers who participated in the research had professional seniority of 1-5 years, 4 (14,29%) of them had 6-10 years, and 4 (14,29%) of them had 11-15 years; 20 (71,43%) of these teachers were at the age range of 21-24, 5 (17,86%) of them were at the age range of 25-28 and 1 (3,85%) of them was at the age range of 29-32 and 2 (7,14%) of them were at the age range of 33 and over. It was determined that 19 (73,07%) of 26 (15,04%) Primary Education Social Sciences, History and Turkish teachers who participated in the research had professional seniority of 1-5 years, 1 (3,85%) of them had 6-10 years, and 1 (3,85%) of them had 11-15 years and 5 (19,23%) of them had 16 years and over; 19 (73,08%) of these teachers were at the age range of 21-24, 1 (3,85%) of them was at the age range of 29-32 and 6 (23,07%) of them were at the age range of 33 and over. It

was determined that 22 (70,97%) of 31 (17,92%) Secondary Education Physics, Chemistry, Biology and Mathematics teachers who participated in the research had professional seniority of 1-5 years, 6 (19,5%) of them had 6-10 years, 2 (6,45%) of them had 11-15 years and 1 (3,23%) of them had 16 years and over; 21 (67,74%) of these teachers were at the age range of 21-24, 6 (19,35%) of them were at the age range of 25-28, 3 (9,68%) of them were at the age range of 29-32 and 1 (3,23%) of them was at the age range of 33 and over. It was determined that 24 (70,59%) of 34 (19,65%) Secondary Education Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers who participated in the research had professional seniority of 1-5 years, 5 (14,71%) of them had 6-10 years, 1 (2,94%) of them had 11-15 years and 4 (11,76%) of them had 16 years and over; 21 (61,76%) of these teachers were at the age range of 21-24, 6 (17,65%) of them were at the age range of 25-28, 3 (8,83%) of them were at the age range of 29-32 and 4 (11,76%) of them was at the age range of 33 and over.

Table 3. t-test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to Gender Variable

Gender	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Female	82	96,46	3,49	171	,889	,375
Male	91	95,99	3,52			

p>0.05

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

From the data in Table 3, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it can be mentioned that the opinions of the teach-

ers about environmental education and issues did not differ according to the gender by looking at the ($p > ,05$) t-test results.

Table 4. t-test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to the School Type Variable

Type of School	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Primary Education	108	95,42	3,46	171	4,025	,00
Secondary/High S.	65	97,54	3,17			

$p < 0.05$

From the data in Table 4, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it was determined that there was a significant difference between the thoughts of the second-

ary education/high school teachers and primary education teachers about environmental education and issues in favor of secondary education/high school teachers by looking at ($p < ,05$) –t test results.

Table 5. Anova Test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to the Professional Seniority Variable

Proff. Seniority	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Source	Sum of Squares	Sd	Mean Sqr.	F	p	Significant Difference (Turkey)
1) 1-5	122	96,34	3,42	Btw.Gr.	9,17	3	3,06	,246	,864	
2) 6-10	30	95,97	3,51	Wit Gr.	2101,92	169	12,44			
3) 11-15	11	95,50	4,59	Total	2111,09	172				
4) 16-over	10	96,21	4,50							

$p > 0.05$

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

From the data in Table 5, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it can be mentioned that there was no significant

difference between them according to the professional seniority variable by looking at Anova test results [$F_{(246), P_{(864)}}; p > ,05$].

Table 6. Anova Test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to the Level of Education Variable

Level of Education	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Source	Sum of Squares	Sd	Mean Sqr.	F	p	Significant Difference (Turkey)
1) Education	118	96,31	3,39	Btw.Gr.	3,25	2	1,63	,131	,877	
2) Science&Lit.	28	96,07	3,62	With. Gr.	2107,84	170	12,40			
3) Ma/Doct.	27	95,96	3,99	Total	2111,09	172				

$p > 0.05$

From the data in Table 6, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it can be mentioned that there was no significant difference between the teachers graduated from

the Faculty of Education, Faculty of Science and Literature and Master's/Doctorate according to the level of education variable by looking at Anova test results [$F_{(131), P_{(877)}}; p > ,05$].

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 7. Anova Test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to the Age Variable

Age	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Source	Sum of Squares	Sd	Mean Sqr.	F	p	Significant Difference (Turkey)
1) 21-24	116	96,37	3,37	Btw.Gr.	24,68	3	3,06	,666	,574	
2) 25-28	28	95,39	3,50	Wit Gr.	2086,41	169	12,44			
3) 29-32	16	96,63	3,56	Total	2111,09	172				
4) 33-ov.	13	96,08	4,65							

$p > 0.05$

From the data in Table 7, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it can be mentioned that there was no significant

difference between the teachers aged 21-24, 25-28, 29-32 and 33 and over according to the age variable by looking at Anova test results [$F_{(,666), p_{(,574)}; p > ,05}$].

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 8. Anova Test Analysis Results of the Teachers' Responses to the Environmental Education Scale According to the Field of Study Variable

Field of Study	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Source	Sum of Squares	Sd	Mean Sqr.	F	p	Significant Difference (Turkey)
1) Pre-Sch.- Prim. Ed.	28	95,04	3,50	Btw.Gr.	235,485	4	58,871	5,273	,001	5-1
2) Prim. Ed. Science-Maths.	54	95,41	3,37	Within Gr.	1875,601	168	11,164			5-2
3) Prim. Ed. Soc. Sc. Trk.Eng.	26	95,85	3,71	Total	2111,087	172				5-3
4) Hg.Sch. Sc.Ch.Bio-Maths.	31	96,68	3,31							
5) High Sch., Lit-Hist-Phil-Eng	34	98,32	2,87							

$p < 0.05$

From the data in Table 8, in respect to the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey, it was determined that there was a significant difference between Secondary Education/High School Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers and Primary

Education Pre-School and Primary Education, Science and Technology teachers and Mathematics, Social Sciences, Turkish and English teachers in favor of Secondary Education/High School Turkish Language and Literature, Philosophy and English teachers according to the field of study variable by looking at Anova test results [$F_{(5,273), p_{(,001)}}$; $p < ,05$].

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 9. Arithmetic Averages of the Teachers' Responses Who Participated in the Environmental Education and Issues Survey

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND ISSUES SURVEY ITEMS	$\bar{X}$	Skill Level
17. I definitely do not throw litter and spit on the ground.	4.37	Strongly Agree
13. Schools are very effective in gaining awareness of environmental protection.	4.34	Strongly Agree
8. Because of unconsciousness, the world faces serious environmental pollution.	4.27	Strongly Agree
10. Everyone in the society should be made aware of the environmental education.	4.24	Strongly Agree
3. Environmental pollution negatively affects the country's economy.	4.21	Strongly Agree
6. I feel conscious of environmental education.	4.11	Agree
9. Environmental education lessons should be compulsory in all schools.	4.08	Agree
11. Family is very effective in bringing environmental awareness.	4.06	Agree
18. I definitely notice when I saw someone polluting the environment.	4.04	Agree
15. Environment-related issues should be added to the curriculum of all the courses.	4.03	Agree
14. Family is very effective in bringing environmental awareness.	4.00	Agree
20. I necessarily read all the resources I find on environment.	3.99	Agree
16. Award-winning activities related to the environment should be organized at schools.	3.98	Agree
23. I can give lessons to students regarding environmental education.	3.98	Agree
7. The most important environmental problem is air and water pollution.	3.97	Agree
12. Trainings about environment should be given to families.	3.96	Agree
24. I tell everyone around me about the environmental events I was influenced by.	3.95	Agree
19. I always attend the trainings on the environment.	3.92	Agree
6. The most important environmental problem is soil erosion and pollution.	3.87	Agree
1. The increasing number of motor vehicles has affected the air, water and soil pollution.	3.86	Agree

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

5. The most important environmental problem is the rapid urbanization and noise pollution.	3.83	Agree
22. I show my reactions when confronted with an event that damages the environment.	3.80	Agree
2. The depletion of the ozone layer has led to an increase in cancer.	3.71	Agree
4. Global warming is the most important environmental event to take measures.	3.69	Agree

General arithmetic average: 4.01

From the arithmetic average of the teachers' responses to the survey in Table 9, it was determined that article 17 stating "I definitely do not throw litter and spit on the ground." ($\bar{X}=4.37$), article 13 stating "Schools are very effective in gaining awareness of environmental protection." ($\bar{X}=4.34$), article 8 stating "Because of unconsciousness, the world is faced with serious environmental pollution." ($\bar{X}=4.27$), article 10 stating "Everyone in the society should be made aware of the environmental education." ($\bar{X}=4.24$) and article 3 stating "Environmental pollution negatively affects the country's economy." ($\bar{X}=4.21$) were the items with the highest arithmetic averages in the survey. In respect to the teachers' responses given to the survey items, it can be stated that the items with the highest arithmetic averages were the items related to environmental pollution, the effect of the educational institutions in gaining environmental awareness, the significance of environmental education and economic losses of environmental pollution. From the arithmetic average of the teachers' responses to the Environmental Education and Issues Survey in Table 9,

it was determined that article 4 stating "Global warming is the most important environmental event to take measures." ($\bar{X}=3.69$), article 2 stating "The depletion of the ozone layer has led to an increase in cancer." ($\bar{X}=3.71$), article 22 stating "I show my reactions when confronted with an event that damages the environment." ($\bar{X}=3.0$), article 5 stating "The most important environmental problem is the rapid urbanization and noise pollution." ($\bar{X}=3.83$) and article 1 stating "The increasing number of motor vehicles has affected the air, water and soil pollution." ($\bar{X}=3.86$) were the items with the lowest arithmetic averages in the survey. In respect to the teachers' responses given to the survey items, it can be stated that the items with the lowest arithmetic averages were the items related to global warming, depletion of the ozone layer, sensitivity to environmental issues, and air, soil, water and noise pollution. Also, in respect to the responses to the survey items and general arithmetic average of the survey ($\bar{X}=4.01$; Agree), it is concluded that the teachers have sufficient knowledge about the environmental events, environmental education and environmental pollution. In addition, in respect to the responses to

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

the survey and the general arithmetic average of the survey, it can be said that the teachers express their ideas and make various estimations with the influence of their preliminary information related to some environmental events and disasters.

RESULTS AND DISCUSSION

Results

This research has been carried out in order to determine the thoughts of the Primary Education Pre-School Teaching, Primary School Teaching, Science and Technology, Mathematics, Social Studies, Turkish and English teachers and the Secondary Education Physics, Chemistry, Biology, Mathematics, Turkish Language and Literature, History, Philosophy and English teachers working in public schools under Hakkari Provincial Directorate of National Education about environmental education and issues. In the research, whether the thoughts of the teachers about environmental education and issues differed was also analysed depending on the variables of gender, professional seniority, school type, level of education, age and field of study.

In respect to the variable of the school level the teachers who participated in the research and as a result of the $-t$ test analysis of the teachers' responses to the Environmental Education and Issues Survey, it was determined that there was a significant difference between the thoughts of

the secondary education/high school teachers and primary education teachers about environmental education and issues in favor of secondary education/high school teachers. Thus, teachers working in secondary education can be said to exhibit more precise thoughts on environmental education and issues compared to primary school teachers.

In respect to the result of the $-t$ test analysis of the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey depending on the level of education variable, it was determined that there was no significant difference between male and female teachers. Thus, female and male teachers can be said to have similar thoughts about environmental education and issues.

In respect to the result of the $-t$ test analysis of the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey depending on the level of education variable, it was determined that there was no significant difference between the teachers graduated from the Faculty of Education, Faculty of Science and Literature and Master's/Doctorate. Thus, the teachers graduated from the Faculty of Education, Faculty of Science and Literature and Master's/Doctorate can be said to have similar thoughts about environmental education and issues.

In respect to the result of the Anova test analysis of the teachers' responses who participated in the

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

research to the Environmental Education and Issues Survey depending on the professional seniority variable, it was determined that there was no significant difference between the teachers with the professional seniority of 1-5 years, 6-10 years, 11-15 years and 16 and over years. Thus, the teachers can be said to have similar thoughts about environmental education and issues depending on the professional seniority variable.

In respect to the result of the Anova test analysis of the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey depending on the age variable, it was determined that there was no significant difference between the teachers aged 21-24, 25-28, 29-32 and 33 and over. Thus, the teachers can be said to have similar thoughts about environmental education and issues depending on the age variable.

In respect to the result of the Anova test analysis of the teachers' responses who participated in the research to the Environmental Education and Issues Survey depending on the field of study variable, it was determined that there was a significant difference between Secondary Education/High School (Turkish Language and Literature, History, Philosophy, English Teaching) teachers and Primary Education (Pre-School, Primary Education, Science and Technology, Mathematics, Social Sciences, Turkish and English Teaching)

teachers in favor of Secondary Education/High School (Turkish Language and Literature, History, Philosophy, English Teaching) teachers by looking at Anova test results.

In respect to the teachers' responses given to the Environmental Education and Issues Survey items, the items with the highest arithmetic averages can be said to be related to issues such as personal sensitivity, awareness, environmental pollution and environmental education towards environmental issues, and the items with the lowest arithmetic averages can be said to be related to issues about to pollutions such as air, soil, water pollution, global warming and depletion of the ozone layer.

With reference to the teachers' responses to the survey items, the general arithmetic average of the survey was determined to be equivalent to "Agree" as a general value. This state reveals that the teachers are not at the desired level (*Strongly Agree*) about environmental education and issues.

Recommendations

Pre-service teachers studying at the science faculties have more courses related to environmental education. Thus, teachers who graduated from the science departments have more information, awareness, sensitivity, behaviors and perceptions towards the environment. Thus, all pre-service teachers studying at the universities should be informed and conscious regarding the environ-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ment and environmental issues through giving environmental education courses both theoretically and practically.

The majority of graduate teachers graduated from non-thesis master's programs. The teachers with non-thesis master's degree do not receive education related to environmental education as they often receive courses of educational sciences during the master's education. Thus, all pre-service teachers studying master's degree should be made conscious regarding the environment and environmental issues through giving environmental education courses both theoretically and practically.

While preparing curriculum of the courses, courses related to environmental education should be added especially to all the classes at different levels or subjects related to the environment should be added to the content of some courses. In addition, issues related to the environment should be given to students both theoretically and practically.

All individuals in society should be educated through education programs, seminars, symposiums, discourses and discussion programs about the environment, and the societies should be made more conscious about the subjects such as environmental issues and environmental pollution by means of media.

Education starts in the family and the first basic education is given to the child in the family. Therefore, the parents should be educated regarding the environment and the parents should be more sensitive towards environment as well as more aware and sensitive to their children's behaviours towards the environment.

Basic training by both public education centers and the relevant institutions and organizations should be provided to the individuals having different jobs which may lead to environmental pollution (the heating, etc.) and individuals receiving certificates at the end of these trainings must be employed in such jobs.

REFERENCES

- AKSOY, B., ve KARATEKİN, K., (2011).** Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 15(3), 23-36
- ALTINBAY, A., (2007).** Çevresel faaliyetlerin raporlanması, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 11, 1-11
- BAŞAL, H. A., (2005).** Çocuklarda çevre bilinci ve duyarlılığının geliştirilmesi, I. Ulusal Erciyes Sempozyumu, 23-25 Ekim, Kayseri
- BAYRAM, H., (2005).** Türkiye'deki hava kirliliği sorunu, nedenleri, alınan önlemler ve mevcut durum, Toraks Dergisi, 6(2), 159-165

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

- BUDAK, B., (2008).** İlköğretim kurumlarında çevre eğitiminin yeri ve uygulama çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- CANSARAN, A., YILDIRIM, C., ve diğ., (2010).** Çevre eğitimi. (Ed. Orçun Bozkurt), Pegem Akademi, Ankara
- CAPRA, F., (2009).** Batı düşüncesinde dönüm noktası. (Çev. Mustafa Armağan), İnsan Yayınları, İstanbul
- DPÖ, (2006).** Çevre. <http://www.devplan.org/Macro-eco/2-13.pdf> Erişim Tarihi: 25 Eylül 2014
- DUMAN, H., (2006).** Hatay bölgesindeki filtre fabrikalarının çevre kirliliğine olan etkisinin araştırılması. Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya
- ERKAL, S., ŞAFK, Ş., ve YERTUTAN, C., (2011).** Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü, Sosyoekonomi, 1, 146-157
- ERTÜRK, H., (1996).** Çevre bilimlerine giriş. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, No. 10, Bursa
- FEGEBANK, B., (1990).** Environmental education, a task for home economists, Journal Of Consumer Studies And Home Economics, p. 185-191
- GERAY, C., (2002).** Çevre bilinci ve duyarlılığı için halkın eğitimi, İmaj Yayınları, Ankara
- GEZER, K., ÇOKADAR, H., KÖSE, S., ve BİLEN, K., (2006).** Lise öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının karşılaştırılması: Buldan örneği, Buldan Sempozyumu, Pamukkale Üniversitesi, Cilt, 1, 71-78
- GÖRMEZ, K., (2003).** Çevre sorunları ve Türkiye. Gazi Kitabevi, Ankara
- GÖRMEZ, K., (2007).** Çevre sorunları. Nobel Yayınları, Ankara
- GÜLER, Ç., ve ÇOBANOĞLU, Z., (1997).** Toprak kirliliği. Barok Ofset Ltd. Şti., Ankara
- GÜNEY, E., (2002).** Genel çevre kirlenmesi. Çantay Kitabevi, Ankara
- GÜNEY, E., (2003).** Çevre ve insan. Çantay Kitabevi, İstanbul
- İNCEKARA, S., ve TUNA, F., (2010).** Ortaöğretim öğrencilerinin çevresel konularla ilgili bilgi düzeylerinin ölçülmesi: Çankırı ili örneği, Marmara Coğrafya Dergisi, 22, 168-182
- JOSEPH, B., (2009).** Environmental studies (second edition). Tata Mc Graw-Hill, New Delhi

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I23 ID:251 K:254

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KARA, S., DÖĞEROĞLU, T., ve diğ., (2009). Çevre sağlığı. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir

KARASAR, N., (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayınevi, Ankara

ÖZEY, R., (2009). Çevre sorunları. Aktif Yayınevi, İstanbul

POSTEL, S., (1994). Kaldırma kapasitesi: dünya'nın taşıyabileceği yük. Tema Vakfı Yayınları, İstanbul

SARIGÖZ, O., (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin çevre ile ilgili davranış ve düşüncelerinin değerlendirilmesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 87-105

SENCAR, Ö., ve GÖKMEN, S., (2004). Tarımsal ekoloji. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Tokat

TARKAN, A. S., (2006). Reproductive ecology of two cyprinid fish in an oligotrophic lake near the southern limits of their distribution range. Ecology of Freshwater Fish 15, 131-138

TONT, S. A., (2001). Sulak bir gezegenden öyküler. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI, (1982). Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması, 56. Madde, <http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/>

[anayasa.uc?p1=56](http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/) Adresinden 25 Kasım 2014 Tarihinde Alınmıştır

TÜRKÜM, S. A., (1998). Çağdaş toplumda çevre sorunları ve çevre bilinci. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir

TÜRKÜM, A. S., (2006). Çağdaş toplumda çevre sorunları ve çevre bilinci, <http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1268/unite10.pdf> Adresinden 26 Ekim 2014 Tarihinde Alınmıştır

UNESCO, (1997). 6a Adult environmental education, awareness and environmental action, <http://www.unesco.org/education/ui/confintea/pdf/6a.pdf> Adresinden 11 Kasım 2014 Tarihinde Alınmıştır

ÜNAL, S., ve DIMİŞKİ, E., (1999). UNESCO-UNEP himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye'de ortaöğretim çevre eğitimi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16, 142-154

VAİZOĞLU, S., ve ALTINTAŞ, H., (2005). Bir tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin çevre bilincinin değerlendirilmesi, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 4(4), 151-171

YÜKSEL, Ş., ve TOKAY, S., (2004). Çevre ve insan. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ALAN 60 AY VE ÜZERİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (KIRIKKALE İLİ ÖRNEĞİ)¹

EVALUATION OF MOTHERS' CHILD REARING ATTITUDES OF 60 MONTH-CHILDREN AND OVER IN PRESCHOOL EDUCATION WITH REGARD TO SOME VARIABLES (KIRIKKALE SAMPLE)

Pınar YENER¹, Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN²

¹ Bilim Uzmanı, Okul Öncesi Öğretmeni, Ankara / Türkiye

² Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği A.D. Ankara / Türkiye

Öz: Bu araştırma, okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2011-2012 eğitim öğretim yılı içerisinde Kırıkkale'nin merkez ilçesinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları ile resmi bağımsız anaokullarına devam eden 60 ay ve üzeri çocuklar ile anneleri oluşturmuştur. Evrenden basit tesadüfî örnekleme metodu ile en az 780 denek sayısı belirlenmiş olup, ulaşılan 800 anne araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla Genel Bilgi Formu ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20 paket programında, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına göre, bağımsız örneklem için T testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile analiz edilmiş olup; anlamlı çıkan farklılıklarda, grup farklılıklarını inceleyebilmek amacıyla Bonferroni testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; annelerin çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarından aşırı kontrolcü annelik, demokratik tutum ve eşitlik koruma, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı koca geçimsizliği ve sıkı disiplinin; ailenin aylık geliri, ailenin tipi, annenin yaşı, medeni hali, öğrenim durumu ve mesleği değişkenlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne Baba Tutumu, Okul Öncesi Eğitim, Çocuk Gelişimi, Çocuk Eğitimi

Abstract: The purpose of this study was to evaluate of mothers' child rearing attitudes of 60 month-children and over in preschool education with regard to some variables. The population of the research was comprised of 60 month-children and over studying at nursery schools in central districts of Kırıkkale and official independent preschools during 2011-2012 school year, and their mothers. By using the random sampling method, it is found that the number of subjects should be at least 780. Thus, 800 mothers formed the sample of the research. General Information Questionnaire and Parent Attitude Research Instrument - PARI Scala was used in the study. The data collected in the research are analysed with SPSS 20.0 by using T test and one-way analysis of variance (ANOVA) for independent samples according to the number of category of independent variables. When a significant difference is found, Bonferroni test is used to examine the group differences. The results of the study show that; from the sub-dimensions of mothers' child rearing attitudes overprotective maternity, democratic attitude and protecting the sense of equity, denying the housewife role, being over disciplined or disagreement between parents dimensions show significant difference ($p<0,05$).

Key Words: Parental Attitudes, Preschool Education., Child Development, Child Education

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410932

- (1) *Sorumlu Yazar: Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği A.D. Ankara / Türkiye gulumsergultekin@yahoo.com Geliş Tarihi / Received: 19.01.2014 Kabul Tarihi/ Accepted: 03.04.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok - None of Ethics Committee” (Araştırmada Kurum İzni Var / Yok) “YOK” “The Research Council Permit Yes / No” “NO”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Çocuğun anne, baba ve kardeşler ile olan ilişkileri, onun tüm yaşamını ve tüm gelişim alanlarını etkileyen önemli bir etkidir. Çocuğun ailedeki bireyler ile olan iletişimi, etkileşimi; onun tüm yaşamı boyunca kullanacağı ve benimseyeceği tutum ve davranışların temelini oluşturur. Aile, toplumun en küçük birimidir ve içinde yaşadığı toplumun tüm özelliklerini üzerinde barındırır. Aile çocuğun tüm gelişim alanlarını etkilediği gibi, onun sağlıklı bir kişilik gelişiminde de oldukça önemlidir. Bununla birlikte ailede; çocuğun hem toplumun bir ferdi olduğu benimsenir, hem de toplumun kurallarını içselleştirmesi sağlanır (Peterson ve Hawley, 1998; Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; Devci, 2011; Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011).

Anne - babanın çocuk yetiştirme tutumu, çocuğun gelişimini etkileyen en önemli etkidir. Anne-babanın çocuk yetiştirme yaklaşımı, kendi kişilik özellikleri, kendi anne - babalarından öğrenmiş oldukları davranış kalıpları ve yaşadıkları çevre, eğitim durumları vb. etmenlerden etkilenir (Beach, Arias ve Brody, 1998; Güngör, 2002; Sigel, McGillicuddy-DeLisi ve Goodnow, 2014). Anne babaların çocuklarına karşı tutumları literatürde genel olarak demokratik, aşırı koruyucu, baskıcı ve otoriter, ilgisiz, aşırı hoşgörülü ve tutarsız tutumlar olarak sınıflandırılmaktadır (Yavuzer, 2001; Nelsen, Lott ve Glenn., 2002; Yıldızbaş, 2009; Sezer ve Oğuz, 2010; Çağdaş ve Seçer,

2011; Yıldız, 2011; Özyürek ve Tezel Şahin, 2012). Anne babalar çocuklarına model olarak, çocukta olumlu ya da saldırgan davranışlar gibi olumsuz davranışların yerleşmesine katkı sağlayan en önemli kişilerdir (Özyürek, 2004; Yıldız, 2004; Hilooğlu, 2009; Attili, Vermigli & Roazzi, 2011; Durualp ve Aral, 2011). Her anne bilerek ya da bilmeyerek çocuğuna karşı farklı tutumlar sergileyebilmektedir. Bazı çocuklar daha çok sevgi görmekte, bazıları sıkı disiplin altında tutulmakta, bazıları ailede istenmeyen çocuk olarak görünmekte, bazılarına ise daha çok hoşgörü gösterilmektedir. Bütün bu farklı tutumlar, çocuğun hem kişiliğinin, hem de gelişiminin değişik biçimler kazanmasına neden olmaktadır (Beach, Arias ve Brody, 1998; Yavuzer, 1998; Özyürek ve Tezel Şahin, 2005; Poyraz ve Özyürek, 2005; Lopez Turley, 2003).

Ailede aile ile ilişkilerin ve anne baba tutumlarının çocuğun tüm yaşamını etkileyen önemli bir unsur olduğunu vurgulayan, çocuğun gelişim alanlarına etkisini vurgulayan çok sayıda çalışma vardır (Akyıl, 2000; Dagget vd., 2000; Yılmaz, 2000; Çakır, 2001; Gökçedağ, 2001; Kehale, 2002; Rodriguez, 2003; Özyürek, 2004; White-side-Mansel ve diğ.2009; Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011; Samancı ve Diş, 2014). Ancak Kırıkkale il merkezinde böyle bir çalışmanın yapılmasının, burada yapılacak aile eğitim çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçların, ebeveynlerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında rehber olacağı düşünülmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Bu nedenle bu çalışmada Kırıkkale il merkezinde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi ve etkili olabilecek etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının bazı değişkenler açısından inceleneceği bu araştırmanın modeli betimsel modeldir. Veriler önceden belirlenmiş olan kitleden seçilen örneklerden, aynı zamanda toplandığından; araştırma kesitsel bir betimlemedir. Araştırma, verilerin analizi dikkate alındığında, betimsel tekniklerin yanı sıra karşılaştırmaları da gerektirdiği için genel tarama modellerinden, ilişkisel tarama modeli özelliğine sahiptir (Karasar, 2012).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışma Kırıkkale il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri 800 çocuğun anneleri ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Kırıkkale il merkezinin anasınıflarına ve anaokullarına devam eden 60 ay ve üzeri çocukların toplam sayısı belirlenmiş (N:2762), bu liste kullanılarak evrenden (N: 2762) basit rastgele örnekleme formülü kullanılarak; en az 780 çocuk sayısı belirlenmiştir (Çıngı, 1990). Her bir

ölçek çocuğun annesi tarafından doldurulmuştur. Anketlerin dağıtılmasının ardından geriye dönen ve uygunluğu tespit edilen 800 anket formu istatistiksel analiz için değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplamak için; çocukların annelerinin demografik bilgilerini elde etmek amacıyla hazırlanan “Genel Bilgi Formu” ve annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını ölçebilmek amacıyla “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)” kullanılmıştır. Çalışmanın yürütüleceği okulların belirlenmesinin ardından, Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden belirtilen okullarda araştırmanın yürütülebilmesi hususunda gerekli izinler alınmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış onay yazısıyla birlikte Kırıkkale ili merkezinde bulunan ilköğretim okullarına ve anaokullarına gidilerek verilerin toplanmasına başlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Anneler için genel bilgi formunda araştırmanın örneklemini oluşturan annelerin yaşı, öğrenim durumu, mesleği, ailenin aylık geliri, aile tipi, medeni hali bilgileri bulunmaktadır.

Aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği (PARI), anne-babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini ve onlara karşı tutumlarını değerlendirmek amacıyla Schaefer ve Bell tarafından 1958 yılında geliştirilmiştir. Güney Le Compte, Ayhan

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Le Compte ve Serap Özer (1978) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır. Test tekrar test güvenilirliğinde Sperman korelasyon katsayısı 0.58-0.88 bulunmuştur. Ölçeğin aslında bulunan 115 maddeden, geçerlik ve anlaşılabilirliği yüksek 60 madde seçilmiş ve 5 alt boyuttan meydana gelen ölçek oluşturulmuştur. Ölçeğin Cronbach's alfa katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach's alfa katsayıları; aşırı koruyuculuk 0.83, demokratik 0.40, ev kadınlığı rolünü reddetme 0.77, geçimsizlik 0.65, sıkı disiplin 0.77 olarak bulunmuştur. Puanlamasında; maddelere verilen 'hiç uygun bulmuyorum' yanıtına '1' puan, diğerlerine sırasıyla '2', '3' ve '4' puan verilir. Ancak 22. ve 44. maddelere verilen yanıtlar tersine puanlanır, yani 1 puanlık yanıt '4' puan, 2 puanlık yanıt '3' puan, 3 puanlık yanıt '2' puan, 4 puanlık yanıt '1' puan verilir. Her bir boyut için ayrı puan elde edilir. Puanların yorumlanmasında; her bir boyut için toplam puanın yüksekliği, o boyutta yansıtılan tutumun onaylandığını gösterir (Öner,1996). Ölçek 60 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar;

Aşırı Kontrolcü Annelik (AKA); boyutunda 16 madde (1, 3, 4, 7, 11, 12, 14, 26, 27, 28, 32, 34, 36, 46, 51, 57) vardır. Aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan çalışkan, bağımlı olmasını isteme, annenin fedakârlığı, çocuğun bunu anlaması gerekliliğine inanma yer almaktadır.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma (DT-ET); boyutunda 9 madde yer almaktadır. (2, 13, 18, 22, 29, 37, 44, 45, 59) Çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça belirtmesini destekleme, onunla arkadaşlık etme ve birçok şeyi paylaşma konuları bulunmaktadır.

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme (EKRR); boyutunda 13 madde (6, 9, 16, 17, 21, 23, 31, 38, 41, 42, 49, 52, 55) bulunur. Çocuklarla uzun süre kalmaktan hoşlanmamak, sinirlilik, yeni doğan bebeğin bakımından korkmak gibi konular yer almaktadır.

Karı-Koca Geçimsizliği (KKG); boyutunda 6 madde (8, 19, 33, 40, 48, 54) den oluşmaktadır. Bu bölüm karı koca arasındaki anlaşmazlığın çocuk yetiştirmedeki rolü, kocanın düşüncesizliği, anneye yardımcı olmayışı gibi konuları içermektedir.

Sıkı Disiplin (SD); boyutunda 16 madde (5, 10, 15, 20, 24, 25, 30, 35, 39, 43, 47, 50, 53, 56, 58, 60) yer almaktadır. Sıkı disipline inanma, çocuğu zorlama, anne babasının kesin hakimiyetine inanma gibi konuları içermektedir (Dinçer, 1993: 30-31).

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizine başlamadan önce veri setinde kayıp değer ve uç değer incelemesi yapılmıştır. Herhangi bir kayıp değere ve uç değere rastlanmamıştır. Normalliği test etmek amacıyla örneklem büyüklüğünün 50'den fazla

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

olması sebebiyle Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Bununla birlikte, dağılıma ait çarpıklık ve basıklık değerleri de incelenmiş ve değişkenlerin normal dağıldığı ve parametrik testlerin uygulanabileceği belirlenmiştir (George ve Mallery, 2003). Ardından araştırmaya katılan çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarına ait 5 alt boyutun (aşırı kontrolcü annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı-koca geçimsizliği,

sıkı disiplin) çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığı, bağımsız değişkenlerin kategori sayısına göre, bağımsız örneklem için t testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile SPSS 20 paket programında incelenmiştir.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın örneklemini oluşturan 800 çocuğun annelerine ilişkin bazı demografik bilgiler Tablo 1.'de sunulmuştur.

Tablo 1. Annelere İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler	Grup	f	%
Anne Yaş	21-25 Yaş	105	13,0
	26-30 Yaş	294	36,8
	31-35 Yaş	230	28,8
	36-40 Yaş	112	14,0
	40 Yaş ve üstü	59	7,4
	Toplam		800
Anne Öğrenim Durumu	Okur Yazar-İlk Okul Mezunu	299	37,4
	Ortaokul Mezunu	179	22,4
	Lise Mezunu	224	28,0
	Üniversite Mezunu	98	12,2
	Toplam		800
Anne Çalışma Durumu	Ev Hanımı	698	87,2
	Öğretmen	37	4,2
	Ebe-Hemşire	18	2,2
	Diğer	47	6,4
	Toplam		800

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Aylık Toplam Gelir	1-500 TL	151	18,9
	501-1000 TL	248	31,0
	1001-1500 TL	130	16,2
	1501-2000 TL	142	17,8
	2001 TL ve üstü	129	16,1
	Toplam	800	100,0
Medeni Hali	Bekar	40	5,0
	Evli	760	95,0
	Toplam	800	100,0
Aile Tipi	Çekirdek	620	77,0
	Geniş	140	18,0
	Parçalanmış	40	5,0
	Toplam	800	100,0

Tablo 1.'de; araştırmaya katılan çocukların annelerinin % 13'ü (N: 105) 25 yaş altında; % 36,8'i (N: 294) 26-30 yaş arasında; % 28,8'i (N: 230) 31-35 yaş arasında; % 14'ü (N: 112) 36-40 yaş arasında ve % 7,4'ü (N: 59) 41 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir. Annelerin % 37,4'ü (N: 299) okuryazar-ilkokul; % 22,4'ü (N: 179) ortaokul mezunu; % 28'i (N: 224) lise; % 12,2'si (N: 98) üniversite mezunudur. Annelerin % 87,2'sinin (N: 698) ev hanımı; % 4,2'sinin (N: 37) öğretmen, % 2,2'sinin (N: 18) ebe-hemşire ve % 6,4'ü ise emekli, esnaf, muhasebeci, optisyen, çocuk gelişimci, mühendis, güvenlik memuru, terzi, işçi, serbest meslek, mimar, psikolog, güzellik uzmanı, memur, sekreter, mali müşavir, acil tıp teknisyeni, tekniker, sosyolog, satış danışmanı, avukat, eczacı, veznedar gibi diğer mesleklerde

çalıştıkları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan annelerin % 5,0'ı (N: 40) bekar iken % 95,0'i (N: 760) evlidir. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin % 77,0'si (N: 620) çekirdek aile iken; % 18,0'i (N: 140) geniş aile; % 5,0'i (N: 40) parçalanmış ailedir. Ailelerin % 18,9'unun (N: 151) aylık toplam geliri 1-500tl iken; % 31'ini (N: 248) 501-1000; % 16,2 sinin (N: 130) 1001-1500; % 17,8'inin (N: 142) 1501-2000; % 16,1'inin (N: 129) 2001tl ve üstüdür.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ölçeğinden elde edilen 5 alt boyut ve toplam puanın annelerin çalışma durumlarına ve medeni hali değişkenlerine göre göre farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız örneklem için t testi ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 2. ve Tablo 3.'de yer almaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Annenin Çalışma Durumuna Göre; Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Bağımsız t Testi Sonuçları

Çalışma Durumu	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Çalışmıyor	698	49,42	8,44	28,20	3,37	30,71	8,10	14,89	4,36	41,31	8,55	164,37	24,77
Çalışıyor	102	42,25	8,65	29,47	3,43	28,34	7,04	13,18	3,94	32,60	7,75	146,05	21,56
t Testi Sonuçları	Sd	t	p	t	p	t	p	t	p	t	p	t	p
	798	7,98*	,000	3,55*	,000	2,81*	,004	3,75*	,000	9,73*	,000	7,09*	,000

* $p < 0,05$

Tablo 2.'de, annenin çalışma durumunun; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve alt boyutlarından aşırı kontrolcü annelik (AKA $t = 7,98$, $p < 0,05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (DT-ET $t = 3,55$, $p < 0,05$), ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $t = 2,81$, $p < 0,05$), karı-koca geçimsizliği (KKG $t = 3,75$, $p < 0,05$), sıkı disiplin (SD $t = 9,73$, $p < 0,05$) boyutlarında ve toplam puanda ($t = 7,09$, $p < 0,05$) anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir ($p < 0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde; çalışmayan annelerin aşırı kontrolcü annelik (AKA $\bar{X} = 49,42$) tutumunda, ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $\bar{X} =$

30,71) tutumunda, karı-koca geçimsizliği (KKG $\bar{X} = 14,89$) tutumunda, sıkı disiplin (SD $\bar{X} = 41,31$) tutumunda ve toplam puanda ($\bar{X} = 164,37$) en yüksek puanları aldıkları dikkati çekmektedir. Demokratik tutum ve eşitlik tanıma (DT-ET $\bar{X} = 29,47$) tutumunda çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Araştırmada çalışan annelerin sahip oldukları meslekler; öğretmen, emekli, esnaf, muhasebeci, optisyen, çocuk gelişimci, ebe – hemşire, mühendis, güvenlik memuru, terzi, işçi, mimar, psikolog, kuaför, sekreter, mali müşavir,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

acil tıp teknisyeni, tekniker, hizmetli, sosyolog, satış danışmanı, avukat ve eczacılık meslekleridir.

Araştırmada, annelerin demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutundan yüksek puan almaları olumlu ve istendik tutum olarak açıklanabilirken, aşırı koruyucu annelik, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı-koca geçimsizliği ve sıkı disiplin alt boyutlarından yüksek puan almaları olumsuz ve istenmeyen tutumlar olarak açıklanabilmektedir. Bu durum annenin çalışmasının veya çalışmamasının çocuk yetiştirme tutumu üzerinde belirleyici önemli bir değişken olduğu sonucunu göstermektedir. Bir meslek sahibi olmak; aile ilişkilerini direkt veya dolaylı olarak etkileyebilir. Çalışan annelerin aynı zamanda öğrenim düzeylerinin de yüksek olması, iş hayatında çeşitli nitelikteki insanlarla etkileşim kurmaları, çocukları ile ilişkilerine de yansiyabilmektedir. Bununla birlikte çalışan anneler; ailenin sosyoekonomik düzeyine de katkı sağlamaktadır. Ekonomik parametredeki artış karı-koca ilişkilerine ve anne-çocuk ilişkilerine olumlu olarak yansiyabilmektedir.

Annelerin çalışmasının; çocuklarıyla daha uyumlu ve pozitif ilişkiler kurmasını sağladığını, daha olumlu tutumlar sergilemelerine neden olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Özeri (1994) araştırmasında çalışmayan annelerin çocuklarına çalışan annelere oranla daha fazla koruyucu tutum uyguladıklarını belirtmiştir. Bunun yanında çalışan annelerin çocuklarına çalışmayanlara göre daha demokratik tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) de araştırmalarında ev hanımlarının çalışan annelere göre daha koruyucu bir tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Dursun (2010) ise çalışması sonucunda koruyucu-kontrol edici, sıkı disiplin kullanan ve ev kadınlığını reddeden annelerin çalışmayan anneler olduğunu vurgulamıştır. Bu araştırmalara benzer nitelikte; bu çalışmayı da destekleyen, annenin mesleği ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin önemli olduğunu, özellikle ev hanımı olan annelerin, diğer meslek sahibi olan annelere göre daha koruyucu ve baskıcı bir tutuma sahip olduklarını gösteren çalışmalar da vardır (Ömeroğlu, 1996; Şendoğdu, 2000).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3. Annenin Medeni Haline Göre; Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Bağımsız t Testi Sonuçları

Medeni Hal	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Bekar	40	49,48	9,22	28,45	2,68	33,48	8,30	16,94	3,37	41,94	9,83	170,29	24,89
Evli	769	48,47	8,78	28,36	3,43	30,29	7,97	14,58	4,36	40,13	8,89	161,70	25,10
t Testi Sonuçları	Sd	t	p	t	p	t	p	t	p	t	p	t	p
	798	0,63	,528	0,15	,880	2,18*	,029	2,97*	,003	1,10	,271	1,87	,062

*p<0,05

Tablo 3.'de, annenin medeni halinin; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutlarından, ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $t=2,18$, $p<0,05$) ve karı-koca geçimsizliği (KKG $t=2,97$, $p<0,05$) boyutlarında anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde; bekar annelerin tüm boyutlarda ve toplam puanda en yüksek puanları aldıkları dikkati çekmektedir. (AKA $\bar{X}=49,48$; DT-ET $\bar{X}=28,45$; EKRR $\bar{X}=33,48$; KKG $\bar{X}=16,94$; SD $\bar{X}=41,94$; Toplam $\bar{X}=170,29$).

Tek ebeveyn olmak; çocuk yetiştirme tutumlarına yansiyabilmektedir. Her hangi bir nedenle (ölüm, boşanma gibi) bekar kalan anneler; tek başlarına

pek çok sorunla mücadele etmek zorunda kalabilmektedir. Bekar annelerin daha fazla sorumluluk almak zorunda kalmaları, kendilerine ayıracak zaman bulamamaları, sosyal etkinliklere katılamamaları gibi sorunları olabilmektedir. Bununla birlikte ayrıldıkları eşleri ile yaşadıkları problemler de stres yaşamalarına neden olabilmekte; bu durum da annelerin çocuklarını yetiştirme tutumlarına olumsuz yansiyabilmektedir.

Literatürde; çalışılan örneklem grubunun özelliklerine göre farklı sonuçlar dikkati çekmektedir. Annenin medeni halinin; çocuk yetiştirme tutumuna etkisi olmadığını savunan çalışmalar olduğu gibi (Durmuş, 2006); etkisi olduğunu vurgulayan çalışmalar da bulunmaktadır (Ömeroğlu, 1996).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları ölçeğinden elde edilen 5 alt boyut ve toplam puanın yaş, öğrenim durumu, aylık toplam gelir ve aile tipi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Bulgular Tablo 4., Tablo 5., Tablo 6. ve Tablo 7.'da yer almaktadır.

Tablo 4. Annenin Yaşına Göre; Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Yaş	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
21-25	105	49,47	9,93	27,97	3,69	31,30	7,81	14,55	4,42	42,32	9,64	165,55	28,09
26-30	294	48,32	8,89	28,33	3,27	29,96	8,46	14,56	4,35	40,76	8,26	161,86	24,26
31-35	342	47,92	8,50	28,37	3,44	30,13	7,75	14,62	4,31	38,84	9,20	159,68	24,88
36 ve üstü	59	51,12	7,40	29,15	3,28	32,76	7,10	15,71	4,39	41,54	8,20	170,24	23,38
Varyans Analizi Sonuçları	Sd	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p
Gruplararası	3	2,72*	,044	1,53	,205	2,60	,051	1,23	,297	5,53*	,001	3,83*	,010
Gruplarıçi	796												
Toplam	799												

*p<0,05

Tablo 4.'de, annenin yaşının; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutlarından, aşırı koruyucu annelik (AKA $F_{(3-799)} = 2,72, p<0,05$), sıkı disiplin (SD $F_{(3-799)} = 5,53, p<0,05$) boyutu ile toplam puanda ($F_{(3-799)} = 3,83, p<0,05$) anlamlı

bir farklılık yarattığı görülmektedir. Puan ortalamaları incelendiğinde; 36 yaş ve üstü annelerin sıkı disiplin boyutu dışındaki tüm boyutlarda ve toplam puanda en yüksek puanları aldıkları görülmektedir. (AKA $\bar{X}= 51,12$; DT-ET $\bar{X}= 29,15$; EKRR $\bar{X}=32,76$; KKG $\bar{X}= 15,71$; Toplam $\bar{X}= 170,24$). Sıkı disiplin boyutunda ise; 21 – 25 yaş

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

(SD $\bar{X}$ = 42,32) grubunun puanlarının diğerlerinden yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yapılan Bonferroni testi sonucunda; aşırı kontrolcü annelik boyutunda gruplar arası farklılığın 36 yaş ve üstü grubu annelerden, sıkı disiplin ve toplam puan boyutlarında ise farklılığın 31-35 yaş grubu annelerden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Genç anneler, ileri yaşlardaki annelere göre, çocuklarına daha sıkı disiplin tutumu içinde olabilirler. Bu durum genç yaştaki annelerin yeterli deneyimlerinin bulunmamasından kaynaklanabilir. Genç anneler; çocuk yetiştirmede kendilerini yetersiz hissedebilirler ve bunun neticesinde ortaya çıkabilecek korku ve endişelerini çocuklarına sıkı disiplin uygulayarak dışa vurabilirler. Aşırı kontrolcü annelerin en fazla 36 ve üstü yaş grubunda saptanması; ilerleyen yaşla birlikte annelerin daha denetimci, koruyucu ve kontrol edici tavırları sergileyebileceklerini düşündürmektedir. Aynı zamanda geç kalınlık duygusuyla hareket

eden bu yaş grubu anneler çocuklarını her türlü kötülükten sakındıklarını savunarak, olumsuz tutumlar sergileyebilmektedirler.

Ocakçı, Ayyıldız ve Kulakçı (2006) annelerin yaşı küçüldükçe baskıcı ve sıkı disiplin tutum puan ortalamalarının artmakta oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmaya paralellik gösteren bu sonuca göre bayanların genç yaşta anne olmalarının, çocukları ile olan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Literatürde, genç yaşta anne olanların diğer yaşlardaki annelere göre daha disiplin uyguladıklarını gösteren, ayrıca annenin yaşının yükseldikçe aşırı koruyucu tutumunun arttığını vurgulayan araştırmalar olmakla birlikte (Peterson ve Hawley, 1998; Dursun, 2010; Kaya, 2010); annelerin yaşı değişkeninin çocuklarını yetiştirme tutumları üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Dindar, 1995; Keskin ve ark., 2010; Özyürek, 2004).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 5. Annenin Öğrenim Durumuna Göre; Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Öğrenim Durumu	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Okuryazar-ilkokul	299	51,51	7,36	27,91	3,31	32,02	8,09	15,63	4,09	43,49	8,27	170,35	24,04
Ortaokul	179	50,19	8,72	28,22	3,63	30,79	7,46	15,09	5,07	41,72	8,62	165,88	25,39
Lise	224	46,18	8,39	28,50	3,15	29,00	8,15	13,82	3,90	38,17	7,96	155,68	22,05
Üniversite	98	41,57	8,66	29,69	3,48	28,02	7,30	12,92	3,76	32,05	7,12	144,16	21,66
Varyans Analizi Sonuçları	Sd	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p
Gruplararası	3	46,01*	,000	7,18*	,000	9,71*	,000	14,27*	,000	55,91*	,000	38,32*	,000
Gruplarıçi	796												
Toplam	799												

*p<0,05

Tablo 5.'da, annenin öğrenim durumunun, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği'nden elde edilen puanlardan; aşırı kontrolcü annelik (AKA $F_{(3-799)} = 46,01$, $p < 0,05$), demokratik tutum ve eşitlik tanıma (DT-ET $F_{(3-799)} = 7,18$, $p < 0,05$), ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $F_{(3-799)} = 9,71$, $p < 0,05$), karı-koca geçimsizliği (KKG $F_{(3-799)} = 14,27$, $p < 0,05$), sıkı disiplin (SD $F_{(3-799)} = 55,91$, $p < 0,05$) ve toplam puanda ($F_{(3-799)} = 38,32$,

$p < 0,05$) anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir ($p < 0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde; okuryazar – ilkokul mezunu annelerin demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu dışındaki tüm boyutlarda ve toplam puanda en yüksek puanları aldıkları görülmektedir. (AKA $\bar{X} = 51,51$; EKRR $\bar{X} = 32,02$; KKG $\bar{X} = 15,63$; SD $\bar{X} = 43,49$; Toplam $\bar{X} = 170,35$). Demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutunda (DT-ET $\bar{X} = 29,69$) ise; üniversite me-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

zunu grubunun puanlarının diğerlerinden yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yapılan Bonferroni testi sonucunda; aşırı kontrolcü annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı koca geçimsizliği, sıkı disiplin ve toplam puan alt boyutlarında farklılığın üniversite mezunu annelerden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Eğitim, bireylerde olumlu davranış değişikliklerine neden olmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının istendik yönde değişikliğe uğradığı ve geleneksel tutumlardan daha az etkilendiği düşünülmektedir. Annenin eğitim seviyesi düştükçe aşırı koruyucu anneliği, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı-koca geçimsizliği ve baskı ve disiplin tutumlarının arttığı çalışma sonuçlarımızda görülmektedir. Eğitim seviyesi düştükçe, annenin sağlıklı çocuk yetiştirme tutumları konusundaki bilinçlenme seviyesi de düşebilmektedir. Anneler; eğitim seviyesi yükseldikçe çocuklarına karşı davranışlarının ne gibi sonuçlar doğuracağını tahmin edebilirler ve daha demokratik tutumlar sergileyebilirler. Böylelikle çocuklarını hem açık fikirli, paylaşımcı ve işbirlikli bireyler olmak konusunda destekleyebilirler, hem de çocuklarının kendilerine ilişkin algılarını yükseltmelerine yardımcı olabilirler.

Özben ve Argun'un (2002) okul öncesi dönemdeki çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme

tutumları ile ilgili değişkenleri inceledikleri araştırmalarında, genel olarak anne-babaların öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıklarını belirtmişlerdir. Çocuğa karşı sevgi gösterme ve cezalandırma davranışının, anne-babanın eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu varsayılmaktadır. Ergün (2003) araştırmasında; annelerin öğrenim durumu ile aşırı kontrolcü annelik alt boyutu, arkadaşlık, eşitlik, paylaşma alt boyutu ve baskı-disiplin alt boyutunda öğrenim durumlarına göre anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmiştir. Öğrenim düzeyi düşük annelerin daha kontrolcü ve sıkı disiplinli olduğu; öğrenim düzeyi arttıkça bunun azaldığı, annelerin çocuklarına daha az baskı uyguladıkları görülmektedir. Benzer şekilde Can'ın (2011) gerçekleştirdiği araştırmaya göre; çocukların annelerinin eğitim düzeyi ile onların koruyucu-kontrolcü tutumları üzerinde anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Anne eğitim düzeyinin düşük olmasının çocukları üzerinde daha kontrolcü bir tutum geliştirilmesinde etkin rol oynadığı düşünülmektedir. Durmuş (2006) araştırmasında; çalışma bulgularına paralel olarak, ilköğretim mezunu ebeveynlerin daha koruyucu ve baskı-disiplin içeren anne baba tutumu sergilediklerini ifade etmiştir. Anne ve babaların eğitim düzeyleri arttıkça tutumlarında pozitif bir değişme olduğu vurgulanmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 6. Ailenin Aylık Gelirine Göre; Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ailenin Aylık Geliri	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
1-500	151	51,64	7,78	28,31	3,27	32,91	8,19	16,62	4,04	44,38	9,39	173,75	25,27
501-1000	248	50,17	8,45	28,06	3,35	31,53	8,47	15,19	4,75	42,03	8,20	166,71	24,19
1001-1500	130	49,25	8,81	28,68	3,25	29,41	7,93	13,86	3,69	40,58	8,05	161,59	24,82
1501-2000	142	47,06	7,46	28,21	3,46	29,37	6,93	13,94	3,96	37,96	7,54	156,61	20,21
2001 ve üstü	129	42,48	8,85	28,84	3,72	27,50	6,81	13,03	3,92	33,88	7,98	145,74	22,09
Varyans Analizi Sonuçları	Sd	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p
Gruplararası	4	26,26*	,000	1,50	,201	10,76*	,000	16,32*	,000	34,22*	,000	29,18*	,000
Gruplarıçi	795												
Toplam	799												

*p<0,05

Tablo 6.'de, ailenin aylık gelirinin; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve alt boyutlarından aşırı kontrolcü annelik (AKA $F_{(4-799)} = 26,26$, $p<0,05$), ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $F_{(4-799)} = 10,76$, $p<0,05$), karı – koca geçimsizliği (KKG $F_{(4-799)} = 16,32$, $p<0,05$), sıkı disiplin (SD $F_{(4-799)} = 34,22$, $p<0,05$) boyutlarında ve toplam puanda ($F_{(4-799)} = 29,18$, $p<0,05$) anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir ($p<0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde; gelir düzeyi 1 – 500 TL arasında olan ailelere sahip annele-

rin demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutu dışındaki tüm boyutlarda ve toplam puanda en yüksek puanları aldıkları görülmektedir (AKA $\bar{X} = 51,64$; EKRR $\bar{X} = 32,91$; KKG $\bar{X} = 16,62$; SD $\bar{X} = 44,38$; Toplam $\bar{X} = 173,75$). Demokratik tutum ve eşitlik tanıma boyutunda (DT-ET $\bar{X} = 28,84$) ise; 2001 TL ve üstü gelire sahip ailelerin puanlarının diğerlerinden yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Yapılan Bonferroni testi sonucunda; aşırı kontrolcü annelik, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı koca geçimsizliği, sıkı disiplin

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ve toplam puan alt boyutlarında farklılığın 2001 TL ve üstü gelire sahip annelerden kaynaklandığı belirlenmiştir.

Sosyoekonomik seviyeleri düşük ailelere ait annelerin, içinde buldukları zor koşullar nedeniyle çocuk yetiştirmede daha fazla olumsuz tutumlara başvurabilirler ve daha kontrolcü, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile ilişkilerinde daha geçimsiz ve daha baskıcı davranışlar sergileyebilirler. Maddi olanaklardan yoksun anneler yaşadıkları bunalım, stres ve endişeler neticesinde çok daha sıkı disiplinli, geçimsiz, koruyucu ve mutsuz olabilirler ve bu durum, çocuk eğitimiyle ilgili gerekli kaynaklara da ulaşamayan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında geleneksel yapının geçerliliğini koruyor olasıını sağlayabilir.

Alan yazında; çalışılan örneklem grubunun özelliklerine göre farklı sonuçlar dikkati çekmektedir. Demiriz ve Öğretir'in (2007) araştırmaları alt ve üst sosyoekonomik düzeyde bulunan 10 yaş çocukların anne tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır ve araştırma sonucunda alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin daha koruyucu, annelik rolünü daha fazla reddeden, aile içinde daha geçimsiz ve daha sıkı disiplin uyguladıkları görülmektedir. Aynı şekilde Balat (2007), Can (2011), Haktanır ve Baran (1998) yaptıkları çalışmalarda sosyoekonomik durumu düşük olan anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri koruyucu ve kontrolcü tutumun daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 7. Ailenin Tipine Göre; Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puan Ortalamaları, Standart Sapmalar ve Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Aile tipi	Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Puanlar												
	AKA		DT-ET		EKRR		KKG		SD		Toplam puan		
	N	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS
Çekirdek aile	620	48,05	8,89	28,42	3,44	29,90	7,94	14,45	4,44	39,58	8,90	160,27	24,96
Geniş aile	140	50,28	8,39	28,04	3,27	31,99	7,91	15,05	3,95	42,53	8,56	167,77	25,01
Parçalanmış aile	40	49,47	7,92	28,61	3,25	33,14	8,38	17,00	3,40	41,89	9,38	170,11	24,18
Varyans Analizi Sonuçları	Sd	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p	F	p
Gruplararası	2	3,95*	,020	0,80	,448	6,21*	,002	6,59*	,001	7,07*	,001	7,18*	,001
Gruplarıçi	797												
Toplam	799												

* $p < 0,05$

Tablo 7.'de, aile tipinin; Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve alt boyutlarından aşırı kontrolcü annelik (AKA $F_{(2-799)} = 3,95$, $p < 0,05$), ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $F_{(2-799)} = 6,21$, $p < 0,05$), karı – koca geçimsizliği (KKG $F_{(2-799)} = 6,59$, $p < 0,05$), sıkı disiplin (SD $F_{(2-799)} = 7,07$, $p < 0,05$) boyutlarında ve toplam puanda ($F_{(2-799)} = 7,18$, $p < 0,05$) anlamlı bir farklılık yarattığı görülmektedir ($p < 0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde; aşırı kontrolcü annelik (AKA $\bar{X} = 50,28$) ve sıkı disiplin (SD $\bar{X} = 42,53$) alt boyutlarında ise geniş ailelere ait puanın, çe-

kirdek ve parçalanmış ailelere ait puandan daha yüksek; ev kadınlığı rolünü reddetme (EKRR $\bar{X} = 33,14$), karı – koca geçimsizliği (KKG $\bar{X} = 17$) alt boyutlarında ve toplam puanda ($\bar{X} = 170,11$) parçalanmış ailelere ait puanın, çekirdek ve geniş ailelere ait puandan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan Bonferroni testi sonucunda; aşırı kontrolcü annelik, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı koca geçimsizliği, sıkı disiplin ve toplam puan alt boyutlarında farklılığın çekirdek aileye sahip annelerden kaynaklandığı belirlenmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Sağlıksız bir evlilik yaşamış annelerin; aile ilişkilerinde geçimsiz ve kendisinden beklenen ev kadınlığı rolünü reddedici tutumlar sergileyerek evlilik hayatlarında doyuma ulaşamadıkları, dolayısıyla evliliklerini sonlandırdıkları düşünülebilir. Ailelerinin parçalanması çocuklar için de en önemli stres faktörlerinden biridir. Parçalanmış aile deneyimi, çocukların toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratar. Bu da hatalı ve eksik sosyalleşmeye yol açabilir. Bu çocuklar çevrelerine uyum sağlamada ve insanlarla iletişim kurmada zorluklar yaşayabilirler. Parçalanmış ailelerdeki annelerin, bitmiş olan evliliklerinin ardından, çocuklarının parçalanmadan olumsuz etkilenmelerini en aza indirmek için, çocuklarıyla birlikte daha nitelikli zaman geçirdikleri ve onların ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları düşünülebilir.

Ebeveynlerin ekonomik durum ve geleneklere bağlılık gibi nedenlerle aile büyükleri ile oturmayı tercih etmiş olabilecekleri geniş ailelerde ise, birlikte yaşanılan diğer aile üyelerinin çocuğun bakımında rol almaları ve çocuğun bakımı ve eğitimi konularında anne tutumlarını etkiledikleri varsayılabilir. Büyükbaba ve büyükanneyle yaşayan annelerin, evdeki bireylere kendini ispat etmek için, çekirdek ailede yaşayan annelerin aksine daha kuralcı, baskıcı ve kontrolcü olduğu düşünülmektedir. Geniş ailelerde, büyükbaba ve büyükannenin çocuklara aşırı hoşgörülü davranmaları sonucu oluşan, çocuktaki olumsuz davranışların önlenmesinde annenin kontrolcü ve baskıcı

tutumunu benimsemiş olduğu öngörülmektedir. Ayrıca annelerin, çocuklarına koyması gereken kuralları aile büyüklerinin kabul etmemesinden kaynaklı annelerde oluşabilecek üzüntü ve kaygı neticesinde, sıkı disiplinli ve aşırı kontrolcü bir çocuk yetiştirme tutumuna başvurabilecekleri düşünülmektedir.

Özyürek ve Tezel Şahin (2005) araştırmalarında, ailede başka bireylerin varlığı durumunda anne ve babaların aşırı koruyuculuk ve katı/sert disiplin tutumlarının arttığını savunmaktadırlar. Ayrıca Özyürek (2004) çalışmasında, büyükanne ve büyükbabayla birlikte yaşayan ailelerde anne ve babaların aşırı kontrolcü ve sıkı disiplin tutumlarında artış görüldüğü, demokratik tutumlarının ise bu durumdan etkilenmediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırma annelerin ailenin tipine göre demokratik tutum alt boyut puan ortalamalarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Bu bulguyu destekleyen araştırmalar da vardır (Evans, 1997; Tezel Şahin ve Özyürek, 2008; Şanlı ve Öztürk, 2012).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada demokratik tutum ve eşitlik tanıma faktöründe ev hanımı olan annelerin puanlarının, diğer bir mesleğe sahip annelerden istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha düşük olduğu saptanmıştır. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarından ev kadınlığı rolünü reddetme ve karı-koca geçimsizliği puanlarında, bekar annelerin, evli annelerden istatistiksel olarak anlamlı bir

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

şekilde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının yaşlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Sıkı disiplin boyutunda 31-35 yaş aralığındaki annelerin puanının, 21-25 yaş ve 26-30 yaş aralığındaki annelerden daha düşük olduğu; toplam puanda ise 31-35 yaş aralığındaki annelerin puanının 36 ve üstü yaşındaki annelerden daha düşük olduğu belirlenmiştir. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının tüm alt boyutlarının (aşırı kontrolcü annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı – koca geçimsizliği, sıkı disiplin) annenin öğrenim durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdikleri belirlenmiştir. Demokratik tutumu benimseyen annelerin öğrenim düzeyinin üniversite mezunu anneler olduğu saptanmıştır. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarından demokratik tutum ve eşitlik tanıma hariç tüm alt boyutların ailenin aylık gelirine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Aşırı kontrolcü annelik, ev kadınlığı rolünü reddetme, karı-koca geçimsizliği, sıkı disiplin alt boyutlarında ve toplam puanda 2001 tl ve üstü gelire sahip ailelere ait puanın, 1-500, 501-1000, 1001-1500 ve 1501-2000 tl gelire sahip ailelere ait puanlardan daha düşük olduğu belirlenmiştir. Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarından demokratik tutum ve eşitlik tanıma hariç tüm alt boyutların ailenin tipine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Aşırı kontrolcü annelik, ev kadınlığı

rolünü reddetme, sıkı disiplin alt boyutlarında ve toplam puanda çekirdek ailelere ait puanın, geniş ailelere ait puandan daha düşük; karı-koca geçimsizliği alt boyutunda ise parçalanmış ailelere ait puanın, çekirdek ve geniş ailelere ait puandan daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Araştırma bulguları ve alan yazın ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

Anne ve babaların özellikle aşırı kontrolcü, sıkı disiplin, geçimsizlik, ilgisizlik gibi olumsuz tutumlarla nasıl baş ettikleri çocukların model aldıkları davranışlardandır. Bu nedenle anne babalar olumsuz tutumlarını kontrol etme becerileri kazanma konusunda desteklenmelidir. Bunun için gerek kişisel gelişim kitap ve dergileri edinerek, gerekse bu alanda düzenlenen okul seminerlerine, etkinliklere, toplantılara katılarak bilinçlenebilirler. Okullarda anne baba eğitim etkinliklerinde anne baba tutumları ve çocukların gelişimleri üzerine etkileri ele alınabilir.

Bu çalışma Kırıkkale ili ile sınırlandırılmıştır. Buna benzer çalışmalarda Türkiye'nin diğer illerindeki çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumları incelenebilir ve elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında rehber olarak kullanılabilir.

Sadece anneler değil, babaların da tutumlarını inceleyen çalışmalar planlanarak, aile eğitim programlarında bu sonuçlardan yararlanılabilir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KAYNAKLAR

AKYIL, Y., (2000). *Perceived parental child-rearing practices and social anxiety in Turkish adolescents.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul

ALİSİNANOĞLU, F., ve ÖZBEY, S., (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları

ATTILI, G., VERMIGLI, P., & ROAZZI, A., (2011). *Rearing styles, parents' attachment mental state, and children's social abilities: The link to peer acceptance.* Child Development Research

BALAT, G. U., (2007). *İlköğretime Başlayan Çocukların Anne Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Okul Öncesi Eğitimden Yararlanma Düzeylerine Göre İncelenmesi.* *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32 (143):89-99

BEACH, S.R.H., ARIAS, I., ve BRODY, G., (1998). *Children's attributions in the family: the children's relationship attribution measure.* *Journal of Family Psychology*, 12 (4): 481-493

CAN, S., (2011). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okulöncesi eğitimden yararlanma düzeyleri ile anne-babalarının koruyucu tutumları arasındaki ilişki.* *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26: 115-130

ÇAĞDAŞ, A., ve ŞAHİN SEÇER, Z., (2011).

Anne baba eğitimi. Ankara: Eğiten Kitap

ÇAKIR, S. G., (2001). *The relationships of identity status with parental attitudes, family type and parental education level in adolescents.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. ODTÜ, Ankara

ÇINGİ, H., (1990). *Örnekleme Kuramı.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları Ders Kitapları Dizisi

DEMİRİZ, S., VE ÖĞRETİR, A. D., (2007). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi.* *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1): 105-122

DEVECİ, F., (2011). *Ergenlerde karar verme stilli ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana

DİNÇER, D., (1993). *Anaokuluna devam eden 5 yaş grubu çocukların anne- baba tutumları ile yaratıcı düşünceleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

DİNDAR, N., (1995). *Çocuk doktorları ile zihinsel yetersizliği olan çocuğa sahip anne babaların, zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylere yönelik tutumlarının karşılaştırılması.*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara

DURMUŞ, R., (2006). *3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

DURSUN, A., (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

DURUALP, E., ve ARAL, N., (2009). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaşındaki Çocukların Sosyal Uyum ve Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı (7-9 Ekim 2009): 186-192, Ankara

ERDOĞAN, Ö., VE UÇUKOĞLU, H., (2011). *İlköğretim okulu öğrencilerinin anne baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler.* *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (1): 51-72

ERGÜN, S., (2003). *Okul öncesi eğitimi alan ve almayan ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin matematik yetenek ve başarılarının*

incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

EVANS, C., (1997). *Turkish fathers' attitudes to and involvement in their fathering role: a low socio-economic sample.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul

GEORGE, D., & MALLERY, P., (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update (4th ed.).* Boston: Allyn & Bacon

GÖKÇEDAĞ, S., (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarıları ve kaygı düzeyi üzerinde anne-baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

GÜNGÖR, A., (2002). *Gelişim ve öğrenme içinde: Toplumsal ve duygusal gelişim.* Ankara: Anı Yayıncılık

HAKTANIR, G., ve BARAN, G., (1998). *Gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumları algılamalarının incelenmesi.* *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 3: 134-141

HİLOOĞLU, S., (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbaca davranışlarını yordamada sosyal beceri ve yaşam doyumu-nun rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KARASAR, N., (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi.* (24. Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi

KAYA, A., (2010). *İlköğretim öğrencilerinin anne - babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul

KEHALE, D., (2002). *Okulöncesi öğretmenliği programı öğrencilerinin algıladıkları anne baba davranışları, kendilik algısı ve empatik beceri düzeyleri ve bunlar arasındaki ilişki.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

KESKİN, G., BİLGE, A., ENGİN, E., VE DÜLGERLER Ş., (2010). *Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların kaygı, anne-baba tutumları ve başa çıkma stratejileri açısından değerlendirilmesi.* *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11:30-37

LE COMPTE, G., LE COMPTE, A., VE ÖZER, S., (1978). *Üç sosyoekonomik düzeyde ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: bir ölçek uyarlaması.* *Psikoloji Dergisi*, 1: 5-8

LOPEZ TURLEY, N.R., (2003). *Are children of young mothers disadvantaged because of their mother's age or family background.* *Child Development*, 74 (2): 465-474

NELSEN, J., LOTT, L., & GLENN S., (2002).

Çocuk eğitiminde a'dan z'ye pozitif disiplin (Çev.:M.Ersin). İstanbul: Hayat Yayıncılık

OCAKÇI, A., AYYILDIZ, T., VE KULAKÇI, H., (2006). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin sosyoekonomik düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları üzerine etkisi.* (Erişim Tarihi: 07.02.2014)

ÖMEROĞLU, F., (1996). *Okul öncesi dönemde çocuğun terbiyesinde annenin rolü ve annelerin çocuk yetiştirme tutumları (anne tutumlarının demografik bilgilere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bir araştırma.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

ÖNER, N., (1996). *Türkiye'de kullanılan psikolojik testler, bir başvuru kaynağı.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları

ÖZERİ, Z. N., (1994). *Okul öncesi dönemde ahlak gelişimi ve eğitimi (annenin çocuk yetiştirme tutumlarının beş yaş çocuğunun adalet gelişimine etkisinin araştırılması).* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul

ÖZBEN, S., VE ARGUN, Y., (2002). *Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi.* *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14: 18-28

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ÖZYÜREK, A., (2004). Kırsal Bölge ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne-Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

ÖZYÜREK, A., VE TEZEL ŞAHİN F., (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2): 19-34

ÖZYÜREK, A., VE TEZEL ŞAHİN, F., (2012). *Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları, anne baba eğitimi* (Ed.:Tülin Güler), 2.baskı, Ankara: Pegem Akademi

PETERSON, J., AND HAWLEY, D. R., (1998). Effects of stressors on parenting and family functioning in a primary prevention program. *Family Relations*, 47 (3): 221- 227

POYRAZ, H., ve ÖZYÜREK, A., (2005). Okul öncesi 5-6 yaş çocukların problem davranışları ve ebeveynlerin disiplin yöntemlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (166): 83-97

RODRÍGUEZ, M. C., (2003). Parental discipline and abuse potential affects on child depression, anxiety and attributions. *Journal of Mariage and Family*, 65: 809-817

SAMANCI, O., VE DİŞ, O., (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin

tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2): 573-590

SEZER, Ö., VE OĞUZ, V., (2010). Üniversite öğrencilerinin kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3): 743-758

SİGEL, I. E., MCGİLLICUDDY-DELİSİ, A. V., & GOODNOW, J. J., (EDS.). (2014). *Parental belief systems: The psychological consequences for children*. Psychology Press

TEZEL ŞAHİN, F., VE ÖZYÜREK, A., (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (3): 395-414

ŞANLI, D., ve ÖZTÜRK, C., (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32: 31-48

ŞENDOĞDU, M. C., (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

WHITESIDE-MANSELL, L., BRADLEY, R. H.,

MCKELVEY, L., & FUSSEL, J. J., (2009).

“Parenting: Linking Impact of Interpartner Conflict to Preschool Children’s Social Behavior”, *Journal of Pediatric Nursing*, 24(5): 389-400

YAVUZER, H., (1998). *Ana baba okulu.* İstanbul:

Remzi Kitapevi

YAVUZER, H., (2001). *Yaygın ana baba tutumları.*

Ana baba okulu (9.basım). Ankara: Remzi Kitabevi.

YILDIZ, A., (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4): 131-150

YILDIZBAŞ, F., (2009). *Okul öncesi dönemde*

prososyal davranışların gelişiminin bebeklik yaşantısındaki bazı değişkenler açısından incelenmesi. Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı (7-9 Ekim 2009): 463-468, Ankara

YILMAZ, A., (2000). *Eşler arasındaki uyum ve*

çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Yazar Notu: *Bu çalışma, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanan yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Child rearing attitude of parents is the most important factor that supports social and emotional development of children. Child rearing perspective of parents is affected by many variables such as their own personality, behavioral patterns they learned from their own parents, the environment they live in and their level of education etc. Therefore it is possible to say that child rearing attitude of parents is reflected in children's personality and social skills. Child rearing attitude of parents can have a positive or negative impact on children's personality and social skills. It is seen that mothers have a direct impact on children's social development. Mothers are the biggest source of stimulus and the first role models that children may accept. Children learn how to deal with life from their parents. Attitude of their mother is very effective in children's mental health and social skill development. Methods used by mothers for making their children socialize, carrot or stick approach they choose, the way they teach, the values they transfer make children develop different relationships between their interests and social skills. Every mother can have different attitudes towards their children, whether knowingly or unknowingly. Some children are brought up with more love, some with more discipline, some are seen as unwanted child of the family, some are treated with more tolerance. All of these various attitudes lead to different personalities and social skill development in children. Child-rearing attitudes are cognitions that predispose an individual to act either positively or negatively toward a child. They have been considered to be good predictors of parenting behaviour because they are an indication of the emotional climate in which children and parents operate and therefore of how good their relationship is. The attitudes most frequently considered have to do with the degree of warmth and acceptance or coldness and rejection that exists in the parent-child relationship, as well as the extent to which parents are permissive or restrictive in the limits they set for their offspring. In addition to attitudes, researchers have lately begun to pay attention to more situation specific thoughts or schemas – filters through which events, particularly ambiguous ones, are interpreted and reacted to. These include cognitions such as beliefs about parenting abilities, expectations about what children are capable of or should be expected to do, and reasons why children have behaved in a particular way. **Purpose:** The purpose of this study was to evaluate of mothers'

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:257 K:555

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

child rearing attitudes of 60 month-children and over in preschool education with regard to some variables. The variables are mother's age, mother's education status, mother's job, family income, family type and marital status. **Method:** In this study, descriptive model was used. As data was collected among pre-determined samples at the same time, this study was a cross-sectional description. Besides descriptive methods, the study necessitated comparisons between groups and correlational analysis when data analysis is considered. Therefore, both general screening models and relational screening model were utilized. The population of the research was comprised of 60 month-children and over studying at nursery schools in central districts of Kırıkkale and official independent pre-schools during 2011-2012 school year, and their mothers. By using the random sampling method, it is found that the number of subjects should be at least 780. Thus, 800 mothers formed the sample of the research. General Information Questionnaire and Parent Attitude Research Instrument - PARI Scala was used in the study. The data collected in the research are analysed with SPSS 20.0 by using T test and one-way analysis of variance (ANOVA) for independent samples according to the number of category of independent variables. When a significant difference is found, Bonferroni test is used to examine the group differences. **Findings and Comments:** The results of the study show that; from the sub-dimensions of mothers' child rearing attitudes overprotective maternity, democratic attitude and protecting the sense of equity, denying the housewife role, being over disciplined or disagreement between parents dimensions show significant difference ($p < 0,05$). **Conclusions and Recommendations :** Parents observe their children through a filter of conscious and unconscious thoughts and attitudes, and these filters direct the way they perceive their children's actions and how they behave toward them. When the thoughts are accurate and benign, they direct positive actions. When they are distorted and distressing, however, they distract parents from the task at hand as well as leading to distressing emotions and attributions that impair effective parenting. Most intervention programs for parents involve teaching them effective strategies for managing the behaviour of their children. For some parents, however, problem parenting is linked not to lack of knowledge of how to control their children's behaviour, but to maladaptive ways of thinking. In these cases, researchers need to think of other interventions that will alter their schemas and ways of viewing relationships with others so that they are able to parent effectively. The basic restriction of this study was the fact that it was limited to Kırıkkale province. Mother's child rearing attitudes of children living in other provinces of Turkey may be compared in similar studies.

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ, ÇEVİKLİK VE ENTEGRASYONUN OPERASYONEL VE FİNANSAL PERFORMANSA ETKİSİ¹

THE IMPACT OF INFORMATION TECHNOLOGIES, AGILITY AND INTEGRATION ON OPERATIONAL AND FINANCIAL PERFORMANCE IN SUPPLY CHAIN MANAGEMENT

Murat SAĞBAŞ¹, Hüseyin İNCE²

¹ *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul / Türkiye*

² *Gebze Teknik Üniversitesi İktisat Bölümü Gebze / Türkiye*

Öz: Bu çalışmada, tedarik zinciri yönetiminde; bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çevikliğin operasyonel ve finansal performansa etkileri analiz edilmiştir. Ayrıca çevresel belirsizliğin, entegrasyon ve operasyonel performans arasındaki, çeviklik ve operasyonel performans arasındaki ılımlaştırıcı etkisi incelenmiştir. Araştırmanın amacı 21. yüzyılda hızlı bir şekilde gelişen ve değişen bilgi teknolojilerinin tedarik zinciri yönetimine entegre edilmesi konusuna dikkat çekmek, entegrasyonun ve çevikliğin hangi boyutlarda uygulandığı, bu süreçlerin işletmelerin performansına etkilerinin neler olduğunu test ederek, çıkan sonuçlara göre somut önerilerde bulunmaktır. Literatür taraması, yüz yüze görüşme, iki aşamalı anket uygulanarak yapılan araştırmanın ana kütlelerini İstanbul'da faaliyet gösteren orta ve büyük ölçekli işletmeler oluşturmuştur. Araştırma değişkenlerinin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma hipotezleri ise korelasyon analizi ve yapısal eşitlik modeli (yol analizi) kullanılarak test edilmiştir. Çalışmada, İstanbul'da faaliyet gösteren işletmelerin, Türkiye ve dünyada olmak üzere yaşanan değişim ve gelişimleri yeterince yakından takip etmediği, rekabet koşulları ve rakipleri dikkate almadığı ayrıca bilgi teknolojilerine yeterince entegre olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Teknolojileri, Tedarik Zinciri Yönetimi, Entegrasyon, Çeviklik, Performans

Abstract: The effects of information technologies, integration and agility on operational and financial performance in supply chain management have been analyzed in this study. In addition, the moderating effects of environmental uncertainty and the correlations between integration and operational performance are examined. The purpose of the research is to pay attention to the subject about the integration of supply chain management and rapidly developing and changing information technologies the level of application and agility, to put forward concrete suggestions according to the results testing the effects of whatever these processes on performance of the medium and large scale corporations constitute the mainstream of the research which is proposed by applications. Literature review, face to face interviews two step surveys in the analysis of the acquired data, explanatory factor analysis, confirmatory factor analysis, correlation analysis and path analysis are used to analyze the relation between the parameters. In the study, it is concluded that the corporations in İstanbul do not keep abreast of the developments and changes and ignore the conditions of competition and rivals and do not integrate information technologies adequately.

Key Words: Information Technology, Supply Chain Management, Integration, Agility, Performance

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410938

- (1) *Sorumlu Yazar: Murat SAĞBAŞ, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon A.D. Doktora Programı İstanbul / Türkiye samuel56@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 18.03.2015 Kabul Tarihi / Accepted: 04.05.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırması – Uygulama / Research Applications) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

GİRİŞ

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte, bilgi teknolojilerindeki hızlı ve akıllı almaz gelişmeler, küreselleşen dünyada sınırları ortadan kaldırmış ve dünyayı birbiriyle sürekli iletişim ve rekabet içerisinde olan bilgi toplumları çatısı altında tekrar inşa etmiştir. Bilgi teknolojilerinin hızlı bir şekilde yayılması ve ucuzlaması ile birlikte, 1980’li yılların başlarında insanlar evlerinde ve iş yerlerinde kişisel bilgisayarlarla bilgiye ulaşabilme olanağına sahip olmuşlardır. Dünyanın herhangi bir yerinden istenildiği zaman internet vasıtasıyla başka bir bilgisayara ve veri bankasına erişerek çok ucuz bir şekilde bilgi paylaşımı yapılabilmektedir. 2000’li yıllardan sonra ise bu bilgi paylaşımı için ev ya da iş yerlerimizde masaüstü bilgisayarlara olan ihtiyaç da ortadan kalkmaktadır. Dizüstü bilgisayar teknolojisi bile akıllı telefon ve tablet bilgisayarların hızlı gelişimi nedeniyle geri planda kalmıştır.

İşletmelerin, bilgi teknolojilerini kendi bünyelerine entegre ederken üzerinde durdukları ve seçim için kriter belirledikleri faktörleri değerlendirecek olursak, değerlendirmenin en başında maliyet gelmektedir. Bu faktörü değerlendirmek hiç de kolay olmamaktadır. Yüzeysel bir analiz işletme için büyük kayıplara neden olmaktadır. Söz gelimi iki teknoloji arasında fiyat olarak üçte bir oran bulunabilir. Fakat değer yaratma konusunda on katı gibi bir oran varsa ve bütçe pahalı

olan teknolojiyi almaya uygunsa üstün teknoloji kesinlikle seçilmelidir. Aksi takdirde pazardaki rekabet ortamında geri planda kalınmakta ve pazar payı kaybedilmektedir. Araştırmamızdaki diğer iki kavramımız ise entegrasyon ve çeviklik. Tedarik zinciri yönetiminde en iyi performans elde edilmek isteniyorsa bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çevikliğin zincire olan etkisi iyi bir şekilde değerlendirilmelidir. Tedarik zincirinde entegrasyon zincirdeki tüm halkaların sadece kendisinden öncesi ve sonrası ile değil, tüm sistem ile eş zamanda bilgi sahibi olması ve işlemesi anlamına gelmektedir. Aksi takdirde açığa çıkacak bir aksaklığın tüm sistemi etkileyeceği ve performansı düşüreceği unutulmamalıdır. Tedarik zinciri yönetiminde kısmi başarılar sistem için yeterli değildir. Performans için bütüncül bir başarı gerekmektedir. Çevikliği, tedarik zinciri yönetiminin çatısı altında tanımlayacak olursak istenilen yer ve zamanda, piyasa ve pazar koşullarındaki değişimlere rağmen isteklere cevap verebilmek diyebiliriz. Çeviklik tedarik zincirinde, rekabetçi piyasa koşulları altında işletmelerin sahip olması ve geliştirmesi gereken faktörlerden biridir. Çevik olmayan organizasyonlar hızlı değişen koşullara adapte olmadıkları gibi yok olmaya da mahkum olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, hızlı değişen, gelişen piyasa ve pazar koşullarında firmaların tedarik zinciri yönetimi performansını incelemektir. Çalışma esnasında bilgi teknolojilerinin

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

entegrasyon ve çeviklik ile aralarındaki ilişki incelenmektedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Tedarik zinciri, hammaddelerin yarı-üretilen ürünlerin dağıtımından oluşan tesis ve olasılıklar ağıdır (Rajaguru and Matanda, 2013:623). Her mal ya da hizmet üreten firma, mutlaka en az bir tedarik zincirine bağlı bulunmaktadır (Autry et al., 2010: 3). Tedarik zincirinin ne kadar geniş ya da dar yönetildiği, hangi tedarik zinciri yönetiminin uygulandığı ile doğrudan ilintilidir (Ganeshan et al., 2000: 4). Lambert ve ark.'a göre (1998: 506) “Tedarik zinciri; pazara mamul ve servis sunan kurumlar arasında gözlemlenen uyumdur” demektedir. Ganeshan ve Harrison (2000) ise tedarik zincirini; ürün tedarik işlevleriyle alıcılara tamamlanmış mamul arzının gerçekleşmiş olduğu bir ağ şeklinde tanımlamakta iken Chopra ve Meindl (2003: 2) ise tedarik zincirini direkt ve dolaylı alıcı taleplerini karşılayabilmek adına, yalnızca üreten ve tedarikçiden oluşmakla kalmayan, taşımacılar, depolama servisi vermekte olanlar, perakendeciler, alıcılar ve diğer bütün aktörleri içeren bir zincir olarak tanımlamaktadırlar. Houlihan tedarik zincirindeki tüm etkinlikleri tek bir süreç olarak ele almakta ve tedarik zincirindeki birimler tarafından paylaşılmakta olan ortak bir hedef olduğunu belirtmektedir (Houlihan, 1988). Tedarik zinciri yönetiminin temel amaçları ifade edildiğinde; müşteri tatminini arttırmak, çevrim

zamanını azaltmak, stok ve stokla ilgili maliyetlerin azaltılmasını sağlamak, ürün hatalarını azaltmak, faaliyet maliyetini düşürmek ilk baştaki faaliyetler arasında gelmekte olup bu faaliyetleri başarıyla gerçekleştirilebilmeleri için, işletmelerin kurması gereken mekanizmalar ve seviyeleri Global Tedarik Zinciri Forumu tarafından tespit edilmiştir. Bunlar; müşteri ilişkileri yönetimi (Kırım, 2001), müşteri hizmetleri yönetimi (Keely et al., 2001; Çancı ve Erdal, 2003), talep yönetimi (Kobu, 1999), sipariş işleme (Kotler et al., 1999; Croxton et al., 2001), imalat akış yönetimi (Doğruer, 2005), tedarikçi ilişkileri yönetimi (Sanders, 2005), satın alma, ürün geliştirme ve ticarileştirme ve iadelerdir (Çancı ve Erdal, 2005). Global Tedarik Zinciri Forumu üyelerinin tanımlamış oldukları sekiz süreç genel olarak kabul görmektedir (Özdemir, 2004). Her ne kadar tedarik zinciri yönetimi tanım olarak akademisyenler arasında farklılık arz etse de işletmelerin değişken Pazar koşullarına yanıt verebilmeleri, müşterilerin talep ve beklentilerini karşılayabilmeleri için vazgeçilmez bir sistem olarak tanımlanabilmektedir. Tedarik zinciri yönetiminde ise üç çeşit yaklaşım bulunmaktadır (Jonesand and Riley, 1985; La Londe, 1997; Mentzer et al., 2001); “bir yönetim felsefesi olarak tedarik zinciri yönetimi”, “işletme faaliyetleri olarak tedarik zinciri yönetimi”, “yönetim süreçleri seti olarak tedarik zinciri yönetimi”. Firmalar ihtiyaçları karşılayabilmek için, genellikle tedarik zinciri faaliyetlerini tekrar gözden geçirirler. Firmayı

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

tedarikçilerine, distribütörlere veya müşterilere bağlayan sisteme bilgi sistemi denilmektedir. Firmaların, tedarik zinciri yönetiminin sağlanmasına olanak tanıyan bilgi teknolojileri altyapısı, muğlak kaynak tiplerinden bir tanesidir. Bilgi teknolojileri altyapısı genel olarak iki ana gruba ayrılmaktadır: Bunlar bilgi teknolojilerinin teknik ve insan altyapısıdır. Yönetimsel bilgi teknolojileri yetenekleri genellikle yıllar boyunca geliştirilen insanlar arasındaki ilişkiye bağlıdır (Patterson et al., 2004:12-13). Entegrasyon verimlilik ve üretim ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Tedarikçilerin tedarik zincirine etkili entegrasyonu, rekabetçi avantajı ele geçirebilmek için oldukça önemli bir faktördür. Tedarikçiler ve müşteriler arasındaki entegrasyon ne kadar üst seviyede olursa, olası kârlılık da o kadar fazla olacaktır. Tedarik zinciri entegrasyonu verimsizlikleri ve kararsızlıkları ortadan kaldırarak, süreçleri doğru biçimde yönlendirerek, müşterilere istediklerini vererek, aşırı envantere kaçınarak ve talebi aktif bir şekilde düzenleyerek performansını artırabilir (Agan, 2011: 34). Müşteri ile bağlantısı güçlü olan firmaların entegre stratejilerinin daha fazla olduğu söylenmektedir. Piyasa odaklı tedarik zincirleri, basit bir ürünün tedarik edilmesi ve gönderilmesinin yerine, tedarik zinciri görevleri ve aktiviteleri olan koordinasyon ve entegrasyon gibi konulara vurgu yapmaktadır (Faisal et al., 2008: 70-71). Prajogo (2011)'nin, uzun dönemli tedarikçilere firmalar ile yaptığı çalışmada, bilgi

teknolojileri kapasitelerinin ve bilgi paylaşımının lojistik entegrasyon ile önemli ilişkisi ortaya konmuştur. Dahası, uzun dönemli tedarikçi ilişkileri direk ve dolaylı bir şekilde performansa etkileri ifade edilmiştir. Tedarik zincirinde rekabetçi piyasa koşulları altında işletmelerin sahip olması ve geliştirilmesi gereken bir diğer faktör de çevikliklerdir. Çeviklik özellikle esnek üretim sistemiyle ilgili olmakla beraber, üretim alanında kavramlaşmıştır (Nagel and Dove, 1999). Tedarik zinciri çevikliği, piyasa çevresinde yarışmacı bir farklılık yaratmakla beraber organizasyon için uzun süre sürdürülebilir bir durum üstünlüğü de sağlamaktadır (Lee, 2004). Anahtar tedarikçiler ve müşterilerin çevikliğindeki hızı ve etkinliği organizasyonlar için bir yetenek olarak tanımlanmaktadır (Wanger and Silveira-Camargos, 2012). Çeviklik, tedarik zinciri yönetimi literatüründe oldukça önemli bir yere sahiptir. Çeviklik, tedarik zincirinde ölçeklerin geliştirilmesi süreci ile başlamaktadır (Braunscheidel, 2005; Başkol, 2011). Piyasa hassasiyeti, ağ entegrasyonu, sanal entegrasyon ve süreç entegrasyonu tedarik çerçevesinde bulunan öğelerdir (Van Hoek, et al., 2001: 126-147). Çeviklik, hız, esneklik, proaktif yenilik, kalite ve kârlılık gibi öğelerin entegrasyon süresince yeniden düzenlenebilir kaynakların hızla değişen piyasa çevresindeki başarılı bir keşfi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu piyasa çevresine göre tedarik zinciri çevikliği; tedarik zinciri planlaması, tedarik zincirinde alım ve temin, tedarik zinciri

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

üretimi, tedarik zinciri lojistik ve ürün teslimatı gibi konuları kapsamaktadır (Yao and Cartson, 2003:95-102).

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı orta ve büyük çaptaki işletmelerde tedarik zinciri yönetimin önemine dikkat çekmek, tedarik zinciri yönetim ile ilgili planlama, uygulama ve kontrol aşamalarında mevcut uygulamalardan kaynaklanan eksiklikleri tespit ederek neler yapılması gerektiğini ortaya koymaktır. Ayrıca, üniversitelerde tedarik zinciri yönetim uygulamalarının başarıya ulaşması için; tedarik zinciri yönetim süreçlerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini vurgulamak, tedarik zinciri yönetim sürecinin, işletmelerinin performansını hangi oranda etkilediğinin tespit etmek ve karşılaştırarak somut önerilerde bulunmaktır. Ülkemiz, 1980 sonrasında uluslararası boyutlarda rekabete açılmış ve Dünya Ticaret Örgütü'nün bir üyesi olarak küresel rekabetin şartlarını kabul etmiş durumdadır. Bu rekabet koşulları altında şirketler en iyi olma yolunda büyük bir yarışa girmişlerdir. Yığın üretim metotları tarihe karışmış ve müşteri memnuniyeti ön plana çıkmıştır. Müşterilerin bilinçlenmesi ile işletmelerin sorumlulukları artmıştır. Bundan dolayıdır ki, işletmelerin performansına etki eden hususlar değişmiş ve çoğalmıştır. Bu çalışmada işletmelerin performansında çok büyük bir etkiye sahip olan tedarik zinciri yönetimi ele alınacaktır. Bir mal ve hizmetin doğru zaman,

yer ve koşullarda tüketiciye sunulmasında bilgi teknolojilerinin önemi ve rekabet koşullarında büyük yeri olduğu incelenecektir. Bilgi teknolojilerini, tedarik zinciri ağına iyi bir şekilde entegre eden ve sürekli güncelleyen işletmelerin diğer işletmelere üstünlükleri ve belirsizlik koşullarındaki optimum karar verme başarıları ölçülmeye çalışılmıştır. Başarı için çevik bir karar verme mekanizmasının gerekliliği ve bu mekanizma için bilgi teknolojilerini yaygın ve güncel bir şekilde kullanan bir tedarik ağının varlığı söz konusudur.

ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI VE KISITLARI

Araştırmaya katılanların bilgi teknolojileri ve tedarik zinciri yönetimi hakkında anketi doldurabilecek düzeyde bilgiye sahip olduğu ve objektif bilgiler verdikleri kabul edilmiştir. Araştırmada İstanbul ilinde gıda, giyim, dokuma, elektronik, beyaz eşya, mobilya alanında faaliyet gösteren işletmeler dikkate alınmıştır. Anketi dolduran işletme yöneticilerinin üniversite mezunu olmasına, ayrıca orta ve üst kademelerde görev yapıyor olmasına önem verilmiştir. İşletmenin performansı ile ilgili sorularda objektif bir şekilde seçeneklerin işaretlenmesi katılımcılardan rica edilmiştir.

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına ve önemine, araştırmada kullanılan ana kütle ve

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

örnekleme sürecine, araştırma modeline, veri toplama yöntemine, araştırma değişkenlerinin tespitine, araştırma hipotezlerine, verilerin analizine, anket sorularının geliştirilmesine değinilmektedir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda yapılacak olan bu çalışmada, İstanbul ilinde faaliyet göstermekte olan orta ve büyük çapta olan gıda, mobilya, beyaz eşya, elektronik, giyim, dokuma sektöründe faaliyet gösteren 1500 işletme ile e-mail, telefon ve yüz yüze görüşme yöntemlerini kullanarak irtibata geçilmeye çalışılmıştır. Bu işletmelerden yaklaşık 300'ü ankete geri dönüş yapmıştır. Fakat anket 200 firma tarafından uygun şekilde cevaplandırılmıştır.

Ölçekler

Bu çalışma İstanbul ili sınırlarında bulunan 200 işletmenin orta ve üst düzey yöneticilerine tarafından uygulanmış, **“Tedarik zinciri yönetiminde bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çevikliğinin, operasyonel ve finansal performansa etkisi”** konulu anket neticesinde şekillenmiştir. Bilgi teknolojilerinin tedarik zinciri yönetimine etkisini ölçmek amacıyla 5 adet soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorularda genel olarak tedarikçilerin birbiri ile olan irtibatlarında, ürün siparişleri, faturalandırma, ürün yükleme ve izleme aşamalarında bilgi teknolojilerini hangi ölçeklerde kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Sorular Daniel Prajogo (2012)'nin “Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and sharing, and logistics

integration” makalesindeki çalışmadan alınmıştır. Tedarik zinciri yönetiminde, entegrasyon ile ilgili 5 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorularda genel olarak tedarikçiler ve müşteriler arasındaki bilgi paylaşımı ve bu bilgi paylaşımının boyutları sorulmuştur. Hassas bilgi paylaşımı ve gizli bilgi paylaşımı ile ilgili sorularla da bilgi paylaşımının düzeyi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Sorular Patricia M. Swafford (2008)'un “Achieving supply chain agility through IT integration and flexibility” makalesindeki çalışmadan alınmıştır. Tedarik zincirinde çeviklik ile ilgili 7 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorularda genel olarak üretim süresi, ürün geliştirme döngüsü, dağıtım kapasitesi, teslimat güvenilirliğini geliştirme, değişen piyasa ihtiyaçlarına cevap verebilme hızları ölçülmek istenmiştir. İlgili sorular Sharon E. DeGroot'un (2013) “The impact of IT on supply chain agility and firm performance: An empirical investigation” makalesindeki çalışmadan alınmıştır. Performans ile ilgili 16 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Bu sorularda genel olarak yatırımları getirisinin rakiplerle kıyaslanması, ürün ve hizmetin piyasaya rakiplerden önce sunulması, müşteri şikayetlerine rakiplerden önce cevap verilmesi, piyasa payının rakiplerden yüksek olması, karlılık düzeyi, büyüme oranı ve şirketin piyasa değerinin rakiplerle kıyaslanması ölçek sorular kullanılmıştır. İlgili sorular Daniel Prajogo (2012)'nin “Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

sharing, and logistics integration” makalesindeki çalışmadan alınmıştır.

Örneklem ve Veri Toplama

Bu araştırmanın evrenini Türkiye’de İstanbul ilinde faaliyet gösteren orta ve büyük çaplı işletmelerin, orta ve üst düzey yöneticileri oluşturmaktadır. Anket kapsamında yapılan çalışmada, 1500 işletmeye mail yolu ve yüz yüze olacak şekilde anket uygulanmaya çalışılmıştır. 200 İşletme tarafından anket uygun bir şekilde cevaplanmıştır. İşletmelerin bazıları anketle ilgili verilerde işletmenin adının, çalışan kişi sayısının ve yıllık kar rakamlarının açıklanmasını istememişlerdir. Bu istek de dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına aktarılmış ve veri analizi için hazırlanmıştır. Araştırmada veri toplama metodu olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket, bilgi alınacak kişilerin okuyup cevaplayabilecekleri sorular grubundan oluşan bir gözlem aracıdır. Anketlerimizin bir bölümü mail yoluyla bir bölümü de yüz yüze yapılmıştır. Araştırma için hazırlanan anketlerde birinci bölümde demografik bilgilere ilişkin sorular sorulmuştur. Anketin ikinci bölümde ise bilgi teknolojileri, çeviklik, performans ve belirsizlik değişkenleri için “Beşli Likert Ölçeği” (1-Kesinlikle katılmıyorum, 2- Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum; 1= Çok az; 2= Az; 3= Orta; 4= Fazla; 5= Çok fazla) kullanılmıştır. Entegrasyon değişkeni içinse yine “Beşli Likert Ölçeği”(1-Kesinlikle

yetersiz,2-Yetersiz,3-Kararsızım,4-Yeterli, 5-Kesinlikle Yeterli) farklı seçeneklerle kullanılmıştır. Ölçeklerin hazırlanmasında kaynakların güncel (son 5 yıl içinde yapılan çalışmalar) ve uluslararası alanda genel kabul görmüş olmasına önem verilmiştir. Anket sorularının hazırlanmasında Prajogo (2012)’nun, Patricia M. Swafford (2008)’un ve Sharon E. DeGroot (2013)’un çalışmalarından yararlanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma hipotezleri ise korelasyon analizi ve yapısal eşitlik modeli (yol analizi) kullanılarak test edilmiştir.

VERİ ANALİZİ VE BULGULAR

İlk olarak, araştırmaya katılanların demografik özellikleri incelenmiş, araştırma hipotezlerini test etmeden önce, kullanılan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Güvenilirlik ve geçerlilik analizlerini yapmak için, öncelikle açıklayıcı faktör analizi (Explatory Factor Analysis-EFA) yapılmış, daha sonra doğrulayıcı faktör analizi (Confirmatory Factor Analysis-CFA) yapılarak, ölçeklerin ayrışma ve uyuşma geçerliliğine sahip olup olmadığı araştırılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi SPSS yardımı ile yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapmak için yapısal eşitlik modeli oluşturulmuş ve bunun için AMOS 4.0 yapısal eşitlik yazılımından faydalanılmıştır. Araştırma modelini oluşturan değişkenler arasındaki ilişkiyi

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

incelemek amacıyla korelasyon analizi ve yol analizi (pathanalysis) ile hipotezlerin desteklenip desteklenmediği, yapısal eşitlik modeli ile incelenmiştir.

Demografik Özellikler

Bu çalışmada anketi cevaplayan katılımcıların firmalarındaki çalışan sayıları, firmalarının faaliyet süresi ve firmalarının faaliyet alanları incelenmiş ve özetlenmiştir. Tablo'1 de araştırmaya katılan firmaların %56'sının çalışan sayısının 250 ve

daha fazlası aralığında olduğunu görülmektedir. Bu verilere göre araştırmaya katılan firmaların faaliyet sürelerine göre dağılımları incelendiğinde 15 yıl ve üzerinde faaliyet gösteren firmaların sayısını (%18.5) düşük olduğu görülmektedir. Ankete katılan kişilerin %12'sinin sanayi sektöründe yer alması da büyük sermaye ve arge isteyen sektörlerde az sayıda işletmecinin var olduğunu göstermektedir. Sanayi sektörünün büyük ve güçlü olması, diğer sektörler için de kaynak oluşturacağı unutulmamalıdır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 1. Demografik Özellikler Tablosu

<i>Çalışan Sayısı</i>	<i>Frekans</i>	<i>Oran (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
0-50	55	27,5	27,5
50-100	42	21	48,5
100-250	47	23,5	72
250 ve daha fazla	56	28	100
TOPLAM	200	100	
<i>Faaliyet Gösterilen Süre</i>	<i>Frekans</i>	<i>Oran (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde(%)</i>
1-5 yıl	62	31	31
6-10 yıl	78	39	80
11-15 yıl	23	11,5	81,5
16-20 yıl	17	8,5	90
21 yıl ve daha fazla	20	10	100
TOPLAM	200	100	
<i>Firmanın Bulunduğu Sektör</i>	<i>Frekans</i>	<i>Oran (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde(%)</i>
Sanayi	12	6	6
Hizmet	37	18,5	24,5
Tarım	13	6,5	31
Diğer	138	69	100
TOPLAM	200	100	

Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi

Geçerlilik analizi için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak açıklayıcı faktör analizi yapılmış, veri setinin ölçülmek istenen kavramları oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi araştırmacıların

veri setindeki değişkenler ile olası en az sayıda faktör elde etmelerine olanak tanır. Böylelikle, elde edilen faktörlerin açık ve belirgin bir anlamı vardır. Bu yöntemin amacı bir grup değişken (gösterge) için farklı bileşenler elde etmektir. Faktör analizine başlamadan önce veri setinin uygunluğu incelendi. Bunun için Kaiser-Meyer-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Olkin (KMO) örneklem yeterlilik istatistiği ve Bartlet küresellik testi uygulandı. KMO örneklem yeterlilik değeri 2 grupta yapılarak incelendi ve 0,748 ve 0.798 olarak bulundu ve bunun önerilen 0,50'den çok yüksek olduğu görülmektedir (Hair vd., 1998). Ayrıca Bartlet Küresellik testinin ($\chi^2(55) = 1941,45$ ve $\chi^2(190) = 4066$; $p < 0,01$) % 1 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır (Hansen ve Bush, 1999). Bu sonuçlar örneklemin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir. Hedefimiz; bilgi teknolojileri, entegrasyon, çeviklik, operasyonel ve finansal performans faktörlerini (kavramlarını) oluşturan göstergeleri (soruları) belirlemek ve komposit değerleri hesaplamak olduğu için “Açıklayıcı Faktör Analizi” yöntemi ile birlikte “Temel Bileşenler Analizi” kullanıldı.

12 adet gösterge, bir faktöre yüklenmediği ve faktör yükünün 0.50'ye eşit veya büyük olma kriterini sağlamadığı, birden fazla faktöre yüklendiği (diğer faktörlerdeki faktör yükü-çapraz yük- cross-loading) 0.40 veya yukarı olduğu için elenmiştir. Yukarıda anlatılan süreç sonucunda kalan 31 gösterge ile temel-bileşenler faktör analizi (varimax dönüştürme ile) uygulandı. Bütün göstergelerin faktör yükleri 0.50 üzerinde ve çapraz yükleri (cross-loading) 0.30'un altındadır. Faktör analizi sonuçları (faktör yükleri ve toplam açıklanan varyans) Tablo 2-3'de görülmektedir. Tablo 2-3'de görüldüğü gibi, göstergeler uygun olan ölçekleri oluşturmaktadır. Ayrıca bütün faktör yükleri 0.50'den büyük olduğu için yapı geçerliliği mevcuttur.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları			
İfadeler	Bileşen		
	IT	Entegrasyon	Çeviklik
IT1	0,723		
IT2	0,839		
IT3	0,854		
Enteg1		0,921	
Enteg2		0,917	
Enteg4		0,844	
Enteg5		0,816	
Cevik4			0,789
Cevik5			0,819
Cevik6			0,932
Cevik7			0,763
Eigenvalues (Özdeğerler)	2,048	3,459	2,885
Açıklanan Varyans(%)	18,622	31,450	26,225

*Temel bileşenler analizi ile birlikte Varimax dönüştürücü kullanıldı.

Toplam açıklanan varyans %76,297

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3: Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları				
İfadeler	Bileşen			
	1	2	3	4
Perf1	0,691			
Perf2	0,847			
Perf3	0,545			
Perf4	0,547			
Perf5	0,811			
Perf6	0,797			
Perf7	0,605			
Perf8		0,886		
Perf9		0,924		
Perf10		0,746		
Perf11		0,791		
Belirsizlik5			0,831	
Belirsizlik6			0,896	
Belirsizlik7			0,898	
Belirsizlik8			0,574	
Belirsizlik9				0,696
Belirsizlik10				0,773
Belirsizlik11				0,830
Belirsizlik12				0,810
Belirsizlik13				0,817
Eigenvalues (Özdeğerler)	4,031	3,710	2,983	3,615
Açıklanan Varyans(%)	20,157	18,552	14,913	18,077

*Temel bileşenler analizi ile birlikte Varimax dönüştürücü ki
Toplam açıklanan varyans %71,700

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Ayrıca ölçeklerin geçerliliğini ayrıntılı olarak araştırmak için, veri seti doğrulayıcı faktör analizine tabi tutuldu. Doğrulayıcı faktör analizi yapı geçerliliği (ayrışma geçerliliği ve uyuşma geçerliliği) incelemek için kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi yapmak için AMOS yapısal eşitlik modeli yazılımı kullanıldı. Ölçüm modeli 7 faktörden (gizil değişken) oluşmakta ve göstergelerin sadece tek bir gizil değişkeni oluşturmamaktadır. Maksimum Olabilirlik Yönetimi kullanılarak elde edilen 12 göstergenin ilgili faktörlere yüklendiği görülmektedir. Bu da, kavramların tek boyutluluğunu doğrulamakta ve ölçeklerin geçerliliği hakkında güçlü ampirik kanıtlar sunmaktadır (Anderson ve Gerbing, 1988). Yapı geçerliliği uyuşma ve ayrışma geçerliliği olmak üzere iki kısımdan meydana gelir. Uyuşma geçerliliği, yapısal eşitlik modeli yardımı ile yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucu elde edilen faktör yüklerinin t değerlerinin yüksek olması (2 den büyük) uyuşma geçerliliğinin olduğunu göstermektedir (Akgün vd., 2007). Eğer bütün faktör yükleri kendi standart hatasının en az 2 katı ise, ölçeğin uyuşma geçerliliği gösterdiği kabul edilir. Tablo 6’da görüldüğü gibi, en küçük t test değeri (kritik oran) 6.917’dir ve bu değer 2’den çok yüksektir. Elde edilen bu bilgi göstergelerin kavramı etkin bir şekilde ölçtüğünü gösterir (Anderson ve Gerbing,

1998). Ölçüm modelinin değeri $\chi^2(219)$ 821,51 olarak elde edilmiştir. Ayrıca χ^2/sd (serbestlik derecesi) 3,751’e eşittir. Bu değer eşik değerli olan 3’e yakın bir değer olduğu için ölçüm modeli uygundur. Ki-kare istatistiği örneklem hacmine karşı duyarlı olduğu için, modelin uygunluğunu test etmek için ikincil uyum indeksleri de incelenmiştir. Sonuçta, ölçüm modeli ile verilerin birbiriyle oldukça uyumlu olduğu görülmüştür. Uyum indeksleri – karşılaştırmalı uyum indeksi (Comperative Fit Index, CFI) = 0,883, artımsal uyum indeksi (Incrimental Fit IFI) = 0,884 ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) = 0,098 olarak elde edilmiştir. Bu da ölçüm modelinin genel uygunluğunun iyi olduğunu göstermektedir. Bütün bu bilgiler ışığı altında, ölçeklerin (kavramların) uyuşma geçerliliğine sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Örneğin “entegrasyon” kavramının uyuşma geçerliliğini ele alalım. Tablo 4’de görüldüğü gibi, “entegrasyon” kavramını oluşturan 4 göstergenin (soruların) t test değerleri 13,774 ve 44,449 aralığındadır. Bu değerler çok yüksek olduğu için bu kavramın uyuşma geçerliliği yüksektir. Diğer kavramların t-test değerleri Tablo 4’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre bütün kavramların uyuşma geçerliliğine sahip olduğu Tablo 4’de görülebilir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 4. Doğrulayıcı Faktör Analizleri Tablosu

Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları				
Değişken ve Sorular	Standartlaştırılmamış Faktör Yükleri	Standart Faktör Yükleri	S.E.	C.R.
IT				
IT1	0,862	0,536	0,125	6,917
IT2	1,163	0,785	0,151	7,721
IT3	1	0,78	_a	_b
Entegrasyon				
Enteg1	1	0,992	_a	_b
Enteg2	0,963	0,966	0,022	44,449
Enteg4	0,683	0,679	0,045	15,32
Enteg5	0,675	0,672	0,049	13,774
Çeviklik				
Cevik4	1	0,773	_a	_b
Cevik5	0,893	0,809	0,062	14,312
Cevik6	0,979	0,916	0,062	15,871
Cevik7	0,697	0,652	0,064	10,96
Talep Belirsizlik				
Belirsizlik5	1	0,671	_a	_b
Belirsizlik6	1,778	0,994	0,125	14,185
Belirsizlik7	1,743	0,969	0,124	14,09
Belirsizlik8	0,847	0,502	0,112	7,567
Teknolojik Belirsizlik				
Belirsizlik10	1	0,735	_a	_b
Belirsizlik11	1,055	0,701	0,086	12,268
Belirsizlik12	1,172	0,895	0,091	12,916
Belirsizlik13	0,761	0,774	0,064	11,825
Finansal Performans				
Perf5	1	0,975	_a	_b
Perf6	0,88	0,891	0,036	24,378
Perf7	0,81	0,803	0,05	16,316
Perf16	0,924	0,806	0,049	19,017
Operasyonel Performans				
Perf2	1	0,813	_a	_b
Perf3	0,727	0,621	0,07	10,334
Perf8	0,999	0,673	0,084	11,906
Perf9	0,667	0,603	0,064	10,496

Not: SE standart olmayan çözümden elde edilmiş standart hatayı ifade etmektedir.

_a t-değerleri (kritik oran) standart olmayan çözüm kullanılarak hesaplanmıştır.

Hepsi 0,01 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlıdır (sıfırdan farklıdır).

_b Faktör yükü tahmin etme amacı için 1 olarak sabitlenmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Ayrışma geçerliliği, bir kavramın öğelerinin kavramsal olarak diğer kavramların öğeleri ile örtüşmemesini sağlar. Bir ölçeğin (kavramının) ayrışma geçerliliğini incelemek için ortalama çıkarılan varyans (Average Variance Extracted, AVE) ile diğer ölçekler (kavramlar) ile olan korelasyon katsayılarının kareleri karşılaştırılır. Eğer ölçeğin AVE değerli, diğer ölçekler ile olan korelasyon katsayılarının karesinden büyük ise, o ölçeğin ayrışma geçerliliğini sağladığı sonucuna ulaşılır (Fornell ve Larcker, 1981). Tablo 5’de görüldüğü gibi, Her kavramın AVE değeri korelasyon katsayılarının karesinden büyüktür. Bundan dolayı ölçeklerin ayrışma geçerliliğine sahip olduğu sonucuna ulaşılır.

Tablo 4’de verilen Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları bütün kavramların teoriye uygun şekilde ölçüldüğünü göstermektedir. Bütün ölçeklerin (kavramların) kompozit güvenilirlik (Composite Reliability- CR) katsayıları önerilen eşik değeri 0,70 den büyük olduğu görülmüştür. Ortalama çıkarılan varyans (Average Variance Extracted-AVE) katsayıları operasyonel performans değişkeni haricinde, önerilen eşik değeri olan 0,50’den oldukça üstünde olduğu görülmüştür (Fornell ve Larcker, 1981). Bu katsayılar Tablo 5’de verilmiştir. Ölçüm modelinin (Doğrulayıcı Faktör Analizi yapmak için oluşturulan Yapısal Eşitlik Modeli) uygun olup olmadığı sonucuna birincil ve ikincil uyum indeksleri kullanılarak ulaşılır. Önceden bahsedildiği üzere bu indeksler istenilen değerlerden

yüksektir. Kavramların güvenilirliği ve geçerliliği sağlandıktan sonra kavramları ölçmek için her bir kavram için o kavramı oluşturan göstergeler (items) kullanılarak bütünlük değerler (composite scores) oluşturuldu. Yani her bir kavramı oluşturan göstergelerin ortalamaları alınarak yeni bir değişken oluşturulup etiketlendi. Örneğin, “Çeviklik” kavramını oluşturan 4 göstergenin ortalaması alınarak “Çeviklik” kavramı oluşturulmuştur. Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ve Composite Reliability katsayıları kullanılarak incelendi. Tablo 5’de görüldüğü gibi, ölçeklerin tamamının Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı ve Composite Reliability katsayıları belirlenen eşik değer olan 0,70’den çok yüksek olduğu görülmüştür (Akgün vd., 2007). Bu durum ölçeklerin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırma Hipotezlerinin Testi

Hipotezleri test etmek için korelasyon ve yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Korelasyon iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin gücünü gösteren katsayıdır. Korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı ise iki değişken arasında bir ilişki olduğu söylenir. Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değer alır; korelasyonun mutlak değeri ne kadar büyükse, değişkenler arasındaki ilişki de o kadar güçlüdür (Newbold, 2009). Değişkenler arası doğrusal ilişkileri gösteren korelasyon katsayılarına bakıldığında, değişkenler arasında 0,01 anlamlılık düzeyinde bir ilişkinin olduğu ($p < 0,01$) görülmektedir (Bakınız Tablo 5).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 5: Korelasyon Katsayıları

Korelasyon Katsayıları									
Değişkenler	Ortalama	Std. Sapma	1	2	3	4	5	6	7
1.IT	4,2574	,51699	1.00						
2.Entegrasyon	3,4251	,88294	,046	1.00					
3.Çeviklik	3,7581	,61493	,139*	,521**	1.00				
4.Talep Belirsizliği	3,0781	,79306	-,102	,206**	,175**	1.00			
5.Teknolojik Belirsizlik	3,9061	,69227	,015	,499**	,393**	,362**	1.00		
6.Finansal Performans	3,7482	,58007	,117	,557**	,407**	,137*	,283**	1.00	
7.Operasyonel Performans	3,7627	,48696	,094	,648**	,463**	,164*	,398**	,789**	1.00
Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı			0.732	0.918	0.863	0.859	0.857	0.791	0.943
Composite Reliability (CR)			0.748	0.748	0.870	0.878	0.860	0.926	0.775
Average Variance Extracted (AVE)			0,504	0,714	0,629	0,657	0,608	0,760	0,460

Araştırma modelinde yer alan hipotezleri test etmek için yapısal eşitlik modeli kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modelleri (YEM) gözlenen ve gözlenemeyen (gizil) değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin sınanmasında kullanılan bir istatistiksel tekniktir. Özellikle sosyal bilimlerde (psikoloji, sosyoloji, işletme gibi) değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde ve kuramsal modellerin sınanmasında kullanılan sistemli bir araçtır. YEM gizil değişkenler seti arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu ve gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler aracılığıyla ölçülebildiği varsayımını kullanır (Joreskog ve Sörbom, 2001).

Tablo 6; IT, Entegrasyon, Çeviklik, ve performans arasındaki ilişkileri göstermektedir. Bilgi teknolojileri ile entegrasyon arasında ($\beta=0,05$, $p>0,05$) bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bundan dolayı, H1 hipotezi desteklenmemiştir. Bilgi teknolojileri ile çeviklik arasında ise H2 hipotezini destekleyecek şekilde pozitif yönde bir ilişki vardır ($\beta=0,12$, $p<0,05$). H3 hipotezi ise entegrasyon ve çeviklik bağımsız değişkenleri arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir ($\beta=0,52$, $p<0,01$). Çeviklik ile operasyonel performans arasındaki ilişkiyi inceleyen H5 hipotezi ($\beta=0,17$, $p<0,01$) desteklenmektedir. Son hipotezimiz olan H6 de ise operasyonel performans ile finansal performans

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

arasındaki güçlü bir pozitif ilişki ($\beta=0,79$, $p<0,01$) olduğu ifade edilebilmektedir.

Kurulan yapısal eşitlik modelinin uygunluğu test etmek için uyum indeksleri kullanılmıştır. Uyum indeksleri $\chi^2(7) = 4,736$; $\chi^2/df = 1,184$; karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) = 0,998, artımsal uyum indeksi (IFI) = 0,998 ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) = 0,137 olarak elde edilmişlerdir. Bu sonuçlar, kurulan modelin uygun olduğunu göstermektedir. Değişkenler arasındaki doğrusal ilişkiler, korelasyon katsayısı ile

ölçülmektedir. Ancak bazı durumlarda korelasyon katsayısı başka bir değişken ya da değişkenler tarafından da etkileniyorsa bu ilişkiyi açıklamada yeterli değildir. Bununla beraber, modelde bunlar ile ilişkili olduğu düşünülen başka değişkenlerinde etkisi olabilir. Değişkenler arasında hesaplanan korelasyon katsayısında diğer değişkenlerle ilgili olan ilişkiden kaynaklanan kısımların bulunması istenildiğinde, Sewal Wright tarafından geliştirilen “Yol Analizi” kullanılmıştır (Orhan ve Okut, 1993). Tablo 6’de Yol (path) analizi sonuçları görülmektedir. H1 hipotezi haricinde diğer hipotezlerimiz analizimiz sonucunda desteklenmiştir.

Tablo 6. Hipotez Testlerinin Sonuçları

Hipotez No	Link	Yol(Path) Değeri	Sonuç		
H1	Bilgi Teknolojileri	→	Entegrasyon	0,05	Desteklenmedi
H2	Bilgi Teknolojileri	→	Çeviklik	0,12*	Desteklendi
H3	Entegrasyon	→	Çeviklik	0,52**	Desteklendi
H4	Entegrasyon	→	Operasyonel Performans	0,56**	Desteklendi
H5	Çeviklik	→	Operasyonel Performans	0,17**	Desteklendi
H6	Operasyonel Performans	→	Finansal Performans	0,79**	Desteklendi
Path katsayıları standardize edilmiştir. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$					
$\chi^2(7) = 4,736$ CFI = 0,998 IFI = 0,998 $\chi^2/df = 3,006$ RMSEA = 0,137		$R^2(\text{entegrasyon}) = 0,002$ $R^2(\text{çeviklik}) = 0,285$ $R^2(\text{operasyonel performans}) = 0,441$ $R^2(\text{finansal performans}) = 0,623$			

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

H7 ve H8 hipotezleri için entegrasyon ve çevikliğin operasyonel performans üzerindeki talep ve teknolojik belirsizlik ılımlaştırıcı etkisini incelemek üzere çoklu hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Çoklu doğrusallık problemi nedeniyle talep ve teknoloji belirsizliği, entegrasyon ve çeviklik ortalama etrafında dönüştürülmüştür. VIF değerlerine bakıldığında çoklu değişken problemine rastlanmamıştır (VIF<10). Anderson'un önerisine göre; R² regresyon denkleminin R² siz çarpım ve R²'li çarpım ile karşıla

ştırılmaktadır(etkileşime göre artımsal R² önemli olduğu durumda). Sonuçlar etkileşim koşullarının hiyerarşik regresyona dahil edilmesiyle Tablo 7'deki operasyonel performans modeline kayda değer bir varyans açıklaması(p≤0,05) eklendiğini göstermektedir. Bununla birlikte etkileşime bağlı artımsal R² model 2'de istatistiksel olarak önemsizdir(p>0,10). Tablo 7'de gösterildiği gibi etkileşim şartlarının katsayıları yüksek seviyede teknoloji belirsizliğinin ılımlaştırıcı etkisi ile sadece entegrasyon arasında pozitif ilişki vardır.

Tablo 7. Hiyerarşik Regresyon Analizi Sonuçları (Çevresel Belirsizliğin Moderatör Etkisi)

	Bağımlı Değişken	
	Operasyonel Performans	
	Model 1	Model 2
Entegrasyon	0,511**	0,587**
Çeviklik	0,281**	0,217**
Talep Belirsizliği	-0,002	0,009
Teknolojik Belirsizlik	0,065	0,090
Entegrasyon * Talep Belirsizliği		-0,053
Entegrasyon * Teknoloji Belirsizliği		0,207**
Çeviklik * Talep Belirsizliği		-0,060
Çeviklik * Teknoloji Belirsizliği		-0,109
R2	0,494	0,527
R2 adj	0,485	0,511
ΔR2	0,494	0,033
F	56,602	4,009

Not: Regresyon katsayıları standartlaştırılmıştır.*p<0.05, **p<0.01

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Hipotezler ve hipotezlerin destekleme durumları
şu şekildedir.

Table 8. Bütün Hipotez Testlerinin Sonuçları

Hipotez No	Link	Yöntem	Sonuç		
H1	Bilgi Teknolojileri	→	Entegrasyon	YEM	Desteklenmedi
H2	Bilgi Teknolojileri	→	Çeviklik	YEM	Desteklendi
H3	Entegrasyon	→	Çeviklik	YEM	Desteklendi
H4	Entegrasyon	→	Operasyonel Performans	YEM	Desteklendi
H5	Çeviklik	→	Operasyonel Performans	YEM	Desteklendi
H6	Operasyonel Performans	→	Finansal Performans	YEM	Desteklendi
H7a	Talep Belirsizliği Etkisinde Entegrasyon	→	Operasyonel Performans	HRA	Desteklenmedi
H7b	Teknolojik Belirsizlik Etkisinde Entegrasyon	→	Operasyonel Performans	HRA	Desteklendi
H8a	Talep Belirsizliği Etkisinde Çeviklik	→	Finansal Performans	HRA	Desteklenmedi
H8b	Teknolojik Belirsizlik Etkisinde Çeviklik	→	Finansal Performans	HRA	Desteklenmedi

Araştırma Hipotezlerinin Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın temel amacı tedarik zinciri yönetiminde; bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çevikliğin operasyonel ve finansal performansa etkilerini analiz etmektir. Ayrıca çevresel belirsizliğin, entegrasyon ve operasyonel performans arasındaki ve çeviklik ve operasyonel performans arasındaki ılımlaştırıcı etkisi incelemektir. Sonuçlar, bilgi teknolojilerinin entegrasyon üzerinde pozitif

bir etkisinin olduğunu göstermemektedir (Bakınız Tablo 6). Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmadığından desteklenmemiştir. Bush (2001)'un çalışmalarında ise bilgi teknolojilerinin tedarik zinciri entegrasyonunu etkilediğini destekleyen bulgular mevcuttur. Ayrıca Daniel Prajogo (2011)'nin yaptığı çalışmada bilgi teknolojileri kapasitelerinin ve bilgi paylaşımının entegrasyon ile önemli ilişkisi ortaya konulmuştur. Çalışmamızda ise bu ilişkiye rastlanılmamıştır. Farklı sonucun

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

çıkmasının en önemli nedeni bilgi teknolojilerini ve entegrasyonu çok boyutlu olarak ele almak olabilir. Eğer bu bileşenler ayrı ayrı ele alınırsa farklı sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca ülkeler arası farklılıklarda bu sonuca neden olabilir. Sonuçlar, bilgi teknolojilerinin çeviklik üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bakınız Tablo 6). Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmuş ve desteklenmiştir. Literatür çalışmaları da bilgi teknolojileri ve çeviklik arasında pozitif bir etkinin olduğunu bize göstermektedir (Bottani, 2010; Overby vd., 2006; Poweret vd., 2001; Swafford vd., 2008; Tallon ve Pinsonneault, 2011; Yusuf vd., 2004; Zain, Kassim, ve Mokhtar, 2003). Bilgi teknolojileri firmaların bilgiyi elde etme, işleme ve paylaşmasındaki hızı arttırmaktadır (Vickery vd., 2010). Bu araştırmalar doğrultusunda bilgi teknolojileri ile çeviklik arasında ilişkiden bahsedilebilmektedir. Çalışmamızda da bu ilişkiye rastlanılmıştır. Entegrasyonun çeviklik üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bakınız Tablo 6). Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmuş ve desteklenmiştir. Entegrasyon ve çeviklik kavramları tedarik zinciri performansını arttırmada ayrı ayrı ele alındıklarında pozitif katkılar yaptıkları literatür çalışmalarında gözlemlenmiştir. Entegrasyon ve çeviklik değişkenlerinin performans kriterine bağlı olarak birbirlerini etkiledikleri görülmektedir. Literatür çalışmalarında entegrasyon ve çevikliğin arasında

bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Çalışmamızda da bu ilişkiye rastlanılmıştır. Yapılan analizler, entegrasyonun operasyonel performans üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bakınız Tablo 6). Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmuş ve desteklenmiştir. Daniel Prajogo (2011)'nin çalışmasında bilgi entegrasyonu ve materyal akışı ile tedarik zinciri partnerlerinin operasyonel performansına etkisi araştırılmıştır. Verilere ve yapılan araştırmalara göre entegrasyon ile operasyonel performans arasında önemli bir ilişki vardır. Wong (2011)'un çalışmasında tedarik zinciri entegrasyonunun 3 ana alt başlıkta incelenmiş olduğunu görmekteyiz. Bunlar iç entegrasyon, tedarikçi entegrasyonu, ve müşteri entegrasyonudur. Firmanın performans ölçütleri ise dağıtım, ürün fiyatlandırma, ürün kalitesi ve ürün esnekliğidir. Bu 3 ana entegrasyon faktörleriyle operasyonel performans arasında Wong (2011) tarafından pozitif bir ilişki olduğu tanımlanmaktadır. Önceki yapılan araştırmalardaki pozitif ilişki çalışmamızda da gözlenmiştir. Çevikliğin operasyonel performans üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu yapılan çalışma sonucunda tespit edilmiştir. Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmuş ve desteklenmiştir. Birçok çalışma operasyonel performans ve çeviklik arasında direk bir ilişki olduğunu göstermektedir (Swafford vd., 2008; Yusuf ve Adeleye, 2002). Özellikle firmaların tedarik zinciri çeviklik hızı ölçüldüğünde ve tedarik zinciri fonksiyonları

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

pazarın değişkenlerine adapte edildiğinde firma performansına katkı yaptığı gözlenmiştir (Swafford, 2008). Çeviklikle performans arasında bir ilişki olduğu literatür çalışmaları incelenerek söylenebilmektedir. Çalışmamızda da bu ilişkiye rastlanılmıştır. Sonuçlar, operasyonel performansın finansal performans üzerinde pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir (Bakınız Tablo 6). Yol (Path) Analizinde elde edilen sonuçlar anlamlı bulunmuş ve desteklenmiştir. Parahinski ve Benton (2004) tedarikçi performansını kritik başarı faktörleri açısından ele almış ve kriterleri ürün kalitesi, teslimat performansı, fiyat, değişen isteklere cevap verme, servis desteği ve genel performans olarak belirlemişlerdir. Fawcett vd. (1997) ise tedarikçi performansı ile ilgili temel faktörler olarak maliyet, kaliteli teslimat, esneklik ve yenilik faktörlerini kullanmıştır. Operasyonel ve finansal performans kavramları değerlendirildiğinde ise her iki kavramında performans değişkeninin iki ayrı temel alt boyutu olduğu ve aralarında bir ilişki olduğu daha önceki yapılan literatür çalışmalarında tanımlanmaktadır. Çalışmamızda da bu ilişkiye rastlanılmıştır. Yapılan analizler sonucu, talep ve teknoloji belirsizliklerinin entegrasyon ve operasyonel performans arasında düzenleyici değişken etkisi; teknolojik belirsizlik düzenleyici değişkeni için tespit edilmiş, talep belirsizliği için tespit edilememiştir. Wong vd. (2011) çevresel belirsizlik olasılığının, tedarik zinciri entegrasyonu ve operasyonel per-

formans arasındaki ilişkiye etkisini araştırmıştır. Araştırmasında Wong vd. (2011) teorik model kurarken entegrasyonun alt boyutları olarak iç entegrasyon, tedarikçi entegrasyonu ve müşteri entegrasyonu; performansın alt boyutları olarak da dağıtım, ürün maliyeti, ürün kalitesi, ürün esnekliği kullanmıştır. Belirsizlik, entegrasyon ile operasyonel performans için yüksek ve düşük seviyelerde düzenleyici değişken etkisine sahip olduğu yapılan Wong vd. (2011)'nin çalışmasında da tespit edilmiştir. Yaptığımız çalışmada ise belirsizliğin alt boyutlarından talep belirsizliği ile ilgili hipotezimiz desteklenmiş, teknoloji belirsizliği ile ilgili hipotezimiz desteklenmemiştir. Farklı sonucun çıkmasının en önemli nedeni entegrasyon ve operasyonel performans çok boyutlu olarak ele almak olabilir. Eğer entegrasyon değişkeni ve operasyonel performans değişkeninin alt boyutları ayrı ayrı ele alınırsa farklı sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca ülkeler arası farklılıklarda bu sonuca neden olabilir. Sonuçlar, talep ve teknoloji belirsizliklerinin çeviklik ve operasyonel performans arasında düzenleyici değişken etkisinin olduğunu göstermemektedir. Literatür çalışmaları incelendiğinde ise, bu ilişkinin var olduğu söylenmektedir. Wong (2009) ve Germain (1994) çalışmalarında müşterilerin sıklıkla her ay siparişlerini değiştirdikleri, kendi tedarikçilerinin operasyonel performanslarının tahmin edilemediği, fabrikaların çekirdek ürün teknolojilerini sıklıkla değiştirdikleri ve pazar

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

promosyonları ile ilgili yarışmacı hamlelerin tahmin edilemediği test edilmiştir. Belirsizliğin, çeviklik ve operasyonel performans arasındaki ilişkiyi etkilediği mevcut literatür çalışmalarında görülmektedir. Çalışmamızda ise bu ilişkiye rastlanılmamıştır. Farklı sonucun çıkmasının en önemli nedeni, çeviklik ve operasyonel performans çok boyutlu olarak ele almak olabilir. Ayrıca ülkeler arası farklılıklarda bu sonuca neden olabilir.

SONUÇ

Bu bölümde, analizler sonucu elde edilen bulgular ışığı altında, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış, orta ve üst düzey yöneticilere ve ileriye dönük araştırma yapacak olan araştırmacılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma ile İstanbul ilinde faaliyet gösteren orta ve büyük çaplı firmalar incelenmiş, tedarik zinciri yönetiminde; bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çevikliğin, operasyonel ve finansal performansa etkileri araştırılmıştır.

İlk olarak bilgi teknolojileri uygulamaları ile tedarik zinciri entegrasyonu arasında ilişki tespit edilememiştir. Ayrıca bilgi teknolojilerindeki yenilikler ve gelişmelerin firmalarca yakından takip edilmediği ve işletmelerde doğru maliyet analizlerinin yapılmadığı da görülmektedir. Bilgi teknolojilerine ayrılacak bütçenin ileriki safhalarda diğer maliyetleri azaltacağı yönündeki bakış açısı henüz yöneticilerde oluşmamıştır.

İkinci olarak, çeviklik ve entegrasyonun arasındaki güçlü ilişki firmalar tarafından ortaya konulmaktadır. Değişen piyasa koşullarında müşteri taleplerindeki nitel ve nicel değişimlere ayak uydurulabilmesinin tek yolu çevik ve birbirine entegre olmuş bir tedarik ağı ve yönetimi ile sağlanabilmektedir.

Son olarak, olarak bu araştırma ile firmaların; bilgi teknolojilerine gerekli önemi vermediği, bilgi teknolojileri için yeterli kaynak ayırmadığı, bilgi teknolojilerini, tedarik zinciri yönetiminin bir parçası olarak görmeyip, ilave maliyet olarak değerlendirdiği, bilgi teknolojilerinin, entegrasyonla bütünleştirilmesinin sadece planlama safhasında gerçekleştiği ve uygulamada sıkıntılar çekildiği, tedarik zinciri yönetiminde entegrasyon kavramının bütünsel bir bakış ile değil de sadece önceki ve sonraki tedarik ağı öğeleri arasında iletişim olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir. Çevik ve entegrasyonu sağlanmış bir tedarik zinciri yönetimi ile operasyonel performansın artacağı ortaya çıkmıştır. Operasyonel performansla ayrıca finansal performans arasındaki güçlü ilişki ortaya konulmuştur. Çevresel belirsizliğinde tedarik zinciri entegrasyonu ile operasyonel performans arasında düzenleyici değişken etkisi görülmektedir.

ÖNERİLER

Araştırma kapsamında yapılan literatür çalışması ve analizlerin sonuçlarına göre firma yöneticilerinin daha başarılı olması ve piyasa rekabet koşulla-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

rını yakalayabilmeleri için; bilgi teknolojilerinin firmanın tedarik zinciri yönetim süreçlerinin tümünde yer alması, bilgi teknolojilerine gereken önemin verilmesi, bilgi teknolojilerinin takibi ve entegrasyonu için gereken bütçenin ayrılması, çevikliğin tedarik zinciri akışındaki öneminin tüm faaliyetlerde ortaya konması, entegrasyonun sistemin birbirine bağlı iki ögesi için değil de, tüm sistem için eş zamanlı olarak sağlanması, entegrasyonun merkezi bir sistemden takip edilmesi ve gerekli kontrollerin tek bir merkezden yapılması, belirsizliğin olumsuz etkilerinin en aza indirmek için performans ile entegrasyon ve çeviklik faktörleri arasındaki ilişkilerin doğru algılanması, teknolojik ve talep belirsizliğinin firmalar tarafından doğru tanımlanması gerektiği önerilmektedir.

İleri araştırmalar için öneriler ise, çalışma modelinde kullanılan bilgi teknolojileri, entegrasyon ve çeviklik değişkenlerinin alt boyutları ele alınarak farklı bir çalışma yapılabileceği söylenebilir. Belirsizlik ılımlaştırıcı değişkenini alt boyutları olan talep ve teknolojik belirsizlik kavramı hali hazırda çalışmamızda kullanılmıştır. Buna pazar belirsizliği kavramı da eklenebilir. Bilgi teknolojilerinin operasyonel performans üzerindeki etkisi araştırılabilir. Bilgi teknolojileri değişkeniyle bilgi paylaşımı değişkeni arasındaki ilişki incelenebilir. Esneklik ve risk bağımsız değişken olarak modele eklenebilir. Ayrıca bu kavramların model ve diğer değişkenler üzerindeki etkileri araştırılabilir. Bilgi

teknolojileri ile yenilik kavramı arasındaki ilişki de ileriki çalışmalarda incelenebilir.

KAYNAKÇA

AGAN, Y., (2011). Impact of Operations, Marketing, and Information Technology Capabilities on Supply Chain Integration, Journal of Economic and Social Research, Vol 13(1) pp. 30-32

AUTRY, C.W., et al., (2010). The Effects of Technological Turbulence and Breadth on Supply Chain Technology Acceptance and Adoption, International Journal of Information Management, Elsevier, p. 3

BAŞKOL, M., (2011). Bir Rekabet Aracı Olarak Tedarik Zinciri Yönetimi: Strateji ve Yaklaşımlar, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, C.3, S. 5, ss. 13-27

BRAUNSCHEIDEL, M.J., (2005). Antecedents of Supply Chain Agility: An Empirical Investigation, School of Management University of Buffalo the State University of New York

CHOPRA, S., et al (2003). Prentice-Hall Press, New Jersey, 2. Baskı

COOPER, C., et al., (1997). The International Journal of Logistics Management, Volume 8, No. 1, p.5

CROXTON, K., et al., (2001). The Supply Chain Management Processes, The International

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

-
- Journal of Logistics Management, V: 12,
No: 2, p. 20
- ÇANCI, M., ve diğ., (2003).** Lojistik Yönetimi
(1. Baskı), Emler Matbaacılık San. ve Tic.
A.ş., İstanbul
- DOĞRUER, İ. M., (2005).** Üretim Organizasyonu
ve Yönetimi, Alfa Yayınları, İstanbul
- FAISAL, M.N., (2008).** Virtual Integration and
Information Risks: A Supply Chain Pers-
pective, IIMB Management Review, 2008,
pp. 70-72
- GANESHAN, R., et al., (2000).** Taxonomic Revi-
ew of Supply Chain Management Research,
QAOM Department The University of
Cincinnati, p. 4
- HOULIHAN, J.B., (1988).** International Supply
Chains: A New Approach, Management
Decision, Vol.26, No.3
- JONESAND, T., et al., (1985).** Using Inventory
for Competitive Advantage Through Supply
Chain Management, International Journal of
Physical Distribution and Materials Mana-
gement, Vol. 15, No. 5, pp. 16-26
- KEELY, C., et al., (2001).** The Supply Chain
Management Processes, The International
Journal of Logistics Management, V: 12,
No: 2, p. 17
- KIRIM, A., (2001).** Strateji ve Bire-Bir Pazarlama,
Sistem Yayıncılık, İstanbul
- KOBU, B., (1999).** Üretim Yönetimi (10. Baskı),
Avcıol Basım-Yayın, İstanbul
- KOTLER, P., et al., (1999).** Armstrong, G.,
Saunders, J. ve Wong, V., Principles of Mar-
keting, PrenticeHall Europe, 2nd European
Edition, p. 595
- LA LONDE, B.J., et al., (1997).** Supply Chain
Management: My thor Reality?, Supply Chain
Management Review, Vol. 1, p.6-7
- LAMBERT, D. M., et al., (1998).** Fundamen-
tals of Logistics Management, MA: Irwin/
McGraw-Hill, Boston
- LEE, H., (2004).** The triple-A supply chain. Har-
vard Business Review, 82 (10), s. 102–112
- MENTZER, J.T., et al., (2001).** Defining Supply
Chain Management, Journal of Business
Logistics, Vol: 22, No. 2, p. 23
- NAGEL, R., et al., (1991).** 21st Century Manu-
facturing Enterprise
- ÖZDEMİR, A.İ., (2004).** Tedarik Zinciri Yö-
netiminin Gelişimi, Süreçleri ve Yararları,
Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi Dergisi, Sayı: 23, Temmuz-Aralık
ss.91-93
-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

PRAJOGO, D., et al., (2012). Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and sharing, and logistics integration, Int. J. Production Economic (135) pp.514-522

PATTERSON, K. A., et al., (2004). Diffusion of SupplyChain Technologies, Transportation Journal, pp. 12-13

RAJAGURU, R., et al., (2013). Effects of inter-organizational compatibility on supply chain capabilities: Exploring the mediating role of inter-organizational information systems (IOIS) integration, Industrial Marketing Management, Elsevier, p.623

SANDERS, N., (2005). IT Allignment in Supply Chain Relationships: A Study of Supplier Benefits, Journal of Supply Chain Management, V: 41, Iss. 2, p. 6

WAGNER, S.M., et al., (2012). 2012. Managing risks in just-insequence supply networks: exploratory evidence from automakers. IEEE Transactions on Engineering Management, 59 (2), pp. 52–64

VAN HOEK, R.I., et al., (2001). Measuring Agile Capabilities in the Supply Chain, International Journal of Operations and Production Management; 21 (1/2), pp.126-147

YAO, A.C., et al., (2003). Agility and Mixed-model Furniture Production, International Journal of Production Economics; 81/82, pp. 95-102

Yazar Notu: Bu makale birinci sırada yer alan yazarın Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü Yönetim Organizasyon A.D. (2015) yılında yaptığı yayınlanmış doktora tezinden türetilerek hazırlanmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: The purpose of the research is to draw attention to the importance of supply chain management in medium and large sized enterprises, to specify the deficiencies caused by current practices in planning, application and control processes related to supply chain management and to put forth the things needed to be done. Moreover, another purpose is to emphasize that supply chain management processes should be addressed as a whole, to determine to what extent supply chain management process affects performances of enterprises and to make concrete suggestions by making a comparison. Our country started international competition after 1980 and accepted the conditions of global competition as a member of the World Trade Organization. Companies started a big competition to be the best under these conditions for competition. Mass production methods vanished and customer satisfaction came to the forefront. The responsibilities of companies increased with the customer awareness. Therefore, the factors affecting the performances of companies have changed and increased. Supply chain management having a great impact on the performances of companies will be discussed in this study. The importance of information technologies in offering a product and service to consumer at the right time, place and condition and its great place in competition conditions will be analyzed. The superiorities of the companies integrating their information technologies with supply chain network well and updating continuously to other companies and their success in making optimum decisions under indefinite conditions were tried to be determined. The necessity for an agile decision-making mechanism for success and the existence of a supply network using information technologies in a wide and common way for this mechanism are in question. **Limitations of the Research:** It has been acknowledged that the participants of the research have the sufficient amount of knowledge to fill the questionnaire about supply chain management and information technologies, and they give objective information. Companies being active in the field of food, clothes, weaving, electronics, white good and furniture in the city of İstanbul have been taken into account in the research. The great attention has been attached to the fact that company managers filling the questionnaire are university-graduates and work in minor and senior positions. The participants have kindly been asked to tick objectively for the questions related to the perfor-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

mance of the company. **Method:** In this part, the purpose and importance of the research, population used in the research, sampling process, research model, data collection method, determination of research variables, research hypotheses, analysis of data and development of questions for questionnaire are addressed. In this study that will be conducted in line with these purposes specified, 1500 medium and large sized companies being active in the field of food, clothes, weaving, electronics, white good and furniture in the city of İstanbul were tried to be contacted via e-mail, telephone and face-to-face meeting. Approximately 300 of these companies responded the questionnaire. However, the questionnaire was properly replied by 200 companies. **Scales:** This study was applied to the minor and senior managers of 200 companies in the city of İstanbul by me, and took shape following the questionnaire titled “**The effects of information technologies, integration and agility on operational and financial performance in supply chain management**”. With the purpose of measuring the effects of information technologies on supply chain management, the participants were asked to reply 5 questions. To what extent information technologies have been used in the processes of product orders, billing, product shipping and monitoring in the communication of suppliers with each other were tried to be determined with these questions. The questions were taken from the study of Daniel Prajogo (2012) titled “Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and sharing, and logistics integration”. 5 questions related to integration in supply chain management were directed to the participants. Information sharing between suppliers and customers and the dimensions of this information sharing has been questioned with these questions. The level of information sharing has been tried to be revealed with the questions related to sensitive information sharing and private information sharing. The questions were taken from the study of Patricia M. Swafford (2008) titled “Achieving supply chain agility through IT integration and flexibility”. 7 questions about the agility in supply chain were directed to the participants. The purpose of these questions was to measure production time, production development cycle, distribution capacity, development of delivery reliability, the speed of answering the changing market needs. These questions were taken from the study of Sharon E. DeGroote’un (2013) titled “The impact of IT on supply chain agility and firm performance: An empirical investigation”. 16 questions related to the performance were directed to the participants. The questions measuring the comparison of the investment incomes with rivals, offering products and services to the market before rivals, responding to customer complaints before rivals, higher market share than rivals, level of profitability, growth rate and comparison of market value of the company with rivals were used.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Relevant questions were taken from the study of Daniel Prajogo (2012) titled “Supply chain integration and performance: The effects of long-term relationships, information technology and sharing, and logistics integration”. **Sampling and Data Collection:** The research population is composed of minor and senior managers of medium and large sized companies active in the city of İstanbul in Turkey. In the study within the questionnaire, 1500 companies were tried to be applied a questionnaire via e-mail and face-to-face. The questionnaire was filled by 200 companies properly. Some of the companies didn't want to declare the company name, the number of employees and the amount of annual income in data of the questionnaire. This demand was taken into account. Data obtained were sent to SPSS program and prepared for data analysis. Survey method was used in the research as the data collection method. The questionnaire is an observation tool composed of the questions that inquired people can read and respond. One part of the questionnaires was conducted via e-mail and one part via face-to-face. In the first part of the questionnaires prepared for research, questions related to demographic information were directed. In the second part of the questionnaire, “Five-point Likert Scale” was used for the variables of information technologies, agility, performance and uncertainty (1-Strongly disagree, 2-Disagree, 3-Neutral, 4- Agree, 5-Strongly agree). “Five-Point Scale” was also used for integration variable with different options (1-Absolutely insufficient, 2-Insufficient, 3-Neutral, 4- Sufficient, 5- Absolutely Sufficient). It was paid attention to the fact that sources used in the preparation of scales (studies conducted within the last 5 years) are up-to-date and internationally accepted. The studies of Prajogo (2012), Patricia M. Swafford (2008) and Sharon E. DeGroot (2013) were used in the preparation of the survey questions. Reliability and validity analyses of research variables were analyzed by using exploratory factor analysis and confirmatory factor analysis. Research hypotheses were tested by using correlation analysis and structural equality model (path analysis). **Analysis and Findings:** First of all, demographic characteristics of the participants of the research were analyzed, and the reliability and validity analyses of the scales used were made before testing research hypotheses. In order to make reliability and validity analyses, Exploratory Factor Analysis-EFA was performed and then Confirmatory Factor Analysis-CFA was made regarding whether the scales have discriminant and convergent validity. Exploratory Factor Analysis was made through SPSS. Structural equality model was created in order to make confirmatory factor analysis and AMOS 4.0 structural equality software was utilized. With the purpose of analyzing the relation between the variables that constitute research model, whether hypotheses are supported with correlation analysis and path analysis was analyzed with structural equality model.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Conclusion: In this part, below results have been obtained in the light of the findings obtained after analyses, and senior and minor managers and researchers who will make prospective research were offered various suggestions. Medium and large sized companies being active in the city of İstanbul have been analyzed with this study; the effects of information technologies, integration and agility on operational and financial performance in supply chain management have been studied. The relation between the practices of information technologies and supply chain integration couldn't be determined in the first instance. It is also observed that innovations and developments in information technologies are not followed closely by companies, and correct cost analysis are not made in companies. The perspective that the budget that will be allocated to information technologies will reduce other costs at later stages has not been formed in managers yet. Secondly, the strong relation between agility and integration is put forth by companies. The only way to keep up with the qualitative and quantitative changes in customer demands under the changing market conditions is agile and integrated supply network and management. Lastly, it has been specified with this research that companies don't pay the required attention to information technologies, they don't allocate sufficient sources for information technologies, they don't consider information Technologies as a part of supply chain management but as additional cost, integration of information Technologies is only performed at planning stage and some problems are experiences in the practice, the notion of integration in supply chain management is evaluated not with a comprehensive perspective, but as a communication between previous and next elements of supply network. It becomes clear that operational performance will increase with an agile and integrated supply chain management. The strong relation between operational performance and financial performance has also been presented. Regulatory variable effect is observed between the integration of supply chain and operational performance in environmental uncertainty. **Suggestions:** According to literature study and the results of analyses within the scope of research, it is suggested for company managers to be more successful and to catch up with the conditions of market competition that information technologies must exist in the whole supply chain management process of the company, the required importance should be attached to information technologies, the necessary budget should be allocated for follow-up and integration of information technologies, the importance of agility in supply chain flow must be presented in all activities, integration must be ensured not only for two interconnected elements of the system, but also for the whole system simultaneously, integration must be monitored from a central system and the necessary controls must be performed from one center, the relations between the factors of per-

---

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M10-M12-M31 ID:294 K:641

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

formance, integration and agility must be perceived correctly in order to minimize the negative effects of uncertainty, technological uncertainty and demand uncertainty must be defined correctly by companies. The suggestions for prospective researches can be conducting a different study by addressing the sub-dimensions of the variables of information technologies, integration and agility. Demand and technological uncertainty being the sub-dimensions of the uncertainty moderator variable have already been used in our study. The concept of market uncertainty can be also added to this. The effect of information Technologies on operational performance can be studied. The relation between the variable of information Technologies and the variable of information sharing can be analyzed. Flexibility and risk can be added to the model as independent variables. Moreover, the effects of these concepts on the model and other variables can also be studied. The relation between information Technologies and the Notion of innovation can be analyzed in prospective studies.

STATE PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS PERCEPTIONS AS TO
THE CONCEPT OF TIME MANAGEMENT¹RESMİ İLKÖĞRETİM OKULLARINDA GÖREV YAPAN
YÖNETİCELİRİN ZAMAN YÖNETİMİ İLE İLGİLİ ALGILARININ
İNCELENMESİ

*Murat KORKMAZ¹, Nurhayat ÇELEBİ², Gökşen ARAS³, Ayça GÜRKAN⁴,
Ali Serdar YÜCEL⁵*

¹ *Güven Grup A.Ş. Financial Director, İstanbul / Turkey*

² *Karabük University, Faculty of Literature, Karabük / Turkey*

³ *Corresponding Author, Atılım University, Faculty of Arts and Sciences, Ankara / Turkey*

⁴ *Ege University Faculty of Nursing Psychiatric Nursing A.D. İzmir / Turkey*

⁵ *Firat University, Faculty of Sports Sciences, Elazığ / Turkey*

Öz: Bu araştırma, ilköğretim okullarında çalışan yöneticilerin zaman yönetimine ilişkin algı düzeylerini tespit etmeye yöneliktir. Bu araştırma genel tarama modelinde nicel bir çalışmadır. Bu araştırmanın çalışma evrenini, İstanbul- Bağcılar, Avcılar, Esenyurt ve Bahçelievler belediye sınırları içinde bulunan 249 ilköğretim okulunda çalışan 632 müdür ve müdür yardımcısı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından “zaman yönetimi” ile ilgili 5’li Likert tipinde geliştirilmiş olan 24 maddelik bir anket kullanılmıştır. Anketin Cronbach’s Alpha iç tutarlık katsayısı 0,933’tür. Anketten elde edilen veriler, SPSS 20 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Zaman yönetimi ile ilgili açmılayıcı faktör analizi sonuçlarına göre yöneticilerin zaman yönetimi algıları dört alt boyutta toplanmıştır. Bu alt boyutlar; “zamanı planlama, zamanı değerlendirme, zaman yetersizliği ve kişisel ilişkiler” olarak isimlendirilmiştir. Faktör alt boyutları ile bağımsız değişkenler olarak cinsiyet, okulda çalışan öğretmen sayısı, mesleki deneyim, okulda geçen yöneticilik süresi ve eğitim düzeyi arasında farklılıklara bakılmıştır. Buna göre iki grupta karşılaştırmalarda t testi, ikiden fazla bağımsız grupların karşılaştırılmasında tek yönlü ANOVA ve anlamlı değişkenler için LSD testi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yöneticilerin en fazla zamanını alan konular “zamanı planlama”, en az zaman ayırdıkları konular ise, “ kişisel ilişkiler” ile ilgilidir. Bu bulgular yapılan diğer araştırma bulguları ile de desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yöneticisi, Zaman Yönetimi, Etkinlik, Yönetim, Verimlilik, Performans

Abstract: The objective of this research, a quantitative study in a general scanning model, is to explore the state primary school administrators’ perceptions, concerning the concept of time management. The population of the study is composed of 632 principals and assistant principals at 249 primary schools in İstanbul-Bağcılar, Avcılar, Esenyurt, and Bahçelievler municipal boundaries in Turkey. In the study, a survey, including 24 questions on time management, has been prepared in accordance with a 5 point Likert scale. Cronbach’s Alpha internal consistency value has been 0,933. Data obtained in the study have been analysed with SPSS 20 statistical programme. According to the factor analysis results, the administrators’ perceptions as to time management have been categorized under four rubrics: planning time, making use of time, insufficient time, and personal relations. In the study, the t test has been designed to facilitate a comparative analysis in the two groups, one way analysis of variance, ANOVA, has been conducted for a comparative analysis among the independent groups; LSD test has been used to elicit the significant variables. According to the results, it has been observed that planning time has taken too much of the staff’s time whilst personal relations have taken the least.

Key Words: Educational Administrator, Time Management, Efficiency, Administration, Productivity, Performance

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410940

- (1) *Sorumlu Yazar: Gökşen ARAS, Corresponding Author, Atılım University, Faculty of Arts and Sciences, Ankara / Turkey goksenaras@yahoo.com Geliş Tarihi / Received: 27.08.2014 Kabul Tarihi / Accepted: 09.02.2015 Makalenin Türü: Type of article (Araştırma – Uygulama / Research -Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok - None of Ethics Committee” (Araştırmada Kurum İzni Var / Yok) “YOK” “The Research Council Permit Yes / No” “NO”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

INTRODUCTION

The concept of time is one of the most crucial issues, which is deeply embedded in the twenty-first century. Another point which has been in evidence is to challenge this fast flow of time, and to find out some ways or rules to manage time effectively, thus to contribute to the developments to be able to gain not only individual but also communal success. In this respect, it is useful to refer to one of the most famous sayings, “the only thing that is constant is change” which belongs to Herakleitos, one of the pre-Socrates philosophers. Accordingly, change is inevitable, therefore, keeping with time, and managing it effectively is of vital importance (Fraser Lawrence & Haber 1986; as quoted in Dursun 2000: 192-193). Due to the rapid developments in technology, and the increase in natural sources, the significance of time is noticed more and more in the attainment of the objectives (Karcı 2005). (Özdil et al. 2012) note that time management is regarded as a vital value and concept. Because of the fast technological advancements, and increase in human needs, most institutions have carried out several studies on time management (Özdil, Korkmaz & Baykara 2012: 1-16).

It is certain that managing time effectively is one of the most notable signifiers of civilization and productivity. Efficient time management is also one of the most fundamental elements for

the individuals, having different jobs, to achieve success. (Terzioğlu 2003). Within this frame, time is different from all such sources as “the row material, machine, equipment, energy, and so on. Time is unobtainable, it cannot be increased, saved, and produced, but it is only a used and lost value. Due to its above mentioned features, time is a concept that should be used effectively” (Akatay 2003: 287; Karagöz, Kınır, Mesci & Akbaş 2010: 99).

In order to use time efficiently and productively, it is quite necessary to manage time well. In fact, individuals are not aware of the significance of time in daily life; however, it is a pre-condition that the value of time should be considered so as to manage it (Yılmaz & Aslan 2002: 25-26). To quote Kennedy,

If you do not have a base income target, then you cannot calculate what your time must be worth, which means you cannot make good decisions about the investment of your time, which means you are not exercising any real control over your business or life at all. (Kennedy 2004: 6)

On the other hand, organizational time is described as the total of employed human beings, and used machine power for such functions as planning, organizing, implementing, harmonizing, and training to realize the targets of the organization. For this reason, time, the basic source of management, is more valuable and important

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

than money for an administrator. However, this invaluable source is scarce and unobtainable. To do much in less time is an ideal gain for an administrator. Thus the necessity of using such a valuable source in an effective and efficient manner has created the issue of “time management” (Öktem 1993: 217- 220). (Güney 2006) argues that the basic point in time management is to use that source in accordance with the aims and objectives. In addition to this, what requires a special attention in time management process is the ability to organize facilities and finish them, rather than merely defining the concept of time. However, time management does not mean to complete the tasks arbitrarily, but to carry out them in a definite time correctly without feeling any stress and anxiety (Güney 2006: 427). Time management, like other management disciplines, responds to an analysis and a planning (Roy & Dobson 2009: 4).

Time management can also be described as a system to use time effectively, and to organize it (Maitland 1997: 7). To manage time efficiently and effectively, it is necessary to plan tasks, time, and use management systems. For this reason, the productivity and efficiency of time management depends on good job planning, and the effective study of management factors (Korkmaz Yahyaoglu & Çalışkan 2012: 1-18).

It is argued by (Tengilimoğlu et al. 2008) that “If time is used in proper channels, there will be a complete control over time management, even if the persons vacillate on the solution of unexpected events, they can keep their temper at work” (Tengilimoğlu Atilla & Bektaş 2008: 213).

According to Lakein, time management is associated with “specifying the needs, preparing the objectives to reach these needs; prioritizing the necessary tasks, planning, programming, and listing the tasks to be arranged according to the sources (Lakein, 1997). In the words of Forsyth,

... the effect of getting to grips with time management can be considerable and varied. It can affect your efficiency, effectiveness and productivity ... Condition the pressure that goes with any job. Create greater positive visibility. Time management is something that will influence how you are perceived by others within the organization. Good time management is an overriding factor that can differentiate people of otherwise equal talent and ability, making it more likely that some will succeed better in career terms than others. (Forsyth 2010: 3)

(Başaran 2008) proposes that there are a lot of factors which affect the staff’s use of time which might be listed as follows: the quality of the duty, organizational culture, general traits and seniority of the staff, expectations, organizational autho-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

rity transfer, and the types of the organizations' management (Başaran 2008).

In the light of these discussions, it is of prime importance for the principals to be endowed with the ability to manage time which is considered to be a major criterion of success and productivity, and to change their attitudes and behaviours accordingly.

(Güney 2006) further argues that administrators are supposed to be primarily concerned with how to manage time effectively like other sources while carrying out organizational activities. Organizational time is a period of time, spent to realize the intents and purposes, which must be analysed by the administrators successfully. For this reason, administrators must act professionally and be endowed with sufficient professional experience. (Güney 2006: 441). (Drucker 1994) concludes that efficient administrators know how to spend time which is a limiting factor. They try to use even the minimum time that they exercise control over time in a very systematic manner. The limit to any task's sufficiency is determined by the scarce source which is time itself (Drucker 1994: 33-37)

Some of the methods to be able to plan the organizational time are listed by the administrators as follows:

- To adopt a management process fit for the purpose
- Short, medium, and long term planning for the tasks
- To determine the priority of the tasks
- Not to hold unnecessary meetings and conversations with guests
- To generalise task transferring to junior staff
- To prepare time charts
- To determine the beginning and due date for the tasks
- To organize secretary services
- To organize job distribution schedules
- To benefit from announcements
- To organize filing system
- To organize effective communication web. (Güney 2006: 441-442)

Developing a successful time management system has quite a lot of advantages. Among the most important ones are more supervision, increase in productivity, and leisure time. (Maitland 1997, 9-10). (Beckerman 2005) notes that after all of the theories, strategies, discussions, and classes are completed, new principals often still feel iso-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

lated, and think they have to reinvent the wheel too learn the basic lessons of leadership- how to improve school climate, how to provide leadership for change, how to communicate effectively, and how to manage time ... (Haward & Sheffler 1996; as quoted in Beckerman 2005: 43)

Effective managers are the individuals who know how to manage time, and eliminate the demands which do not contribute to making use of time well, and who control their time. (Güçlü 2001) Today, in the published literature, there are not many researches on “time management” in educational administration. The main objective of the study is to examine the perceptions of the administrators’, working at state primary schools, as to the concept of time management. To this end, following questions are posed to be answered:

1. In which factor dimension is time, spent most by the educational administrators, categorized?
2. Do the educational administrators’ perceptions, concerning the concept of time management factor sub-dimensions, differ according to; a) gender b) the number of the teachers, c) work seniority, c) administrative experience, and d) administrative training?

RESEARCH METHODOLOGY

This research is a quantitative study in a general scanning model. In the study, the quantitative

method is used so as to reach a great number of people at the same time in terms of numerical data.

2.1. Population and Sample

The population of the study includes 249 primary schools in Bağcılar, Avcılar, Esenyurt, and Bahçelievler municipal boundaries in Turkey by 2010-2011. 87 schools are located at Bağcılar, 39 at Avcılar, 61 at Esenyurt and 62 at Bahçelievler provinces. 632 principals and assistant principals have been working at these primary schools. In the research, there is not a separate sample, but the survey questionnaires have been sent via e-mail to the principals and assistant principals working at these schools, and the 263 of the received questionnaires have been accepted to be evaluated. The study group’s representation rate of population is %42.

2.2. Data Analysis

Data obtained from the study have been evaluated with SPSS 20 statistical programme. To determine the structural validity of the measurement tool, exploratory factor analysis has been conducted. It has been found out that according to Levene test results, variances have been homogenous in group grades in the comparative analyses, performed by means of the factor sub dimensions. In the research, in comparative analyses, concerning the two groups, t test in the independent groups, one way analysis of variance, ANOVA; in the

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

independent groups more than two, and LSD test for significant variables have been conducted. Further to this, percentages and arithmetical averages have also been used in the study.

2.3. Data Collection Tool

As a data collection tool, the survey, developed by the researchers on “time management” has been used. The questionnaire is composed of 24 items, prepared in 5 point Likert type. To find out the frequency of the administrators’ behaviours, such 5 point likert type scales as “(1) strongly disagree, (2) disagree (3) neutral, (4) agree, and (5) strongly agree” have been used. As for the arithmetical averages, it has been evaluated as follows; 1.00-1.79 “very low”, 1.80-2.59 “low,” 2.60-3.39 “mid range,” 3.40-4.19 “high,” 4.20-5.00 “very high.”

Demographical questions are the nominal scaled ones which include the individuals’ data, concerning gender, work seniority, administrative experience, and the level of education. In its earliest form, the first survey has included 35 items, and in the validity research of the survey, having consulted 3 experts, 6 questions, which may refer to the same thing, have been excluded out of the survey, thus the questionnaire has included 29 items. To test the clarity of the questions, a sample group has been chosen to pilot the scheme, and some items have been changed. However, at the end of the factor analysis, the

items of the survey have been reduced to 24 items, and all the analysis has covered 24 items. Internal consistency, (Cronbach’s Alpha: 0,933) has been measured to test the reliability of the survey. Exploratory factor analysis has been conducted so as to find out the factors that the survey has included. Prior to the factor analysis, Kaiser-Meyer-Olkin sample qualification scale, and Bartlett test have been applied to the data set to determine the suitability of it to the factor analysis. Zero hypothesis, “correlation matrix is unit matrix” has been proved with Bartlett test. The rejection of the above mentioned hypothesis shows that there are high correlations between the variables, in other words, data set is suitable for the factor analysis. (KMO: 0,877, Bartlett Sphericity Test=4840.64, $p=000$).

According to the factor analysis results, the factors explain 41,49 % of the total variance which is regarded as a sufficient value for social sciences (Büyüköztürk 2008). The distribution of the factors is classified into four sub dimensions. Factor sub dimensions are categorized as follows; 1st Sub dimension: “Planning time (5 items)”, 2nd Sub dimension: “making use of time (7 items)”, 3rd Sub dimension: “insufficient time (6 items) and 4th Sub dimension: “personal relations (6 items)”. Factor sub dimensions’ item loads change between the highest .89, and the lowest .40. Factor sub dimensions’ item loads vary according to each sub dimension’s distribution level. Considering

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

the arithmetical averages of factor sub dimensions, the highest average is related to “planning time ($X=2,77$)”; the lowest average is related to “personal relations ($X=1,69$).” Sub dimensions,

related to factors, factor load, arithmetical average of the sub dimensions, and standard deviation are shown in Table 1.

Table 1. Factor Load, Average and Standard Deviation Values According to The Administrator’s Perceptions of Time Management

No	Sub Dimensions	Factor Load	X	SS
1	Planning time	0,819-0,422	2,77	0,52
2	Making use of time	0,892-0,443	2,02	0,50
3	Insufficient time	0,828-0,470	2,25	0,41
4	Personal relations	0,809-0,395	1,69	0,39

Demographical characteristics of principals and assistant principals are as follows: (N=66) 25,1% of the respondents are female, (N=197) 74% of them are male. According to the number of the teachers, 38% of the schools are composed of (N=100) 20 and fewer teachers, (N=99) 37.6% of them consist of 21-30 teachers; (N=64) 24.3% of the schools are composed of 31 and more teachers. According to professional seniority, (N=231) 87.8% of the respondents have less than 10 years of seniority, (N =32) 12.2%, more than 11 years of seniority. According to the principals’ work experience, (N=66) 24.1% of the respondents have been working for 1-3 years, (N=65) 24.7% for 3-5 years, and (N=98) 37.3% for 6-10 years, (N=34) 12.9% for 10 years and

more. According to training or support received on administration, while (N=164) 62.4% of the respondents have stated that they have received training on administration, (N=99) 37.6% of them have not received any education or training on administration.

FINDINGS

Table 2 shows the item factor load, related to the sub dimensions on time management. The expression, “I spend too much time on a task that requires less time” has the highest factor load whereas the expression “I face myself and come to the conclusion that I do waste time fruitlessly” has the lowest factor load.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 2. Factor Loads, Associated with The Time Management Scale, Variance, and Eigen Values

Cronbach's Alfa: 0,900	Factor Load	Variance (%)	Eigen Value
Factor 1(Planning time)		41,490	12,839
Planning training and educational activities takes too much of my time.	0,819		
It is not always possible for me to arrange my daily tasks according to certain programs.	0,706		
Bureaucratic procedures take too much of my time.	0,695		
I generally organize and carry out my daily tasks in a short period of time.	0,504		
I organize and conduct educational and training tasks according to their level of importance.	0,422		
Factor2 (Making use of time)		24,030	4,216
I spend too much time on a task that requires less time.	0,892		
Unforeseeable tasks or assignments come up unexpectedly.	0,846		
I pay no attention to my tasks and postpone them.	0,794		
I do not make a snap decision and manage time well.	0,702		
Because I put my tasks aside I always feel the stress of being unable to finish my duties.	0,663		
I sometimes do not understand how time has passed.	0,543		
Since the working conditions are hard I do not think I make the best of my time.	0,443		
Factor 3 (Insufficient time)		12,229	2,540
Due to time limitation, I am always late for my appointments	0,828		
Due to time limitation, I am not able to finish my tasks completely.	0,784		
Due to time limitation, I do not spare time for the other staff, and students.	0,738		
Due to time limitation, I am nervous, and I experience problems with my staff.	0,573		

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

I do not have time to be alone that it affects my job performance and productivity negatively.	0,535		
Working hours seem to be insufficient for my job.	0,470		
Factor 4 (Personal relations)		11,168	1,746
I generally do not want to break people’s hearts, and I begin with doing their assignments.	0,809		
I do not have time for myself because of doing others’ tasks though it is all unavailing effort.	0,767		
Visitors and guests take too much of my time.	0,684		
I do not spare time to rest, enjoy, and for personal relations.	0,632		
I often experience problems. Because my unplanned tasks fail due to time limitation.	0,663		
I face myself and come to the conclusion that I do waste time fruitlessly.	0,395		

Comparisons Related to the Factor Sub Dimensions and Independent Variables

As illustrated in Table 3, while there is not a significant difference between female and male staff, related to “making use of time [t(261)=0,22, p>.05],” sub dimension, there are significant dif-

ferences, related to “planning time [t(261)=2,71, p<.05], insufficient time [t(261)=7,33, p<.001] and personal relations [t(261)=6,74, p<.001]” sub dimensions. Within this frame, gender, as to “planning time, insufficient time, and personal relations” is a more effective variable for female administrators as opposed to male administrators.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 3. T-Test Results of the Perceptions of the Administrators' as to Time Management According to Gender

		N	X	SS	T	P
Planning time	Female	66	2.881	0.449	2.71	0.007
	Male	197	2.665	0.595		
Making use of time	Female	66	2.026	0.490	0.22	0.823
	Male	197	2.010	0.498		
Insufficient time	Female	66	2.404	0.328	7.33	0.000
	Male	197	2.016	0.385		
Personal relations	Female	66	1.868	0.323	6.745	0.000
	Male	197	1.522	0.453		

As shown in Table 4, according to the number of the teachers, working at school, there are differences among “planning time [F(2, 260)=14,394, p<.001], making use of time [F(2, 260)=3,170,

p<.05], “insufficient time [F(2, 260)=17,787] and personal relations [F(2,260)=4,853],” factor sub dimensions, and the administrators’ perception of time management.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Table 4. One Way Analysis of Variance ANOVA Results of the Administrators' Perceptions Related to "Time Management" According to the Number of Teachers at School

		N	Average	SS	F	P	Difference (LSD)
Planning time	20 and -	100	2.868	0.364	14.395	0.000	3>1>2
	21-30	99	2.767	0.530			
	31 and +	64	2.412	0.753			
	Total	263	2.719	0.569			
Making use of time	20 and -	100	1.917	0.486	3.178	0.043	1<2<3
	21-30	99	2.064	0.502			
	31 and +	64	2.087	0.482			
	Total	263	2.014	0.495			
Insufficient time	20 and -	100	2.283	0.419	17.787	0.000	1>2>3
	21-30	99	2.057	0.346			
	31 and +	64	1.934	0.379			
	Total	263	2.113	0.407			
Personal relations	20 and -	100	1.718	0.415	4.853	0.009	1>2>3
	21-30	99	1.543	0.429			
	31 and +	64	1.541	0.502			
	Total	263	1.609	0.449			

LSD test has been conducted to find out the groups, in which the above mentioned differences exist. It has been observed that in the institutions where the number of the teachers is 20 and below, the administrators' level of experiencing problems in relation to time is higher than the administrators, working at schools, composed of 21 and more teachers, in "planning time", insufficient time", and "personal relations" sub dimensions. This

situation explains that since there is not a sufficient number of staff to manage tasks professionally in the institutions, such problems as focusing on job, and finishing the task on time have been experienced much more.

It has been detected that if the number of the teachers is few, administrators' level of experiencing problems decreases in "making use of time" sub dimension. It is asserted that if the number

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

of the staff is very few, the tasks are carried out monotonously, and the administrators save time for different activities.

As shown in Table 5, while there is not a significant difference among the staff, having less than, and more than 10 years professional seniority in terms of “insufficient time [t(261)= 1,64, p>.05], some significant differences have been found in “planning time [t(261)=5,128, p<.001], making use of time [t(261)=-2,51, p<.001] and personal relations [t(261)=3,525, p<.001]” sub dimensions as to the administrators’ perceptions, concerning time management. According to LSD, the source

for this difference in “planning time, insufficient time, and personal relations” dimensions is among the administrators, having less than 10 years of experience, and the ones, having more than 10 years of experience. The administrators, having less professional experience, are more likely to encounter problems, in relation to making use of time, and personal relations while managing time. However, the difference in terms of “making use of time” is certainly for the senior administrators. Since these administrators are more experienced, they manage their time effectively for they are planning their tasks.

Table 5. T-Test Results of the Administrators’ perceptions According to the Work Experience On “Time Management”

		N	Average	SS	T	P
Planning time	10 years and below	231	2.813	0.447	5.128	0.000
	10 years +	32	2.037	0.840		
Making use of time	10 years and below	231	1.985	0.499	-2.517	0.012
	10 years +	32	2.218	0.420		
Insufficient time	10 years and below	231	2.127	0.413	1.647	0.107
	10 years +	32	2.015	0.350		
Personal relations	10 years and below	231	1.653	0.414	3.525	0.001
	10 years +	32	1.291	0.560		

As shown in Table 6, according to the administrators’ administrative experience, whilst there is not a significant difference in “making use of time” [F(3, 259)=1,975, p>.05] sub dimension,

there is a significant difference in “planning time[F(3, 259)=16,019, p<.001], insufficient time [F(3, 259)=53,241, p<.001] and personal relations [F(3,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

259)=18,641, $p < .001$] sub dimensions. According to LSD, the source for the significant difference is among the administrators who have 1-2 years of administrative post, and the ones, having more

than 3 years of administrative post. Thus a short period of administration has been detected as an element which affects the effective time management negatively.

Table 6. The Results of One Way Analysis of Variance, ANOVA, of the Administrators' Perceptions as to "Time Management" According to the Period of Administration

		N	Average	SS	F	P	Difference (LSD)
Planning time	1-2	66	2.930	0.353	16.019	0.000	2-3,1-4
	3-5	65	2.581	0.545			
	6-10	98	2.528	0.661			
	11 and +	34	3.123	0.246			
	Total	263	2.719	0.569			
Making use of time	1-2	66	1.987	0.461	1.975	0.118	No difference-
	3-5	65	1.991	0.532			
	6-10	98	1.981	0.511			
	11 and +	34	2.205	0.410			
	Total	263	2.014	0.495			
Insufficient time	1-2	66	2.525	0.166	53.241	0.000	1-2, 3-4
	3-5	65	2.015	0.374			
	6-10	98	1.892	0.375			
	11 and +	34	2.137	0.273			
	Total	263	2.113	0.407			
Personal relations	1-2	66	1.914	0.243	18.625	0.000	1-2, 3-4
	3-5	65	1.615	0.386			
	6-10	98	1.471	0.482			
	11 and +	34	1.406	0.478			
	Total	263	1.609	0.449			

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

According to Table 7, through the analysis of the administrators' training services on administration, it has been observed that there is not a significant difference in "planning time [t(261)=-1,06, p>.05] and "personal relations" [t(261)=-0,544, p>.05]" sub dimensions as to time perception, whereas there are significant differences in "making use

of time [t(261)=-3,474, p<.001] and insufficient time [t(261)=-3,03, p<.001]" sub dimensions. The administrators who have not received any training courses experience more problems in "insufficient time, and making use of time" sub dimensions, compared to the ones who have received training.

Table 7. The T-Test Results of the Administrators' "Time Management" Perception According to the Level of Education

		N	Average	SS	t	P
Planning time	Trained staff	164	2.693	0.661	-1.064	0.288
	Untrained staff	99	2.761	0.369		
Making use of time	Trained staff	164	1.880	0.477	3.474	0.001
	Untrained staff	99	2.094	0.498		
Insufficient time	Trained staff	164	2.171	0.397	3.032	0.003
	Untrained staff	99	2.016	0.407		
Personal relations	Trained staff	164	1.598	0.487	-0.544	0.587
	Untrained staff	99	1.627	0.380		

DISCUSSION AND RESULT

The findings of this study indicate that the principals and assistant principals, working at primary schools, do not encounter major problems, related to time management, and their time management perceptions are positive in general in İstanbul in Turkey. Perceptions of the administrators differ according to gender, level of education, the number of the teachers, work seniority, and professional experience.

The views of the administrators on "time management" have been analysed under four different sub dimensions as "planning time, making use of time, insufficient time, and personal relations." According to these sub dimensions, administrators experience problems in relation to "planning time" most. The sub dimension which takes the least of the administrators' time is related to the "personal relations." (Aksoy 1993); (Kaykanacı 2003); (Açıklalın 1995); (Alkan 1999); and (Arazsu's 2005) studies on the school administrators' time

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

management perceptions focus on the elements that take too much of their time; namely, personnel, education-training, and student enrollment services, including diploma, ceremonies, meetings, office work, maintenance, and repair services. (Akbaba Altun's 2011) study points out that, nearly one half of the administrators experience problems in relation to time management, and they complain about the shortage of time, and its pressure, and their obligation to be at school out of working hours. Çelikten's (2004) research asserts that, primary school administrators spend most of their time on general management, planning, and touring; and the activities they spend the least time on are senior management, self-training, and school environment. (Kıral 2007) states that the administrators' time consuming factors, in relation to function, structure, and process dimensions are diploma, certificate, report, certificate of education, matriculation, course programmes, daily tasks, certificates at the beginning of the terms, supervision, and turn of duty. (Özdayı Uzunçarşılı, & Uzunçarşılı's 1999) studies on the administrators, and Kocabaş & Erdem's 2003) studies on the administrator candidates all point out that; administrators and candidates assert that they spend most time on "students' problems, bureaucratic details, filing, paper work, plans, and facilities, dealing with the details, phone calls, correspondence, and meetings." (Karagöz, Kınır, Mesci, and Akbaş's 2010) study on the academic and administrative

university staff lists some of the elements which might lead to ineffective time management as follows; "lack of personal organization, insufficient authority transfer, planlessness, and overreaching." However, there have been differences according to age, gender, period of work, and income level variables. Nonetheless, Latif, Fidan and Uçkan's study notes that "doing the remaining work, bureaucratic details, computer and communication disorder are some of the factors that make the administrators lose time. As is seen in these studies, the factors that the administrators spend time are in correlation with the "insufficient time and planning time" sub dimensions in this study. (Kergaard 1991), also finds out similar results in his study on the administrators. It is asserted that the administrators spend most time on visitors, phone calls, organization, and disciplinary services. (Fidan 2011) expresses that the administrative staff, working at private and public sectors, have weak and insufficient time management skills which should be improved. If education level and seniority are high, the awareness of time management increases too. When compared to this result, the findings of this study present a number of significant parallels.

As for the differentiation between the sub dimensions of time management, and independent variables, there have been differences between female and male groups in terms of gender. This difference shows that female administrators experience more

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

problems in time management, related to “planning time, insufficient time, and personal relations.” It might be described as a disadvantage; for women are generally under stress in business life, compared to male staff in terms of time management.

In the studies, concerning the number of the staff, it has generally been found out that if the number of the staff is more, the problems, encountered in time management process, are fewer. In the institutions, which consist of a great number of the staff, the job distribution is too much, and the work load is very little, as a consequence, very few problems, related to time management, are detected.

Further to this, in comparison with the administrators’ work experience, and work seniority, it has been observed that if the level of seniority increases, the number of the problems decreases. By the same token, the school administrators, who have received administrative training courses, experience fewer problems than the school administrators that have not received any administrative training. In addition, (Terzi 2007) states in his research that the administrators that have received administrative training spend more time on student affairs, school management, and school improvement services than the administrators who have not received any administrative training.

It is apparent that “efficient time management is an element which can affect your efficiency,

effectiveness and productivity ... Condition the pressure that goes with any job. Create greater positive visibility” (Forsyth 2010, p. 3). If the administrators’ interrupted time, experienced due to daily tasks, is not the longest time span then most of the problems will be overcome (Güçlü 2001).

It is noteworthy that the concept of time management should be developed to help the administrators to minimize the elements that make them lose time. If some precautions such as planning the tasks in detail, transferring the authority, and the durability of work pace are taken; and some training services are held to avoid time traps, the administrators will not be slaves to time. In this respect, organizing seminars for the school staff might decrease the level of encountering problems, and improve their skills to manage time effectively. In this research, it has been observed that the administrators are not able to spare time for themselves and others. However, if other bureaucratic and detailed tasks are carried out schemingly, the administrators will save time for themselves and others. The studies, which will be conducted in the future to investigate the reasons that affect time negatively, and the suggested solutions will be effectual to provide the staff with an ability to manage time effectively, efficiently, and consciously.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

REFERENCES

AÇIKALIN, A., (1995). *Toplumsal ve Kurumsal Yönleri ile Okul Yöneticiliği.* (2.Baskı). Pegem A Yayıncılık, Ankara

AKATAY, A., (2003). Örgütlerde zaman yönetimi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* ss. 281-300From http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Ayten%20AKATAY/281-300.pdf], Retrieved on October 25, 2012)

AKBABA, A.S., (2011). Başarılı ilköğretim okulu müdürlerinin zaman yönetimi stratejileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi. Educational Administration- Theory and Practice.* (17) 4, 491-507

ALKIM, A., (1999). *İlköğretim okulu müdürlerinin görev tanımı kapsamında yer alan görevlere ayırdıkları zamanın belirlenmesi.* (Unpublished MA Thesis). Ankara: Ankara Üniversitesi

AKSOY, K.N., (1993). *Ankara ili genel lise müdürlerinin çalışma zamanlarını kullanma biçimleri.* (Unpublished MA Thesis). Hacettepe Üniversitesi, Ankara

ARAZSU, O., (2005). *İstanbul kağıthane ilçesinde çalışan ilköğretim okulu müdürlerinin görev tanımı kapsamında yer alan görevlere ayırdık-*

ları zamanın belirlenmesi.(Unpublished MA Thesis). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

BAŞARAN, İ.E., (2008). *Örgütsel Davranış. İnsanın Üretim Gücü.* Ekinoks, Ankara

BECKERMAN, L., (2005). Building blocks for the new principal. *Principal Leadership,* 5(5), 43-46

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., (2008). *Veri Analizi El Kitabı.* Pegem A Yayıncılık, Ankara

ÇELİKTEKİN, M., (2004). Bir okul müdürünün günlüğü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.*14(1), 123-135

DRUCKER, P.F., (1994). *Etkin Yöneticilik.* Çev. Ahmet Özden, Nuray Tunalı. Eti Yayınevi, İstanbul

DURŞUN, Ç., (2000). *Zaman: modern ve post-modern.* 84 BAHAR 2000. pp.189-213

FİDAN, Y., (2011). Özel sektör ve kamu yöneticilerinin zaman yönetimi davranışlarının karşılaştırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 4(6),47-74

FORSYTH, P., (2010). *Successful time management,* (Revised 2nd ed). India: Replika Press. From <http://books.google.com.tr/books?id=k38DPjrS8hkC&printsec=frontcover&dq=business+and+time+management&hl=tr#v=onepage&q=business%20and%20>

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

- [time%20management&f=false](#)], (Retrieved on November 17,2012)
- GÜÇLÜ, N., (2001).** Zaman yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Sayı: 25, 87-100
- GÜNEY, S., (2006).** *Davranış bilimleri*. Nobel Yayınevi, Ankara
- KARAGÖZ, Y., KINGİR, S., MESCİ, M., ve AKBAŞ, Z., (2010).** Zamanın etkin kullanımını sağlayan faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 23, 95-107
- KARCI, N., (2005).** *İşgören ihtiyacının karşılanmasında dış kaynak kullanımı*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (MA Thesis)
- KAYKANACI, M., (2000).** *İlköğretim okul müdürlerinin yönetim işlerine verdikleri önem ve harcadıkları zaman*, (Unpublished doctoral dissertation). Gazi Üniversitesi, Ankara
- KENNEDY, D., (2004).** *Time management for entrepreneurs*, Canada: Eliot House Productions. From <http://books.google.com.tr/books?id=x8Bs7bkHzY4C&printsec=frontcover&dq=business+and+time+management&hl=tr#v=onepage&q=business%20and%20time%20management&f=false>], (Retrieved on November 17, 2012)
- KERGAARD, D., (1991).** Time management. handling it all. *NASSP Bulletin*,75(533).30-32
- KIRAL, E., (2007).** *İlköğretim yöneticilerinin tanımlanmış görevleri için zaman kullanma biçimleri*.(Amasya ili örneği, (Unpublished MA Thesis). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale
- KOCABAŞ, İ., ERDEM, R., (2003).** Yönetici adayı öğretmenlerin kişisel zaman yönetimi davranışları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.13(2).203-210
- KORKMAZ, M., YAHYAOĞLU, G., ve ÇALIŞKAN, D., (2012).** Aile hekimlerinin zaman yönetimi ve iş performansının uygulamalı olarak incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 29 ss.1-18
- LAKEIN, A., (1997).** *Zaman Hayattır*. (Çev. S.Tezcan). Rota Yayın Dağıtım, İstanbul
- LATİF, H., FİDAN, F., & UÇKAN, G., (2004).** Örgütlerde zaman kaybettiren faktörler. *Yönetim Dergisi*. Ekim 2004.(15)49, 41-53
- MAITLAND, I., (1997).** *Yönetim Dizisi: Zamanınızı Yönetin*. (Çev. B. Aksu, O. Cankoçak). İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri, Ankara
- ÖKTEM, M.K., (1993).** Zaman yönetimi: örgütsel etkililiği arttırmada zaman faktöründen yararlanılması. *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, Mart. pp. 217-237

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21-I29 ID:237 K:02

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ÖZDAYI, N., ve diğ., (1999). Eğitim yöneticilerinin yönetsel zamanlarını kullanmalarının yönetsel açıdan değerlendirilmesi. 4. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri 3. Anadolu Üniversitesi Yayın No.1076.Eskişehir. ss. 60-80

ÖZDİL, K., KORKMAZ, M., BAYKARA, S., K, (2012). Eğitim ve araştırma hastanelerinde uzman doktorların zaman yönetimi, *Akademik Bakış Dergisi*. Sayı: 28 ss.1-16

ROY, A., DOBSON, M.S., (2009). *Real-World time management*. 2nd ed. New York: AMACOM From <http://books.google.com.tr/books?id=gE9513Se8GcC&printsec=frontcover&dq=business+and+time+management&hl=tr#v=onepage&q=business%20and%20time%20management&f=false>], (Retrieved on November 17, 2012)

TENGİLİMLİOĞLU, D., ve diğ., (2008). *İşletme Yönetimi*. Seçkin Yayınevi, Ankara

TÜRKMEN, İ., (1996). *Yönetsel Zaman ve Yetki Devri Açısından Yönetimde Verimlilik*. (2. Baskı). Ankara:Milli Prodüktivite Merkezi (MPM) Yayınları.No.519

TERZİ, A., (2007). *İlköğretim okulu müdürlerinin yöneticilik görevlerine ayırdıkları zaman ile etkili zaman kullanımını engelleyen etkenler arasındaki ilişki*. (Unpublished MA Thesis). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

TERZİOĞLU, A., (2003). Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme anlayış ve alışkanlıkları. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt.5 Sayı:2

YILMAZ, A., ASLAN, S., (2002). Örgütsel zaman yönetimi. *Çukurova Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. Cilt, 3, Sayı, 1. ss. 25-46

GELİR DAĞILIMI VE EĞİTİM HARCAMALARI¹

INCOME DISTRIBUTION AND EDUCATION EXPENDITURES

*Nurhayat ÇELEBİ¹, Berrak GÖKMEN²*¹ *Karabük Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi. Eğitim Bilimleri*² *Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi*

Öz: Gelir dağılımı ve eğitim harcamaları arasında çift yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Toplumdaki gelir dağılımı eşitsizliği, eğitime olan talep düzeyini etkilemekte ve düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının eğitim imkânlarından daha az yararlanması söz konusu olmaktadır. Eğitimin maliyetinin aile için yüksek olması ve gelir eşitsizliği eğitime katılımı engellemekte ve bu sebeple gelir dağılımı daha bozuk hale gelmektedir. Daha bozuk bir gelir dağılımı ise eğitim eşitsizliklerini artırmaktadır. Diğer yandan eğitime katılımın artması düşük gelir düzeyine sahip olan kişilerin gelirlerini artırarak kazanç eşitsizliklerini azaltabilir ki, bu da gelir dağılımını düzeltici bir etki yapabilir. Bu çalışmada birinci yöndeki etki, diğer bir deyişle gelir dağılımı bozukluğunun eğitime katılımı ne yönde etkilediği, üzerinde durulacaktır. Bu sebeple, Türkiye'nin ve diğer OECD ülkelerinin eğitim harcamaları ve gelir dağılımı karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim harcamaları, Gelir dağılımı, Türkiye, OECD

Abstract: There exists a mutual relationship between income distribution and education expenditure. The inequality in income distribution of a society affects the demand on education and the children of families with low income levels take less advantage of education. The cost of education and income inequality hinder the access to education, so the income inequality worsens. The worsening in income equality triggers the worsening in education inequality. On the other hand, a decrease in education inequality increases the incomes of people with low income, hence this may have a positive impact on income distribution. In this study, the first impact, namely how the income distribution disorder affects the participation in education, shall be focused on. So education expenditures and income distributions of Turkey and OECD countries shall be compared and analyzed.

Key Words: Education expenditure, Income distribution, Turkey, OECD

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410936

- (1) *Sorumlu Yazar: Nurhayat ÇELEBİ, Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Karabük / Türkiye nurcelebi@karabuk.edu.tr Geliş Tarihi / Received: 16.01.2015 Düzeltme Tarihi / Revised: 14.02.2015 Kabul Tarihi / Accepted: 26.04.2015 Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Eğitim, insan üzerine yapılan bir yatırım olduğundan diğer yatırımlardan farklıdır (Bulutoğlu, 1998: 304). Eğitim sayesinde insanların üretkenliği artarken hem bireysel fayda hem de toplumsal fayda sağlanır. Kamu harcamaları tasnifinde eğitim ve sağlık harcamaları cari harcamalar sınıfında yer almasına rağmen işgücü kalitesini artırarak üretim kapasitesini olumlu etkilemesinden dolayı farklı biçimde ele alınmalıdır (Pınar, 2006: 194). Eğitim yaydığı dışsallıklar dolayısıyla önemli ölçüde kamusal finansmanı gerektiren bir alandır.

Eğitimin finansmanında kamunun gerekliliği, eğitimin kamusal yada yarı kamusal mal olması ile de ilişkilidir. Eğitim tam kamusal mal olarak değerlendirildiği durumda finansmanı sadece devlet tarafından sağlanmakta, yarı kamusal mal olarak değerlendirildiği durumda ise özel finansmana da açık hale gelmektedir. Ancak özel finansmana açık hale gelmesi eğitimin bir rekabet piyasası haline dönüşümünü kolaylaştırmakta, bu durumda devletin rolü sadece piyasanın dengesinin korunmasını sağlama şeklinde destekleyici nitelikte olmaktadır. Oysa ki, önemli ölçüde dışsallıkların söz konusu olduğu bir alanın piyasanın insafına bırakılmaması gerekir.

Eğitim alınıp satılabilir bir meta haline dönüştüğünde önemli ölçüde eşitsizliklere sebep olmaktadır. Kaldı ki, ekonomide gelir dağılımındaki eşitsizlik ve bu eşitsizliğin vergi adaletsizliğiyle önemli ölçüde

perçinlendiği ülkemiz ekonomisi gibi gelişmekte olan ekonomilerde eğitimdeki eşitsizlik önemli ölçüde sınıfsal bir sorun yaratmaktadır. Diğer bir deyişle, sınıflar arası geçişlilik engellenmekte, örneğin bir işçi yada asgari ücretli çocuğu maddi imkansızlıkların elvermemesi sebebiyle, mezuniyet sonrası yine asgari ücretle hemen işe başlamayı öngören, ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik eğitime yönelmekte, böylelikle babadan oğula değişmeyen bir sınıfsal döngü içine girmektedir. Ayrıca yarı kamusal mal olan, ancak neo-liberal akımlar neticesinde neredeyse özel mal haline gelmiş olan yüksek öğretim imkanından ise çoğunlukla mahrum kalmaktadır.

Gelir dağılımından yüksek pay alan kesim çocuklarını özel okullarda okuttukları için ve son yıllarda genel liselerin de tamamen kaldırılması ve bir çoğunun imam hatip, bir çoğunun da mesleki ve teknik liselere dönüştürülmesi sebebiyle, gelir dağılımından az pay alanlar önemli ölçüde mesleki eğitime zorlanmaktadır. Bu da eğitim eşitsizliğini körüklemektedir. Bu noktada eğitimin tam kamusal mal olarak nitelendirilip, eğitimin rekabetçi serbest piyasa düzeninin eline bırakılmaması, eşitliğin önemli ölçüde korunması gerekmektedir.

2. GELİR DAĞILIMI

Gelirin bireyler ya da fonksiyonlar arasında nasıl dağıldığını incelemekte kullanılan ölçüler içinde en yaygın kullanılanı ve dolayısıyla en çok bili-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

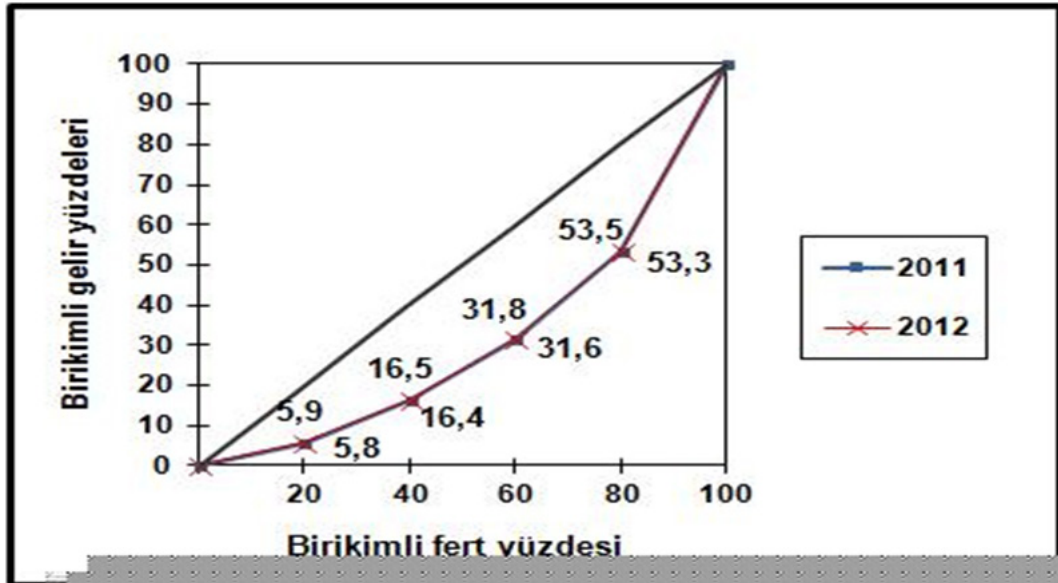
(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

neni Gini katsayısıdır. Gini katsayısı, bir ülkede milli gelirin dağılımının adaletli olup olmadığını ölçmeye yaramaktadır. Dolaylı vergilerin ağırlıkta olduğu bir ekonomide gelir dağılımında eşitlik sağlamak da zorlaşmaktadır. Gini katsayısı 0 ile 1 arasında değişen bir katsayıdır. 1'e yaklaştıkça gelir dağılımı bozulmakta, 0'a yaklaştıkça gelir

dağılımı düzelmektedir. Örneğin herkesin aynı gelire sahip olduğu bir toplumun Gini katsayısı 0 olurken, tüm gelirin bir kişide toplandığı toplumun Gini katsayısı 1 çıkmaktadır. 2007'de 0.406 olan Gini katsayısı 2012 itibarıyla 0.402 olmuştur. Dolayısıyla, bozuk gelir dağılımında kayda değer bir düzelme sağlanamamıştır.

Grafik 1. Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Gelirlerin Lorenz Eğrisi, 2011-2012

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13594> internet erişim adresinden elde edilmiştir.

UNDP'in İnsani Gelişmişlik Raporu'nda yer alan gelişmiş ülkeler kategorisinde ortalama Gini katsayısı 0,35'dir. Bu oran eski sosyalist ekonomilerde

ve kuzey ülkelerinde (İsveç, Norveç, Danimarka, Finlandiya) 0,30'un altında bulunmaktadır (UNDP, 2012). OECD ortalaması ise 0.31'dir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 1. Eşdeğer Hane halkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı %20'lik Gruplar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
İlk %20	5,8	5,8	5,6	5,8	5,8	5,9
İkinci %20	10,6	10,4	10,3	10,6	10,6	10,6
Üçüncü %20	15,2	15,2	15,1	15,3	15,2	15,3
Dördüncü %20	21,5	21,9	21,5	21,9	21,7	21,7
Son %20	46,9	46,7	47,6	46,4	46,7	46,6
Gini Katsayısı	0,406	0,405	0,415	0,402	0,404	0,402
Son %20/İlk %20	8,1	8,1	8,5	7,9	8,0	8,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan gelir dağılımı istatistiklerinden düzenlenmiştir.

TÜİK, 2012 yılına ilişkin Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması ile yüzde 20'lik nüfus dilimlerine göre zenginlerle yoksullar arasındaki gelir farkını, 8 kat olarak açıklamıştır. Ancak, en varlıklı ve en yoksul yüzde 10'luk nüfus dilimleri esas alındığında bu farkın 14.2 kat olduğu Tablo 2'de görülmektedir. TÜİK'in yaptığı ankette, ücretli, maaşlı çalışanların bordrolarında yazan gelir beyan edilirken, özellikle sermaye sahibi, varlıklı yurttaşların gelirlerini daha düşük beyan etmeleri nedeniyle bölüşülen tam olarak ortaya çıkmamaktadır. Bu nedenle, gelir dağılımındaki uçurum, kağıt üzerinde, gerçekte olduğundan da küçük görünmektedir. Kaldı ki, 2012 yılında GSYH cari fiyatlarla 1.4 trilyon TL olurken, 11 bin 859 TL olarak baz alınan eşdeğer hane halkı kullanılabilir geliri 73 milyon 604 bin kişi olan

nüfusla çarpılınca 873 milyar TL'lik bir büyüklük ortaya çıkmaktadır. Milli gelirin bir kısmının "kullanılabilir gelir" olmadığı, yani hanelere girmediği için yüzde 85'i baz alınsa bile 300 milyar TL'nin üzerinde bir gelirin beyan edildiği ortaya çıkmaktadır. Beyan usulü olan bölüm çoğunlukla üst-orta sınıfa ait olduğu için, gelir dağılımındaki uçurumun TÜİK'in açıkladığından çok daha derin olması muhtemeldir.

Türkiye'de en düşük gelire sahip yaklaşık 14,8 milyon kişi, toplam gelirin yalnızca %5,9'unu alırken, en yüksek gelirli 14,8 milyon kişi ise toplam gelirin %46,6'sını almaktadır. En düşük gelirli grup ile en yüksek gelirli grup arasında yaklaşık 8 kat fark bulunmaktadır. En yüksek gelirli grupla en düşük gelirli grup arasındaki

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

fark Danimarka'da 2,8, Çek Cumhuriyeti'nde 2,9, Norveç'te 3, İsveç, Finlandiya ve Avusturya'da 3,2, Belçika'da 3,3, İsviçre'de 3,7 olarak belirlenmiştir.

Yoksulluk oranları bakımından da Türkiye OECD ülkeleri içinde en yüksek oranlardan birine sahiptir. Buna göre Danimarka'da nüfusun yalnızca %6,1'i, Norveç'te %7,8'i, İsveç'te %8,4'ü, Çek

Cumhuriyeti'nde %5,5'i, Almanya'da %8,9'u yoksulluk sınırının altında kalırken bu rakam Türkiye'de %16,1, Şili'de %18,4, İsrail'de %19,9 ve Meksika'da da %21 olarak tespit edilmiştir. Türkiye, OECD içinde yoksulluğun en yüksek olduğu beşinci ülke konumundadır. Yoksulluk oranının yüksekliği, gelir dağılımındaki adaletsizlikle birleştiğinde zengin kesimle yoksul kesim arasındaki açıklık büyümektedir.

Tablo 2. Eşdeğer Hane halkı Kullanılabilir Gelire Göre Sıralı %10'lık Gruplar

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1. %10	2,3	2,3	2,2	1,8	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2
2. %10	3,7	3,8	3,9	3,2	3,6	3,6	3,5	3,6	3,6	3,7
3. %10	4,7	4,9	5,0	4,4	4,7	4,6	4,6	4,7	4,8	4,8
4. %10	5,6	5,8	6,1	5,5	5,9	5,7	5,7	5,9	5,8	5,8
5. %10	6,6	7,0	7,3	6,7	7,0	6,9	6,9	7,0	6,9	7,0
6. %10	7,8	8,3	8,6	8,1	8,3	8,3	8,2	8,3	8,2	8,3
7. %10	9,4	9,9	10,2	9,8	9,7	9,9	9,7	9,8	9,8	9,8
8. %10	11,5	12,0	12,4	12,1	11,8	12,1	11,8	12,1	11,9	11,8
9. %10	15,1	15,3	15,8	16,0	15,2	15,8	15,4	15,5	15,5	15,5
10. %10	33,2	30,9	28,7	32,5	31,6	30,9	32,2	30,9	31,3	31,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan gelir dağılımı istatistiklerinden düzenlenmiştir.

Üst gelir grubundakilerin gerçek beyanda bulunmaması nedeniyle maaş-ücret gelirleri yüzde 46,5'lik oranla toplam gelir içerisinde en fazla paya sahip gözükmemektedir. Bunu yüzde 20,4'le müt-

şebbis gelirleri ve yüzde 20 ile sosyal transferler izlemektedir. Sosyal transferlerin yüzde 92'sini emekli ve dul-yetim aylıkları oluşturmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Müteşebbis gelirlerinin ise yüzde 66.7'si tarımdışı gelir niteliğindedir (TÜİK, 2013).

TÜİK araştırmasına göre nüfusun yüzde 61,8'i "beklenmedik harcamalarını" ve yüzde 78,8'i "yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileme" ihtiyacını ekonomik nedenlerle karşılayamayacak durumdadır. İki günde bir et, tavuk ya da balık içeren yemek masrafını karşılayamayanların oranı yüzde 43.9'a ulaşmakta ve hane halklarının yüzde

35.1'i kendisine yeni giysiler alamamaktadır. TÜİK'in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması da Türkiye'de nüfusun yüzde 61,8'inin ev borcu dışında başka borçları da bulunduğunu ve bunların yüzde 26,2'sinin bu borç taksitlerini ödemede çok büyük sorunlar yaşadığını, yüzde 41,6'sının çatısı akan, su sızdıran ve çerçeveleri çürümüş evlerde oturduğunu, yüzde 80,3'ünün ise ev eşyası dahi alamadığını ortaya koymaktadır (TÜİK, 2013).

Tablo 3. Gelire Dayalı Görelî Yoksulluk Sınırlarına Göre Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı ve Yoksulluk Açığı

Yoksulluk Riski	Yoksulluk Sınırı (TL)		Yoksul Sayısı (Bin kişi)		Yoksulluk Oranı (%)		Yoksulluk Açığı	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
40%	3.255	3.611	7.288	7.344	10,1	10,0	25,4	23,7
50%	4.069	4.515	11.670	11.998	16,1	16,3	26,3	26,9
60%	4.883	5.418	16.569	16.741	22,9	2,7	29,2	29,2
70%	5.697	6.320	21.730	22.252	30,0	30,2	31,0	31,2

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan gelir dağılımı istatistiklerinden düzenlenmiştir.

TÜİK'in yıllık 9 bin 30 TL olarak esas alınan eşdeğer hane halkı kullanılabilir medyan gelirin yüzde 50'si (aylık 376 TL) baz alınarak yapılan hesaplamaya göre nüfusun yüzde 16.3'ünü oluşturan yaklaşık 12 milyon kişi yoksulluk sınırının altında bulunmaktadır. Medyan gelirin yüzde

70'i (aylık 527 TL) baz alındığında ise yoksul sayısı 22 milyonu aşmakta, oranı yüzde 30'a ulaşmaktadır (TÜİK, 2013).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 4. Gini Katsayısının Bölgelere Göre Dağılımı

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Türkiye	0,406	0,405	0,415	0,402	0,404	0,402
TR1 İstanbul	0,346	0,362	0,363	0,373	0,371	0,384
TR2 Batı Marmara	0,321	0,331	0,361	0,360	0,365	0,356
TR3 Ege	0,376	0,387	0,381	0,387	0,397	0,382
TR4 Doğu Marmara	0,393	0,335	0,368	0,341	0,326	0,344
TR5 Batı Anadolu	0,379	0,402	0,408	0,367	0,374	0,369
TR6 Akdeniz	0,418	0,387	0,403	0,397	0,404	0,407
TR7 Orta Anadolu	0,328	0,399	0,395	0,362	0,366	0,360
TR8 Batı Karadeniz	0,360	0,366	0,382	0,348	0,335	0,338
TR9 Doğu Karadeniz	0,346	0,365	0,359	0,327	0,327	0,309
TRA Kuzeydoğu Anadolu	0,405	0,436	0,407	0,404	0,390	0,393
TRB Ortadoğu Anadolu	0,397	0,405	0,415	0,417	0,427	0,386
TRC Güneydoğu Anadolu	0,366	0,395	0,411	0,404	0,396	0,375

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan gelir dağılımı istatistiklerinden düzenlenmiştir.

Bölgesel bazda bakıldığında bu dönemde Gini katsayısının Doğu Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz, Doğu Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu'da küçük çapta düşüşler gösterdiği, yani gelir dağılımında mikro düzeyde iyileşmeler olduğu; buna

karşılık İstanbul, Ege, Orta Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da bu değerlerin büyüdüğü, yani gelir dağılımının daha da bozulduğu belirlenmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 5. Anayasalarında Ödeme Gücü İlkesine Doğrudan Yer Veren Ülkelerin Vergi ve Transfer Sistemlerinin Gelir Dağılımına Etkileri

	Kayıt Dışı	Vergi ve Transfer Öncesi	Vergi ve Transfer Sonrası
	Ekonomi Oranı	(Piyasa Dağılımı)	(Yeniden Dağılım)
Macaristan	23,1	0.466	0.272
Danimarka	16,2	0.416	0.248
Fransa	14,6	0.483	0.293
İtalya	26,7	0.534	0.337
Polonya	23,8	0.470	0.305
Portekiz	22,2	0.521	0.353
İspanya	23,5	0.461	0.317
Yunanistan	25,1	0.436	0.307
İsviçre	8,0	0.409	0.303
Türkiye	29,0	0.470	0.409

Kaynak: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=2606>' dan aktaran GÖK ve diğerleri, 2013: 285.

Vergi ve transfer öncesi gelir dağılımına bakıldığında, Türkiye için 0,470 olan Gini katsayısının vergi ve transfer sonrası yeniden dağılım sonucunda 0,409 olarak diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında çok da değişmediği açıktır. Bu da ülkemizde uygulanan vergi ve sosyal transferlerin adaleti sağlamaktan uzak olduğunu net olarak ortaya koymaktadır. Türkiye’de kayıt dışı ekonominin toplam ekonomi içindeki payı da diğer ülkelere göre oldukça yüksektir.

Kayıt dışı ekonomi, devletten gizlenen, kayda geçirilmeyen yada geçirilemeyen ve bu sebeple denetlenemeyen faaliyetler olarak tanımlanmak-

tadır. Kayıt dışı ekonominin yarattığı en olumsuz sonuç, vergi gelirleri yoluyla sağlanması beklenen finansman kaynaklarının azalmasına yol açmasıdır. Bu durum kamu açıklarının artmasına neden olurken, gelir kaybına bağlı olarak ortaya çıkan dengesiz ve yüksek oranlı vergileme vergide adalet ve eşitlik ilkesini, vergisini düzenli ödeyen kayıtlı kesim lehine bozmaktadır (ÖNDER, M., 2012: 1).

Tablo 4’de kayıt dışı ekonomi oranı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında özellikle, kayıt dışı ekonomi oranı yüzde 26,7 ile Türkiye’ye en yakın olan İtalya ile karşılaştırıldığında İtalya’da vergi ve transfer

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

öncesi Gini katsayısı 0,534 iken vergi ve transfer sonrası bu oranın 0,337 düştüğü gözlenmektedir. Diğer bir deyişle, vergi ve transfer harcamalarından sonra gelir dağılımı önemli ölçüde düzelmiş; dolayısıyla Gini katsayısı azalmıştır. Kayıt dışı ekonomi oranı yine yüksek olan Polonya'nın vergi ve transfer öncesi Gini katsayısı Türkiye ile eşittir. Ancak orada bile vergi ve transfer sonrası Gini katsayısının 0,305'e gerilediği gözlenmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'de vergi ve transfer sisteminin gelir dağılımı bozukluğunu önleme konusunda ve yoksulluğu ortadan kaldırma konusunda etkili olamadığı ortadadır.

Yoksulluğun toplumların geleceğiyle ilgili en önemli etkisi, yoksulluğun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileridir. Çocuklar, yoksulluktan direkt olarak gıda kalitesinde düşme, konut, sağlık, eğitim ve ulaşım olanaklarının eksikliği şeklinde ve dolaylı yünden ise olumsuz koşullarla daha fazla baş edecek gücü kalmayarak ekonomik durumları bozulan, düşük ve yetersiz gelirli

ebeveynleri vasıtasıyla etkilenmektedirler (Fraser, M. ve Jenson, J., 2006).

Esasında gelir dağılımı bozukluğu, çocuk yoksulluğunun en önemli nedenidir. Türkiye'de gelirin en eşitsiz dağıtıldığı il, İstanbul'dur. En varlıklı kesimini oluşturan % 20'lik nüfus, gelirin % 64'ünü, en fakir % 20'lik kesim ise gelirin % 4'ünü almaktadır. İstanbul, Türkiye'de hanelere giren gelirden % 27.5 pay almaktadır. Oysa toplam hanelerin yaklaşık % 15'i bu kenttedir. En üstteki % 1'lik grup ile en alttaki % 1'lik grup arasında, aylık gelir açısından 322 kat fark mevcut olup aynı fark Türkiye genelinde 232 kattır (Sönmez, M., 2001).

Gelir dağılımdaki bozulma ve sonucunda artan yoksulluk, çocuk yoksulluğunu daha da artan oranlarda etkilemektedir. Çocuk yoksulluğu oranı, bir ülkedeki asgari geçim koşullarına uygun miktarda harcanabilir gelirin yüzde 50'sinden azına sahip ailelerde yaşayan çocukların toplam yüzdesini anlatmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

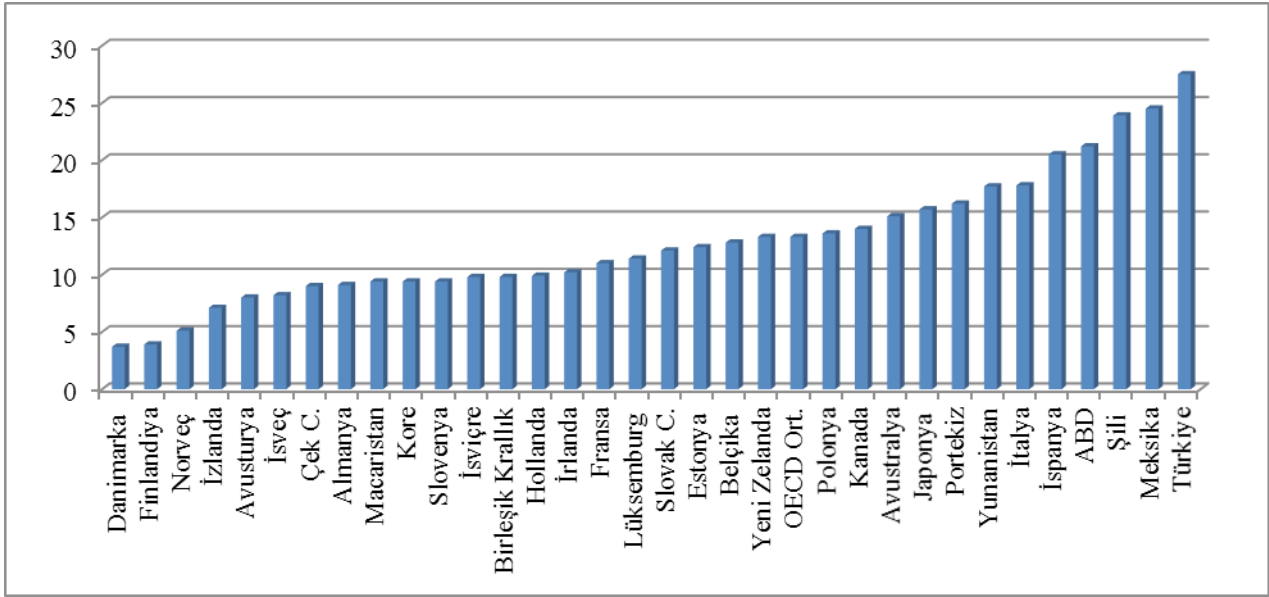
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Grafik 2. Çocuk Yoksulluğu

Kaynak: OECD Gelir Dağılımı Veritabanı'nın Ocak 2014 versiyonundan derlenmiştir (Macaristan, İrlanda, Yeni Zelanda, Japonya, İsviçre ve Türkiye için 2009 verileri, Şili için 2011 verisini göstermektedir.)

Çocuk yoksulluğu oranı Avusturya ve Kuzey ülkelerinde %9'un altındadır. OECD ortalamasına göre %13,3 çocuk yoksuldur. ABD, Şili, Meksika ve Türkiye'de bu oran %20'nin üzerindedir. Özellikle Türkiye'nin bu tabloda %27,5 ile en kötü durumda olması dikkat çekicidir. Üstelik

1990'lardan 2010 yılına olan artış yüzdelere bakıldığında Kanada, Macaristan, ABD, Meksika, İtalya, Birleşik Krallık'ta azalış söz konusuyken, yine en yüksek artış %7.9 ile Türkiye'de gerçekleşmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

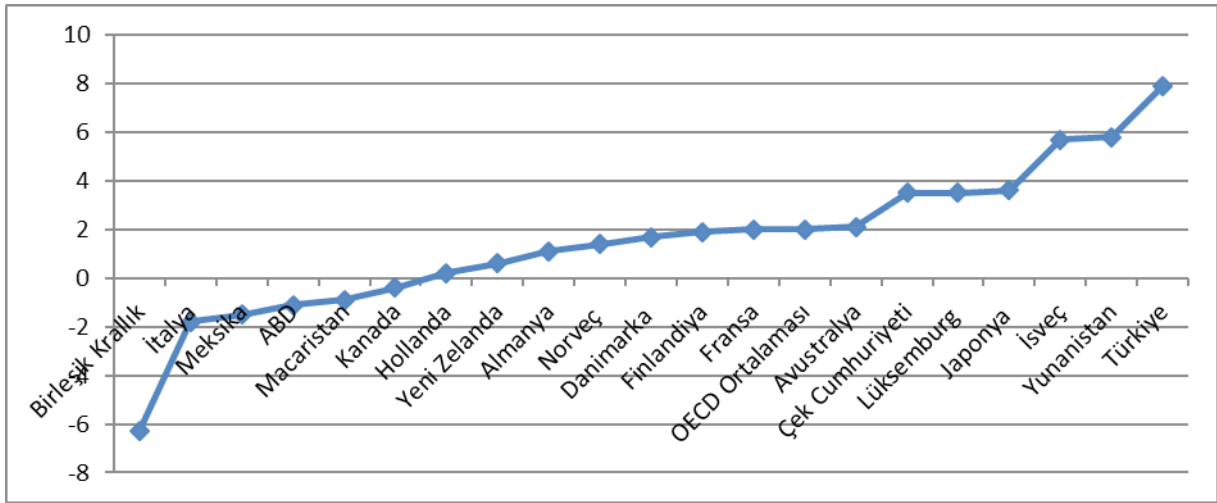
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Grafik 3. Çocuk Yoksulluğu 1990'lardan 2010 Yılına Değişim Oranları

Kaynak: OECD Gelir Dağılımı Veritabanı'nın Ocak 2014 versiyonundan derlenmiştir (Macaristan, İrlanda, Yeni Zelanda, Japonya, İsviçre ve Türkiye için 2009 verileri, Şili için 2011 verisini göstermektedir.)

TÜİK Çocuk İşgücü Araştırması sonuçlarına göre 16-17 yaş grubunda ekonomik faaliyetlerde çalışan çocuklar işteki duruma göre incelendiğinde ücretli ve yevmiyeli çalışan çocukların oranında azalma, ücretsiz aile işçisi olan çocukların oranında ise artış gözlenmiştir. Ücretli veya yevmiyeli çalışan çocukların oranı 2006 yılında %56,7 iken 2012 yılında %52,6'ya düşmüştür; ücretsiz aile işçisi olarak çalışan çocukların oranı ise 2006 yılında %40,7 iken 2012 yılında %46,4'e yükselmiştir. Çalışan çocukların %8,5'i okula devam etmemektedir. 15-17 yaş grubundaki çocukların %25,3'ü bir okula devam etmemektedir. Çocukların çalışma

nedenlerine gelince ilk sırada %41,4 ile hane halkı gelirine katkıda bulunmak, %28,7 ile hane halkı ekonomik faaliyetine katkıda bulunmak yer alırken, aile isteği ile çalışan çocukların oranı %6, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için çalışan çocukların oranı ise %6,8'dir (TÜİK, 2012: 65-72) .

Grafiklerdeki verilere ek olarak çocuk yoksulluğu ile ilgili en vahim tablo, Tablo 6'da görülmektedir. Zira, Türkiye 16 yaş altı yoksulluk riski altında bulunanların, toplam nüfusa oranı üzerinden incelendiğinde de diğer ülkeler arasında hem son sıradadır ve hem de diğer ülkelerle arasında uçurum vardır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 6. Yoksulluk Riski Altında Bulunan 16 Yaşından Küçüklerin Toplam Nüfusa Oranı

	2006		2006		2006
İzlanda	12,5	Fransa	18,8	İtalya	25,9
Hollanda	16,0	Malta	19,5	Slovakya	26,7
İsveç	16,3	Almanya	20,2	Yunanistan	29,3
Lüksemburg	16,5	Belçika	21,5	Macaristan	31,4
Danimarka	16,7	Estonya	22,0	Litvanya	35,9
Norveç	16,9	İrlanda	23,3	Polonya	39,5
Slovenya	17,1	Britanya	23,7	Letonya	42,2
Finlandiya	17,1	İspanya	24,0	Bulgaristan	61,3
Avusturya	17,8	Portekiz	25,0	Türkiye	72,4
Çek Cumh.	18,0	Kıbrıs	25,4		

Kaynak: EUROSTAT, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps01&lang=en

Türkiye’de göreceli yoksulluk riski altındaki 16 yaş altı nüfus oranı yüzde 72,4’tür. Diğer ülkeler ile aradaki farka bakıldığında, kendisinden bir önceki Bulgaristan ile aradaki farkın bile on bir puan olması önem arz etmektedir. Üstelik bu veri sadece 2006 yılı için bulunabilmektedir; daha sonraki yılların verileri arasında Türkiye yoktur. Veriler gelir dağılımı konusunda Türkiye’nin son derece olumsuz durumunu açık olarak ortaya koymaktadır. Üstelik konumuzla bağlantılı olarak, temel eğitim alması gereken özellikle 16 yaş altı çocukların durumu değerlendirildiğinde, bu çocukların eğitim hak ve imkanından yararlanmalarının mümkün olmadığı ortadadır. Dolayısıyla devletin eğitim hizmetlerini her şeyden önce ücretsiz, eşit ve adil olarak sağlaması gerektiği düşünülmektedir.

3. EĞİTİM HARCAMALARI

Eğitim harcamalarına gelir dağılımı dilimlerine göre bakıldığında en üst gelir grubuyla en alt gelir grubu arasında özellikle eğitim konusunda belirgin bir uçurum göze çarpmaktadır. Üstelik bu uçurum 2006 yılıyla karşılaştırıldığında katlanarak artmış görünmektedir. En üst gelir grubundaki yüzde 20’lik kesimin, 2012 itibarıyla Türkiye genelindeki toplam harcamalardaki payı eğitimde yüzde 66.8’e ulaşmıştır. En alt gelir grubundaki yüzde 20’nin ise toplam harcamalardaki payı eğitimde sadece yüzde 2.3 olarak kalmıştır. Buna göre toplam eğitim harcamalarının yaklaşık üçte ikisini en üst gelir grubunun yaptığı söylenebilir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 7. Toplam Tüketim Harcamalarında Gelir Gruplarının Payı (%)

	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012	2006	2012
TOPLAM	9,2	8,7	13,3	13,5	17,8	17,8	23,2	22,2	36,7	37,8
Gıda ve alkolsüz içecekler	13,5	12,9	16,8	16,9	19,3	19,9	22,9	22,6	27,6	27,7
Alkollü içecek ve sigara	12,6	10,3	16,1	16,6	19,5	21,3	23,3	23,3	28,5	28,5
Giyim ve ayakkabı	8,3	7	11,9	11,1	17,7	17,6	23,1	23,1	39	41,3
Konut ve kira	9,5	11,3	14,4	16	19,2	19,2	23,9	21,7	32,9	31,8
Ev eşyası	8	7,5	12,7	11,7	19,1	17,4	25,5	22,3	34,7	41,2
Sağlık	10,2	9	13,5	12,8	17,4	16,3	20,8	20,9	38,1	41
Ulaştırma	3,9	4,6	7,1	10,1	12,3	15,1	21,5	22,3	55,3	48
Haberleşme	7,8	6,7	12,6	12,6	18,1	18	23,1	24,7	38,4	38,1
Kültür, eğlence	6,3	4,2	10,8	8,7	15,7	15	24,2	21,8	43	50,4
Eğitim hizmetleri	2,1	2,3	9,5	5,6	12,9	9	21,6	16,3	53,9	66,8
Otel, lokanta, pastane	5,8	5,3	11,1	10,9	16,4	16,1	23,7	22,5	43	45,2
Çeşitli mal ve hizmetler	6,3	6,6	10,3	12,5	17,4	17	22,6	21,9	43,4	42,1

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan gelir dağılımı istatistiklerinden düzenlenmiştir.

Tüketim harcamalarının yüzde 5'lik gelir dilimlerine göre dağılımına bakıldığında ise en üst gelire sahip yüzde 5'lik kesim en alt yüzde 5'lik gelir grubunun 8.2 katı harcama yapmıştır. Yüzde 20'lik dilimlere göre 4.2 kat olarak belirlenen en zengin ve en yoksul dilimin harcamaları arasındaki fark yüzde 10'luk dilimlerle 5.9 kat, yüzde 5'lik dilimlere göre ise 8.2 kata kadar yükselmiş bulunmaktadır. En üst gelire sahip yüzde 5'lik kesim eğitim harcamalarının yüzde 38.1'ini, en yoksul yüzde 5'lik kesim ise eğitim harcamalarının ancak yüzde 0.1'ini yapabilmektedir. Buna

göre iki kesim arasındaki en büyük fark eğitim harcamalarında gözlenmiş olmaktadır.

Kamu finansmanı konusu olması gereken eğitim harcamalarının aşağıdaki tabloda büyük ölçüde hane halklarının üzerine yüklenmiş olması oldukça dikkat çekicidir. Bir önceki tabloda eğitim harcamalarının gelir dağılımının en alt gruplarında ne kadar az olduğu dikkate alındığında, gelirin adaletsiz dağıtımından dolayı fırsatlardan yararlanamayan alt gelir grubu, eğitim masraflarının hane halklarının üzerine yüklenmiş olması nedeniyle iki kez sıkıntı görmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 8. 2002 Mali Yılında Finansman Kaynaklarına Göre Özel Kaynaklardan, Yerel İdarelerden ve Uluslararası Kaynaklardan Hizmet Sunucuları İçin Kullanılan Miktar

Hizmet sunucuları	Belediyeler	İl özel idareleri	Özel kişi ve kuruluş.	Hane halkları	Uluslararası kaynaklar
Toplam	0,19	1,81	4,44	93,29	0,27
Okul Öncesi Eğitim	0,18	0,07	1,43	98,31	0,01
Resmi	0,53	0,19	2,71	96,54	0,02
Özel			0,75	99,25	
İlköğretim	0,35	4,91	4,21	89,96	0,56
Resmi	0,41	5,73	4,90	88,31	0,66
Özel	0,00	0,00	0,12	99,88	0,00
Genel Lise	0,09	0,10	1,67	98,14	0,01
Resmi	0,10	0,11	1,49	98,29	0,02
Özel	0,00		3,00	97,00	0,00
Mesleki Teknik Lise	0,16	0,24	8,99	90,59	0,02
Resmi	0,16	0,25	9,11	90,46	0,02
Özel			1,05	98,95	
Önlisans	0,01		0,97	99,01	
Resmi	0,01		0,74	99,25	
Özel			2,66	97,34	
Lisans	0,11	0,04	4,12	95,44	0,29
Resmi	0,15	0,05	1,86	97,59	0,36
Özel			13,50	86,48	0,02

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu www.tuik.gov.tr internet erişim adresinde bulunan eğitim istatistiklerinden düzenlenmiştir.

Eğitim harcamalarının finansman kaynaklarına kamu ve özel ayrımı olarak baktığımızda ve OECD ülkeleriyle karşılaştırdığımızda eğitimin

giderek özelleştirildiğine tanık olmaktadır. Aşağıdaki veriler son olarak 2002 yılında yayınlanmış olup, finansman sorunsalı açısından önemli bir

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

gösterge niteliği taşıyan bu verilerin bir daha yayınlanmamış olması düşündürücüdür.

Tablo 9. Eğitim Harcamalarının GSYİH'daki payının Türkiye ile OECD ülkeleri ve diğer ülkeler arasındaki karşılaştırması

OECD ülkeleri	Toplam	Kamu Harcamaları (Merkezi hükümet)	Özel harcamalar (Vakıf, şahıs, hane halkı, vb.)
Türkiye-2002 yılı	7,26	4,76	2,5
Amerika	7,0	4,8	2,2
İngiltere	5,2	4,5	0,7
Türkiye-2000 yılı	3,4	3,4	-
Norveç	5,9	5,8	0,1
Avustralya	6,0	4,6	1,4
Kanada	6,4	5,2	1,2
Almanya	5,3	4,3	1
Yunanistan	3,9	3,7	0,2
Kore	7,1	4,3	2,8
OECD ülkeleri-2000 yılı	5,9	4,6	1,3

Kaynak: Eğitime bir bakış 2003- OECD göstergeleri

Dikkati çeken en önemli bulgu, eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payı 2000 yılında söz konusu değilken, 2002 yılında bu oranın %2.5 oranında özel kesim tarafından karşılanmış olmasıdır. 2002 yılında kamu harcamalarının düzeyi Amerika ve İngiltere kadar iken, özel harcamalar kalemi Amerika ve İngiltere'nin üzerinde artış göstermiştir. Bu da göstermektedir ki, hükümet eğitimin finansmanı sorununu bütçeden eğitime daha fazla pay ayırmak yerine büyük ölçüde özel

harcamalar yoluyla çözmeye çalışacaktır. Aşağıdaki tablo, bu bulguyu doğrular niteliktedir. Zira, MEB Bütçesinin Merkezi Bütçeye göre rakamsal olarak artmış görünmesi son derece yanıltıcıdır. Milli gelire oranına bakıldığında ise daha stabil bir durum gözlenmektedir. Oysa ki, MEB Bütçesinden yatırıma ayrılan paya bakıldığında 1997 yılında %15,01 olan bu oranın 2012 yılına gelindiğinde %6,64'e düştüğü gözlenmektedir. Özellikle 2003 yılından itibaren keskin bir düşüş söz konusudur.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 10. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırımlara Ayrılan Pay

Yıllar	MEB Bütçesi	MEB Yatırım Bütçesi	MEB Bütçesinin Merkezi Bütçeye Oranı (%)	MEB Bütçesinin Milli Gelire Oranı (%)	MEB Bütçesinden yatırıma ayrılan pay(%)
1997	512.234.445	76.884.950	8,02	1,74	15,01
1998	1.243.108.000	373.262.000	8,41	1,77	30,03
1999	2.131.808.500	408.341.000	7,82	2,04	19,15
2000	3.350.330.000	666.782.000	7,15	2,01	19,90
2001	4.046.305.625	779.855.000	8,34	1,68	19,27
2002	7.460.991.000	1.281.690.000	7,61	2,13	17,18
2003	10.179.997.000	1.479.050.000	6,91	2,24	14,53
2004	12.854.642.000	1.244.150.000	8,53	2,30	9,68
2005	14.882.259.500	1.230.306.000	9,53	2,29	8,27
2006	16.568.145.500	1.411.498.000	9,47	2,18	7,49
2007	21.355.534.000	1.490.000.000	10,42	2,53	6,98
2008	22.915.565.000	1.296.704.000	10,30	2,41	5,66
2009	27.446.778.095	1.256.188.195	10,63	2,93	4,57
2010	28.237.412.000	1.785.327.000	9,84	2,56	6,32
2011	34.112.163.000	1.995.625.000	10,92	2,66	5,85
2012	39.169.379.190	2.600.000.000	11,16	2,75	6,64

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, 2011-2012 verilerinden derlenmiştir.

Öğrenci başına OECD ülkelerinde yapılan yıllık eğitim harcamalarına bakıldığında ise ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde en fazla Lüksemburg'da,

yükseköğretim ve tüm eğitim kademelerinde en fazla ABD'nin harcama yaptığı gözlenmektedir. Bu veri GSYİH'nın satın alma gücü paritesi kullanılarak hesaplanan değer dolar karşılığı olduğu için objektif bir karşılaştırma yapmak açısından güvenilir ve kayda değerdir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 11. 2004 Yılı Öğrenci Başına Yıllık Eğitim Harcamaları (GSYİH'nın satın alma gücü paritesi kullanılarak hesaplanan değerinin USD karşılığı)

	İlkoğretim	Ortaöğretim	Yükseköğretim(2)	Tüm Eğitim Kademelerinde
Avustralya	5,776	8,160	10,250	8,053
Avusturya	7,669	9,446	9,595	9,803
Belçika	6,636	7,751	7,920	8,019
Çek Cumhuriyeti	2,791	4,779	5,711	4,484
Danimarka	8,081	8,849	11,387	9,766
Finlandiya	5,581	7,441	7,697	7,798
Fransa	5,082	8,737	7,372	7,880
Almanya	4,948	7,576	7,724	7,802
Yunanistan	4,595	5,213	4,521	5,135
Macaristan (1)	3,841	3,692	5,607	4,326
İzlanda	8,434	7,721	-	8,264
İrlanda	5,422	7,110	7,445	6,713
İtalya (1)	7,390	7,843	4,812	7,723
Japonya	6,551	7,615	-	8,148
Kore	4,490	6,761	6,154	5,994
Lüksemburg (1)	13,458	17,876	-	-
Meksika	1,694	1,922	4,834	2,128
Hollanda	6,222	7,541	8,637	7,999
Yeni Zelanda	5,190	6,299	8,240	6,298
Norveç	8,533	11,109	10,449	10,721
Polonya(1)	3,130	2,889	3,893	3,323
Portekiz (1)	4,681	6,168	-	5,809
Slovak Cumhuriyeti	2,073	2,744	5,940	3,058
İspanya	4,965	6,701	6,853	6,599
İsveç	7,469	8,039	8,355	9,085

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

İsviçre (1)	8,570	12,176	12,515	11,883
Türkiye (1)	1,120	1,808	4,231	1,527
Birleşik Krallık	5,941	7,090	8,792	7,270
ABD	8,805	9,938	19,842	12,092
OECD ortalama	5,832	7,276	7,951	7,061
OECD toplam	5,331	7,163	11,443	7,572

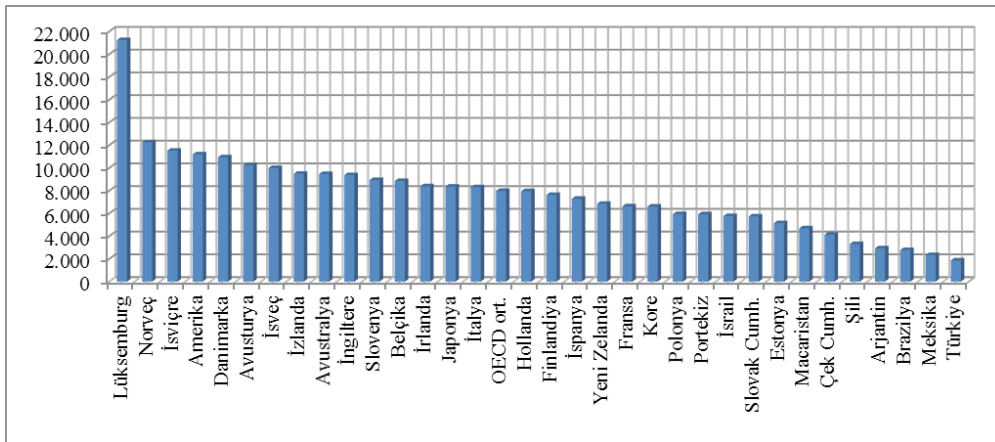
(1) Sadece kamu eğitim kurumları (2) Araştırma ve geliştirme faaliyetleri hariç

Kaynak: OECD (2007), Education at a Glance 2007 : OECD Indicators.

Tablo 11'e bakıldığında yıllık öğrenci başına eğitim harcamalarında tüm eğitim kademelerinde Türkiye son sıradaki ülkedir. Öğrenci başına 1,527 dolar harcama ile 7,061 dolar olan OECD ortala-

masının çok altındadır. Sıralamada sondan ikinci sırada yer alan Meksika'da bile 2,128 dolar olarak hesaplanan harcama rakamının yaklaşık 600 dolar gerisindedir. İlköğretim ve ortaöğretim kademelerine baktığımızda yine son sırada yer aldığını ve diğer ülkelerle arasında uçurum olduğu görülmektedir. Sadece yüksek öğretim harcamalarında 4,231 dolar ile öğrenci başına yıllık eğitim harcaması 3,893 dolar olan Polonya'nın biraz ilerisindedir.

Grafik 4. 2010 Yılı İlköğretim Düzeyinde Öğrenci Başına Yıllık Eğitim Harcamaları (GSYİH'nın satın alma gücü paritesi kullanılarak hesaplanan değerinin USD karşılığı)

Kaynak: OECD (2012), Education at a Glance 2012 : OECD Indicators

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Grafik 4’de görüldüğü üzere 2010 yılına gelindiğinde de satın alma gücü paritesine göre dolar bazında hesaplanan ilköğretim düzeyinde öğrenci başına yapılan yıllık eğitim harcamalarında ülkeler bazında herhangi bir farklılaşma söz konusu olmamıştır. Türkiye 1,860 dolar ile OECD ortalaması olan 7974 doların çok altındadır. Kendinden bir önceki ülke Meksika’nın 2,331 dolar olan eğitim harcamasının yine yaklaşık 500 dolar gerisinde kalmıştır. Türkiye’de öğrenci başına yapılan yıllık kamu harcamalarını gösteren bu rakamların maddi imkanlardan yoksun olan çocukların eğitime katılması konusunda sıkıntı yaratacağı açıktır. Bu noktada savunulan maddi imkanları sınırlı başarılı öğrenciler için çalıştırılan burs sistemidir. Ancak MEB’in verdiği burs rakamlarına bakıldığında durumun çok da iç açıcı olmadığı görülmekte ve 2011 yılında 234.377 olan burslu

öğrenci sayısının 2012 yılında 191.382’ye düştüğü gözlenmektedir. 2012 yılı için aylık burs ücreti yaklaşık olarak 120 TL olarak belirlenmiştir. Kaldı ki, burs verilirken kriterlerin ne derece objektif olduğu, bursların gerçekten ihtiyacı olanlara mı verildiği ayrıca sorgulanmaktadır.

Tablo 8’de MEB’in eğitim finansmanını merkezi bütçe, il özel idarelerinden ayrılan paylar ve hane halkı olarak gruplandığı görülmüştü. Hane halkı katkısı içerisinde ailelerin okullara yaptıkları bağışlar ile ulaşım, okul gereçleri, beslenme vb. harcamalar yer almaktadır. Tablo 12’de ise hane halkının ve özel idarelerin eğitim harcamaları 2010 deflatörü yardımıyla sorgulandığında hane halkının yaptığı katkıların 11 yılda %68 oranında azaldığı, buna karşılık özel idarelerin katkısının %135 oranında arttığı gözlenmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 12. DPT 2010 Yılı Deflatörü ile Hane halkı ve Özel İdarelerin Eğitime Katkısı

Yıl	Hane halkı		Özel İdareler	
	Tutar	2010 Deflatörü	Yıllık Tutar	2010 Deflatörü
1985	25.600	174.877.878	5.596	39.050.942
1986	37.615	188.075.000	10.587	52.935.000
1987	46.267	162.112.824	21.276	74.548.002
1988	82.388	156.363.636	34.224	64.953.501
1989	114.638	149.540.829	48.930	63.827.289
1990	187.178	163.889.326	65.711	57.535.242
1991	238.664	124.987.693	91.873	48.113.642
1992	404.492	131.580.625	162.360	52.815.458
1993	740.159	149.923.838	195.402	39.579.898
1994	1.885.332	164.053.183	481.582	41.905.118
1995	4.587.242	232.388.966	1.127.592	57.123.635
1996	9.486.177	269.046.527	2.868.142	81.346.115
1997	18.471.454	292.123.317	6.749.144	106.736.715
1998	50.986.181	466.682.907	16.435.656	150.437.620
1999	71.210.217	431.068.933	27.721.024	167.808.395
2000	84.682.400	356.864.602	47.064.128	198.335.443
2001	83.801.008	209.721.679	69.051.344	172.808.945
2002	96.020.373	177.119.589	114.261.319	210.766.916
2003	144.030.560	227.993.064	182.356.168	288.660.555
2004	104.837.117	146.575.297	677.741.292	947.566.421
2005	213.714.999	292.092.780	948.183.585	1.295.920.179
2006	234.689.755	281.325.303	1.187.132.414	1.423.029.254
2007	251.729.440	296.183.329	1.108.166.147	1.303.861.554
2008	218.259.319	218.259.319	971.061.840	971.061.840
2009	118.167.971	118.167.971	528.693.606	528.693.606
2010	115.647.348	115.647.348	467.359.930	467.359.930
2011	142.961.205	142.961.205	602.975.259	602.975.259

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2011-2012, Ankara, 2012.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Hane halkı katkısının azalmış olmasının en önemli sebebi, özellikle kayıt sırasında istenen “bağışlar” konusunda yaşanan gelişmeler, ilköğretim kademesinde kitapların ücretsiz dağıtılması ve ihtiyaç sahibi ailelere öğrenci başına devlet tarafından yapılan nakdi yardımlar şeklinde açıklanabilir. Buna karşın özel idarelerin katkısının %135 oranında artması sebebiyle bağışlarda meydana gelen azalmanın yarattığı finansman kaybı aşılması görülmektedir. Diğer taraftan özellikle 2004-2008 döneminde il özel idareleri harcamalarında kayda değer artışlar görülmektedir. Bu durum eğitimin yerel yönetimlere devredilme sürecinin 2004 yılından itibaren hızlanarak arttığını göstermektedir.

Yerelleşme, kamusal faaliyetlere ilişkin sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesidir. Yerelleşme konusunda olumlu görüşler olmasına rağmen özellikle Dünya Bankası'nın bizzat kendi önerileri doğrultusunda eğitim hizmetlerini yerelleştiren ülkelerin deneyimlerinden yola çıkarak bir dizi sakınca sıralaması dikkat çekicidir. Bu sakınca-

lardan bazıları aşağıda sıralanmaktadır (<http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/service.htm>):

- Yerelleşme, varlıklı ve yoksul bölgelerde yaşayan öğrenciler arasında var olan eşitsizliği daha da artırabilmektedir.
- Yerelleşme, varlıklı bölgelerdeki öğrencilere artan olanaklar sunarak daha iyi eğitim almalarını sağlarken, yoksul bölgelerdeki öğrencilerin durumunu daha da kötüleştirebilmektedir.
- Yerelleşme reformlarından kazançlı çıkanlar varlıklı okullar olmaktadır.

Eğitimin özelleşmesi konusunda son derece çarpıcı bir veri ise tüm eğitim kademelerinde eğitim kurumlarının ne kadarının özel kesim tarafından işletildiğidir. 2011 yılında özel okulların toplam ortaöğretim okulları içerisindeki oranı %8,6 iken, 2012 yılında bu oran %9,2'ye, 2013 yılında ise %9,9'a yükselmiştir. Asıl çarpıcı veri, toplam örgün eğitimdeki öğrenci nüfusun yaklaşık %10'u barındıran İstanbul iline aittir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 13. İstanbul İli Örgün Eğitim Verileri (2011-2012)

	Okul Sayısı		Derslik Sayısı		Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Okulöncesi Toplamı	736	961	6125	6553	5880	8248	109772	130799
Resmi Okulöncesi	79	98	2923	3236	3155	4564	85262	98074
Özel Okulöncesi	657	863	3202	3317	2725	3684	24510	32725
İlköğretim Toplamı	1666	3058	38744	41787	63303	72275	1739670	1800437
Resmi İlköğretim	1424	2527	33562	35549	54579	60287	1661447	1703510
Özel İlköğretim	242	531	5182	6238	8724	11988	78223	96927
Ortaöğretim Toplamı	883	1046	17017	18858	30580	37613	696241	705293
Resmi Ortaöğretim	583	673	13168	14571	24139	29462	641355	645873
Özel Ortaöğretim	300	373	3849	4287	6441	8151	54886	59420
Genel Ortaöğretim	596	626	10808	10550	18043	19287	18043	317940
Genel Ortaöğretim (Resmi)	310	295	7051	6613	11775	11867	11775	263561
Genel Ortaöğretim (Özel)	286	331	3757	3937	6268	7420	6268	54379
Mesleki ve Teknik Ort. Toplamı	287	420	6209	8308	12537	18326	12537	387353
Mesleki ve Teknik Ort.(Resmi)	273	378	6117	7958	12364	17595	12364	382312
Mesleki ve Teknik Ort.(Özel)	14	42	92	350	173	737	173	5041
ÖRGÜN EĞİTİM TOPLAMI	3285	5065	58166	64082	96646	113800	96646	2636529
Resmi Örgün Eğitim	-	3298	-	50604	-	90499	-	2447457
Özel Örgün Eğitim	-	1767	-	13478	-	23301	-	189072

Kaynak: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2011-2012 İstatistikleri'nden derlenmiştir.

Tablo 13'te görüldüğü üzere okulöncesi eğitim ağırlıklı olarak özel kesime ait gibi gözükmektedir. 2011 yılında okulöncesi eğitimin %89,27'si özel kesim tarafından gerçekleştirilirken, bu oran 2012'de %89,80'e yükselmiştir. İlköğretim okul-

larında 2011 yılında okul sayısının %14,53'ü özel kesime ait iken, bu oran 2012 yılında %17,36'ya yükselmiştir. Ortaöğretim okulları içerisinde ise özel okul oranı 2011 yılında %33,98 iken, 2012 yılında %35,66'ya yükselmiştir. Genel ortaöğretim okullarının ise 2011 yılında %47,99'u özel kesime aitken, bu oran 2012 yılında %52,88'e çıkmıştır. Mesleki teknik ortaöğretime bakıldığında

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ise 2011’de %4,88 olan özel kesim tarafından finanse edilen okulların oranını toplam mesleki eğitim okulları içerisinde 2012 yılında %10’a tırmandığı görülmektedir. Örgün eğitim bazında bütün kademelerde bakıldığında özel okul sayısının toplam okul sayısına oranı 2012 yılında %34,89 olmuştur. Derslik sayısı oranlandığında bu oran %21,03’dür. Öğretmenlerin %20,48’i özel sektörde çalışmakta, öğrencilerin ise %7,17’si özel okullarda eğitim görmektedir. Derslik başına

düşen öğrenci sayısı resmi eğitim kurumlarında 48 iken, özel okullarda 14’tür. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı resmi okullarda 27 olarak gözükürken, özel okullarda sadece 8’dir. İstanbul’daki toplam 3298 devlet okulunun 1681’i yer sıkıntısından dolayı ikili eğitim yapmak zorunda kalmaktadır. Bu tablodan çıkan sonuç, eğitimin giderek özel sektör ağırlıklı olarak finanse edilmeye başlanmış olmasıdır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 14. OECD Ülkelerinde Eğitime Yapılan Özel Harcamalar Ülkelerinde Eğitime Yapılan (GSYİH İçindeki Yüzde)

Özel eğitim harcaması (GSYİH yüzdesi olarak)	
Kore	2,9
ABD	2,4
Kanada	1,7
Japonya	1,7
Türkiye	1,6
Avustralya	1,6
Yeni Zelanda	1,3
Meksika	1,1
İzlanda	0,8
Hollanda	0,8
Birleşik Krallık	0,7
Almanya	0,7
Slovakya	0,6
Danimarka	0,6
Çek Cumhuriyeti	0,6
Polonya	0,5
Macaristan	0,5
İspanya	0,5
Portekiz	0,4
Fransa	0,4
Avusturya	0,4
İtalya	0,3
İrlanda	0,3
Belçika	0,2
İsveç	0,2
Finlandiya	0,1
OECD Ortalaması	0,8

Kaynak: Buradaki hesaplamalar EQR (2011)'in yazarları tarafından yapılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Değeri 1994 verilerine göre hesaplanan Türkiye dışındaki tüm ülkeler için yapılan hesaplamalar 2006 yılı verilerine dayanmaktadır. Gerçekten de Türkiye’deki eğitim harcamalarının büyük bir kısmı özel sektör tarafından yapılmaktadır. Chawla et al (2005)

1994 yılında yapılan hane halkı gelir ve tüketim harcamaları Anketi’nin (HGTHA) hesaplamalarının milli muhasebe yaklaşımıyla ele alınması temelinde, eğitim alanına ayrılan özel finansal kaynakların toplam finansal kaynaklara oranla yaklaşık yüzde 36’ini oluşturduğunu hesaplamıştır (Chawla et al, 2005’den aktaran EQR, 2011: 24). Ne yazık ki, Türkiye’de eğitim için özel finansmanın eğitimin toplam finansman içindeki payını daha güncel bir çalışmada belirlemek mümkün olmamıştır. Bu oranın 1994 yılından bu yana fazla değişmediğini varsayarsak, 2006 itibariyle Türkiye, tüm OECD ülkeleri içinde eğitime özel finansman sağlamada GSYİH bazında Kore, ABD, Kanada ve Japonya’nın ardından beşincidir (Tablo 14). Türkiye’deki aileler çocuklarının eğitimi için, ortalama bir OECD ailesine göre, gelirleriyle kıyaslandığında, iki kat daha fazla para harcamaktadırlar. Özel finansmana olan bağımlılık, Türkiye’de eşitlik önünde ciddi engeller oluşturmaktadır (ERG, 2009a; ERG, 2009b’den aktaran EQR, 2011: 25). Eğitim alanındaki özel harcamaların değişik gelir seviyelerine dağılımı yüksek derecede eşitsizlik göstermektedir. Çocuk başı eğitim harcamaları, gelir dağılımındaki en

alt birinci ve ikinci en alt beşte birlik kesimde benzer olup, üçüncü beşte birlik kesimde 2,81 kat daha fazla, ikinci en yüksek beşte birlik kesimde 4,21 kat daha yüksek ve en yüksek beşte birlik kesimde ise 13,63 kat daha fazladır (Duygan, ve Güner, 2006: 81).

Özellikle üniversite öncesi eğitim seviyeleri için kamu eğitim finansmanı doğrudan, okul başına tahsis edilen kaynaklar, (okul yaşı nüfusundaki büyüme gibi) talep faktörleri ya da (dezavantajlı gruplardan gelen öğrenciler için daha yüksek kişi başı maliyeti gibi) eşitlik-amaçlı faktörlere değil; sınıf, öğrenci ve öğretmen sayısı gibi az sayıdaki girdiye göre belirlenen, tamamen norm-temelli bir plana dayanmaktadır (WB, 2005b, 2006a). Sonuç olarak, öğrenci başına yapılan harcamalar bölgesel farklılıkları azaltmamakta, tam tersine büyümektedir. Türkiye’deki kamu kaynaklarının farklı eğitim seviyelerine tahsisinde büyük bir eşitsizlik olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesine göre öğrenci başına düşen masraflar arasındaki fark ortalama bir OECD ülkesine kıyasla hala çok yüksektir. Okul sisteminde farklı eğitim seviyelerinin finansmanındaki bu dengesizlik, doğrudan ülkedeki eğitimin kalitesi ve eşitsizlikteki farklılıkları yaratan bölgesel asimetrisi sürekli kılmaktadır (EQR, 2011: 27).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

4. GELİR DAĞILIMI VE EĞİTİM HARCAMALARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Toplumdaki gelir dağılımı eşitsizliği, eğitime olan talep düzeyini etkilemekte ve düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının eğitim imkânlarından daha az yararlanması söz konusu olmaktadır. Bireyin ya da ailenin gelir düzeyi, eğitime olan talebi belirleyen diğer değişkenleri de etkileyen bir özelliğe sahip olduğundan gelir dağılımındaki dengesizlik giderilmeden, eğitimde fırsat eşitsizliği yaratan diğer değişkenler iyileştirilse dahi istenilen etki ortaya çıkmayabilir. Eğitimin maliyetinin aile için yüksek olması ve gelir eşitsizliği eğitime katılımı engelleyebilir ve bu sebeple gelir dağılımı daha bozuk hale gelebilir. Daha bozuk bir gelir dağılımı ise eğitim eşitsizliklerini artırabilir. Diğer yandan eğitime katılımın artması düşük gelir düzeyine sahip olan kişilerin gelirlerini artırır ve kazanç eşitsizliklerini azaltır (Checchi, 2001: 5)

Eşitliğin daha az olduğu bir toplum, milli eğitim harcamalarını, zenginlere tahsis etmeye eğilimlidir ve bu eğilim de eşitsizliği sürekli hale getirmektedir (Zhang, 2002: 24). Bu durum, özellikle eşitliğin daha az olduğu bir ekonomide, zenginlerin politik gücü ele geçirerek daha az yeniden dağıtım harcamasının yapıldığı, gelecek kuşaklar için gelir dağılımının daha az eşit olmasına sebep olacak bir ekonomi politikası modeli geliştirecektir.

Baskı grupları sermaye sahipleri olduğu sürece bu döngü kırılmayacaktır.

Çocukların eğitime katılmaları ailelerinin gelir düzeyleri ile yakından ilişkilidir. Zengin ailelerin çocukları eğitimlerine devam ederlerken geliri düşük ailelerinin çocuklarının okulu bırakma ihtimalleri daha yüksek olmaktadır ve maalesef bu çocuklar işgücü piyasasında düşük ücretlerle çalıştırılarak çocuk işgücü sorunun doğmasına neden olmaktadır. Bu sebeple, eğitimin devlet tarafından finanse edilmesi ve ücretsiz olarak sunulması önemlidir ve özellikle ilköğretime yönelik kamu eğitim harcamalarının faydaları daha genel ve evrenseldir. Hem zengin hem de fakir ailelerin çocukları bundan yararlanmaktadır (Zhang, 2002: 7-8). Temel eğitim kişilerin kendi isteklerine bırakılması halinde, toplumda yalnızca varlıklı ailelerin çocuklarının eğitim görmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden de zorunlu temel eğitimin devlet tarafından desteklenmesi, eşitsizliğin önlenmesi açısından önemlidir (Bulutoglu,1998: 307). Ayrıca, gelir dağılımının düzeltilmesi yönünde de vergileme gibi yeniden dağılım politikalarının da gözden geçirilmesi gerekmektedir.

SONUÇ

Gelir dağılımı, eğitim harcamalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Gelir dağılımının adaletsiz olduğu durumlarda alt gelir grubu sahipleri aile bütçesinden eğitim harcamaları için ya çok az

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

pay ayırabilmekte yada neredeyse hiç pay ayıramadığı için çocukları aile bütçesine katkı için niteliksiz işlerde düşük ücretlerle çalıştırmak zorunda kalmaktadır. Üst gelir grubu mensupları ise çocuklarını özel okullarda okutmaktadır. Bu sebeple, toplum katmanlarına sınıfsal olarak bakıldığında, alt sınıf üst sınıfa geçme imkanına sahip olamamaktadır. Oysa ki, olması gereken eğitim, sağlık hizmetleri ve gelir dağılımı da dahil her konuda fırsat eşitliğidir.

Gelir dağılımı bireysel olarak ailelerin eğitim harcamalarını etkilediği gibi toplumsal olarak da kamu harcamaları şeklindeki eğitim harcamalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Gelir dağılımının adil olduğu durumda, verginin tabana yayılması mümkündür. Kaldı ki, vergi gelirin yeniden dağılımını sağlayan önemli bir araçtır. Vergi gelirlerinin arttığı durumda ise bütçe içerisinde eğitim harcamalarını artırmak mümkün olabilecektir. Eğitim harcamalarını ve bu harcamalar içerisinde ağırlıklı olarak eğitim yatırımlarını artıran devlet, eğitim imkanlarını ücretsiz olarak sunma imkanına sahip olacak ve bu sayede eğitimde fırsat eşitliğini önemli ölçüde gerçekleştirmiş olacaktır.

Eğitimle ilgili özellikle finansman sorunlarının ortadan kaldırılabilmesi için gelir dağılımının adil hale getirilmesi, alt gelir gurubuyla üst gelir grubu arasındaki uçurumun önemli ölçüde giderilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu amaçla, adil bir

vergi politikası üzerinde durulması gereken en önemli konulardandır. Devletin her gelir grubuna eşit uzaklıkta durması, baskı gruplarının politikada etkin olmasının önlenmesi açısından son derece önemli görülmektedir. Eğitim ve gelir dağılımı ilişkisi, arada ekonomik etkenlerin olduğu kadar politik etkenlerinde var olduğu dinamik bir ilişkidir.

KAYNAKLAR

BULUTOĞLU, K., (1988). “Kamu Ekonomisine Giriş”, Filiz Kitapevi, İstanbul

CHECCHI, D., (2001). “Education, Inequality and Income Inequality”, London, Distributional Analysis Research Programme, The Toyota Centre, Suntory and Toyota International Centres for Economics and Related Disciplines, London School of Economics, Discussion Paper No.(DARP) 52

DUYGAN, B., GÜNER, N., (2006), ARANZADI, J., (2006) Liberalism against Liberalism, Routledge, London, New York, kitabı içinde 3. bölüm, “Income and Consumption Inequality in Turkey, What role does education play?”, s.63-91

EUROSTAT (2006). “People at risk of poverty or social exclusion by age and sex”, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps01&lang=en Web adresinden 20 Kasım 2014 tarihinde edinilmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

FRASER, M. W., JENSON J. M., (Edit.). (2006),

“Social Policy for Children and Families: A Risk And Resilience Perspective”, Sage Publications, California

GÖK M., BİYAN Ö., AKAR S. (2013).

“Vergilemede Adalet İlkesinin Anayasal Temelleri ve Uygulamaya Yansımaları: Seçilmiş OECD Ülkeleri Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz”, Marmara Üniversitesi, İ.İ.B. Dergisi, Cilt 34, Sayı 1, s. 269-292

MEB (2012). “Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2011-2012”, Ankara.

OECD (2003). “Education at a Glance 2003”, OECD Indicators

OECD (2007). “Education at a Glance 2007”, OECD Indicators

OECD (2012). “Education at a Glance 2012”, OECD Indicators

OECD (2014). <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=IDD>

ÖNDER, M., (2012). “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Uluslararası Uygulamalar Işığında Çözüm Önerileri”, Mesleki Yeterlilik Tezi, TC. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

PINAR, A., (2006). “Maliye Politikası- Teori ve Uygulama”, Naturel Yayıncılık, Ankara

SÖNMEZ, M., (2001). “10 Boyutuyla 2000 İstanbul”, İstanbul Dergisi, Sayı:36, İstanbul

TÜİK (2012). ”İstatistiklerle Çocuk”, Yayın No: 3916, www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=269 Web adresinden 10 Ekim 2014 tarihinde edinilmiştir.

TÜİK (2013). “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması”, Sayı: 13594, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=10902> Web adresinden 11 Ekim 2014 tarihinde edinilmiştir.

UN (2012). “Inequality-adjusted Human Development Index, [Human Development Indices: A statistical update 2012](http://data.un.org/DocumentData.aspx?q=gini&id=328)”, [United Nations Development Programme](http://data.un.org/DocumentData.aspx?q=gini&id=328), <http://data.un.org/DocumentData.aspx?q=gini&id=328> Web adresinden 17 Ekim 2014 tarihinde edinilmiştir.

WB(2005b). “Turkey Education Sector Study: Sustainable Pathways to an Effective, Equitable and Efficient Education System for Preschool through Secondary School Education”, Washington, DC: The World Bank

WB (2006a). “Turkey: Public Expenditure Review”, Washington, DC: The World Bank

WB (2011). “Türkiye’de Temel Eğitimde Kalite ve Eşitliğin Geliştirilmesi: Zorluklar ve Seçenekler”, Bölüm IV, Finansman, EducationQualityReport2011, Rapor No: 54131-TR, 30 Haziran 2011, Dünya Bankası, İnsani Kalkınma De-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

partmanı, Avrupa ve Orta Asya Bölgesi, <http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1326904565778/EducationQualityReport2011-tr.pdf> Web adresinden 21 Ekim 2014 tarihinde edinilmiştir.

ZHANG, L., (2002). “Income Distribution and The Allocation of Public Education Expenditure”, Stanford Institute For Economic Policy Research, SIEPR Discussion Paper No. 02-25

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/service.htm> Web adresinden 10 Kasım 2014 tarihinde edinilmiştir.

<http://www.mebpersonel.com/meb-personeli/gecen-yila-gore-burslu-ogrenci-sayisi-42-bin-azaldi-h22867.html> Web adresinden 19 Ekim 2014 tarihinde edinilmiştir.

http://tegm.meb.gov.tr/dosya/2012_2%20burs.pdf Web adresinden 9 Kasım 2014 tarihinde edinilmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

There exists a mutual relationship between income distribution and education expenditure. The inequality in income distribution of a society affects the demand on education and the children of families with low income levels take less advantage of education. The cost of education and income inequality hinder the access to education, so the income inequality worsens. The worsening in income equality triggers the worsening in education inequality. On the other hand, a decrease in education inequality increases the incomes of people with low income, hence this may have a positive impact on income distribution. In this study, the first impact, namely how the income distribution disorder affects the participation in education, shall be focused on. So education expenditures and income distributions of Turkey and OECD countries shall be compared and analyzed. Income inequality affects the demand on education and families with lower incomes take advantage of the educational opportunities less. Since the level of income of an individual or a family affects the other variables that education depends upon, the desired effect may not show up even if those variables that cause educational inequalities are made better. High cost of education for the family and income inequality might impede the access to education or income inequality might rise because of educational costs. A worse income inequality might increase the educational inequality. On the other hand, the increase in accessing to education increases the incomes of those people with low level of incomes and lowers the income inequality. In a society in which the equality is less, the society is inclined to allocate the educational expenditures for the rich and this inclination makes the inequality permanent. This situation shall let the rich seize the political power and prevent a more equal distribution of expenditure, especially in societies with more inequality, and shall develop an economical model that shall produce more inequality. As long as the capital owners have this pressure, this loop shall not be broken. The participation of children in the educational system is closely related with the level of incomes of the families. While the children of the rich continue education, the children of the poor have a higher probability of leaving school. Unfortunately, these children start to work with low wages in the labor market and this causes child labor problem. For this reason, the finance of

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: A10-A13 ID:282 K:604

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

education by the government and free education are important, and especially the public expenditures on primary education are more general and universal. Both the children of the poor and the children of the rich make use of this system. If the primary education is left to the wills of the families, this causes the education of only the rich's children. Thus the support of mandatory primary education by the government is important for preventing the inequality. Taxation system must also be reviewed for improving the redistribution of income. Since the part of the society that has a higher share in total income educates their children in private schools and the conversion of general purpose high schools to religious high schools and vocational and technical schools, the poor's children are forced to take vocational education. This enhances the inequality in education. The education must be defined as a public service and must be taken from competitive free market so as to preserve educational equality. Distribution of income affects the educational expenditures. When the distribution of income is unjust, lower income groups either allocate a very low proportion of their income or cannot allocate completely, and this results in unskilled child labor working with low wages. When the educational expenditures with regard to income levels are compared, a significant gap is observed. Higher income groups educate their children in private schools. The possibility of passing from lower classes to higher classes becomes very difficult. But there must be equality in education, health services and income distribution. Income distribution affects the families' educational expenditures as well as the public educational expenditures. In case of unequal distribution of income, expanding the tax base is possible. Tax is an instrument that redistributes income. When the tax incomes increase, the proportion of educational expenditures in the budget shall increase. The government that increases the educational expenditures and investments in education shall have the opportunity of offering free education and realize an equal opportunity in education. In order to solve the problems about finance of the education, income distribution must be equal and the gap between the lower income groups and higher income groups must be diminished. A fair tax policy is essential. The government must be at equal distances to every income group and the dominance of specific income groups on policy must be prevented. The relationship between education and income distribution is a dynamic relationship in which both economical and political factors exist.

16TH CENTURY STATUS OF POPULATION AND ECONOMIC LIFE IN
ISKENDERIYE¹XVI. YÜZYILDA İSKENDERIYE ŞEHRİNİN NÜFUS DURUMU VE
İKTİSADI HAYAT*Nurullah KARTA**Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education Van/Turkey*

Öz: Arnavutların Skadra İtalyanların Skudari ve Cihannümada İskenderiye tahrir defterlerinde İskenderiye ve İşkodra olarak adlandırdıkları şehir, milattan önce 168’de Roma İmparatorluğu hakimiyetine geçmiş ve İllirya Kralı Geutius’un başkenti olmuştur. Uzun yıllar Roma İmparatorluğu yönetiminde kalan şehir, 13. ve 14. Yüzyılın başlarında Sırp Krallığının eline geçmiş ve 1366-1396 yıllarında Sırp Balşa Hanedanlığına başkentlik yapmış ve 1421’de Venediklilerin eline geçmiştir. Osmanlıların Balkan fütuhatları sırasında 1474 tarihinde Rumeli Beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa’nın söz konusu şehri fethetme girişimleri olmuş ise de, başarısızlıkla sonuçlanmıştır. İskenderiye kalesi yüksek ve sarp bir mevkide olduğundan kale kuşatmasında ilk kez yoğun sis ve duman çıkaran yeni bir mermi türü kullanılarak Fatih Sultan Mehmet’in bizzat savaşa iştirakiyle şehir 1479 tarihinde Osmanlı topraklarına dâhil edilmiştir. 1479 tarihinde İskenderiye’nin teslim alınmasıyla Venedikliler’le Osmanlılar arasında yapılan anlaşma Venedik 100.000 duka karşılığında bir borç üstlenecek ve serbest ticaret yapma karşılığında da her yıl Osmanlı Devleti’ne vergi vermeyi de kabul etmiş oluyordu. Fethin akabinde İskenderiye Sancak haline getirilmiştir. Balkanların fethi sırasında bazı bölgeler yoğun bir göç ve iskân hareketine maruz kalınca, iskân politikası gereği boşalmış topraklar şenlendirilmiştir. Savaş sonrası İskenderiye’yi terk eden nüfus yerine kırsal çevreden şehre gelen nüfus istihdam edilerek şehrin İslamlaşma sürecine de katkı sağlamıştır. İskenderiye Kanunnamelerinde “Ta’rif-i bâc-ı bazar” şeklinde kayıtlarına göre pazara gelen mallar ve bu malların çeşitliliği ve ticaretin canlılığı tespit edilebilmektedir. Ayrıca, şehrin nüfusu ve iktisadi durumu 1485, 1496 ve 1570 tarihli Tapu-Tahrir defterleri esas alınarak Müslüman ve gayrimüslim nüfus, vergi ve gelir düzeyi ile ahalinin gelir kaynakları ve meslek grupları ele alınarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: İskenderiye, İktisadi Hayat, Nüfus, İskân, Tapu-Tahrir Defteri

Abstract: İskenderiye –called Skadra by Albanians, Skudari by Italians and called İskenderiye and Ishkodra in Cihannüma, İskenderiyye in archive of Primistry Ottoman tahrir books- is gotten under control of Rome Empire B.C. 168 and became capital of Geuius who is king of İllirya. After getting under control of Rome Empire for a long time, İskenderiye is taken by Serbian Kingdom in 13 and 14th centuries, became capital of Serbian Balsha Dynasties between 1366-1396 and taken by Venetians in 1421. Balkan Rumeli Grand seigneur tried to take İskenderiye when Ottoman Empire was conquering Balkans but he failed in 1474. With the effects of being on a step and high position, by using a new bullet which brings out dense fog and smoke, with participation of Fatih Sultan Mehmet, the city is taken in 1479. After receiving İskenderiye in 1479, Venetian has accepted a debt for 100.000 dukas and paying taxes in return for open-door trade with the deal between Ottoman Empire and Venetian. As a strategic importance, after the conquest İskenderiye was became a starboard. During the conquests in Balkans, empty territories are crowded with the requirement of resettlement policy where they are exposed to intense migration and settlement actions. After war, population placed who came from country side in return for population who left the city and also this replaced population contributed to Islamization process. In İskenderiye Kanunnames goods which came to market place and forms like “Ta’rif-i bâc-ı bazar”, variety of these goods and mobility of trade can be identified. In addition to that by taking based on 1485, 1496 and 1570 deed-Tahrir books, Muslim and non-Muslim population, taxes, income levels and community’s source of income will be evaluated by dealing with occupational groups.

Key Words: İskenderiye, Economic Life, Population, Resettlement, Deed-Tahrir Book

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410935

- (1) **Sorumlu Yazar:** Nurullah KARTA, Yüzüncü Yıl University, Faculty of Education Van / Turkey nurullahkarta@hotmail.com **Geliş Tarihi / Received:** 11.11.2014 **Düzeltilme Tarihi / Revised:** 04.01.2015 **Kabul Tarihi/ Accepted:** 29.04.2015 **Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

INTRODUCTION:

To demonstrate the 16th century population status and economic structure of Iskenderiye, one of the most important cities of Albania, the necessary sources to consult are “Title-Cadastral” record books. In the period of Murat I, Title-Cadastral transactions had begun to be systematically recorded, and it has continued through the reigns of Mehmet the Conqueror, Beyazıt II, and Süleyman the Magnificent (İnalçık, 1987:19-20). The record books had been generally renewed periodically within 10-30 years, and sometimes within 40 years. The detailed versions of these books were called *mufassal*; and the summarily written versions were called as *icmal* (Barkan, 2002:133-153). Again the former of these books were called “köhne”, the latter one was called “atik”, and the new one was called “cedid”. Written in different times, three cadastral record books, which demonstrate population status and economic condition of Iskenderiye (Ishkodra), exist. In the Ottoman Archives of the Prime Ministry, recorded on the number 17, the record book has 474 pages in total. *Mufassal* cadastral record book of 1485-86 (890) is recorded on number 26m. There are *icmal* record book of 1496; and *mufassal* cadastral record book of 1570, having 668 pages and recorded on number 500. In the mentioned books, “Muslim and non-Muslim communities of *nefs-i Iskenderiye an hassa-i*

mirliva, their neighborhoods, households, and occupations” were recorded.

In this study, population status of Muslims and non-Muslims, names of the neighborhoods, and the structures related to production are aimed to be demonstrated.

The History of Iskenderiye and Its Conquest by Ottomans

Known as Ishkodra and as one of the cities of Iskender the Macedonian, Iskenderiye was established where Kir, Drin, and Boyana rivers are met (Kiel, 2001:433-434). Located in the northwest of Albania and north of Adriatic Sea, Iskenderiye was called as Shkoder, Skodra, Skadra, and Skudari (İnciciyan and Andreasyan, 1974:71). It was the center of Illyrian State during 200-300 B.C. Surrendered to Roman Empire in 168 B.C., the city became the capital city of Illyria King Geutius on this date (Kiel, 2001:433-434). After 395, it passed to the Byzantium. In XI-XIII century A.D., it was exposed to the struggles of sovereignty. In 1360-1393, the city became the center of the Principality of Serbia Balsic; between the years 1366-1396, it became the capital city of Serbia-originated Balsha Dynasty (Kaşıkçı and Yılmaz, 2002:140).

Although the territory was captured by an Ottoman Pasha, Kavala Sahin, between the years 1393-1396; without remaining under the control

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

of Ottomans for a long time, in 1396, George Stratsimirovic sold the city to Venetians. When Ottomans had a victory against the Crusaders in the Battle of Varna in 1444, the victory disheartened the Crusaders, and confirmed that Ottomans were permanent in the territory. Ottomans could not provide consistency in the territory for a long time, for such reasons that the city was exposed to the power struggles among the feudal families of the territory between the years 1405-1468, and picking Iskender Bey (Georges Kostriote) was engaged in activities against Ottoman Empire (İnalçık, 1993:1079-1082; Uzunçarşılı, 1994:113). From 1463 till the end of 1473, as a result of the diminishing power of Venetians caused by the struggle among Ottomans and Venetians, Kroya surrendered to Ottoman in June 1478; Drivast and Alessio surrendered in September 1478. Since the Castle of Iskenderiye was located on a high and steep position, the city resisted for a long time; however, it was annexed to the Ottoman territory after a long siege led by Fatih the Conqueror in 1479, and it became a sanjak dependent to Rumelia Governor (Kiel, 2001:433-434).

The sanjak of Iskenderiye had a territory began from the Adriatic shore, went on across Malesi, north of Albania, and included Pec territory around Kosovo (Malcolm, 1999:131). In 26 January 1479, with the conquest of Iskenderiye, the battle among Ottomans and Venetians, which took 16 years, was ended with a treaty (Dursun Bey,

1977:176-177). According to the treaty, through becoming indebted to Ottomans for 100.000 duka, Venice could have trade openness index in Ottoman territory under appropriate conditions; and it would have the responsibility of paying 10.000 duka for every year (Akyüz, 1998:12).

With the conquest of Iskenderiye, the conquest of Albania and the problematic issues related to the city were removed; and, since the Castle of Iskenderiye was located on a high and steep position, its conquest was hardly operated. Using firearms and producing *humbara* (a kind of grenade) for the first time, these are the renovations that should be recorded with respect to the Ottoman battle techniques.

Resettlement of the City

After its first conquests, Ottoman Empire followed a resettlement policy in Rumelia¹. Instead of a temporary settlement or an arbitrary migration movement, Turks, who came to the lands, aimed to settle there permanently and to adopt these regions as homelands (Emecan, 1990:543-550).

These cities in Rumelia, just like it was in Anatolia, served as a support to fortify the army in invasion movements and played a major role in helping the army's subsistence (Halaçoğlu, 1990:505-513). When Iskenderiye was taken

¹ Rumelia is the name given by Ottoman to the Balkan Peninsula.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

under the control of Ottoman forces, the city was almost empty. According to the articles of the treaty, most of the residents of the city migrated to Venice (Todorov, 1983:62).

With regard to its political condition, governing structure, geographical position, and military strategy, Ottomans turned the city into a sanjak dependent on Rumelia Governor (İnalçık, 1987:5). In relation with the position of the territory, Iskenderiye sanjak, located in the north of Albania, was covering İpek, Pedgoniçe, and the center of Iskenderiye in its early times (Akyüz, 1998:9). Being assigned after six years of the conquest of Iskenderiye, in “Title-Cadastral Record Book” of 1485, Altunili, Vulçitrin, Kranye, İzlamik, Piperler, Bihor, İpek, Klemente, Priştine, Potgoriçe, Zabiyaç, Tırgovişte, Dragos, and Plav districts were included in Iskenderiye sanjak (BA TD² 17, 48-321).

In times (1485) when the center of Iskenderiye was brigadier fief, meaning governor fief, there were 7 hamlets, 12 monasteries, 26 Muslim households, 4171 non-Muslim population, 517 abstracts, and 22 *bive* population; and its income was 389.912 coin in total. In the same years, there were 2 fief, 8 commanderies, 110 feoffs, 90 Muslim feoffees, and 16 non-Muslim feoffees in the sanjak (Pulaha, 1974:9; Akyüz, 1998:9).

2 BA, TD is an abbreviation for the Ottoman Archives of the Prime Ministry Cadastral Record Book.

The Position of the Castle of Iskenderiye

Although it has been suggested that Ishkodra comes from the word ‘kodra’ which means hill in Albanian, after the Turks conquered the land, they called it as Iskenderiye of Albania (Tursun Bey, 1977:166). The city has a wide plain with long seashore and is surrounded by a range of mountains. It was established in the west of Ishkodra Lake, which is the biggest lake of Albania; Evliya Çelebi wrote it had many vineyards and vegetable patches, and they were fed from the water of this lake. Also he suggested that many fish species called lapis, cyprinus, bass, and gray mullet inhabited here, and it was famous for its eel (Çelebi, 1970:222-223).

The city of Iskenderiye was the center township of the sanjak; it had Buka township in its southeast, Leş township in its south, and it was surrounded by Adriatic Sea across its southwest. Both in terms of trade and of military strategy, the city was in a significant location, and it had a harbor in its west side (Sami, 1996:981). Located in the itinerary of the way from Europe to Istanbul, Iskenderiye showed a significant growth in economy and population from the mid-16th century onwards. In time, it became a big city with its 4500 households, 1500 shops and stores, a grand bazaar, a covered bazaar, about 40 mosques, 2 madrasahs, a library, an Ottoman junior high school, and many mansions (Sami, 1996:977).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

The castle of the city is located on a steep hill, and Ottomans attempted many times to surround it however it was hard to capture the castle; and the position and situation is told in a Hadidi work with these verses:

Velî ol kal'a gayet sarb u pekdür

Ana göre eyü yarak gerekdür

Heman emr itdi şeh cem' oldi

leşger

Yine kulluga bel bağladı begler

Muhammed Hân Göçüp sürdi

sipâhi

Tutup İskenderiyye üstine râhi

Menâzil kesti erdi ol diyâra

Varup bir subh- dem kondı hisâra

Meteriz kurulup toplar ururlar

Burûcun ba'zı yerin götürürler. (Hadidi, 1991:304).

In 160 B.C., the castle was built as “the Castle of Roman Empire”; it had bastion around it, also had dungeons, and two portcullises; inside of the castle, there were about 150 Turkish households apart from the palace of pasha, and two mosques converted from churches (İnciciyan and Andreatyan 1974:72). With regard to the castle, Çelebi was

mentioned that Gazi Moyu Baba Mausoleum was inside the portcullises across the small plain;and said that there were a small number of houses in Drin Fortress, and there was old Nurlu Sultan Mehmed Mosque, which had 7-8 cisterns and covered with tile. In addition, he gave information about the fact that there were waterways from the castle to the city and these ways were known only by the townspeople, in times of siege, and the water demand was supplied through these waterways; he also mentioned that there was no store inside the castle, and there were only 100 soldier sections (Çelebi, 1314:107-109).

Neighborhoods, Occupational Groups, and the Income of the City

The constitution and functions of the neighborhoods in Ottomans will be briefly emphasized before mentioning the situation of Iskenderiye neighborhoods and population. Neighborhoods were generally government units established around a mosque or a prayer room (Ergenç, 1984:69-78). Apart from mosques, neighborhoods were also established around institutions such as zawiya, and imarets. In a territory where a new city was to be established or to be zoned for construction, first of all, a mosque, a madrasah, social institutions, and accommodations for the people who would work in those institutions were created. On the other hand, municipal works, water, and sewerage system were established (Selçuk,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

2002:177-186). Ottomans gave the name city or town in relation to the size of settlements. Regions like this were the places where bazaars in which artistic and commercial activities took place existed. Community of the city included Muslim and non-Muslim neighborhoods, also even in small numbers, there were Jewish, *Haymana*³, and *Çingeneyan* neighborhoods.

Administration of the city was given to the administrators such as governor, flag officer, and officers. And the kadi was responsible for the judiciary and municipal works. Imams were in charge in the neighborhoods, they had a voice in community's religious life, and in the administration of the neighborhood (Castellan, 1995:135). Also, self-government was provided for each non-Muslim community; and there were representatives for each community (Karta, 2013:157-166). In the city of Iskenderiye, there were six neighborhoods called Hacı Resul (Kafe), Ali Bey, Bahçeli, Öteyaka, Ayazma, and Tepe that were surrounded the city during the conquest. After the conquest, in 1485, new neighborhoods called Tophane, Rus-ı Kebir, Proşzir, Noçay, Paracu, Rus-ı Sagir, Preşbala, and Devras were established. Among the mentioned neighborhoods, Öteyaka neighborhood was converted to a *karye* (village) with its new name – Matis – and Ali Bey, Bahçeli, Hacı Resul, and Ayazma neigh-

borhoods lost their characteristics (Salname-I Vilayet-I İşkodra, 1312:63-64; Akyüz, 1998:9).

In 1570, the records of eight neighborhoods were encountered. The situation of households and occupational status in these neighborhoods:

Cami-i Şerif Neighborhood: It was the biggest neighborhood of the city, consisted of only Muslim population of 70 households; there were 1 Imam, 1 Muezzin, and an attendant who was responsible for the cleanliness of the mosque. There were 3 carpenters, 2 shoemakers, 1 baker, 1 halva-maker, 1 painter, 2 cap-makers, 1 *dellal*, 1 fabric-maker, 1 bow-maker, 1 blacksmith, 3 leather dealers, 3 farriers, 1 grocery, 1 candle-maker, 1 shoveler, 4 tailor, and people of charter (tax-free people) such as *dede*, *piri*, chamberlain, and constabulary official for public order. People of chamberlain and constabulary officials for public order had a major role in performing the social and administrative works (BA TD 500:21-22).

Dilcan Bey Neighborhood: In this neighborhood, there were 27 households, and careerist people such as saddler, leather dealer, candle-maker, swordsman, steel-maker, and a shepherd. It is understood that husbandry was common in this neighborhood, consisted of only Muslim population. Also, 2 converts, 1 lunatic, and 2 poor were living in the neighborhood (BA TD 500:19).

3 Haymana: Tentmaker

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tophane Neighborhood: It is possible that the neighborhood took its name from the place where artillery shooting was carried out or artillery was produced. Its other name was recorded as Hasan Marşın. 32 households, 2 saddlers, 1 cotton fluffer, 2 painters, 2 *hayyats*, 1 locksmith, 1 grocery, 1 shoveler, 1 candle-maker, 3 butchers, 2 propellers, 1 lunatic, 1 convert, 1 *azab*, and 2 poor were recorded in the record book (BA TD 500:19).

Süleyman Ahmed Neighborhood: It is possible that the neighborhood took its name from its founder. There were 20 households, 4 leather dealers, 1 saddler, 1 baker, 1 shoemaker, 1 *hayyat*, and 1 poor (BA TD 500:19-20).

Ali Bey Neighborhood: It is possible that the neighborhood took its name from its founder. In the neighborhood, there were 30 households, 9 leather dealers, 1 Muezzin, 1 administrator of mosque, 3 saddlers, 1 shepherd, 1 carpenter, 2 shoemakers, and 2 servants; and it is understood that leather trade was common in the neighborhood (BA TD 500:20). Evliya Çelebi stated that known with its Hüseyin Bey Mosque, the neighborhood was in the suburbs of the city (Çelebi, 1314:107-109).

Pomili Neighborhood: Muslim and non-Muslim population was living together in this neighborhood. In 1497, along with 10 households (BA TD 26m:25), 19 Muslim households, and 3 abstracts, there were also 5 non-Muslim households, and 1

abstract. Careerists were consisted of Muslims, and there were 4 *hayyat*, 2 shoemakers, 1 cap-maker, and 4 butchers. It is understood that the coexistence of different beliefs was highly experienced in this neighborhood (BA TD 500:20; Zirojevic, 1994:2115-2123).

İstimad Neighborhood: This neighborhood was completely consisted of non-Muslims. There were 12 households in the neighborhood; and, one of them was recorded as *bashtina*. Most probably this *bashtina* was in the position of administrative. Also, 1 carpenter was recorded (BA TD 500:21).

Berdic Neighborhood: The other name of the neighborhood was Shepherds. There were 18 households and 10 abstracts in total, consisting of 6 Muslim households, 1 shepherd and 1 *ben-nak*, 2 abstracts, and 12 non-Muslim households, and 8 non-abstract. It is observed that Muslims and non-Muslims were living together in this neighborhood, too (BA TD 500:21).

Apart from the kadis who were responsible for the judicial and municipal works of the city, there were attendants such as officers, officer assistants, and chamberlain assistants who were responsible for the order in the city and for collecting intracity *mukataa* incomes and key money. In 1485, Iskenderiye Officer was recorded as Ahmet Officer, and his derivation was 17.780 coins (BA TD 17:124-125). Other attendant was a castellan and the whole responsibility of the

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

castle belonged to him. In 1470, the castellan of the castle of Iskenderiye was recorded in the name of a person called Hasan and his derivation was 4500 coins (BA TD 500:91-92).

Population in the Center of Iskenderiye

According to the cadastral record book of 1485/890, in Iskenderiye, included in the Ottoman territory in 1479, there were approximately 450-500 people consisting of 27 Muslim households, and 97

non-Muslim households. To fulfill the needs of military and Muslim community, 2 small mosques were built and a church was converted to mosque. Iskenderiye was the center of the sanjak that had 895 villages in total. Around the mosque, built by Bayezid II and called as *cami-i sharif*, the population gradually became dense. Muslim and non-Muslim population is demonstrated in the following Table-I and Table-II.

Table 1. Muslim Households / Non-Muslim Households

Date	Muslim Households	Non-Muslim Households
1485	27	97
1528	119	43
1570	217	27

The proportion of Muslim population in relation to non-Muslim population was demonstrated in Table-II.

Table 2. Muslim % / Non-Muslim%

Date	Muslim %	Non-Muslim%
1485	28	72
1528	73	27
1570	89	11

It was suggested that the reason behind the increase of Muslim population of the city in relation with the non-Muslim population is the effects of Islamic-Ottoman social complex including mosque, madrasah, and public bath built in 1539

by Ulama Bey who was sent to Iskenderiye by Süleyman the Magnificent after the Iraqi Battle (Kiel, 2001:433-434).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

With regard to the population, Evliya Çelebi wrote that in 17th century, Iskenderiye was a mid-size town consisted of 15 neighborhoods, and 1800 households (Çelebi, 1314:107-109). Gaining importance from the 18th century onwards, Iskenderiye was taken under the control of Albanian Buşatlı Family between the years

1756-1831; and this family had Kurşunlu Mosque, the biggest and the most important mosque of Iskenderiye, built in 1773. From this date on, the city became an important artistic and commercial center of Albania (Kiel, 2001:433-434).

At the end of the 18th century, geographer İnciciyan, who visited the city, indicated that the city was divided into districts called Tophane, Terzihane, and Tabaki; and wrote that the city had 25 neighborhoods, and 8000 Muslim population; and in 600 households, there were approximately 3000 Catholic people (İnciciyan, 1974:72).

In relation with this topic, Sami mentioned that at the end of the 19th century, there were 4500 households, 1500 stores, and 37000 people in the city (Şemseddin Sami 1996:977-978).

After the end of Ottoman dominance in the city, the city of Iskenderiye was included in the structure of the Albanian State, founded in 1913 (Kiel, 2001:433-434).

CONCLUSION

Today as being one of the important cities of Albania, Iskenderiye is the oldest residential area. Known as Ishkodra, the city is a significant industrial and cultural center of Albania.

It was established where Kir, Drin, and Boyana rivers meet; in 168 B.C. it was captured by Roman Empire, and after 395 it was captured by Byzantium. The city, exposed to the power struggles among Serbian Principalities in 11th and 13th centuries, was taken under the control of Venetians after 1396. Captured by Ottomans in 1479, Iskenderiye became a sanjak dependent on Rumelia Governor along with the castles of İpek, Podgoriça, Drivasto, Zabjak, and Medun. In cadastral record books, 8 neighborhood records were given place in Iskenderiye where in 1485-86, non-Muslim population was more than the Muslim population. In the following times, by the resettlement policy of Ottoman Empire, through reshaping the city, it was turned into a typical Ottoman city.

In 1570, the proportion of the population increased for the benefit of Muslims, and approximately 80% of the population was consisted of Muslims. The approximate population of the city was about 4000; and, it was a mid-sized city where most of its population was dealing with handicrafts and trade. It is observed that among the occupational groups, leather dealers were more common. Also,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

another issue to mention is that careerists were generally Muslims.

REFERENCES

AKYÜZ, J., (1998). İşkodra (İskenderiye) Sancağı (1485-1570), Atatürk University, Institute of Social Sciences, Unpublished Master's Thesis, Erzurum

AYNI A. E., (1962). Kânunnâme-i Al-i Osman, Osmanlı Devleti Arazi Kanunları translated by Hadiye Tuncer, Ankara

BARKAN, Ö. L., (2002). “Osmanlı İmparatorluğu’nda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I, İstila Devirlerini Kolonizatör Türk Dervişleri”, *Türkler*, V. 9, p. 133 – 153

BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ, Tahrir Defterleri, 17, 26m, 500

CASTELLAN, G. (1995). Balkanların Tarihi, 2nd Edition translated by Ayşegül Yaraman-Başbuğu, İstanbul

DOĞRU, H. (1990). Osmanlı İmparatorluğu’nda Yaya- Müsellem- Taycı Teşkilatı (XV ve XVI. Yüzyılda Sultanönü Sancağı), İstanbul

DURSUN B., (1977). Tarih-i Ebü’l Feth, prepared by Mertol Tulum, Baha Matbaası, İstanbul

EMECEN, F. M., (1990). “XVI. Asırda Balkanlar’ın Kuzeydoğu Kesiminde İskan Tiplerine Özel

likleri Hakkında Bazı Notlar”, 5th International Congress on Social and Economic History of Turkey, İstanbul 21st-25th August 1989, pp. 543-550

EMECEN, F. M., (1992). “I. Kosova Savaşı’nın Balkan Tarihi Bakımından Önemi”, 1st Symposium on 600th Anniversary of Cosova Victory, 26th April 1989, *TTK. Yayını*, Ankara, p. 35-44

ERGENÇ, Ö., (1984). Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine, *Osmanlı Araştırmaları IV*, İstanbul, p. 69- 78

EVLİYA Ç., (1324). Seyahatnamesi, IV, İstanbul

GÖKBİLGİN, M. T., (1952). XV- XVI. Asırlarda Edirne Paşa Livası, İstanbul

HADİDİ, (1991). Tevârih- i Âl-i Osman (1299- 1523), Prepared by: Necdet Öztürk, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul

HALAÇOĞLU, Y., (1989). Kuruluştan Günümüz e Bulgaristan’da Türk Nüfusu, 5th International Congress on Social and Economic History of Turkey, İstanbul 21st-25th August 1989, Ankara, p. 505-513

HALAÇOĞLU, Y., (1989). “XVI. Yüzyılda Sosyal, Ekonomik ve Demografik Bakımdan Balkanlar’da Bazı Osmanlı Şehirleri”, *Belleten LIII*. Ankara 1989, p. 207

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M2-M20-M21-M29 ID:264 K:259

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

İNALCIK, H., (1987). Hicri 835 Tarihli Suret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid, TTK. Ankara

İNALCIK, H., (1993). İA, V, 1079-1082

İNCİCİYAN P. L. – H. D. ANDREASYAN, (1974). Osmanlı Rumeli'sinin, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi no. 2-3, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul

KARTA, N., (2013). XV- XVI. Yüzyılda Pirlepe'de İskân ve Nüfus", International Congress on Turkish Language and Literature, 17th-19th May 2013, Saraybosna-Bosna-Hersek Proceedings II, p. 157-166

KAŞIKÇI, N.- H. Y., (2002). Mora'dan Viyana'ya Osmanlı'nın Avrupası, Türkar

KİEL M., (2001). DİA, XXIII, 433-434

KÜLÇE, S., (1944). Osmanlı Tarihinde Arnavutluk, İzmir

MALCOLM, N. (1999). Kosova Balkanları Anlamak İçin, translated by Özden Arıkan, İstanbul

PULAHA, S., (1974). Defteri Regjistrimit Te Sanxhakut Te Shkodres I Vitit 1485, Tirana

RIZAJ, S., (1982). Kosova Gjate Shekujve XV, XVI Dhe XVII Administrimi Ekonomia, Shogeria Dhe Levizja Popullare, Prishtine

SELÇUK, H., (2002). Rumeli'ye Yapılan İskanlar Neticesinde Kurulan Yeni Yerleşim Yerleri (1432-1481), Türkler, IX, p.177-186

ŞEMSEDDİN S., (1996). Kamusu'l- Alâm, II, Ankara

TODOROV, N., (1983). The Balkan City (1400-1900), London

UZUNÇARŞILI İ. H., (1994). Osmanlı Tarihi, II, TTK, Ankara

ZİROJEVIĆ, O., (1994). Prizren Şehri İslamiye ve Hıristiyanlığın Beraber Yaşamının Bir Örneği, 16th Congress on Turkish History, V, Ankara, TTK, p. 2115-2123

Author's Note: This article is the rearranged form of a paper presented in III. International Congress of Turcology organized by Warsaw University.

AHMET MİTHAT EFENDİ' YE GÖRE ÇOCUK EĞİTİMİNDE
ANNE - BABANIN ROLÜ¹THE ROLE OF THE PARENTS IN EDUCATION ACCORDING TO
AHMET MİTHAT EFENDİ*Mehmet ÖZDEMİR¹, Hatice EMİROĞLU²*¹ *Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Sakarya /Türkiye*² *Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Bölümü, Sakarya /Türkiye*

Öz: Tanzimat'ın ilânıyla başlayan yenilik hareketleri, her alanda olduğu gibi aile kurumu ile birlikte çocuk eğitimini de etkileyerek, Türk toplumunun sosyal hayatını şekillendirmeye başlamıştır. Bu süreçte Doğu - Batı ikilemi arasında kalmış bir Türk aile yapısından söz edilebilir. Toplumsal anlamda, bir tarafta geleneksel olanı devam ettirmeye çalışan, diğer tarafta ise batılılaşmaya çaba harcayan ancak bunu yaparken kökleriyle bağlarını koparan iki farklı aile yapısı söz konusu olmuştur. Tanzimat döneminde yenileşme hareketlerinin halka indirgenmesi konusunda en fazla çabayı gösterenlerden biri Ahmet Mithat Efendi'dir. Onun eserlerinin hemen hepsinde aile kurumu, kadın eğitimi ve çocuk eğitimi konuları yer almaktadır. Aile kurumu ve çocuk eğitimi konusuna özellikle yer verdiği; "Peder Olmak Sanatı", "Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi", "Bahtiyarlık", "Diplomalı Kız", "Jön Türk", "İki Hud'akâr", "Felsefe-i Zenan" ve "Felatun Bey İle Rakım Efendi" gibi eserleri mevcuttur. Sosyal yapı, aile yaşamı, çocuk eğitimi gibi konulara ilişkin dönem hakkında birçok bilgi edinilen bu eserler çoğu çalışmada inceleme konusu olmuştur. Bu çalışmada, bahsedilen eserlerden yola çıkarak Ahmet Mithat Efendi'nin çocuk eğitiminde anne ve babaya yüklediği rol incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre; Ahmet Mithat Efendi Batı karşısında geleneksel aile yapısının temelleriyle hareket etme taraftarıdır. Çocuğun eğitiminde bu temellere dayanarak Batı medeniyetinin üstün taraflarının alınabileceğini savunur. Temelleri ailede atılan çocuk eğitiminde anne ve babanın birbirinden farklı olsa da üstlenmek zorunda olduğu görevleri vardır ve bunları yerine getirmek zorundadırlar. Çünkü çocuğun nasıl biri olacağı yetiştiği aile ortamı ile yakından ilişkilidir. Bu anlamda, Ahmet Mithat eserleriyle çocuk eğitiminde anne ve babanın görevleri konusuna yüz elli yıla yakın bir zaman önce dikkat çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Mithat Efendi, Eğitim, Çocuk Eğitimi, Eğitim ve Anne- Baba

Abstract: Innovation movements began with the proclamation of the Tanzimat affected institution of the family with child education and, began to shape the social life of Turkish society as well as a variety of issues. In this process it may be mentioned that a Turkish family structure that have stayed in the East- West dilemma. Two different family structures have been mentioned based on the social meaning. One of them is trying to protect the traditional and the other is struggling to westernization severing all ties with their roots. Ahmet Mithat Efendi is one of them who struggles to makes of the popularize the reform movements during the Tanzimat. Almost all of his written works have concerns issue of institution of family, education of women and children. The books which he focused on these matters one such as "Peder Olmak Sanatı", "Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi", "Bahtiyarlık", "Diplomalı Kız", "Jön Türk", "İki Hud'akâr", "Felsefe-i Zenan" and "Felatun Bey İle Rakım Efendi" he picked up on the concept of institution of the family and child education. These literary works, caused to acquire a lot of information about social structure, family life, and child education during that period, become a subject of many studies. In this study, role of the parents Ahmet Mithat Efendi attributed to them is investigated based on the mentioned works. Concerning the results acquired from the study, Ahmet Mithat Efendi is in favor of acting with the basis of the traditional family structure against the West. He defends the opinion that superior part of the Western civilization can be adopted based on these rules in the education of children. Parents have different missions they have to undertake and fulfill on children's education issue that is founded in the family. This is because the children's personalities are closely related to their environment where they grow up. In this sense, Ahmet Mithat attracted attention the mission of the parents on the children's education a hundred and fifty years ago.

Key Words: Ahmet Mithat Efendi, Education, Child Education, Education and Parents

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410927

- (1) *Sorumlu Yazar: Mehmet ÖZDEMİR, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Sakarya / Türkiye, mehmetoz@sakarya.edu.tr* *Geliş Tarihi / Received: 31.12.2014* *Düzeltilme Tarihi / Revised: 09.02.2015* *Kabul Tarihi/ Accepted: 09.05.2015* *Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None "Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee"*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Mitler, efsaneler, destanlar, masallar, halk hikâyeleri ve mesnevilerle başlayıp devam eden Türk Edebiyatının anlatı geleneği Tanzimat dönemiyle birlikte yeni türler ile tanışma sürecine girmiştir. Bu süreçte anlatıma dayalı eserler arasında öne çıkan ve yaygınlaşan tür olarak “roman” görülmektedir. Tanzimat romanı bir yönüyle Fransız edebiyatından yapılan tercüme, bir yönüyle de Fransız edebiyatının bir kısım yazarlarının örnek alınmasıyla yazılmış eserlerle doludur (Bakırcıoğlu, 1986: 26). Bu dönem eserleri, teknik anlamda zayıf oluşlarıyla eleştirilse de ilk olmaları ve halkın eğitimini ön planda tutmaları açısından önemlidir.

Roman, gerçek hayattan beslenerek oluşturulduğundan yazıldığı dönemin izlerini taşıması normaldir. Ancak roman, temel niteliği itibarıyla “kurmaca” bir özellik taşır. Bir anlamda romancı hayattan aldığını, kendi mantığına göre yeniden kurgular. Bu bağlamda romanın, biri hayata, diğeri edebiyata açılan iki kapısı vardır. Roman, bu iki değer; hayatla edebiyatın, mutlu bir sentezinden doğar. Bu sentezde önemli görev edebiyata düşmektedir. Hayat dışımızdadır ve ölüdür; onu canlı kılan - onu, kendi mantığına yeniden canlandıran - sanattır, edebiyattır. Bu açıdan roman, hayatı anlatmak değildir; hayatı, yeniden yorumlamaktır (Tekin, 2002: 8-9). Kısacası itibarî âlem, haricî âlemin bir düşünce sistemi etrafında sanatkâr tarafında

yorumlanması neticesi vücut bulur (Aktaş, 2000: 15). Bu bağlamda edebiyat eseri estetik değerlere bağlı kalmakla beraber açıktan olmamak üzere, sezdirerek ve hissettirerek öğretme ve bilgilendirme işlevini de yerine getirebilir. “Bir üslup yazarı olmak endişe ve iddiasından uzak olan (Okay, 2008: 34)” Ahmet Mithat Efendi, roman türünün Türk Edebiyatında tanınması ve yaygınlaşması konusunda akla ilk gelen isimlerden biridir. Bu noktada Ahmet Mithat Efendi’nin estetik kaygıdan bilerek uzak durduğu, bunun yerine eserlerinde öğreticiliği esas aldığı bilinmektedir. (Özdemir ve Yıldırım, 2015;273).

Tanzimat Fermanı’nın ilânıyla birlikte hızlanan yenilik hareketleri bir anlamda medeniyet değiştirme çabası olarak da değerlendirilir. Medeniyet değiştirme her şeyden önce bir zihniyet değiştirme ve zihniyet değiştirme de bir eğitim meselesi olduğu için 1839-1860 tarihleri, Türkiye’nin kapılarını Batı medeniyetine ardına kadar açtığı bir dönemdir (Akyüz, 1995: 15-21). Bu dönem hem sanatçıların kendilerini yetiştirme dönemi, hem de halkı değişime alıştırmaya süreci olarak düşünülebilir. Medeniyet değiştirme sürecini ilk anlayan ve gerçekleştirmeye çalışan Şinasi olduğu gibi, en geniş ölçüde gerçekleştirebilen de Ahmet Mithat Efendi olmuştur. Bu medeniyet değiştirme çabalarının okumamış halk yığınlarına aktarılması, onların yeni medeniyetin çeşitli yönleri üzerinde aydınlatılması ve kendilerine ilk bilgilerin verilmesi konusunda Ahmet Mithat Efendi’nin gösterdiği

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

çaba çok büyüktür. Edebiyat, onun için bir araçtan ibarettir. Halkın medeni seviyesini yükseltebilmek, önce “onun seviyesine inmek, ona kendi dili ile ve hoşlandığı şekilde hitap etmekle” mümkündür (Akyüz: 1995: 15-69). Ahmet Mithat Efendi medeniyet değiştirme karşısındaki tutumunu her alanda, özellikle de roman ve hikâyelerinde ifade etmeye çalışmış, Doğu - Batı mukayesesi cephesinden halkı eğitmeye devam etmiştir.

Medeniyet değiştirme çabaları toplumu doğrudan etkileyen bir takım değişmelere sebep olduğundan Ahmet Mithat Efendi gibi halkı eğitmeyi edebiyatçı kimliğinden vazgeçecek kadar önemseyen biri için oldukça önemli bir mesele olmuştur. Halkı eğitmenin yolu ise sosyal yapının çekirdeği kabul edilen aile kurumuna yönelmekten geçmektedir. Bu nedenle yazar, toplumun yapı taşı olan aile hayatı üzerine düşüncelerini de eserlerinde sıklıkla dile getirmiştir. Ahmet Mithat Efendi'nin yazı hayatı çok büyük bir kısmıyla eski aile nizamı içinde geçtiğinden önünde örnek olarak daima bu aile tipini görmüş ve bütünüyle onu savunmuştur. Batılı aile ile Türk ailesini romanlarında sık sık mukayese etmiştir (Okay, 2008: 259). Bu mukayeseler esnasında Ahmet Mithat Efendi bir taraftan Batılı hayatın üstün taraflarına dikkat çekerken diğer taraftan da Osmanlı aile hayatının korunması gereken değerlerini savunmaktan geri durmamıştır. Ailenin eşlerden sonra en önemli bileşeni çocuktur ve iyi bir çocuk sağlam kurulmuş bir aileye göre şekillenecektir.

Bu nedenle ebeveynlerin çocukla ilgili hak ve sorumlulukları konusunu ele alan Ahmet Mithat Efendi, anne ve babanın çocuk üzerinde birçok hakkı ve sorumlulukları olduğu görüşündedir. Bu hak ve sorumlulukların sadece çocuğu dünyaya getirmek olamayacağını belirten yazar, bunların özellikle çocuk doğduktan sonra yerine getirilmesi gereken vazifelerden ibaret olduğunu ifade eder (Albayrak, 2010: 96).

2. AİLE VE ÇOCUK EĞİTİMİ

Sosyolojik olarak, “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” olarak tanımlanan aile, toplumun temeli ve toplumsal yapının merkezi konumunda olduğundan hassasiyetle korunması gereken bir değerdir(Türkçe Sözlük, 2005).

Tanzimat ve beraberinde getirdiği değişim süreci toplumun tüm kurumlarını etkilemeye başlamıştır. Bu etkileşim sürecinden elbette toplumun yapı taşı durumundaki aile kurumu da etkilenmiştir. Bu süreç içinde Türk aile yapısı ve evlilik kurumunun giderek serbest ilişkiler çerçevesinde değişime zorlanması, Ahmet Mithat'ın romanlarında toplumun da geleceğini tehdit eden ciddi bir tehlike olarak değerlendirilir. Çünkü ister yasal, isterse dinî yöntemle gerçekleştirilmiş olsun, nikâhın amacı kadın erkek beraberliğini ilan etmek, toplumun gözünde geçerli saymak, kutlamak ve kutsamaktır. Bunun, erkek kadar kadının da

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

toplumdaki itibarını korumaktan, beraberliklerinin meşruiyetini duyurmaktan, dolayısıyla sosyal hayatta taraflara bir artı değer kazandırmaktan başka bir hedefi yoktur (Erol, 2012: 225). Bu bakımdan toplumun korunması ailenin, ailenin korunması da ileride yeni aileler kuracak olan çocukların eğitimine bağlıdır. Çocukların eğitiminden de en başta anne ve baba olmak üzere toplumun bütün kurumları sorumludur. Fakat bu eğitim sürecinde anne ve babanın rolleri birbirinden küçük de olsa farklılıklar taşımaktadır.

Anne çocuğun bakımını, hayata hazırlanmasını, gelişimini sağlarken; baba çocuğun alacağı temel eğitimleri, görgüyü ve bilgiyi temin eder. Bu anlamda, büyük oranda, çocuğun eğitiminden anne, öğretiminden baba sorumludur denilebilir. Anne çocuğun duyuşsal, baba ise daha çok bilişsel gelişimine katkı sağlar. Bu durum, çocuğun eğitiminde ebeveynlerin ortak sorumlulukları olduğu gibi, üzerlerine düşen sorumluluklarda bir takım farklılıklar bulunduğunu ortaya koymaktadır. Annenin çocuk üzerindeki etkileri saymakla bitmez. Çocuğun istenilen şekilde gelişip büyümesi annenin emeğine bağlıdır. Benzer şekilde babanın da kendine ait sorumlulukları vardır. Özellikle çocuğun iyi yetişmesinde, eğitilmesinde, akademik, bilişsel ve sosyal gelişiminde babanın önemi inkâr edilemez (Emiroğlu,2012: 1030).

Annenin çocuk eğitimindeki rolü, çocukla kuracağı doğru ilişki elbette çok önemlidir. Özellikle

çocuk ilk doğduğu gündenden itibaren annesinin yakın ilgi ve bakımına muhtaç olduğu için anne-çocuk ilişkisine atfedilen önem, çoğunlukla baba-çocuk ilişkisini gölgede bırakmıştır. Ancak anneler “kişilik” oluşumunda, babalar “karakter” ediniminde rol sahibidir (Aslan,2014: 4- 8). Bu süreçte, ebeveynlerin görevlerini birbirinden bağımsız düşünmek ya da birbiriyle kıyaslamaya çalışmak gerçek anlamda çok da mantıklı görülmemektedir.

Ataerkil bir yapıya sahip olan Türk aile yapısı içerisinde baba gerçeğini değerlendirdiğimizde, baba geçmişten bu güne söz sahipliğini elinde bulunduran kişi veya ailenin reisi olarak görölmektedir. Günümüzde değişen toplumsal şartlar, aile hayatı üzerinde de doğrudan etkili olmuştur. Ailede, rol paylaşımı konusunda babanın ve annenin görevleri eskiye nazaran farklılık göstermeye başlamıştır. Değerişen şartlar annenin çocuk üzerindeki etkisini arttırmaktadır. Ancak hem anne hem de babaların çocukları ile olan etkileşimleri, çocukların zihinsel, fiziksel, sosyal, duyuşsal vb. tüm gelişim alanlarını etkilemektedir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çocuğun bakım ve eğitim sorumluluğunu üstlenen aile kurumu içinde; bu görevden birinci dereceden sorumlu tutulan ve önemi vurgulanan birey genellikle anne olmuş, babanın çocuğun yaşamındaki rolü ve önemine neredeyse hiç değinilmemiştir (Taşkın, 2011: 43). Ayrıca şu gerçek de unutulmamalıdır ki babayla güvenli bir ilişki kurmak çocuğun

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Buna göre, “babalarıyla arasında yakın ve sıcak ilişki olan çocuklar psikolojik olarak daha uyumlu ve hem okulda hem de sosyal hayatta daha başarılı” olmaktadır(Aslan, 2014: 7).

Yapılan araştırmalara göre, babanın çocuğunun yaşamını aktif paylaşımı, çocuğun analitik düşünce yapısını, zekâsını, sözel becerisini ve akademik başarısını olumlu etkilemektedir. Babası ile etkin paylaşım içinde olan çocuğun psiko-sosyal uyumu olumlu etkilendiği gibi, çocuk daha çok içsel odaklı kontrol geliştirmekte ve daha olgun ve bağımsız davranışlar göstermektedir. Nitekim günümüzde yapılan birçok araştırmada, çocukların ahlaki ve vicdani gelişimlerinde, dindar olmalarında ve daha az davranış problemleri göstermelerinde, erken yaşlarda babalarıyla kurdukları olumlu ilişkinin etkili olduğu görülmektedir (Taşkın, 2011: 44-46).

Baba bir çocuğun önündeki en önemli liderdir ve çocuğun gelişiminde sözlerinden çok davranışlarıyla etki sahibidir. Çocuğunun sorunlarını görmeyen bir baba, bir anlamda sorumlulukları anneye yıkar. Çocuk da babasından beklediği şeyleri annesinde arar fakat bulamaz. Çünkü annenin misyonu farklıdır. O, daha çok çocuğun gelişimi ve hayata hazırlanmasıyla ilgilendir, çocuk üzerinde bir babanın olduğu kadar, liderlik pozisyonu yoktur. Bu nedenle babanın sorumlulukları önem taşımaktadır. Çocuğun tavır ve hareketlerindeki olumsuzluklar daha çok babadan kaynaklanır

(Emiroğlu,2012: 1031-1032). Bu nedenle hem kız hem de erkek çocuklar doğuştan getirdikleri cinsiyet rollerine ait özellikleri, sağlıklı modeller izlemekle ve taklit etme yoluyla geliştirebilmektedir. Babanın aile içindeki tavrı, fonksiyonu, çocuğuyla kurduğu yakın, açık ve güvenli bir ilişki, özellikle erkek çocuğun baba ile özdeşleşmesini kolaylaştırmakta ve cinsiyet rolünü geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Doğru model bulamayan erkek çocuk zamanla hem kişilik hem de cinsiyet karmaşası yaşayabilmektedir. Aynı şekilde kız çocukları için de babanın rolü, karşı cinsi anlaması, kendine güven geliştirebilmesi açısından önem taşımaktadır. Babanın olmaması veya ilgisiz baba modeli, özellikle ergenlik döneminde erkek ve kız çocukları üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır.

Hayatın akışı içinde, doğan çocuklar büyümekte, yeni bir birey olarak topluma katılmakta ve doğumuyla birlikte ailede başlayan eğitim hayatı, bir müddet sonra arkadaş çevresi, okul gibi kademelerde devam etmektedir. Bu süreklilik içinde ailenin, bir başka ifade ile anne ve babanın çocuğa; fiziki ve ekonomik koruyuculuk yapmak, sosyallik kazandırmak, eğitim ihtiyacını gidermek, zaman yönetimi edindirmek ve en önemlisi koşulsuz sevgi bağı kurmak gibi önemli ve temel görevleri vardır. Bu bağlamda Ahmet Mithat Efendi, romanlarında çocukların eğitimi ile ilgili anne ve babayı özellikle sorumlu tutmaktadır. Ahmet Mithat Efendi'nin eser verdiği dönemde de aile

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

İNİNDE ERKEĞİN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ ROLÜ BAZI UFAK tefek değışikler olmasına rağmen bugünkünden çok farklı değildi. Hatta o yıllarda baba, çocuğun eğitim ve öğretiminde anneye göre günümüzdekinden daha fazla ön plandadır. Bu çalışmada da Ahmet Mithat Efendi'nin; “*Peder Olmak Sanatı*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön Türk*”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*”, “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” adlı eserlerinde çocuk eğitimi konusunda anne ve babaya verdiği rol ele alınmıştır.

3. YÖNTEM

3.1.Çalışmanın Amacı

Türk toplumu Tanzimat'la birlikte her alanda değışimler yaşamaya başlamıştır. Bu değışimler toplum yapısını ve toplumun temeli olan aile kurumunu etkilemiştir. Aile, anne baba ve çocuklardan oluşan toplumu oluşturan en küçük yapı taşıdır. Bu nedenle çocuğun nasıl bir ailede doğup büyüdüğü nasıl bir eğitim aldığı oldukça önemlidir. Yenilik ve değışim hareketlerini halka benimsetebilmenin, onları bu konuda eğitebilmenin yollarından biri ise edebi eserlerdir. Kendisini halkı eğitmeye adanmış olan Ahmet Mithat Efendi hemen her eserini bu çerçevede vermiş ve birçok eserinde çocuk eğitimi üzerinde durmuştur. Bu çalışmada; Ahmet Mithat Efendi'nin; “*Peder Olmak Sanatı*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön*

Türk”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*” ve “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” adlı eserleri taranmış, bu eserlerdeki anne ve babaların çocuk eğitimindeki rollerinin tespiti amaçlanmıştır.

3.2.Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada Ahmet Mithat Efendi'nin eserleri taranmış ve Ahmet Mithat'a göre anne- babanın çocuk eğitimindeki rollerinden en fazla söz ettiğini gördüğümüz; “*Peder Olmak Sanatı*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön Türk*”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*” ve “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” adlı eserler ele alınmıştır. Bu eserlerde yeniliklerin etkisiyle çocuk eğitimi konusunda ailelerin bakış açısındaki değışimler ve anne-babanın çocuğun eğitimindeki rolü esas alınmış bu doğrultuda bir inceleme yapılmıştır.

3.3.Çalışmanın Modeli

Çocuk eğitiminde anne-babanın rolünü belirlemek amacıyla Ahmet Mithat Efendi'nin; “*Peder Olmak Sanatı*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön Türk*”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*” ve “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” adlı eserlerinin incelemesinde tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli; bilimin gözleme, kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değışmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma (Yıldırım,1966: 67)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ve buna bağlı olarak geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi, tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009: 77).

3.4.Araştırmanın Problemi

Çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır; Ahmet Mithat Efendi'nin; “*Peder Olmak Sanat*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön Türk*”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*” ve “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” adlı eserlerde çocuk eğitimi konusunda anne- babanın rolü nedir? Anne- babalar çocuk eğitimi konusunda nasıl bir bakış açısına sahiptir? Anne- babaların kız ve erkek çocukların eğitimindeki tutumları nasıldır?

4. BULGULAR

Bu bölümde Ahmet Mithat Efendi'nin inceleme konusu olan; “*Peder Olmak Sanat*”, “*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*”, “*Bahtiyarlık*”, “*Diplomalı Kız*”, “*Jön Türk*”, “*İki Hud'akâr*”, “*Felsefe-i Zenan*” ve “*Felatun Bey İle Rakım Efendi*” eserlerinden anne-babanın çocuk eğitimindeki rolüne ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Ahmet Mithat Efendi'ye Göre Anne-Babanın Kız ve Erkek Çocukların Eğitimindeki Rolü

Kaleme aldığı eserlerin büyük bir bölümünü eğitim ekseninde oluşturan Ahmet Mithat Efendi,

yazılarında çocuk eğitimi bahsine özellikle yer vermiş, hemen hemen tüm kitaplarında çocuk eğitiminin önemini vurgulamıştır. Okay (2008: 280); Ahmet Mithat Efendi'nin “çocuk bahsine dair söyleyeceği daha çok şey olduğunu, özellikle çocuk yetiştirilmesinde, terbiyesinde, sağlığının korunmasında, iyi gıda almasında Osmanlı ailesinin eksiklerini tamamlamak için Fransızca birçok kitaptan istifade ettiğini, yeni kitap ve makaleler yazdığını ayrıca; Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemlerinde hatta ondan sonraki edebî hayatımızda çocuk mevzuuna bu kadar geniş olarak temas eden ilk muharririmiz” olduğunu da belirtmiştir. Çocuklara “tedris edilmek üzere” hazırladığı ve zamanına göre oldukça zevkle okunabilir öğrenci kitaplarını bir tarafa bıraksak bile yalnız ebeveyn için yazdığı eserler onun bu yoldaki başarısını ortaya koymaya yetecektir. Ayrıca Ahmet Mithat Efendi kız ve erkek çocukların eğitimleri konusunda “eşitlikçi” bir yaklaşım sergileyerek döneminin erkek egemen anlayışından ayrılmıştır(Karaca,2013;3).

Ahmet Mithat Efendi'ye göre çocuğun dünyaya gelme sebebi babadır. *Ana Babanın Evlat Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*¹ adlı eserinde; “Tabiat kanunu biraz gizlice olan ahkâmı düşünülecek olursa görülür ki evladın asıl doğma nedeni babadır. Baba, evladın doğma nedeni olarak görülür de

¹ *Anne Babanın Evlat Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi* adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde “ABEÜHV” şeklinde kısaltılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ondan sonra annesi onun terbiyesini tamamlar. Evladın olma vesilesi olduğu içindir ki babanın evlat üzerinde birçok hakları vardır”(ABEÜHV:15) ifadesini kullanmaktadır. Babaya yüklenen bu görev; “evlilik öncesi eş seçerken başlıyor” (ABEÜHV: 50). Her ebeveyn çocuk sahibi olmadan birtakım planlar yapar, çocuğunun geleceğine dair hayaller kurar. “Baba kısmı evlat sahibi olduğu zaman evladının bebeklik, çocukluk ve gençliğine imtisâlen kendisi dahi bebeklik, çocukluk ve gençlik devirlerinde dönmüş olur. Avrupa filozoflarından birisinin söylediği; pederler evlatları içinde yaşarlar” sözünü Ahmet Mithat Efendi de benimser (ABEÜHV: 45). Aslında her baba kendi çocuğunda kendini bulmaya, kendi yapamadıklarını, elde edemediklerini onda elde etmeye çalışır.

Çocuk sahibi olma fikri, beraberinde anne ve babada, bazı özelliklerin hâsıl olmasını gerektirmektedir. Eğer anne ve babalar kendilerine çocukla ilgili sordukları sorulara sağlam cevaplar verebiliyorlarsa o zaman hazır sayılabilmektedirler. *Peder Olma Sanatı*² adlı eserde ifade edilen şu sözler bu noktada dikkat çekicidir; “Evlenden önce dahi çocuk sahibi olma, onun hayalini kurma düşüncesine hiç kapılmadınız mı? Doğacak çocuklarınızın gerçekten dostu olacak ve gerçekten seveceksiniz, onların güzel hallerini, selametlerini,

bahtiyarlıklarını daha o zaman düşünmek lazım gelir. Çocuklarınızın bahtiyarlığını daha çocuğunuz doğmadan düşünmek bu temiz sanatın birinci mecburiyetidir. Çocuğun bahtiyarlığı iki türlü tasavvur olunabilir. Birisi maddî ve cismanî ve diğeri manevî ve ruhanî bahtiyarlık. Manevî ve ruhanî bahtiyarlık onun manevî terbiyesinin veriminden olacağı cihetle işin bu cihetini çocuk doğduktan sonra dahi düşünebilirsiniz. Fakat maddî ve cismanî olan bahtiyarlığın çocuğun yaratılışında istenilen ölçüde sağlamlık bulunmaya ihtiyaç gösterir” (POS: 26- 27).

Çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte ilk önce annesiyle olan iletişimi, onun hayata ilk adımlarını hazırlayan süreçtir. Ahmet Mithat Efendiye göre; “Validenin görevi çocuk kendi kendine yetebilecek duruma gelip bir hane sahibi oluncaya kadar devam eder. Bu görevde valide pederin evlat hakkındaki vazifesine vekâlet etmiş sayılır. Onun için evlat üzerindeki medeni hukukun toplamı yine pedere bırakılmıştır. Manevi tarafa gelince validenin manevi hukuku pederin manevi hukukundan elbette daha çok ziyadedir” (ABEÜHV: 19). Anne bu durumda adeta bir aracı görevi görmekte, evladın yetiştirilmesinde esas söz sahibi olanın baba olduğu ifade edilmektedir. Diğer taraftan çocuğa karşı ebeveyn görevlerinin ikiye ayrıldığını söylemektedir. “Eflatun’dan zamanımıza kadar iki bin beş yüz seneden beri tekâmül edegelen pedagoji, yani çocuk yetiştirme, yani çocuk terbiyesi ilmi konusunda verdiği konunun özetine bakılırsa

2 *Peder Olma Sanatı* adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde “POS” şeklinde kısaltılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

pederin ve validenin evlat hakkındaki vazifesi ikiye ayrılmaktadır. Birincisi maddi vazifeler ikincisi manevi vazifelerdir” (ABEÜHV: 22).

Bu maddi ve manevi vazifelerin sıradan vazifeler olmadığı, çocuğun hayatını etkileyecek bilimsel değerlere göre şekillendirilmesi hususu yazar tarafından önemle vurgulanmaktadır. “Maddi vazifelere ilişkin bilimsel gerçekleri ve incelikleri bilerek gerçekleştiren ebeveyn manevi vazifeleri de böyle bilerek yapacaktır. Böylece çocuklar hem cismen hem de ruhen salim olurlar. Çocuk terbiyesine dair kitapların çoğunda, çocukların ilk mektebinin, ilk terbiye hanesinin ana kucağı olduğu söylenir. Fakat o vazife yalnız valideye münhasır olmakla kalmaz. Erkek çocuklar yedi ve kız çocuklar dokuz yaşlarına gelinceye kadar terbiyeleri validelere tahsis buyrulmuştur. İyi evlat yetiştirmek için iyi valideler yetiştirilmelidir. Evladın talim ve terbiyesinden ibaret bulunan manevi vazife valide kadar ve belki ondan ziyade ve önce pederlere aittir” (ABEÜHV: 29). Ardından, terbiyenin babaya atfedilmesinin sebebi olarak; “Her milletin tarih-i terakkisi ispat eder ki her zaman dünyanın her yerinde ilerleme yoluna kadınlardan evvel erkekler ayak atmışlar ve o yolda kadınları dahi sürükleyip götürmüşlerdir” (ABEÜHV: 29) görüşünü öne sürmektedir.

Anne babalar çocuklarının rahatı ve huzuru için çok fazla fedakârlığa göğüs germektedir. “Evladına gerçekten muhabbeti olan bir baba ile ananın ilk

üç sen-i ömürlerinde çocuklarına bakmak için nasıl bir doğal yönlendirmenin emir ve zorlaması altında bulduklarına dikkat edelim. Baba ve ana ve bilhassa ana, çocuğun rahat ve selameti için ne büyük külfetleri göze alırlar” (ABEÜHV:66). Hatta bazı anne babalar çocuklarının istikbali için kendi önceliklerini erteleyecek kadar fedakârlık etmektedirler. Ahmet Mithat Efendi’ye göre bir babanın evladına bırakacağı en büyük miras “vücut sağlığı”dır. “Her peder evladına bir şey bırakmak gayret-i pederânesinde bulunur. Bazı pederler gelir ve gelir getiren bir şeyler bırakmaya çalışır. Birtakımı çocuklarına bu yoldaki miraslardan bir talim ve terbiye mirası bırakmaya himmet ederler ki bunların daha ziyade isabet etmiş oldukları itiraz götürür konular değildir. Hâlbuki evlada asıl bırakılacak şey olsa olsa sıhhat-i vücut olabilir. Vücut sahil ve sağlam olmadıktan sonra servet ve zenginlikten nasıl istifade edebilir?” (POS: 58). Bu söz bize halk arasında kullanılan “Her işin başı sağlık” sözünü hatırlatmaktadır. Yaşam şartları ne kadar üst düzey olursa olsun ondan istifade edecek kabiliyet ve sıhhat olmadığı müddetçe faydasız kabul edilmektedir.

Çocuk yetiştirme konusunun düzgün temeller üzerine bina edilmiş bir aile hayatına bağlı olduğunu kimse inkâr edemez. Ahmet Mithat Efendi’ye göre de; “Tasavvur eylediğimiz yolda çocuk yetiştirmek, aileler için ıslahat-ı esâsiyeden olup onun da temeli mutlaka *hane* olduğundan her şeyden evvel *hane* tanzim ve ıslah edilme-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yecek olursa bu maksat uğrunda ne yapılsa faydası muhakkak olmaz” (POS: 72). Hatta yazar, geleneksel aile düzeni içerisinde anne - babanın dışında aile büyüklerinin de bulunduğu evlerde çocuk yetiştirme konusunda anne ve babanın birinci derecede söz sahibi olamaması konusunu da eleştirmektedir. “Yuva içinde yuva olmaz” ifadesiyle Ahmet Mithat Efendi, aile büyükleriyle birlikte yaşayan çiftlerde çocuk üzerinde söz sahibi olma noktasında sıkıntılar yaşandığına, büyüklerin yeni aile hakkında bazı tasarrufları kendi üzerlerinde topladıklarına değinmektedir.

Yazarın eleştirdiği diğer bir husus da annelerin gereğinden fazla koruyucu ve kollayıcı olmasıdır. Orhan Okay, Ahmet Mithat’ın annelerin evlatlarına olan şefkatlerinde fazla aşırı olmalarını tasvip etmediğini belirtmektedir (Okay 2008: 276). Çocukların küçük yaşta ana- baba ve aile şefkatine muhtaç olmaları tabiidir. Fakat yazar, tahsil için bile kocaman delikanlı olmuş çocuklarını yanlarından ayırmak istemeyen Türk analarının bu düşüncesini hoş karşılamaz. “Bizde valideler çocuklarını henüz gözleri önünden ayıramazlar. Öyle beş altı yaşlarında yavrucaklarını değil a, daha büyüklerini de kolay kolay gözünün önünden ayırmazlar. İkmal-i tahsil için Avrupa mekteplerine gönderilmeleri lazım gelen kocaman delikanlı şakirdandan birçoklarını mahza validelerin şefkatleri bu nimetten mahrum bırakır” (ABEÜHV: 55).

Çocuğun eğitime başladığı ilk yer dünyaya geldiği yuvasıdır. Bu nedenle nasıl bir ortamda doğduğu onun gelecek hayatının şekillenmesinde temel oluşturmaktadır. “Bir çocuk nasıl bir yuvada yetişirse kendisi de o yuvanın özelliklerine mutabık bir adam olur. Muntazam bir aile yuvasında yetişen bir çocuk muntazam, dağınık bir aile yuvasında büyüyen bir çocuk dağınık olur” (POS: 74). Aile hayatının önemini belirtmek adına *İki Hud’akâr* hikayesinde suçlu tiplerin ve cemiyete zararlı diğer kişilerin böyle aile kontrolünden uzak, ana baba, kardeş şefkatinden mahrum kalmış çocuklar arasından çıktığını anlatır. Bu romanda eleştirilen husus, Avrupa’da bebeklerin doğar doğmaz sütannelere verilmesi hatta sütannelere verilmek üzere köylere gönderilmesidir. Bu durum çocukların terbiyesini doğal olarak etkilemekte aile ve kardeş ilişkileri de bu doğrultuda şekillenmektedir(s. 28-29).

Evde başlayan eğitimin ardından devreye okullar ve öğretmenler girmektedir. Mektepler ve mualimler çocuğun eğitimi konusunda Ahmet Mithat Efendi’ye göre pederin vekilleri olarak görülür (ABEÜHV: 33). Mekteplerin yapacağı talim ve terbiye, aileler nezdinde mümkün ve kolay olmaz. Gündüzlü mekteplerin talim ve terbiyelerinin her peder ve valideye müyesser olmayıp buna muktedir olabilecek analardan babalardan müteşekkil aileler insanların en bahtiyar kısmından addolunmaktadır (ABEÜHV: 37-38). Ahmet Mithat Efendi, çocukların okula gönderilme yaşlarıyla

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ilgili, “Çocukların hiç olmazsa altı yaşını ikmal etmelerinden evvel mektebe başlatılmaları katiyen lazım gelecektir” (ABEÜHV:40) görüşündedir ve eğitimin geri kalan kısmına örgün eğitim kurumlarında devam edilmesi gerektiğinin üstünde ısrarla durmaktadır.

Ahmet Mithat Efendi, eserlerinde çocuk eğitimi konusunda Doğu - Batı karşılaştırması yaparak aradaki farkı ortaya koymaya çalışmakta ve Batı’da ailelerin yaşam tarzından dolayı çocuk yetiştirmede anne-baba dışında, aile büyüklerinin dahası kurumların devreye girdiğini belirtmektedir. “Avrupa’da kadın erkek herkes çalışma mecburiyetinde olduğu için çocukların muhtaç oldukları bakım işleri için yakın akrabadan bir kimse varsa onlara teslim edilir ancak böyle çocuk muhafazasına salih kimseler olmayınca çocuklar daha çok küçükten yuvalara bırakılmaktadır” (ABEÜHV: 55). Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi yazar, bizim valideleri ise, “beş altı yaşındaki çocukları bırakın, daha büyüklerini dahi göz önünden ayırmak istemiyorlar” diyerek tenkit etmektedir. Yine aynı konuda Avrupa’da ailelerin çocuklarını kendilerinin yerine başkalarının eline bırakmalarını eleştirir. Okay (2008: 277); Ahmet Mithat Efendi’nin bu konuda yaptığı karşılaştırmayı şu cümlelerle değerlendirir: “Fransa’da yayılmaya başlayan bu âdeti tenkit ederken Osmanlı ailesinde çocuğun yetişme tarzı ile de mukayese eder. Ancak bu mukayeseyi çalışan ana babanın çaresizliğini karşılayan devletin, çocuk bakım evleri açması nokta-i

nazarından ele almaz. Ahmet Mithat’ın endişesi çocuğun, anne ve babanın şefkat, merhamet ve sevgi duygularından, aile yuvasının sıcaklığından uzak yaşamasıdır.” Çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarının yanında günlük ihtiyaçlarında da babanın çocuklarıyla sıcak bir ilişki kurması taraftarı olduğunu savunarak; “Tatil günlerinde havalar müsaitse çoluk çocuklarıyla beraber gezip tenezzüh için bu müsaadeyi fırsat ittihaz ederek gayr-ı müsait havalardaysa o günleri ev işi meşguliyetlerle geçirmesi” (POS: 71). gibi tavsiyelerde bulunur. Çünkü ona göre, çocuklarla vakit geçirmek ailenin daha sıkı bağlarla birbirine bağlanmalarını ve çocukların pedagojik açıdan desteklenmelerini sağlayacaktır.

Çocuk eğitimine anne-babanın rolü açısından bakabileceğimiz bir diğer eser, Felatun Bey İle Rakım Efendi’dir.³ Bu eserde okuyucu; Felatun Bey ve Rakım Efendi’nin şahsiyetlerinde Tanzimat devrindeki muhafazakar ve modern sınıfların yaşayışının, örf ve adetlerinin, kültürünün, adab-ı muşeretinin çatışmasını seyreder (Okay, 2008:423). Felatun Bey’in babası “Mustafa Meraki Efendi kemal derecede alaturkalıktan yine kemal derecede alafrangalığa birden bire sıçramış bir adam” olarak tanıtılır (FBİRE:4). Mustafa Meraki Efendi eğitim görmesi için Felatun Bey’i, rüştiye mektebine göndermiş ve Fransızca öğrenmesi

3 Felatun Bey İle Rakım Efendi adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde “FBİRE” şeklinde kısaltılmıştır

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

için özel hoca tutmuştur. Mustafa Meraki öyle tahsil görmüş bir adam olmadığı gibi çocuğunun tahsiline nezarete dahi vakti olmadığından oğlunun mektebe gidip gelmesini ve Fransız Hoca'sının dahi eve gelip gitmesini bir çocuğun terbiyesi için kafi görürdü (FBİRE: 5). Elbette, bir çocuğun eğitimi için, sadece mektebe gidip gelmeyi ya da "Fransız hocanın eve gelip gitmesini yeterli görmek yanlışır. Yazar bu yanlışlığa, Felâton Bey'in babası Mustafa Merakî Efendi üzerinden dikkat çeker. Ayrıca Merakî Efendi için bir kişiye eğitim vermek demek, alafrangalığı öğretmek demektir (Özdemir ve Göçen,2014: 225). Eserde kendisinden fazlaca bahsedilmemesine karşın Mustafa Meraki'nin Mihriban adında bir de kız çocuğu vardır. Ahmet Mithat; kızın eğitimine dair " oğlunun gördüğü terbiye bu yolda olduktan sonra kızının terbiyesi ne halde kaldığını da istihraç edebilirsiniz" (FBİRE: 5) ifadelerini kullanarak okuyucuyu duruma hazırlamaktadır. Alafranga kızlar için okuma yazma tahsilinin önemli olduğu ancak öksüz büyüyen Mihriban'ın bundan nasiplenemediği belirtilirken, babasının ona mızıkca eğitimi aldırıldığı hatta bir piyanocu madam tuttuğu belirtilmektedir. Ancak Ahmet Mithat; " lakin madam kendisi çalıp babası dinlediği cihetle Mihriban Hanım taş altında bir yılan, kaşları duru divan şarkısından başka bir şey öğrenemedi"(FBİRE:9) diyerek kızın durumunu özetlemektedir.

Alafrangalığın yanlış anlaşılmasının özetini gördüğümüz bu baba tipi ve çocuklarının ardından Rakım Efendi'nin kişiliğinde adeta ideal erkeğin tanımı ortaya konmuştur. Annesi tarafından sırasıyla; " beş yaşında Taş Mektep, on bir yaşında Valide Rüştîye Mektebi'ne" (FBİRE:11) gönderildi. Rakım Efendi annesinin ölümünden sonra evlerindeki dadı Fedai ile yaşamaya devam etti. Ahmet Mithat, Rakım Efendi'nin aldığı eğitimden; "kendi hahişi ve dadısının sevk ve teşviki sayesinde Arabiden sarf u nahiv filandan mada Risale-i Erbaa'yı, şerhleriyle beraber layıkıyla gördü."(FBİRE:12) gibi ifadelerle övgüyle bahsetmektedir. Bunlar dışında; hadis, tefsir, mantık, fıkıh ilimlerinde de tahsili olduğunu; "hikmet-i tabiiye, kimya, teşrih-i menafiü'l-azayı oldukça tahsil edip Beyoğlu'ndaki Ermeni dostunun kütüphanesinde dahi coğrafya, tarih, hukuk ve muahedat-ı düveliyye dair lüzum derecesinin fevkinde dahi malumat topladığı"(FBİRE:12), tüm bunlara ek olarak " Fransız romanlarının ve tiyatro namelerinin ve eş'ar ve edebiyatının edeta nihayeti yok gibiydi"(FBİRE:12) tarzındaki ifadelerle Rakım Efendi daha da idealize edilmektedir.

Anne ve babaların çocuklarını yetiştirirken eşit davranması gerektiğini belirten Ahmet Mithat Efendi, özellikle kız çocuklarının erkek çocuklar kadar iyi bir eğitimden geçmesi taraftarıdır. "Kız çocukları dahi erkek çocuklar kadar talim ve terbiye etmek, o talim ve terbiyeden muntazır

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

olan neticeye göre eşit olarak lazımdır. Kız evlat yüzünden nail-i saadet olmaktadır sürat dahi düşünülecek olursa kızların terbiyesine daha fazla ehemmiyet veren bir peder daha ziyade akıllılık etmiş olur.” (POS: 17) görüşünde olan yazar, burada öncelikle kız evladın çocuk yetiştirmekten önce evlilik hayatının istikametini belirlemeye yönelik bir değerlendirme yapmaktadır. “Zira zamanımızda kız babaları çocuklarına maarif-i Osmaniye’yi öğretmeye pek güzel himmet buyurdıkları gibi bir haylisi birer ecnebi lisanını dahi öğretiyorlar ki pek isabet ediyorlar. İhtimal ki yarın kızları ecnebilerle münasebeti olacak bir adamın zevcesi olur” (POS: 28). Görüldüğü üzere, kız çocuğuna verilecek eğitimle bir taraftan onun istikbali yönlendirilmeye çalışılırken diğer taraftan da “zevce”liğe hazırlayan bir tavır sergilenmektedir.

Ahmet Mithat’ın birçok eserinde kız ve erkek çocuklarının eğitiminde ailenin nasıl bir tutum takındığı, anne ve babanın konu hakkındaki görüşlerinin ne olduğu, bazen de iki farklı karakter kıyaslamasına gidilerek ortaya konulmuştur. Bu bağlamda yazar, *Diplomalı Kız*⁴ adlı eserinde, demirci ustası bir baba (Jean) ile çamaşırcılık yapan bir annenin (Polini) kızlarının (Julie) talim ve terbiyesi üzerine yaşadıklarını anlatır. Eserde, annenin tüm karşı çıkışlarına rağmen babanın,

kızının kibar aile kızları gibi iyi bir eğitim alması için her türlü zorluğu kabullenişinin hikâyesi anlatılmaktadır. Baba, karısına karşı kızının alınması gereken eğitimi şu sözlerle savunmaktadır; “Çocuk beşinci, altıncı yaşlarında nasıl yaşarsa terbiyesi, tahsili de ona göre olur. Sonradan verilen terbiye-i kibarâne her zaman insanda yabancı kalır. Sonradan görme diye ta’yib ederler ya? Ama böyle çekirdekten kibarâne bir terbiye alırsa kibar doğmuş sayılır” (DK: 18). Kızını eğitme konusunda ısrarcı olan baba, daha dört yaşındayken kızının okuyup yazması için çaba sarf eder. Ayrıca, dünyanın sadece Fransa ve Almanya’dan ibaret olmadığını söyleyerek bildiklerini kızına hikâye ede ede anlatır (DK: 19). Her türlü zorluk, yoksul yaşam ve karısına rağmen kızını okutan baba eserin sonunda mükâfatını bulmuştur. Eğitim konusunda ısrarcı olmanın gerekliliği, eğitimin insanı basit ve sıradan bir işte dahi başarıya ulaştıracağı, güzel bir terbiye kazandıracığı mesajı bu yolla okuyucuya verilmiştir.

Ahmet Mithat Efendi’nin diğer bir hikayesi olan *Bahtiyarlık*⁵; iki evlat ve iki aile tipi üzerine kurulmuştur diyebiliriz. Eserde iki arkadaş olan Şinasi ve Senai’nin eğitimleri hakkında ailelerinin tasarrufları karşılaştırılmaktadır. Senai, babasının kendisine hitaben söylediği; “Oğlum! Bari sen benim gibi hayvan kalma. Şehre git! Oku! Yaz!

4 *Diplomalı Kız* adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde ‘DP’ şeklinde kısaltılmıştır.

5 *Bahtiyarlık* adlı hikaye bahsi geçen diğer yerlerde ‘B’ şeklinde kısaltılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Terbiye ol! Talihinde varsa paşa bile olursun. Benim gibi çiftçi kalmak bahtiyarlık mıdır? ” (B: 4) sözlerinden hareketle şehir hayatını savunur. Şinasi ise; “Garip şey! Benim pederim şehirlerde insanın serveti, ikbali ne kadar çok ne kadar yüksek olursa rahatsızlığı da o kadar artar. Refah ve saadet, büyük cemiyetlerden uzak yaşamaktır ” (B: 4) sözlerinden hareketle, köy yaşamını tercih ettiğini ifade eder. Eserde, babalar çocuklarını, onların istekleri doğrultusunda yöreklendirmekte ve desteklemektedir. Senai'nin, şehir hayatının bir gereği olarak, devlet memuriyeti yapabilecek şekilde eğitim alması sağlanmıştır. Senai'nin babası da oğlunu her türlü zorluğa rağmen desteklemiştir. Diğer taraftan Şinasi'nin babası da oğlunun köy yerinde tarım yapma konusundaki fikrini, aile geçimini sıkıntıya sokma pahasına boş bir hayal olarak görmemiş ve desteklemiştir. Hatta Şinasi'nin babasının; “Ben oğluma maarifçe muhtaç olduğu behreyi vereyim ve âlemde emr-i maişetçe hâsıl edebilmiş olduğum netice-i muhakememi dahi miras bırakayım da kendisi fiilinde muhtar olduğu zaman nasıl isterse öyle hareket etsin” (B: 10) diyerek, oğlunun hayatına dair babalık görevine nereden baktığını açıkça gösterir. Ardından, “Benim de böyle bir babam olsaydı ben de bahtiyar olabilirdim” cümlesiyle kendisine yapılmayanları evladına yaparak, onun mutlu olması konusunda babalık görevini yerine getirmek istediğine dikkat çeker.

Bahtiyarlık'ın “Terbiye-i Nisvan” bölümünde; çocukların mahalle mekteplerine gönderildiği, burada Kuran okuma, yazı yazma, inşa okuma gibi eğitimler aldırıldığına dikkat çekilmiştir. Bazı ailelerin, kız çocuklarının eğitimi kendileri üstlenerek mahalle mektebinin yanı sıra birçok medrese derslerini vererek hafızlık konusunda destekledikleri anlatılmıştır. Bir kısım ailelerin ise bu tür Osmanlılığa mahsus eğitim uygulamalarını beğenmeyip kızlarının Fransızca öğrenmelerini, Frenk muallimlerine ya da okullarına verip Avrupalı bir kız gibi eğitim almalarını tercih ettikleri görülmektedir (B: 42).

Kadınların eğitilmesinin önemine sürekli dikkat çeken Ahmet Mithat Efendi; “Kadınlar erkeklerin ilk mürebbii ve muallimleridirler. İşte bu yüzden nazaran evlâd-ı inasın talim ve terbiyelerine ne kadar ehemmiyet verilirse asla istiksar edilmez” sözleriyle bu görüşünü bir kez daha vurgular(B: 43).

Kız çocuklarının eğitime, Ahdiye ve Ceylan'ın nezdinde, iki farklı açıdan bakmamızı sağlayan Jön Türk⁶ romanında; Ceylan alafranga tutkunu bir genç kızdır. Sevdiği genç Nurullah'ın başka biriyle evleneceğini duyunca kıskançlık yapar ve Nurullah'ın Jön Türklükle suçlanmasına neden olur. Sonuçta Nurullah Akka'ya sürgüne

6 *Jön Türk* adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde “JT” şeklinde kısaltılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

gönderilir ve Ahdiye ile başlayacak olan evlilik hikayesi yarım kalır.

Romanda kızlarının eğitimi için birbirinden farklı tercihlerde bulunan iki farklı baba tipi olarak karşımıza, Gazanfer Bey ve Kazım Bey çıkmaktadır. Gazanfer Bey; “Kızların dinlerini, mezheplerini, adâb-ı İslamiye ve insaniyelerini öğrenmek lüzumuna kanaatle beraber öyle eline kalemi aldığı gibi karşısındaki erkekleri durduracak mertebelerde talim-i nisvânı bir türlü zihnine sığdıramıyordu” (JT: 5). Ancak daha sonra zevcesiyle mektuplaşmaları sırasında onun kendisine başka biri vasıtasıyla mektup yazmasını ve kendisinin yazdıklarının da yine bir başkası tarafından eşine iletilecek olması gerçeği karşısında yukarıdaki görüşlerinden vazgeçerek, “Allah ile ahtim olsun ki kız evladım olursa mükemmelen okutturup yazdırayım” (JT: 5-6) fikrini benimsemiştir. Gazanfer Bey’in karısı Dilşinas Hanım, kocasının bu ahdini adeta bir görev addederek kızı Ahdiye’nin eğitimine elinden geldiğince desteğini esirgememiştir. Ancak Dilşinas Hanım, Ahdiye’ye verilen eğitimin belirli bir yaşa ve belirli konulara göre sınırlandırılması taraftarıdır. Sonuçta Dilşinas Hanım ümmi bir kadındır ve daha ilerisini tasavvur edecek güce sahip değildir. Yine *Jön Türk*’ün, “Bu Başka Roman” başlıklı bölümünde alafranga yaşam fikrinin temsilcisi olarak karşımıza çıkan Kazım Bey ve Sezayıld Hanım kızları Ayşe Ceylan’ın yetişmesi konusunda da bu fikrin gereklerini yerine getirmekten

kaçınmamışlardır. Ayşe Ceylan Hanım, önceleri tuhaf davranışlarıyla herkesi eğlendirmiş, yedi sekiz yaşına geldiğinde birçok sazı çalabilme kabiliyetini göstermiştir. Bunların yanı sıra, Çerkez lisanı, alafranga rakslar ve Fransızca öğrenmek onu pek zorlamamıştır. Kazım Bey bir gün Ayşe’ye alfabe getirmiş, Ayşe bu durumdan oldukça mutlu olmuştur. Hatta Türkçe okumaya başlamadan evvel Fransızca okumuştur (JT: 69). Kazım Bey kızının Türkçedeki ilerlemesinden memnun olduğunu ancak asıl memnuniyetinin Fransızcadaki ilerlemesinden kaynaklanacağını belirtmektedir (JT: 70). Ayrıca kızı Ayşe’nin eğilimleri ve yetenekleri doğrultusunda eğitim alması konusunda destek verici tavırları da dikkat çekmektedir. Yenileşme sürecine ayak uydurmaya çalışan ailelerin durumu düşünüldüğünde, ailelerin çocuklarına karşı olan tutumlarının da değiştiği görülmektedir. Kazım Bey’in kızının eğitiminde Fransızca öğrenme konusundaki hassasiyeti ve bunu özellikle önemsemesi yine bu değişimin göstergesi olarak düşünülebilir.

Bilgi vermek, kendi düşüncelerini belirtmek için eserlerinde okuyucuya doğrudan seslenen Ahmet Mithat Efendi, bu romanda da diğer eserlerinde yaptığı gibi kendi düşüncelerini ifade etmiştir. Aileden iyi bir eğitim almamış, cariyelerin elinde büyümüş, ardından Fransız öğretmenlerin etkisi altında kalmış olan Ceylan’ın, böyle bir çevre içinde hem Fransız öğretmenlerin, hem de anne babanın özendirmelerinin sonucu, alafranga

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

zevkler, düşünceler edindiğini belirtmiştir. Asıl adı Ayşe olmasına karşın bunu pek alaturka bularak Fransızca labiche'nin Türkçe karşılığı Ceylan'ı kendine ad olarak kullandığını söyleyerek, verilecek eğitimin, çocuğun adını değiştirebilecek kadar etkili olduğunu vurgulamıştır (Karaca, 1991: 131). Diğer taraftan Ahdiye'den "Bizim Ahdiye" diye bahsetmekte, onun aldığı eğitimi "yeniyi eskiyi mecz ederek hakikaten mükemmel bir talim ve terbiye dâhilinde yetişmiş bir kız oluyor" (JT: 8) diyerek övmektedir. Karaca'ya göre bu durum; "kuşkusuz yazar, böyle bir genç kıza romana almakla, alafranga Ceylan'ın karşısına olumlu bir hanım çıkarmış olmaktadır. Bir anlamda Ahdiye, okuyucuya örnek genç kız, olarak sunulmaktadır" diyerek yorumlamaktadır(1991:134).

Ahmet Mithat Efendi, dönemin şartları itibarıyla eserlerinde özellikle anne ve babaların kız çocuklarının eğitimi hakkında neler yaptıklarına değinmiştir. Çünkü Osmanlı'nın geleneksel yapısı içerisinde ikinci plana itilmiş olan kız çocukları, Tanzimat'la başlayan değişim sürecinde toplumda ön plana çıkmaya başlar (Bayrak, 2011: 34). Bu uzun sürecin izlerini gördüğümüz eserlerden biri de *Felsefe-i Zenan*⁷ dir. Kadınların felsefesi olarak ifade edilen eserde; Bedrettin Efendi kızını kendisi eğitmeye çalışan baba rolüyle karşımıza çıkmaktadır. Kız yani Fazıla Hanım, "Bedrettin

Efendi'nin hayatta olduğu süre boyunca kendisinden gramer, mantık, ilahiyat gibi kimi temel bilgileri aldıktan sonra hadis, tefsir ve buna benzer diğer ilimleri de sırf kendi gayretiyle öğrenmiş, pederinin ölümünden sonra felsefeye merak salmıştır" (FZ: 7). Babasının kendisine gösterdiği ilim ufkuyla, hayatını okumaya ve eğitime adanmış bir kadın modelidir, Fazıla Hanım. İlk olarak evlatlık edindiği Akile ile arkadaşının kızı olan ve daha sonra onu da evlat edineceği Zekiye'yi kendi çocukları gibi kabul etmiş ve onları "eğitmeye merak sardırarak, gayet kestirme bir yolda okutarak az zamanda çok şey öğretmiştir" (FZ: 8). İki kız kardeşin mektuplaşması mahiyetinde devam eden eserde iyi eğitim almış üç kadının hayatı üzerinde etki eden olaylar sunulmaktadır. Kızına iyi eğitim vermeyi başaran, ancak eser boyunca varlığından sadece bu anlamda haberdar olduğumuz, fon karakter olarak düşünebileceğimiz Bedrettin Bey, önce Fazıla Hanım'ı dolaylı yoldan yani Fazıla Hanım vesilesiyle de başka iki kız çocuğunun eğitimine katkı sağlayarak onların hayata bakışlarını belirleyen baba rolünü üstlenmiştir. Fazıla Hanım ise bu eserde çocuk eğitimi anlamında ebeveyn rolü için değerlendirilebilecek ikinci karakter olarak karşımıza çıkmıştır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Toplum, birçok dinamiğin bir araya gelerek oluşturduğu sosyolojik bir yapıdır. Bu yapının temeli en önemli birimi de aile kurumudur. Aile

7 *Felsefe-i Zenan* adlı eser bahsi geçen diğer yerlerde "FZ" şeklinde kısaltılmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bir çocuğu topluma kazandırmakta, onu toplumun değer yargılarına ve niteliklerine uygun bir birey olarak yetiştirmekte köprü görevi görür. Yani “toplum ve aile” bir anlamda devamlılığını sürdürebilmek için birbirinden beslenen iki ana kaynak olarak da düşünülebilir. Geçmişten günümüze bu yapılar sürekli bir dönüşüm ve değişim geçirmiştir. Değişen algılar, aileleri ve ailenin meyvesi olan çocukları bu etkinin içine almıştır. Değişimin etkilediği dinamiklerden biri olan eğitim, özellikle Tanzimat döneminde hız kazanmıştır. Bu durum Bayrak’a göre; eğitimle başlayan değişim süreci, kültürlerarası aktarımı hızlandıran en önemli unsurdur(2011: 35). Geleneksel yapıda görülen eğitim sürecinin değişimi, toplumun birçok alanına ve insanımızın bakış açısına da yansımıştır. Bu bağlamda; II. Abdülhamit döneminde eğitim alanında yapılan değişiklikleri ifade eden Kodaman, yayımlanan fermanlarla; çocukların okul yerine çıraklığa gönderilmesinin yanlış olduğu ve ergenlik dönemine kadar çocukların okullara gönderilmesinin gerektiği söylenmiştir(1991: 58-67). Böylelikle ilköğretimin yaygınlaştırılmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca yazar, kız ve erkek çocukların eğitim imkânlarından eşit yararlanması konusunu da vurgulama ihtiyacı hissetmiştir.

Yenileşmenin halka anlatılması gerektiğini her fırsatta yineleyen bir yazar olarak Ahmet Mithat Efendi, eğitim konusunu eserlerinin merkezine almıştır. Bu çalışmada incelediğimiz eserlerde

Ahmet Mithat Efendi’nin gözünden çocuk eğitiminde özellikle de kız çocuklarının eğitiminde, anne - babaların durumu sergilenmiştir. Çünkü yazar, kız çocuklarının eğitiminde erkek çocukları kadar şanslı olmadıkları ve dönem şartlarının bu duruma eşit yaklaşılmasına henüz imkân sağlamadığı görüşündedir. Bu nedenle eserlerinde özellikle kız çocuklarının eğitimi üzerine eğilmektedir. Akyüz’ün ifade ettiği gibi; Tanzimat döneminde aydınlar ve devlet adamları, kızların ve kadınların eğitimden yoksun bırakılmalarını, toplumun geri kalma nedenlerinden biri olarak görmüşlerdir. Kadınların cehaleti ile kendi çocuklarının yetiştirilmesi ve sağlığı arasındaki olumsuz ilişki de dile getirilerek, kızların ve kadınların eğitilmesi gerektiğini belirtmişlerdir(2000: 12-16).

Çalışmamızda incelediğimiz eserlerden *Bahtiyarlık*, *Anne Babanın Evlat Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*, *Felatun Bey’le Rakım Efendi ve Peder Olmak Sanatı* adlı eserlerin dışında kalan eserler özellikle kız çocuklarının eğitiminde anne ve babanın tutumlarını yansıtmaktadır. Günümüzde hâlâ kız çocuklarının eğitimi konusunda yapılan tartışmalar, Tanzimat’tan bu güne süregelen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Ahmet Mithat Efendi kız çocuklarının eğitimini, onların ileride yetiştireceği çocuklar üzerindeki etkilerini düşünerek özellikle savunmaktadır.

Eserlerde bahsi geçen anne ve babalar incelendiğinde, çocuk eğitimi, çocuğun kendi ihtiyaçlarını

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

karşılacak duruma gelinceye kadar annenin göreviymiş gibi düşünülürken sonrasında ise babanın görevi olduğu ifade edilmiş; anne daha geri planda kalmıştır. *Diplomalı Kız* da ise; anne Polini kızının eğitimi konusunda destek olmak yerine olumsuz eleştirileriyle kocası Jean'ın çabalarını küçümsemektedir. Buna karşılık *Jön Türk* romanında Dilşinas, kocası Gazanfer Bey'in ahdini yerine getirmek üzere kızının okumasına müsaade etmiş, hatta belli bir yaştan sonra artık eğitimine devam etmesine gerek olmadığı gibi düşüncelere kapılmıştır. Bu eserler arasında farklı olarak *Felsefe-i Zenan*'da gördüğümüz anne tipi vardır ki o da evlat edindiği kızlarının eğitiminde birebir söz sahibi olan ve kızlarını kendi fikirleri doğrultusunda yetiştiren Fazıla Hanım'dır.

İncelenen bu eserlerdeki anne tiplerine bakıldığında genel olarak, çocukları üzerinde söz sahibi olamayan, eşinin tasarrufları doğrultusunda hareket eden iradesiz anne tipi ortaya çıkmaktadır. Kesbir'e göre; Osmanlı toplumu, Batı'dan birçok yeniliği bünyesine katmasına rağmen, kadın mevzuunda geleneksel yapısıyla da alakadar olarak vesayetçi bir tutum sergiler. Bu vesayetçi tutuma göre, kadının evlilik, eğitim, meslek sahibi olma gibi hayati meselelerde fikri dahi sorulmaz. O, başta evlilik olmak üzere edilgen, iradesinin hakkını veremeyen pasif bir konumdadır(2011: 69). Oysa Tanzimat romanlarından bugüne anne ve babaların çocuk eğitimi konusundaki durumlarına bakıldığında bugün gelinen noktanın anne ve

babanın konumu açısından büyük bir değişime uğradığını göstermektedir. Bu değişim çocuğun, anne ve babanın yaşamının merkezi durumuna gelmesidir. Bunun yanı sıra, babanın çocuk üzerindeki söz sahipliğinin yerini annenin aldığı da diğer bir değişiklik olarak görülmektedir. Çünkü çocukla birebir iletişim kuran kişi kadındır(Bayer, 2013:120). Hatta çocuk eğitiminde babadan anneye doğru görülen bu yönelişte roller öylesine değişmiştir ki; Taşkın yakın bir geçmişe kadar ebeveyn - çocuk ilişkisini inceleyen çalışmalarda "ebeveyn" sözcüğüyle vurgulanmak istenenin, özellikle anneler olduğunu savunmuştur(2011: 43).

Hızla değişen süreç içerisinde anne ve babaya düşen görevin zaman içinde değiştiği ya da farklılaştığı görülmektedir. Değişim ya da dönüşümler hangi yönde olursa olsun her araştırmanın birleştiği nokta çocuk eğitiminin tek bir ebeveyn bırakılmaması gerektiği gerçeğidir. Hatta anne - babadan herhangi birinin üstüne düşen görevi yerine getirmediği ya da getiremediği durumlarda çocuğun yaşayabileceği pedagojik sıkıntılara da dikkat çekilmektedir. Tüm bu gerçekler göstermektedir ki; çocuk eğitiminin temelleri ailede atılmaktadır ve çocuğun kişiliği nasıl bir ailede yetiştiğiyle doğru orantılıdır. Ahmet Mithat Efendi'nin önemi ise bu gerçeğe yüz elli yıla yakın bir zaman önce dikkat çekmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KAYNAKLAR

Ahmet Mithat Efendi (1999). *Jön Türk*, Akçağ Yayınları, Ankara

Ahmet Mithat Efendi (2000). *Bütün Eserleri, Romanlar X, Hayret, Bahtiyarlık* (Hazırlayan: Nuri Sağlam), TDK Yayınları, Ankara

Ahmet Mithat Efendi (2001). “İki Hud’akâr”, *Letaif-i Rivayat* (Hazırlayan: Fazıl Gökçek ve Sabahattin Çağın), Çağrı Yayınları, İstanbul

Ahmet Mithat Efendi (2003). *Bütün Eserleri, Romanlar XII, Haydut Montari, Diplomalı Kız, Gürcü Kızı Yahut Amerika’da Vahşet Alemi* (Hazırlayan: Erol Ülgen- M. Fatih Andi- Kazım Yetiş), TDK Yayınları, Ankara

Ahmet Mithat Efendi (2008). *Felsefe-i Zenan* (Hazırlayan: S. Emrah Arlıhan), Sel Yayıncılık

Ahmet Mithat Efendi (2013). *Anne Babanın Evlat Üzerindeki Hukuk Ve Vezaiî* (Hazırlayan: Gizem Akyol), Dergâh Yayınları, İstanbul

Ahmet Mithat Efendi (2013). *Peder Olmak Sanatı* (Hazırlayan: Gizem Akyol), Dergâh Yayınları, İstanbul

AKTAŞ, Ş., (2000). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, 5. Baskı, Akçağ Yayınları: Ankara

AKYÜZ, K., (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılap Kitabevi: İstanbul

AKYÜZ, Y., (2000). *Türk Eğitim Tarihi*, MEB. Yayınları, Ankara

ALBAYRAK, L., (2010). *Ahmet Mithat Efendi’nin Eserlerinde Eğitim ve Çağdaş Eğitim Yaklaşımları Arasında Bir Karşılaştırma*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum

ASLAN E., (2014). *Baba Ve Çocuk İletişimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Aile Dergisi, Ocak Sayısı, S: 4-9

BAKIRCIOĞLU, M. Z., (1986). *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanı*, 2. Baskı, Ötüken Yayınları: İstanbul

BAYER, A., (2013). *Değişen Toplumsal Yapıda Aile*, Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2013/2, Yıl: 4, Cilt: IV, Sayı: 8

BAYRAK, Ö., (2011). *Osmanlıdaki Kültürel Değişim Sürecinin Ahmet Mithat Efendi’nin Jöntürk Romanında İrdelenmesi*, Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, Sayı: 60, Sayfa: 31-50

EMİROĞLU, S., (2012). *Kutadgu Bilig’de Çocuk Eğitimi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter 2012, p.1027-1041, TURKEY

EROL, K., (2012). *Batılılaşma Sürecinde ‘Feminizm’in Tehdidi Altındaki Türk Aile Yapısını Ve Evlilik*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Kurumunu Belgeleyen Roman: Jön Türk, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 48, Erzurum, Sayfa: 217-240

KARACA, A., (1991). *Ahmet Mithat Efendinin Jön Türk Adlı Romanı*, Türkoloji Dergisi Cilt: 9 Sayı: 1 Sayfa: 121-140

KARACA, Ş., (2013). *Modernleşme Döneminde Kadın Eğitiminin Niteliğine Yönelik Farklı Yaklaşımlar*, UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, Ocak/Şubat/Mart Kış Dönemi Cilt:2, Sayı:3, ss.1-11

KARASAR, N., (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara

KESEBİR, E., (2011). *Tanzimat Romanında İradesiz Anne Tipi*, Uluslararası Sosyal Ve Ekonomik Bilimler Dergisi (International Journal of Social and Economic Sciences)1 (2): 69-73

KODAMAN, B., (1991). *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

OKAY, O., (2008). *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmet Mithat Efendi*, 4. Baskı, Dergâh Yayınları: İstanbul

ÖZDEMİR, M., & YILDIRIM, Ö.K., (2015) *Ahmet Mithat Efendi'nin Çengi Romanında Aile İçi Eğitim ve Öne Çıkan Değerler*, UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, Ocak / Şubat / Mart İlkbahar Dönemi Cilt:4 Sayı:11, ss.254-276

ÖZDEMİR, M., & GÖÇEN G., *Ahmet Mithat Efendi ve Felâton Bey İle Rakım Efendi Romanında Değerler Eğitimi*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research Cilt: 7 Sayı: 31 Volume: 7, Issue: 31, 2014

TAŞKIN, N., (2011). *Çocukların Gelişiminde Katkıları Unutulanlar: Babalar*, Eğitime Bakış Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 20, Sayfa: 43-47

TEKİN, M., (2002). *Roman Sanatı*, 1. Baskı, Ötüken Yayınları: İstanbul

TÜRKÇE SÖZLÜK, (2005). Türk Dil Kurumu, 10.Baskı, Ankara

YILDIRIM, C., (1966). *Eğitimde Araştırma Metotları*, Akyıldız Matbası, Ankara

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Accelerating innovation movements with the proclamation of the Tanzimat Edict are considered as an attempt to change the civilization in a sense. Civilization change first and foremost is a change in mindset which means a matter of education. Therefore in the period of 1839-1860, Turkey opens up the door to Western civilization (Akyüz, 1995: 15-21). This period can be considered as both a period of educating the artists themselves and the process of the society that are adjusting to change. Ahmet Mithat has tried hard about this civilization change to be transferred to the uneducated masses of the population, to clarify various aspects of the new civilization and to give them the initial information. To raise the civilized level of people, it was possible with “to go down to their level, to address them with their own language and as they like” (Akyüz: 1995: 15-69). Ahmet Mithat Efendi tried to express his attitude against to change of civilization in each areas especially in his novels and stories. Also he has continued to educate the people in the East-West comparison front. The way to educate population passes through the “family” institution which is core of the social structure. As Ahmet Mithat Efendi took placed a very large part of his literary career in his traditional family system, he has always seen this type of family as an example and fully defended it. In the novels, he often compared Turkish family with Western family. (Okay, 2008: 259). A family’s most important component is a child after the parents and a good-educated child will be shaped into a well-established family. Therefore, Ahmet Mithat Efendi who addresses the issue of parental rights and responsibilities on child has an opinion that there are many rights and responsibilities of parents. The author states that these rights and responsibilities are not only to bring children into this world, but also they are composed of tasks to be fulfilled, especially after the birth of the child (Albayrak, 2010: 96). Sociologically, “based on marriage and blood, smallest unit within the society consists of the relation among wife, husband, children and siblings” (in Turkish Dictionary, 2005), family defined above is the value of a society’s basic and need to be protected precisely due to being in the center position of the social structure. Education life of the child that starts in family and after a while continues in stages such as circle of friends, schools. Ahmet Mithat Efendi holds responsible especially the parents about their children’s education in his novels. In the period of Ahmet Mithat Efendi’s

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

works, the role of a man in the education of the child in the family was not very different although there are some minor changes at the present. Even in those years, the father is more prominent than today in the child's education and training according to the mother. In this study, Ahmet Mithat Efendi's works such as "*Peder Olmak Sanatı*", "*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*", "*Bahtiyarlık*", "*Diplomalı Kız*", "*Jön Türk*", "*İki Hud'akâr*", "*Felsefe-i Zenan*" and *Felaturun Bey'le Rakım Efendi* were discussed with reference to the roles of parents in their children's education. Method: Family which is the smallest structure forming society consists of father, mother and children. Therefore, it is very important for a child was grown up and born in how the family was and how the child got educated. Ahmet Mithat Efendi who devoted himself to educating the civilization, focused on child's education in almost every work. In this study, Ahmet Mithat Efendi's works such as *Peder Olmak Sanatı*, *Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*, *Bahtiyarlık*, *Diplomalı Kız*, *Jön Türk*, *İki Hud'akâr* and *Felsefe-i Zenan* were examined with reference to the role of parents in their children's education. In this study, changes of families view an roles of parents on the childs education were examined with the influences innovations in his literary works. Model: In Ahmet Mithat Efendi's such works as "*Peder Olmak Sanatı*", "*Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*", "*Bahtiyarlık*", "*Diplomalı Kız*", "*Jön Türk*", "*İki Hud'akâr*", "*Felsefe-i Zenan*" and *Felaturun Bey'le Rakım Efendi* survey examination model is preferred in order to determine the role of parents in children's education. Survey model is a research approach which aims at identifying; observing recording, identifying relationships between events, drawing any generalizations on the invariant relationships that are controlled (Yıldırım,1966: 67) and describing the situation that exists in the past or at the moment the way it happens (Karasar, 2009: 77). Problem: The study has searched answers to the following questions; What is the role of parents in the education of the child in Ahmet Mithat Efendi's works such as *Peder Olmak Sanatı*, *Anne ve Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi*, *Bahtiyarlık*, *Diplomalı Kız*, *Jön Türk*, *İki Hud'akâr* and *Felsefe-i Zenan*. How are the perspectives of parents on children's education? How are the attitudes of Parents in girls' and boys' education? Findings: In the *Anne Babanın Çocuk Üzerindeki Hukuk ve Vezaifi* literary work, it is stated whatever parents get tasks before and after the child' birth. In the work of *Peder Olma Sanatı* it is the task of father growing up their children that the especially dedicated. In the works of *Bahtiyarlık*, the role of two different fathers on his sons education is compared. In the most of the works that are examined, the style way of education which parents want to give education to their especially their daughters is displayed. Because the writer is aware of that, in the edu-

---

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I0-I00-I20-I21 ID:266 K:570

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

cation of daughters, they haven't got a good chance whereas sons have got as well as all the reasons stem from the period facilities which don't allow that a daughter has got equal rights like a son. The education of children in the works is given dilemma of old- new or east- west. The misunderstood westernization movement reflecting upon the family and the child education is criticized. Conclusions: Society is a social structure shaped by means of a lot of elements. The most important unit of this structure is the family institution. The family is a bridge that enables the child to grow up in the society and the family helps the child to build a strong identity. That is, it can be thought that the society and the family are the two sources that support each other in order to maintain continuity. Ahmet Mithat Efendi emphasizes that the innovation must be taught to the society. Education becomes a significant point for him. In the most of the examined works, Ahmet Mithat Efendi displayed the attitude of parents that is about the education of daughters. As Akyüz (2000:12-10) stated, in the Tanzimat, The Intellectuals and the statesmen saw that the lack of education of women and girls was one of the reasons which hinders social development. The illiteracy of the women affects the education and the health of their own children in a negative way. Because of the negative relation, the importance of the education of daughters and mothers are emphasized. In the examined works, When we look at the types of mothers, we can't see the mothers have any right upon the education of their own child. Women fall behind of their husbands. According to Kesebir(2011:69), although the Ottoman society get a lot of innovations from the west society into their own constitution, especially about the topic of women, the Ottoman society follows the traditional attitude. According to the traditional thoughts of society, no one can interrogate the view of the women about the vital subjects like education and profession. Women have passive roles in the society. The task of the parents changes or make differences in the rapid changing processes. The common point of every research shows that the responsibility of the children shouldn't be given not only to their mother but also their father. If one of parents doesn't take the responsibility of their own child, in that situation, it is seen that a child can have some pedagogical problems. The personality of children is built in the family. Ahmet Mithat Efendi is one of the most eminent authors who focused on these issues nearly one hundred fifty years ago.

**TURİZM ve BÖLGESEL KALKINMA İLİŞKİSİ: TRC1 BÖLGESİ
ÜZERİNE BİR İNCELEME¹****RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM AND REGIONAL
DEVELOPMENT: A STUDY ON TRC1 REGION***İbrahim GİRİTLİOĞLU¹, Mehmet Sedat İPAR², Bünyamin ÖZLÜ³*¹ *Gaziantep Üniversitesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu / Gaziantep*² *Sinop Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı / Sinop*³ *Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı / Gaziantep*

Öz: Bir bölgede turizm destinasyonların çeşitliliği ve bu destinasyonların insanların hizmetine sunulması ülkenin refah düzeyinin artmasında önem arz eden unsurlardandır. Yapılan bu araştırmanın amacı, turizmin bölgesel kalkınmaya olan etkisinin, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan TRC 1 bölgesi göz önüne alınarak tespit edilmesi ve TRC1 bölgesinin sahip olduğu turistik arz doğrultusunda turistlerin yapmış oldukları konaklama istatistiklerini ortaya koymaktır. Çalışmanın ana kaynağını, Kültür ve Turizm Bakanlığı verileri oluşturmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi içerisinde bulunan Adıyaman, Gaziantep ve Kilis şehirlerinin sahip olduğu turistik arz ve talep özellikleri değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda TRC 1 bölgesinde en fazla konaklama tesisi ve en yüksek oranda turizm talebinin Gaziantep şehrinde olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Mithat Efendi, Eğitim, Çocuk Eğitimi, Eğitim ve Anne- Baba

Abstract: In a region, variety of tourism destinations and presentation of these dedications for public usage are essential factors to increase of national welfare. The aim of this research is to identify the effect of tourism on regional development by regarding the TRC 1 region and to introduce the accommodation statistics of tourists according to touristic supply that TRC 1 region. Main resource of the study consists of Culture and Tourism Ministry data. The touristic supply and demand values of Adıyaman, Gaziantep and Kilis which are located in South-east Anatolia Region were evaluated. At the end of research it is found that Gaziantep has the highest accommodation and tourism demand rate.

Key Words: TRC 1 Region, Regional Development, Tourism

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410934

(1) *Sorumlu Yazar: Mehmet Sedat İPAR, Sinop Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı / Sinop m.sedatipar@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 16.02.2015 Düzeltme Tarihi / Revised: 29.02.2015 Kabul Tarihi / Accepted: 27.04.2015 Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Turizm endüstrisi, özellikle 1960'lı yıllardan sonra gelişmekte olan ülkelerin ekonomik programlarında yatırım yapılması öncelikli olan alanlar arasında giderek üst sıralara yükselmiştir. Doğal ve kültürel olarak çeşitli turistik kaynaklara sahip olan ülkeler, turizmin bu gelişiminden daha fazla pay alabilmek için kalkınma planlarında turizme ayrı bir önem vermiştir. Kitleleşen turizmin en önemli sorunlarından olan mevsimsellik özelliğini ortadan kaldırarak, turizm faaliyetlerini on iki aya yaymak isteyen ülkeler, farklı turizm türlerini geliştirmek amaçlı çalışmalara günümüzde de devam etmektedir.

Turizm, dünya ülkelerinin dış ticaret hacminde önemli bir yeri olan, kapsamlı ve birbiri ile ilişkilendirilebilecek onlarca sektörün bir arada bulunduğu bir sistemdir. Turizm faaliyeti parasal değerlerle, doğal ve tarihsel değerler arasında bir değişimi oluşturmaktadır. Böylece ekonomik bakımdan yeterli düzeyde gelişmemiş ülkeler veya bölgeler doğal ve tarihsel değerlerini sunarak gelir elde ederler. Ekonomik üretim ve çalışma alanlarını, çeşitlerini genişletirler ve zenginleştirirler (Kabasakal, 2007: 8). Gelişmekte olan ülkelerde turizm kaynaklı olarak elde edilmesi düşünülen kazanımlar, toplumun sosyal ve kültürel yapısında iyileşmeler sağladığı gibi genel ekonomik yapının da, sürdürülebilir prensiplerle ilerlemesine destek olmaktadır. Turizm birçok ülke için ihracat

kaynağı yaratan (Bahar ve Kozak, 2012: 61), bölgelerarası gelişmişlik düzeyini dengeleyen (Bahar ve Kozak, 2012: 112), diğer sektörleri destekleyici ve geliştirici (Kozak ve Kozak, 2010: 80), bölgesel ve ulusal işsizlik oranını azaltan (Ünlüönen, Tayfun ve Kılıçlar, 2009: 165) ve yeni iş olanakları yaratan (Kızılgöl ve Erbaykal, 2008: 353) ekonomik özellikler taşımaktadır.

Ülkemizde turizm sektörünün hızlı bir gelişme gösterdiği 1980'li yıllardan, 2000'li yıllara kadar geçen süreçte, yerli ve yabancı ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun deniz-kum-güneş odaklı seyahatler gerçekleştirdiği ve daha çok kitle turizmi çerçevesinde turizm faaliyetlerinin geliştiği yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur. 2000'li yıllardan günümüze kadar geçen süreçte ise giderek değişen tüketici tercihleri sonucu yükselen bir ivme gösteren alternatif turizm türleri doğal, kültürel ve tarihi turistik kaynaklara sahip olan illerimizde turizm faaliyetlerinin artmasını sağlamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2013 verilerine göre ülkemize 34.910.098 yabancı ziyaretçi gelmiş (www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr) ve aynı yıl elde edilen 32,3 milyon \$ turizm gelirinden %78,9'u bu yabancı ziyaretçilerden sağlanmıştır (www.trthaber.com). Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2014 yılı içerisinde yapmış olduğu çeşitli açıklamalarda ülkemizin 2023 turizm hedefinin 50 milyon turist ve 50 milyon \$ turizm geliri elde etmek olduğu göz önüne alındığında, ülkemizin

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

turizm kaynaklarının daha verimli kullanılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yapacağı turizmi geliştirecek çalışmaların yanı sıra, illerdeki kültür ve turizm müdürlükleri ile ulusal ajansların ortaklaşa yürüteceği altyapı, üstyapı ve destinasyon pazarlaması çalışmaları ile gelecek hedeflerine ulaşma yolunda büyük bir yol kat edilebileceği öngörülebilir. Bu çalışmada turizmin bölgesel kalkınmaya olan etkisi TRC 1 Bölgesi çerçevesinde incelenmiş, bu bölge içerisinde yer alan üç il olan Adıyaman, Gaziantep ve Kilis'in sahip olduğu turistik arz ve potansiyelleri değerlendirilmiştir.

2.BÖLGESEL KALKINMA KAVRAMI

Ekonomi biliminde kalkınma kavramı; bir ülkede üretimin ve kişi başına düşen gelirin artırılmasının yanında ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer yapıların da değiştirilmesi ve yenileştirilmesi süreci olarak tanımlanır (Berber ve Bocutoğlu, 2013: 262). Kalkınma kavramı kimi zaman büyüme kavramının yerine de kullanılabilir. Ancak bir ayırım yapılacak olduğunda kalkınma; az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin üretim kapasitelerinde sağladıkları artışları anlatırken, büyüme ise; gelişmiş ülkelerin üretim kapasitelerinde sağladıkları artışları ifade eder. Bu durumda kalkınma kavramı, büyümeyi de kapsayan daha geniş bir kavramdır (Yamak, Terzi ve Korkmaz,

2008: 223). Büyüme ülke ekonomisindeki nicel (sayısal) değişmeyi ifade ederken; kalkınma, ekonomideki nicel değişmelerin yanı sıra nitel (sayı ile ölçülemeyen, hayat standartlarını iyileştiren) değişimleri de içermektedir. Bu değişimler mevcut durumdan daha iyiye gidişi ifade eder (Berber ve Bocutoğlu, 2013: 262). Bütün bu açıklamaları bir araya getirdiğimizde ekonomik kalkınma kavramı, ekonomik büyümenin sağlandığı, bir ülke içerisindeki bölgeler arasındaki eşitsizliğin azaltıldığı, yoksulluğun önlenmesinin yanı sıra sosyal yapılarda, halka özgü davranışlarda ve ulusal kurumlarda temel değişimlere yol açan çok boyutlu bir süreç olarak açıklanabilir (Şengül vd. 2013: 76). Ülkelerin sosyal ve siyasi kurumlarının farklı oluşu hangi ülkenin kalkınmış, hangi ülkenin az gelişmiş olduğunun tam olarak belirlenmesini de engelleyebilmektedir (Çelik, 2009: 292).

En basit tanımıyla bölgesel kalkınma, ekonomik ve toplumsal potansiyellerin harekete geçirilmesi yoluyla bir bölgenin veya yörenin refah seviyesindeki artışı anlatır (Çeken, 2008: 296; Işık ve Kılınç, 2011: 13). Durgun (2006: 42) ise, bölgesel kalkınmanın, girişimciliğin teşvik edilmesi ile bölge veya yörenin kendine özgü kaynaklarının harekete geçirilerek, bölgenin gelir ve istihdam düzeyinin artırılması ve yaşam şeklinin iyileştirilmesi şeklinde tanımlanabileceğini vurgulamıştır. Bu noktada herhangi bir bölgede yaşayan insanların gelir durumu, o bölgenin üretim ve hizmet performansını ortaya koymakta, istihdam veya iş

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

durumu ise, üretim faktörlerine bağlı kalmadan, bölgenin kendi kendini geliştirme ve karşılıklı sosyal yardımlaşma düzeyinin artışı ifade eder (Arslan, 2005: 282). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde net bir şekilde görülen bölgelerarası gelişmişlik düzeyinin farklılığı, ülke ekonomisi için birçok sıkıntıyı beraberinde getirir. Diğer taraftan, gelişmiş bölgelere yoğun bir şekilde yapılan göçler bu yerlerde konut bulma ve eğitim alanında aksaklıklara yol açarken, geri kalmış bölgelerin kalkınmasını da güç hale getirmektedir. Bölgesel kalkınma, ülke çapındaki bölgelerin, çevre bölgeler ve küresel otoriteler ile karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan, bölge vizyonunu dikkate alan, katılımcılık ve sürdürülebilirliği temel ilke edinerek, insan kaynaklarının geliştirilmesi, ekonomik ve toplumsal potansiyellerin daha etkin kullanılması yoluyla bölge refahının yükseltilmesini amaçlayan çalışmaların bütünüdür (Taşlıyan ve Korkmaz, 2012: 366).

Ekonomik refahın toplumun farklı kesimlerinde ve bölgeler arasında dengeli dağılımının sağlanması, günümüz toplumlarının sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş toplumlarda, genel büyüme oranı ve ortalama gelir düzeyindeki artış, kalkınmışlığın tek göstergesi olarak görünmemektedir. Bunun yanında ulusal gelirin farklı kesimler arasında ve mekânda nasıl bir dağılım gösterdiği de önemli bir gösterge durumundadır. Bölgesel olarak farklılıkların giderilmesi ise ulusal ve bölgesel ölçekte yapılacak planlarla

giderilmeye çalışılmaktadır (Taş, 2006: 192). Bu noktada önemli olan ve gelişmiş ülkelerde uzun yıllardan beri üzerinde önemle durularak, geniş ölçüde uygulama olanağı bulan bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma ajansları yaklaşımı, gelişmekte olan ülkelerde pek rağbet görmemiş ve çeşitli altyapı yatırımlarının desteklenmesi ile sınırlı kalmıştır. Türkiye’de de ulusal ölçekte planlı kalkınma modeli benimsenmiş ve bölgesel planlama çalışmalarına, çeşitli nedenlerle geçilememiştir. Bunun yerine, il planlaması tercih edilmiş ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi için “kalkınmada öncelikli yöreler” uygulamasına ağırlık verilmiştir (Arslan, 2005: 276; Kök,2010: 17). Bu çalışmalarla ilgili olarak öncelik verilen yörelerde ise dünya üzerindeki çeşitli örneklerde olduğu gibi kalkınma ajansları kurulmuş ve ilgili bölgeye özel derinlemesine çalışmalar yürütülmesine önem verilmiştir. Kalkınma ajansları, merkezi hükümetten bağımsız bir idari yapıda sınırları çizilmiş bir bölgenin sosyo-ekonomik koşullarını geliştirme amacıyla dünyada 1930’lu yıllardan itibaren kurulmuşlardır. Bu konudaki ilk örnek 1933 yılında ABD’de Tennessee Valley Authority (TVA)’dır. Daha sonra Avusturya, Belçika, Brezilya, Almanya, Hollanda, İtalya, Portekiz, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya’da da birçok kalkınma ajansı kurulmuştur. Bölgesel Kalkınma Ajansları ise Avrupa Birliği’nin etkisiyle yapılmış; hatta Avrupa Birliği’nin görevlendirdiği

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

uzmanlar tarafından kurulan Bölgesel Kalkınma Ajanslarının ilk etapta finansmanları da Avrupa Birliği tarafından sağlanmıştır. Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması bir bölge için oldukça önemlidir ve bu çalışmalar günümüzde kalkınma ajanslarının öncü çalışmalarını gerçekleştirmektedir (Özkul ve Demirer, 2012: 162-163). Turizm kapsamında bu ajanslar, sorumlu olduğu bölgeyi derinlemesine inceleyerek, turizmin çeşitlendirilmesi için çeşitli projeler planlamakta, böylece ekonomik açıdan geri kalmış bölgelerin, turizmin gelir getirici özelliğinden mümkün olduğunca yararlanmasına destek olmak adına çalışmalarını sürdürmektedir.

3.TURİZMİN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ

Turizm, ziyaretçilerin sahip oldukları ekonomik imkânları, ziyaret ettikleri turizm bölgelerinde doğal, tarihi, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma suretiyle (Kar vd. 2004: 88) harcama eğilimlerinden oluşan ekonomik bir harekettir. Bu ekonomik hareket, turizm talebine karşı arz kaynakları sunan bir turizm bölgesinde, yeni iş kollarının ortaya çıkmasını sağlayarak, bölgelerarası gelir dağılımında olumlu etki yapmakta, bölgelerde dengeli kalkınmaya imkân sağlamaktadır (Avcıkurt,2009: 40). Turizm geliştiği bölgelerde, ekonomik büyüme ve istihdam olanakları sağlayan

en büyük kaynaklardan biridir. Sadece kendi ile ilgili olmamakla birlikte, finansal hizmetler, perakende sektörü ve telekomünikasyon gibi turizm ile dolaylı yoldan ilişkili diğer sektörler üzerinde de uyarılmış etkiler yoluyla işgücü potansiyeli oluşturur (Akgüngör vd.: 2). Yeni ticari ve endüstriyel işletmelerin açılmasını teşvik ederken, yerel olarak üretilen mal ve hizmetlere yönelik talebi canlandırmak, tarım ürünleri için bir pazar sağlamak ve yöre kültürünün aslının bozulmadan tanıtılarak kültür odaklı gelir elde edilmesini de beraberinde getirir (Ndivo vd.,2013: 101). Dünyada, hizmet sektörünün ülkelerin Gayri Safi Milli Hasılları içindeki payı %70-80 dolayında olup, turizmden elde edilen gelir bu hasılların yaklaşık %30'unu oluşturmaktadır (Gülbahar, 2009: 28). Turizm ekonomisi ise hem doğrudan hem de dolaylı olarak, 230 milyondan fazla istihdam sağlayarak, küresel iş gücünün yaklaşık %8'ini temsil etmektedir (Tutar vd.,2013: 17). Bu kapsamda turizm sektörü gelir ve istihdam kaynağı olmanın yanı sıra, özellikle turizmin geliştiği bölge halkı için refah ve gelişme ortamının da kaynağı olma özelliğini taşır. Turist trafiğinin yoğunluğu nedeniyle bölge halkı kitle ulaşım sistemlerinde yüksek standartlara, elektrik, su vb. altyapı hizmetlerinde üstün bir düzeye ve başka türlü elde edemeyecekleri alış veriş ve eğlence olanaklarına kavuşurlar (Tunçsiper vd., 201: 97). Turizmin gelişmesi ile birlikte yeni iş ve istihdam olanaklarının artmasına bağlı

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

olarak gelirin ve refahın artması, turizmde açılan herhangi bir bölgenin turizmden elde edeceği üç temel fayda etkisidir (Barutçugil, 1984: 19). Bu nedenle turizm geliştiği bölgelerde işgücü açığının azalmasının yanı sıra yöre insanların gelir düzeyinde belirli bir artış sağlar. Ancak bu etkiler bölgenin ekonomik büyüklüğüne ve turizm sayesinde yaratılacak çarpan etkisine de bağlıdır.

Endüstriyel faaliyetler yönünden yeterli kaynak ve gelişme olanağına sahip olmamasına rağmen, zengin bir turizm potansiyeline sahip olan bölgelerin (Sevinç ve Azgün, 2012: 19), planlı ve etkin turizm yönetim stratejileri uygulamaları sonucunda turistik bakımdan kalkınmaları ve yurt ekonomisi için dengeli biçimde gelişmeleri mümkündür (Kabasakal, 2007: 8). Bu yüzden, ülkelerin ekonomik ve sosyal birlikteliğini sağlamak için bölgelerarası eşitsizlikleri azaltmak amacıyla kullanılan bölgesel kalkınma politikalarının da turizm ile yakın bir ilişkisi vardır. Bunun en açık örneği, Avrupa Birliği tarafından onaylanan yapısal fonların içinde turizm odaklı olanların sayısının artmasıdır (Doğan ve Yıldız, 2007: 155).

Avrupa Birliği turizmin kültürel, ekonomik ve sosyal yönlerden önemini kabul etmekte, ekonomik büyüme için önem arz eden turizmi, bir bölgedeki kültür, topografya ve yaşam tarzı çeşitliliğinin tanınmasını ve bölgesel eşitsizliklerin azaltılmasını kolaylaştıran bir sosyal faktör

olarak tanımlamaktadır (DPT, 2007: 18). Bunun yanında OECD Bölgesel Kalkınma Servisi tarafından yapılan ekonomik çalışmalarda turizmin sık sık muhtemel bir kalkınma stratejisi olarak tanımlanması da turizm ile bölgesel kalkınma ilişkisini açıkça ortaya koymaktadır (Doğan ve Yıldız, 2007: 155).

Gelişmekte olan birçok ülkede büyümenin ve ekonomik kalkınmanın temel kaynağını, ihracata dayalı gelişme stratejisi oluşturmaktadır. Turistlerin yabancı bir ülkeyi veya bölgeyi ziyaretlerinde harcadıkları para miktarı, turizm sektörünün aynı mal ihracatı sonrası elde edilen döviz kazancı şeklinde bir ihracat etkisi yaratmaktadır. Herhangi bir ülkede turizmin gelişmesiyle birlikte; döviz sıkıntısı hafifletmekte, ülke-içi firmaların dışarıdaki rakipleri ile rekabet gücü ve sonuçta verimliliği artmakta, ölçek ekonomilerinden yararlanılmakta, dış ticaret dengesine pozitif yönde etki etmekte, istihdam yaratmakta ve bir bütün olarak ulusal gelirden artışa yol açarak ekonomik büyüme üzerinde olumlu bir etki meydana getirmektedir (Bahar, 2006: 140). Bu noktadan hareketle bir gelişme stratejisi olarak turizmin ekonomik büyümeye neden olacağına ilişkin teorik dayanağın, ihracat ve ekonomik büyüme literatüründen kaynaklandığı söylenebilir.

Türkiye'deki bölgelerin gelişmişlik düzeyine baktığımızda Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde yer alan iller ilk sıralarda yer almaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Çünkü yatırımların büyük bir kısmı bu bölgelerde yapılmaktadır. Geriye kalan bölgelere ise çeşitli yatırımların gerçekleştirilmesi bakımından sıkıntılar yaşamasının yanı sıra var olan bölge işgücü de gelişmiş bölgelere doğru göç etmekte ve daha da olumsuz bir durum ortaya çıkmaktadır. Ancak sanayileşme imkânına sahip olmayan bölgelerin gelişmesi ve kalkınması da bu bölgelerin sahip olduğu turistik arz olanaklarının değerlendirilmesiyle mümkün olmaktadır (Yeşiltaş ve Öztürk, 2008: 4).

İnsanlığın ilk çağlarından günümüze kadar geçen süreçte birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu iklim çeşitliliği ile de birbirinden farklı doğal güzellikleri (yeryüzü şekilleri, bitki ve hayvan popülasyonu vb.) olan ülkemiz, sanayi ve endüstride ilerleyen konumunun yanı sıra komşu ülkelerinde süren iç savaşlara rağmen sahip olduğu turistik çekiciliğini her geçen gün arttırmakta, yıllar geçtikçe daha fazla turistlerin ziyaret ettiği bir destinasyon olma özelliği taşımaktadır.

Turizm sektörünün bu gelişimi, orta ve uzun vadeli devlet planlarında kendine yer bulmuş ve turizm sektörünün bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarını azaltmadaki en temel faktör haline gelmesi için, Türkiye'nin birbirinden farklı özgün turistik kaynaklara sahip olan illeri ve bölgelerine yönelik turizmi çeşitlendirme çalışmaları üzerine planlamalar yapılmaya başlanmıştır. TRC 1 Bölgesi

ve bu bölgeyi kapsayan Gaziantep, Adıyaman ve Kilis illeri de bölgesel ekonomik kalkınmanın sağlanması açısından turizmin geliştirilmesi gerekli olan kentler olarak bu planlamalarda yerini almıştır.

4. TRC 1 BÖLGESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

TRC 1 Bölgesi 15.280,28 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin %1,9 km²'lik alanına sahiptir. 2012 yılı verilerine göre, 2.519.139 olan bölge toplam nüfusunun %71,4'ü Gaziantep'te, %23,6'sı Adıyaman'da, %5'i Kilis'te yaşamaktadır. Bölgenin sahip olduğu toplam nüfus, Türkiye nüfusunun %3,3'ünü oluşturmaktadır. 2023 yılında Türkiye nüfusunun 84.247.088 kişi, TRC 1 Bölgesi nüfusunun ise 2.986.808 kişi olması öngörülmektedir. Gaziantep ve Kilis illerinin önümüzdeki 10 yıl içerisinde nüfusunun artacağı, Adıyaman nüfusunun ise hemen hemen aynı kalacağı tahmin edilmektedir (İKA, 2013: 1-2). Kayıtlı işgücü oranına bakıldığında yaş ortalamasının düşük olduğu görülmektedir. Bu durum ise bölgede önemli bir genç işgücü potansiyelinin varlığını göstermektedir. Ancak bu genç işgücünün eğitim seviyesi düşük olduğundan nitelikli işgücü açısından gerektiği kadar ihtiyacı karşılayamamaktadır (İKA, 2013: 15).

TRC 1 Bölgesi, hem sosyal hem de ekonomik açıdan bölge içi ciddi gelişmişlik farklarına

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

sahiptir. Gaziantep'in sanayi, ticaret, sağlık ve tarım konularında geliştiği görülürken, Adıyaman ve Kilis illerinin bu alanlarda oldukça geri kaldıkları ifade edilebilir. Birçok alanda var olan altyapı problemleri bu illerin gelişmesinde ciddi engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011 yılında yayımlanan ve demografi, eğitim, sağlık, istihdam, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali kapasite, erişilebilirlik ile yaşam kalitesi olmak üzere 8 alt kategoride 61 değişken kullanarak hazırlanan illerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması (SEGE) araştırmasına göre Gaziantep 30., Kilis 63. ve Adıyaman da 66. sırada yer almaktadır (İKA, 2013: 1-2).

Şekil 1. TRC 1 Bölge Haritası

Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı ve maliyetli projesi olan ve bugüne kadar hazırlanan bölgesel kalkınma plan ve programları arasında en etkin olarak uygulan proje özelliği taşıyan, Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ile proje için belirlenen 9 ilin arasında yer alan TRC 1 Bölge illeri de büyük fayda görmüştür.

Bu projenin amaçları, hedeflenen illerin sahip olduğu kaynakları değerlendirerek, yöre halkının gelir düzeyini ve yaşam kalitesini yükseltmek, ülkemizin diğer gelişmiş bölgeleri arasındaki farkı gidermek, kırsal alandaki verimliliği ve istihdam olanaklarını artırarak ulusal düzeyde ekonomik gelişme ve sosyal istikrar hedeflerine katkıda bulunmaktır (<http://www.gap.gov.tr>).

Diğer taraftan bölgenin kültür ve turizm potansiyelinin tek tek ele alınmasından çok, bunların birbiriyle entegrasyonu sayesinde daha cazip ve güçlü alternatif varış noktaları, cazibe merkezleri, yeni turizm türleri, turizm gelişme bölgeleri/koridorları ve güzergâhlarının oluşturulması, bütüncül bir yaklaşımla turizm açısından zayıf kalan illerin de güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu şekilde hem TRC 1 Bölgesi hem de çevre iller ile bir bütünleşmenin sağlanarak bölgesel kalkınmaya turizmin sağladığı payı arttırmanın yanı sıra Türkiye Turizmi için de kültür turizmi konsepti başta olmak üzere nitelikli yabancı turist çekiciliğini arttırılması sağlanacaktır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

4.1. TRC 1 BÖLGESİNİN TURİZM POTANSİYELİ

Türkiye'nin en az gelişmiş iki bölgesinden Güneydoğu Anadolu bölgesi içerisinde yer alan TRC 1 bölgesinin turizm kaynaklarını etkin ve aktif bir şekilde kullanamaması neticesinde turizm merkezi olabilme avantajından yıllarca uzak kalmıştır.

UNESCO Dünya Miras Listesi'nde 1987 yılından bu yana yer alan Nemrut Dağı ile UNESCO Dünya Miras Geçici Listesi'ne 2012 yılında dâhil olan Zeugma Arkeolojik Siti ile Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi'nin bu bölgede bulunması, Selçuklu ve Osmanlı'dan kalma cami, hamam, kastel gibi önemli tarihi unsurlar bakımından zengin olması TRC 1 Bölgesinin turizm potansiyelini yükseltmektedir.

Anadolu'nun ilk yerleşim yerlerini de içerisinde bulunduran bölgede geleneksel el sanatlarının varlığı, bölge mutfağının zenginliği, müze çeşitliliği ve sayısı da bölgede turizm gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.

TRC 1 Bölgesinde yer alan iller özgün değerleri bakımından ele alınacak olursa,

bölgenin en gelişmiş ili olan Gaziantep, insanlığın ilk zamanlarından itibaren yerleşim yeri olmuştur. Dünyanın en büyük mozaik müzesi

olan Zeugma ile Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi, Rumkale gibi önemli turistik alanlara sahip olan il, diğer taraftan eşsiz mutfak kültürü ile ülkemizin gastronomi turizmi açısından en önemli kentidir (Şenol, 2011: 246).

Güneydoğu'nun en yeşil ili olan Adıyaman ise, dünyanın sekizinci harikası olarak tanımlanan Nemrut Dağı ile özdeşleşmiştir. Yine dünyanın en büyük barajları arasında ilk beşe giren Atatürk Barajı da bölgeye ayrı bir çekicilik kazandırmakta, sportif amaçlı olarak düzenlenen etkinlikler bölgeye olan turist sayısını arttırmaktadır.

Bölgenin yüzölçümü bakımından en küçük ili olan Kilis ise, 1995 yılına kadar Gaziantep'e bağlı bir ilçe konumunda olduğundan çoğu değeri bu bağlamda Gaziantep değerlerinin gölgesinde kalmıştır. Turizm potansiyeli bakımından incelendiğinde çeşitli uygarlıklara ait kalıntıların yanı sıra Osmanlı eserleri ile kültürel öğeler ön plana çıkmaktadır. Nakış işlemeciliği, yemenicilik ve yorgancılık turistik değerler kapsamında incelenebilecek kültürel değerlerdir. Diğer taraftan üzüm ve zeytin üretimi ile de ekonomik gelirini arttıran Kilis, gastronomi turizmi kapsamında bu ürünleri kullanmakta, zeytinyağlı ve baharatlı yemekleri bakımından Gaziantep ve Halep mutfağı arasında kalan kendine has bir konuma sahiptir (Aktaş, 2008: 577).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 1. TRC 1 Bölgesi Kapsamında Turizm Türlerinin Dağılımı

TURİZM TÜRÜ	GAZİANTEP	ADİYAMAN	KİLİS
Kültür Turizmi	√	√	√
İnanç Turizmi	√	√	√
Arkeoloji Turizmi	√	√	√
Ekoturizm	√	√	√
Doğa Turizmi	√	√	√
Rekreasyon Turizmi-Bölge Parkı	√	√	√
Öğrenci Turizmi	√	√	√
Kamp ve Karavan Turizmi	√	√	
Yayla Turizmi	√	√	
Su Sporları Turizmi	√	√	
Gastronomi Turizmi	√		
Kongre ve Fuar Turizmi	√		
Sağlık Turizmi	√		
Gençlik Turizmi	√		
Kış Turizmi		√	

Kaynak: T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) 2014-2023 Bölge Planı, 2.Taslak sf. 121.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı'nda, mevcut turizm alanlarının iyileştirileceği çeşitli bölgeler belirlenmiş ve bölgeler içerisinde yer alan illerde kitle turizminin yoğun olarak geliştiği alanların altyapısının öncelikli olarak ele alınarak güçlendirilmesi öngörülmüştür. Bu bölgelerde turizm sezonunun tüm yıla yayılabilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması kapsamında geliştirilen dokuz tematik bölge içerisinde TRC

1 bölgesinin de (Gaziantep, Adıyaman, Kilis) dâhil olduğu GAP Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesi'nde öncelikle kültür turizmi odaklı gelişim için çalışmalara yer verilmiş ardından golf turizmi, sağlık turizmi, gençlik turizmi, ekoturizm, doğa sporları, su sporları, kuş gözlemciliği, gastronomi turizmi ve kongre turizmi gibi turizm türlerinin geliştirilerek bölge ekonomisine katkı sağlanması hedeflenmiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 31). Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, TRC 1 Bölgesindeki illerin turizm çeşitliliği açısından potansiyeli yüksektir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Bu çeşitlilik farklı turizm türlerinin geliştirilerek birbirinden farklı beklentileri ve tercihleri olan turist grupları için de destinasyon seçiminde önem arz etmekte, böylece bölgeye ekonomik anlamda turizm gelirleri artışı olarak yansımaktadır.

Yine aynı plan çerçevesinde belirli bir güzergâhın doğal ve kültürel dokusunun yenilenerek, turizm çeşitliliği sağlamak amacıyla yedi adet tematik özellik taşıyan turizm gelişim koridoru oluşturulmuştur. Bu koridorlardan biri olan “İnanç Turizmi Koridoru”, kapsamında Tarsus, Hatay, Şanlıurfa ve Mardin gibi çevre iller arasında bir geçiş noktası olarak TRC 1 Bölgesinin en gelişmiş ili olan Gaziantep’in bulunması orta ve uzun vadede bölgeye olan turizm talebini arttırması öngörülmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 32)

Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı’nın bir diğer önemli projesi olan, “Dünya ile yarışabilen markalaşan turizm yerleşimlerinin planlanması” doğrultusunda ise hedeflenen on turizm kentinden bir tanesi yine TRC 1 Bölgesi içerisinde bulunan Adıyaman ilinin en önemli kültürel değerlerinin bulunduğu, Kommagene Medeniyetinden kalan tarihi miras ile dünya üzerinde en önemli kültür turizmi bölgelerinden olabilecek özellikteki Kâhta ilçesidir.

Görüldüğü üzere TRC 1 Bölgesi içerisinde bulunan Gaziantep ve Adıyaman illeri, günümüzde gerek devlet destekli planlar içerisinde yer almakta gerekse diğer uluslararası kuruluşların destekleri ile Türkiye Turizmi içerisinde giderek daha önemli bir konuma gelmekte, birkaç yıl içerisinde hem bölge hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacak bir özellikte olması hedeflenmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Turizm ve Belediye İşletme Belgeli Tesis, Oda ve Yatak Sayıları (2012)

İl/Bölge Adı		Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1	Türkiye
Turizm Yatırım Belgeli	Tesis sayısı	16	5	4	25	960
	Oda sayısı	1.873	544	686	3.103	126.592
	Yatak sayısı	3.792	1.108	1.480	6.380	273.877
Turizm İşletme Belgeli	Tesis sayısı	37	7	-	44	2.870
	Oda sayısı	2.301	405	-	2.706	336.447
	Yatak sayısı	4.593	811	-	5.404	706.019
Belediye İşletme Belgeli	Tesis sayısı	45	11	2	58	8.988
	Oda sayısı	1.097	277	59	1.433	226.954
	Yatak sayısı	2.060	585	112	2.757	512.462
Toplam	Tesis sayısı	98	23	6	127	12.818
	Oda sayısı	5.271	1.226	745	7.242	689.993
	Yatak sayısı	10.445	2.504	1.592	14.541	1.492.358

Kaynak: T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) 2014-2023 Bölge Planı, 2.Taslak sf.42.

Yukarıdaki tabloda TRC 1 bölgesini oluşturan üç ilde bulunan Turizm İşletme Belgeli, Turizm Yatırım Belgeli ve Belediye İşletme Belgeli tesisler ve bu tesislerin sahip olduğu oda ve yatak sayıları görülmektedir. Bölgede konaklama hizmeti sağlayan işletmeler bakımından Gaziantep ilinin diğer illere göre büyük bir kapasiteye sahip olduğu, bölge genelindeki 127 tesisin 98'inin bu ilde yer aldığı ve bu durumda ise ilin sosyo-kül-

türel özellikleri başta olmak üzere tarihi yapısı ve gelişmiş bir endüstri bölgesi olmasının bu sonuca katkısı olduğu söylenebilir. Diğer taraftan bölgenin endüstriyel ve ticari merkezi olan Gaziantep'te, bilim, sanayi ve ticari bakımdan kongre ve toplantı gibi organizasyonların düzenlenmesi de tesis sayısının artmasına etkisi bulunmaktadır. Adıyaman ise sahip olduğu turistik potansiyel göz önüne alındığında turizm tesisleri ve yatırımları bakımından geri kalmış bir il durumundadır. Kilis'in ise turizm tesisleri bakımından oldukça geri kalmış durumda olduğu görülmektedir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3. Bölgeye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Ülkelere Göre Dağılımı (2010-2012)

GAZİANTEP					
Ülkeler	2010	Ülkeler	2011	Ülkeler	2012
İran	166.435	İran	484.580	Suriye	48.827
Suriye	163.162	Suriye	204.502	Almanya	12.460
Gürcistan	27.660	Gürcistan	19.776	Gürcistan	6.134
Almanya	12.621	Almanya	14.948	İran	4.984
Azerbaycan	7.172	Diğer Batı Asya Ülkeleri	14.528	İngiltere	4.801
ADİYAMAN					
D. Avrupa Ülkeleri	4.787	Almanya	2.201	Almanya	3.420
Almanya	1.933	İsviçre	1.711	Avusturya	2.360
Fransa	1.186	D. Güney Doğu Asya Ülkeleri	677	İngiltere	1.678
Azerbaycan	853	Hollanda	568	Fransa	1.636
Hollanda	650	İsveç	395	İsviçre	1.244
KİLİS					
Suriye	77.827	Suriye	115.731	Suriye	58.723
İran	1.161	İtalya	251	OECD Ülkeleri	505
Diğer Amerika	484	OECD Ülkeleri	214	Almanya	335
Almanya	362	Azerbaycan	198	D. Batı Asya Ülkeleri	232
Hollanda	136	D. Doğu Asya Ülkeleri	113	D. Afrika Ülkeleri	213

Kaynak: T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC

1 Düzey 2 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis)

Mevcut Durum Tespiti, sf.204.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3'te TRC1 Bölgesine gelen yabancı ziyaretçilerin ülkeleri ve sayıları gösterilmektedir. Gaziantep ve Kilisin, Adıyaman'a göre ziyaretçi sayısının fazla olmasında bu illerin sınır kapısına yakın olmaları ve Gaziantep şehrinin bir sanayi şehri olmasının da çok büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Kilis'in ziyaretçi sayısının son zamanlarda artmasında sınır komşusu Suriye'de görülen iç savaşın etkili olduğu ifade edilebilir. Ancak bu artış daha uzun döneme yayıldığında

bölgeye turizm amaçlı gelen kişi sayısının önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir.

Genelde orta doğu ülkeleri vatandaşlarının ağırlıklı olarak ziyaret ettiği bölgelerde, turizm amacından çok ticaret amaçlı ziyaretler yapılmaktadır. Diğer taraftan bölgede 2011 yılına kadar hatırı sayılır İranlı ziyaretçi bulunurken 2012 yılında sayı birden düşmüştür. Bu durum, bölgede çeşitli toplumsal sıkıntıların yaşandığını ve göç krizi sebebiyle turist sayısında düşüş yaşandığını göstermektedir.

Tablo 4. Bölgedeki İllere Ait Çeşitli Turizm İstatistikleri (2012)

İl/Bölge Adı	Gaziantep	Adıyaman	Kilis	TRC1	Türkiye	
Tesise geliş sayısı	<i>Yabancı</i>	101.243	8.007	4.335	113.585	26.869.992
	<i>Yerli</i>	454.389	76.662	6.791	537.842	31.951.528
	<i>Toplam</i>	555.632	84.669	11.126	651.427	58.821.520
Geceleme sayısı	<i>Yabancı</i>	166.659	8.953	7.335	182.947	113.330.412
	<i>Yerli</i>	665.006	94.120	12.707	771.833	58.988.300
	<i>Toplam</i>	831.665	103.073	20.042	954.780	172.318.712
Ortalama kalış süresi	<i>Yabancı</i>	1,6	1,3	1,9	1,6	4
	<i>Yerli</i>	1,5	1,2	1,9	1,5	1,8
	<i>Toplam</i>	1,5	1,2	1,9	1,5	2,8
Doluluk oranı (%)	<i>Yabancı</i>	6,2	1,6	14,3	7,4	27,9
	<i>Yerli</i>	27,8	20,2	26,4	24,8	16,4
	<i>Toplam</i>	34,1	21,8	40,7	32,2	44,3

Kaynak: T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) 2014-2023 Bölge Planı, 2.Taslak sf.42.

Yukarıdaki tabloda ise (Tablo 4), TRC 1 Bölgesinde 2012 yılına ait geceleme sayıları görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bölgede ortalama kalış süresinin 1,5 gün gibi kısa olması, turizmin bölgesel kalkınma üzerine olan etkisini azalttığı söylenebilir. Çünkü bir turizm destinasyonunu ziyaret eden turistlerin, bölgedeki turistik işletmelerden faydalanması, arkeolojik alanları ve müzeleri ziyaret etmesi, doğal ve kültürel özellikleri gözlemlemesi, bölgede geçireceği gün sayısı ile doğru orantılıdır. Bu durum ise turistlerin, yerel imkânlardan daha fazla yararlanmasını beraberinde getirmekte, böylece yerel işletmelerin turistlerden elde ettiği döviz oranında da artış yaşanmaktadır. Bu yüzden bölgeye gelen ziyaretçilerin Türkiye ortalaması göz önünde bulundurulduğunda oldukça düşük olan geceleme sayısını arttırmak için de mevcut politikalar dâhilinde ve gerektiği takdirde çeşitli müdahalelerle daha işlevsel hale gelecek turizm planlamalarına önem vermeleri, bölgede yer alan kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve diğer turizm işletmeleri ortak fikirler doğrultusunda turizm sektörünü geliştirme adına çalışmalarını hızlandırmalıdır.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Dünya üzerinde gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin daha ileri seviyeye gelmesi, bölgesel kalkınmayla doğru orantılıdır. Türkiye jeopolitik konumu ve geçmişten gelen çeşitli etkenlere bağlı olarak gelişen sebep-sonuç ilişkilerinden dolayı bölgesel farklılıkların fazlaca gözlemlendiği bir yapıya sahiptir. Ülkenin batı kesimi ile doğu

kesimi arasında hem ekonomik hem de sosyo-kültürel açıdan büyük farklılıklar gözlemlenebilir. Bu farklılıkların giderilmesi için kısa dönemli planlardan ziyade orta ve uzun vadeli kalkınma planlarının uygulamaya konması daha rasyonel bir yaklaşım olacaktır. Çeşitli bölgelerdeki zengin yer altı kaynakları, ulaşım noktalarına yakınlık, çevre ülkeler ile siyasi, ekonomik ve kültürel yakınlık derecesi, o bölgelerin sanayi ve endüstriyel gelişimini etkilemektedir. Turizm sektörü ise bu noktada devreye girerek, endüstriyel gelişim için yeterli nitelikli işgücü ve yatırım imkânı bulamadığı için geri kalmış bölgelerin, sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi bileşenlerinden oluşan turizm potansiyelini etkin bir şekilde kullanarak, diğer bölgeler ile arasındaki ekonomik gelişmişlik farkını minimum seviyeye indirmesine yardımcı olmaktadır. Kentsel ve kırsal alanlar arasındaki ekonomik ve sosyokültürel gelişmişlik farkının daha alt seviyelere çekilmesi için birçok ülkenin ekonomi politikalarında önem verdiği turizm sektörü, Türkiye’de 2000’li yıllardan itibaren çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Kitlesele turizmin beraberinde getirdiği tek düzeliliğin ortadan kaldırılarak, birbirinden farklı turizm kaynaklarına sahip bölgelerin, bu potansiyelini kamu ve özel sektör destekli girişimler ile kullanmaya başlaması da ülkemize gelen turist sayılarının artmasını sağlamıştır.

Yapılan bu araştırmanın amacı, TRC 1 bölgesi içerisinde bulunan Gaziantep, Adıyaman ve Ki-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

lis illerinin turizm potansiyelini, sahip oldukları turistik arz ve talep yapısı bakımından incelemek bölgeye gelen ziyaretçilerin konaklama tesislerinden ne ölçüde yararlandığını ortaya koyarak, TRC 1 bölgesinde turizm sektörünün bölge ekonomisinin kalkınmasına sağladığı katkı hakkında temel çıkarımlar yapmaktır. Çalışma sonucunda TRC 1 Bölgesi içerisinde ekonomik anlamda en gelişmiş ilin Gaziantep en az gelişmiş ilin ise Kilis olduğu görülmektedir.

Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yer alan illerimiz, projenin çıktılarının sağlanmasından günümüze kadar geçen süreçte ekonomik gelişme olanakları açısından büyük ilerleme göstermiştir. TRC 1 bölgesi içerisinde bulunan iller değerlendirildiğinde, Gaziantep sanayi alanında büyük gelişme sağlarken, Adıyaman ve Kilis tarım alanında daha fazla ön plana çıkmıştır. Ancak bölgesel anlamda adeta bir odak nokta olan Gaziantep'in, sanayi ve ticaret merkezi olması, uluslararası ve ulusal ulaşım ağı içerisinde bulunması, tarihi ve kültürel zenginliklere sahip olması nedeniyle bölgede turizm bakımından en fazla tesis ve geceleme sayısı olan ildir. Kilis ili ise, geçiş bölgesi üzerinde bulunması nedeniyle geceleme oranı çok düşük kalmıştır. Bu durum ilde konaklama tesis sayısının çok az sayıda ve yeterli kalitede olmaması sorununa yol açmıştır. Ayrıca 1995 yılına kadar Gaziantep'in bir ilçesi durumunda olan Kilis'in bu durumun etkisi altından yaklaşık yirmi yıl geçmiş olmasına rağmen,

çok fazla uzaklaşmadığı da söylenebilir. Bu iki ile göre biraz daha iç kesimde kalan Adıyaman ili UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası olarak kabul edilen Nemrut Dağı Milli Parkı sayesinde büyük ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Ayrıca, Perre Antik Kenti, Sofraz Tümülüsü, Arkeoloji Müzesi gibi alanlar da turist sayısına katkı yapmaktadır. Bölgede bulunan tarihi ve doğal varlıkların geliştirilecek bir plan dâhilinde turizme kazandırılması sonucunda bölge genelinde konaklama oranları arttırılabilir.

İstatistiki verilere bakıldığında bölgede turistik geceleme sayısının düşük olduğu görülmektedir. Turistlerin geceleme sayısının arttırılması için, Gaziantep ilinin eşsiz mutfak zenginliğinin baş aktör olarak değerlendirilerek gastronomi turizmi odak nokta olmak koşulu ile bölgenin zengin tarihinin, kültürel ve doğal kaynaklarının temalı turlar şeklinde gastronomi turizmi ile ilişkilendirilerek, kültür, inanç, kongre, kamp ve karavan turizmi gibi turizm türlerini daha da geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar sonucunda bölge illerinde geceleme sayılarında ve turizm gelirlerinde artışlar yaşanacaktır.

Bölgede gerçekleşen turizm faaliyetlerinin ekonomik anlamda daha fazla katkı sağlaması için, tanıtım ve pazarlama çalışmalarında ortak bir marka ve slogan oluşturulması, yapılan turizm tanıtım faaliyetlerin daha etkin olmasını beraberinde getirecektir. Bölgenin sanayi ve endüstriyel

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

açından en gelişmiş ili olan Gaziantep, sahip olduğu turizm tesisleri ve yatırımları da göz önüne alınarak orta vadedeki turizm planlarında ana destinasyon olarak değerlendirilebilir. Adıyaman ve Kilis illerinin sahip olduğu turistik çekiciliklerin birbiri ile entegre edilmesi sonucu gerçekleştirilecek turizm organizasyonları ise, bölge genelinde ekonomik bir bütünlüğü de beraberinde getirecektir.

Ülkelerin ekonomik bakımdan gelişmişlik seviyesini belirlemede en önemli unsurlardan biri, istihdam edilebilecek nitelikli işgücü sayısının toplam nüfusa oranıdır. TRC 1 Bölgesinin genel yapısına bakıldığında genç işgücü oranı bakımından yüksek potansiyeli olduğu ancak eğitim seviyesinin ise oldukça düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun turizm anlamında bir avantaja dönüştürülmesi için bölgede turizm eğitimi veren kurum ve kuruluşların artması ile birlikte, nitelikli turizm personeli yetiştirilmeli ve bu personel bölgede istihdam edilmelidir. Ayrıca bölgede kadın nüfusun işgücüne katılma oranının düşük olması göz önüne alınarak, bir hizmet sektörü olan turizmin birçok bölümünde bu iş gücünden faydalanması için çeşitli alanlarda (kat hizmetleri, servis, ön büro vb.) meslek edindirme kursları açılabilir. Bölgede turizm sektörünün gelişmesi ve bu sektörde çalışacak işgücünün de yine bölge illerinden sağlanması, bireylerin de turizmden kazandığı geliri yine kendi bölgesinde harcamasının sağlanması, bölgede

turizm sayesinde ekonomik açıdan artı bir katkı oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

- AKGÜNGÖR, S., KUŞTEPELİ, Y., ve GÜLCAN, Y., (2009).** Tourism and regional development in the Aegean region of Turkey. European Region Studies, <http://www.regionalstudies.org/uploads/networks/documents/tourism-regional-development-and-public-policy/akgungor.pdf>, Erişim Tarihi: 01.11.2013
- AKTAŞ, G., (2008).** Türkiye Turizm Coğrafyası, Detay Yayıncılık: Ankara
- ARSLAN, K., (2005).** Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4 Sayı:7, 275-294
- AVCIKURT, C., (2009).** Turizm Sosyolojisi: Genel ve Yapısal Yaklaşım. Detay Yayıncılık: Ankara
- BAHAR, O., (2006).** Turizm Sektörünün Türkiye'nin Ekonomik Büyümesi Üzerindeki Etkisi: VAR Analizi Yaklaşımı, Yönetim ve Ekonomi, Cilt: 13(2), 137-150
- BAHAR, O., ve KOZAK, M., (2012).** Turizm Ekonomisi, Detay Yayıncılık: Ankara

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

BAHAR, O., ve KOZAK, M., (2012). Turizm ve Rekabet, Detay Yayıncılık: Ankara

BARUTÇUGİL, İ., (1984). Turizm İşletmeciliği, Uludağ Üniversitesi Basımevi, 2.Baskı

BERBER, M., ve BOCUTOĞLU, E., (2013). Genel Ekonomi, Ekin Yayınevi: Bursa

ÇELİK, K., (2009). Genel Ekonomi, Murathan Yayınevi: Trabzon

ÇEKEN, H., (2008). Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:10,Sayı:2, 273-291

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI (DPT), (2007). 2007-2013 Dokuzuncu Kalkınma Planı: Turizm Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: 2727. Ankara

DOĞAN, S., ve YILDIZ, Z., (2007). Bölgesel Kalkınma, Turizmin İlişkisi Ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2007/2, Sayı: 6, 147-181

DURGUN, AYŞE., (2006). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens-

tütüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ISPARTA

ERDEM, B., ve ÇEKEN, H., (2003). Turizm Sektörünün İstihdam Yaratmadaki Etkisi, İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt:5, Sayı:1 <http://www.isgucdergi.org/?p=article&id=23&cilt=5&sayi=1&yil=2003>, Erişim Tarihi: 22.10.2014

GÜLBAHAR, O., (2009). Turizmin Bölgesel Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği), Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(1), 19-47

İŞİK, N., ve KILINÇ, EFE C. (2011). Bölgesel Kalkınma'da Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(2), 9-54

İKA, (2013). T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC1 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) 2014-2023 Bölge Planı, 2.Taslak, <http://www.ika.org.tr/upload/yazilar/TRC1-Bolge-Plani-Taslagi-2014-2023-808819.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2015

İKA, (2014). T.C. İpekyolu Kalkınma Ajansı TRC 1 Düzey 2 Bölgesi (Gaziantep-Adıyaman-Kilis) Mevcut Durum Tespiti, <http://www.ika.org.tr/upload/yazilar/Mevcut-Durum-Tespiti-392855.pdf>, Erişim Tarihi: 12.01.2015

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KABASAKAL, U., (2007). Bölgearası Kalkınma ve Turizm: Elazığ Örneği, Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, Cilt:6 (1)

KAR, M., ZORKİRİŞÇİ, E., ve YILDIRIM, M., (2012). Turizmin Ekonomiye Katkısı Üzerine Ampirik Bir Değerlendirme, Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı:8, 87-112

KIZILGÖL, Ö., ve ERBAYKAL, E., (2008). Türkiye’de turizm gelirleri ile ekonomik büyüme ilişkisi: Bir Nedensellik Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 13 (2). 351-360

KOZAK, N., KOZAK, M.A. ve KOZAK M., (2010). Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar, Detay Yayıncılık: Ankara

KÖK, NAİL F., (2010). Bölgesel Kalkınma Turizm İlişkisinde Kümelenmenin Rolü: Kavramsal Bir Analiz, T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Ankara

NDIVO, RAYVİSCİC M., WAUDO, J., ve WASWA, F., (2013). From National to Regional Tourism Development Focus in Kenya: Examining the Challenges and Opportunities

Tourism Planning & Development, Vol. 10, No. 1, 99–109

ÖZKUL, E., ve DEMİRER, D., (2012). Şehirlerin Turistik Markalaşmasında Kalkınma Ajanslarının Rolü, Bölge Planları Üzerine Bir Doküman İncelemesi, İşletme Araştırmaları Dergisi, 4 (4), 157-181

SEVİNÇ, H., ve AZGÜN, S., (2012). Bölgesel Kalkınma ve İnanç Turizmi Bağlamında Akdamar Kilisesi Örneği, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2 (2): 17-21, 2012

ŞENGÜL, Ü., ESLEMİAN, S., ve EREN, M., (2013). Türkiye’de İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflamasına Göre Düzey 2 Bölgelerinin Ekonomik Etkinliklerinin VZA Yöntemi ile Belirlenmesi ve Tobit Model Uygulaması, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 21, 75-99, 2013

ŞENOL, F., (2011). “Turizm Coğrafyası ve Dünya Kültürel Mirası”. Detay Yayıncılık: Ankara

TAŞ, B., (2013). AB Uyum Sürecinde Türkiye İçin Yeni Bir Bölge Kavramı: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: VIII, Sayı: 2. 185-198

TAŞLIYAN, M., ve KORKMAZ, H., (2012). Kalkınma Ajanslarının Bölgesel Sorunla-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

rın Çözümünde ve Kalkınmadaki Önemi ve Katkıları: DOĞAKA, İKA ve ZEKA ÖRNEĞİ, II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu: 1-2 Ekim 2012. <http://iibf-dergisi.ksu.edu.tr/Images/images/files/42.pdf>, Erişim Tarihi: 16.12.2014

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI, (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. Yayın No: 3085, Ankara

TUNÇSİPER, B., TEMELOĞLU, E., ve ALTUNÖZ, Ö., (2011). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolünün Yerel Halkın Görüşleri Çerçevesinde Belirlenmesi: Ayvacık (Assos) Örneği, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl: 2011 Sayı:2, 93-114

TUTAR, F., ALPASLAN, C., TUTAR, E. ve ERKAN, Ç., (2013). Turizm Sektörünün İstihdam Üzerine Etkileri, Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:4, 14-27

ÜNLÜÖNEN, K., TAYFUN, A., ve KILIÇLAR, A., (2009). Turizm Ekonomisi, Nobel Yayın: Ankara

YAMAK, R., TERZİ, H., ve KORKMAZ, A., (2008). Makro İktisada Giriş, Akademi Kitabevi: Trabzon

YEŞİLTAŞ, M., ve ÖZTÜRK, İ., (2008). Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı ., 1-18

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI. http://www.gap.gov.tr/site-icerik/gap_nedir.aspx, Erişim Tarihi: (26.10.2014)

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI. <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, (Erişim Tarihi:20.10.2014)

TRT HABER. <http://www.trthaber.com/haber/ekonomi/2013-yili-turizm-istatistikleri-aciklandi-116795.html> (Erişim Tarihi: 24.10.2014)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Today, there is an opportunity for long standing voyages which derive its advancement from transportation vehicles being more comfortable, modern and safe. In addition, globalization process enable continental touristic activities to be sustained through facilitated transactions as visa exemption. In the 21th century, ever since blossoming in the sequel of WW2, Tourism industry ranked as third largest industry after petroleum and automobile industries shows an persistent growth rate in all years though global financial crises and sectoral problems. In 2014, international tourism arrivals grew by %4.7 to 1.138 billion while International tourism generated US\$ 1.5 trillion in exports. In 2020 these figures are expected to rise to 1.6 billion arrivals with 2 trillion \$ generated. Tourism is one of the most prominent industries which needs to be invested as a development strategy for development strategy of developing countries. Provincial development has an importance for services especially in terms of employment, education, transportation, health through which public avails. In accordance with aforementioned statement, provincial development on revenue and employment are described as improvement of a region by not only supporting the entrepreneurship but also bringing distinctive resources of the region into the forefront. Thus, enabling provincial development is a primary solution to eliminate the regional disparities which are evidently be conspicuous in emergent markets. In this regard, tourism industry has a paramount importance to procure a development opportunity for both underdeveloped and emergent markets as a sector which is integrated with 54 other direct or indirect sectors including financial services, communication, transportation etc. Beyond its employment opportunities, the sector is actively associated with the protection of the environment, historical and cultural values of a region and increasing the standard of life. In accordance with these information, plans concerning the numerous regions of Turkey owing several distinctive touristic attractions are attempted by availing promotive characteristic of tourism industry. Therefore, plentiful studies are conducted in our day to improve tourism industry by keeping with different themes. These studies were constituted by determining necessary places in line with 2023 action plan of turkish tourism strategy. Turkey was divided into seven regions during I. Geography Congress in 1941. However, In

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: M31-M39 ID:268 K:558

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

pursuance of number 2002/4720 law, Turkish statistical territorial unit classification was constituted in direction of EU harmonization process by determining three different grades from all these regions. TRC 1(Gaziantep, Adıyaman, Kilis) being one of these regions takes its place as cities which are regarded necessary to improve their regional tourism capacities in line with the plan aimed to procure the improvement of the region. The aim of this study is respectively to examine tourism potential of TRC 1 region in context of supply-demand structure, to present what extent visitors of this region benefit from hospitality sector in the region and to contribute the existing literature by scrutinizing finding intended to the contribution of investment for the region. Findings have been reached from provincial directorate of culture and tourism. Yet, some parts of these findings are regarded deficient. Therefore missing part of these findings have been compensated by availing the regional report of silkroad development agency. Despite many contributions were stated, this study has also some restrictions. Findings in 2014 year were not able to gain from institutions. Lacking three necessary data constitutes a deficiency in this study. In conclusion. It was deduced from this findings that running an economic development plan along with TRC 1 region ensures the contribution to Gaziantep at most which plays a central role in the region in terms of industry and tourism sectors. However the fact from the conclusion is that, In view of low period of stay, insufficient utilization from alternative tourism subvariations, Gaziantep fall behind what normally it would be when it is thought of the best progressing city of the region. The reason of such a finding was predicted to result from insufficient advertisement and location of Gaziantep as a transition point in TRC 1 cities though it has plentiful touristic wealth. Besides, there is a recession in TRC 1 territory due to political problems for two years. Also unqualified education condition in TRC 1 region was thought as one of the factors impacting tourism sector of this region. On the other hand, it is alleged that tourism sector will play an essential role in improvement of TRC 1 region by means of studies conducted in both national and international extent and institutions aimed to provide qualified education.

DÜNYADA ve TÜRKİYE’DE TELEVİZYON YAYINCILIĞININ GELİŞİMİ¹DEVELOPMENT OF TELEVISION BROADCASTING IN TURKEY AND
THE WORLD*Merve SÖNMEZ SÜVEYDAN¹, Erdem ÜNVER²*¹ *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yük. Lis. Öğrencisi İstanbul / Türkiye*² *Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarım Bölümü Ankara / Türkiye*

Öz: En etkili ve yaygın kitle iletişim aracı olma özelliğine sahip olan televizyon günümüz modern dünyasında ilgi sınırlarını toplumsalın ötesine genişleterek küreselleşme olgusunun uluslararası yayıcısı konumuna gelmiştir. Bu çalışmada medya sektöründe yaşanan dönüşüm süreci ve bunların dünya ve ülkemiz televizyon yayıncılığı üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda geçmişten günümüze yaşanan gelişmelerin televizyon yayıncılığı sektöründe neden olduğu yapısal değişiklikler ile Türkiye’de televizyon yayıncılığında meydana getirdiği değişiklikler araştırılmıştır. Bu bağlamda da televizyon yayıncılığının tarihine göndermelerde bulunularak eleştirel bir analiz yapılmış, olası gelişmeler dikkate alınarak, ulusal düzeyde ileriye yönelik bir televizyon örgütlenmesine ilişkin görüşler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Yayıncılık, Çocuk

Abstract: Television being the most effective and common media has extended its limits of interest in today’s modern world beyond being social and has become the international distributor of the globalization phenomenon. In this study, the purpose is to analyze the transformation process in media sector and its effects on the television broadcasting in our country and the world. In line with this purpose, structural changes caused by the developments from past to present on television broadcasting and the changes brought to television broadcasting in Turkey have been examined. In this sense, a critical analysis has been made by referring to the history of television broadcasting, possible developments have been taken into account, and opinions concerning a prospective national television organization have been tried to be put forth.

Key Words: Television, Broadcasting, Child

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410939

- (1) *Sorumlu Yazar: Merve SÖNMEZ SÜVEYDAN, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi İstanbul / Türkiye merve.sonmez11@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 11.01.2015 Düzeltme Tarihi / Revised: 22.03.2015 Kabul Tarihi/ Accepted: 01.05.2015 Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

GİRİŞ

Kitle iletişimi toplumsal sistem içerisinde olduğu kadar ekonomik ve siyasal yapılanmalar ve ilişkiler bakımından da son derece önemlidir. Etkileşimi ve değişimi siyasal ve ekonomik çevreye bağlı olan kitle iletişimi genel sistemi kökten sarsabilen özellikleri ile toplum yaşamındaki etkinliği yadsınamaz. Toplumsal ilişkilerde aracı bir ol üstlenen kitle iletişimi aktarmış olduğu enformasyon ile nesnelere, kuruluşlar, olaylar ve bireylerle ilgi ve bağlar kurulmasında oldukça etkilidir. Bilginin tekrar üretimi ve dağıtımında kilit rol üstlenen kitle iletişimi bilim, eğitim, hukuk, siyaset gibi pek çok farklı konunun kitlelere ulaşması ve üretilen bilginin yayılmasında hayati öneme sahiptir (Kaya, 1985:63-64).

Kitle iletişim araçları haber verme, bilgilendirme, eğitime gibi geleneksel fonksiyonlarının yanı sıra klasik demokrasinin unsurlarının sağlıklı bir şekilde işleminde devlet ile toplum arasında köprü vazifesi görmektedir. Zaman içerisinde siyasal ve ekonomik unsurların kitle iletişim araçlarının fonksiyonlarıyla bireyin hak ve özgürlükleri arasında çelişkilere yol açmaya başlaması bu araçların kamuoyu oluşturma, gündem yaratma gibi farklı fonksiyonları da yerine getirmesine neden olmuştur (Aziz, 1994: 30).

80'li yıllarla beraber dünya üzerinde tekellerin kırılmaya ve aynı zamanda kuralların kaldırılmaya başlamasına bağlı olarak özelleştirme hareketleri

de hız kazanmıştır. Dahası, 1990'larda bu politikalar giderek belirgin hale gelen sonuçlara yol açmaya başlamıştır (Murdock, 1990:9). Yaşanan bu gelişmelere bağlı olarak ilgili dönemde yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı da yaygın hale gelmiştir ki bu gelişme, kitle iletişimi alanında yapısal değişimleri beraberinde getirmiştir. İnsanlar teknik açıdan birbirlerinde daha fazla mesaj iletmeğe başlamışlardır (Williams,1983:72).

Ekonomi ve teknoloji alanında yaşanan gelişim ve değişimlerin medyada da değişim ve dönüşümüne neden olduğu aşikardır. Ülkemiz de kendine has siyasal ve kültürel yapı çerçevesinde bu değişim ve gelişimden etkilenmiştir. Radyo ve televizyon yayıncılığı alanında dünyadaki değişimin ülkemizdeki yansımalarının temelinde de deregülasyon politikaları yatmaktadır. Bununla birlikte 1990'lardan itibaren Türkiye'de medya alanında yaşanan ciddi patlamanın iki önemli hususa bağlı olduğu söylenebilir; bunlardan ilki, Türkiye'nin küreselleşme sürecine eklenmesi, diğeri ise birinciyi tamamlayarak ve kolaylaştıracak şekilde Türkiye'de yükselen simgesel meşruluk sorunlarının aşılmasında medyaya yüklenen rol ve katkılardır (Kaya, 1999: 663). Bunların yanı sıra Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde iletişim teknolojilerinin etkisinin hemen ve güçlü bir şekilde hissedilmesi de medya alanına yaşanan bu hareketlilik ve dönüşümde etkili olmuştur (Şahin ve Aksoy, 1993: 31).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Günümüz dünyasında bilhassa teknoloji alanında yaşanan gelişmelere bağlı olarak birey, kitle iletişimi sisteminde bir nesne olmaktan çıkarak sürece katılan bir özne haline gelmiştir. Yayıncılık alanında ciddi bir değişime neden olan teknolojik gelişmelerin altında yatan ve onu yönlendiren ekonomik ve sosyal unsurların bu bağlamda öncelikli olarak değerlendirilmesi gerekir. Diğer çok sayıda alanda olduğu gibi televizyon yayıncılığında değişimin yönünü ve hızını teknolojinin yanı sıra sosyo-ekonomik gelişmelerin yarattığı bir talebin de çekiş gücü belirlemektedir (Rowland and Tracey, 1990: 37). Değişimin ortaya çıkmasında hayati öneme sahip olan dinamikler, karşılıklı etkileşimle birbirlerinin de belirleyici olmaktadır. Radyo ve televizyon yayıncılığı bu süreçte eski önemini korumakla beraber, radyo daha yerel, televizyon ise daha küresel bir özelliğe kavuşmuştur (Kejanlıoğlu, 2004: 20).

Yukarıdaki bilgiler ışığında çalışmada, dünyada yaşanan yeniden yapılan süreci, yeniden yapılanma sürecinin dünyada ve ülkemizde televizyon yayıncılığına yansımaları, bu bağlamda da dünya ve ülkemizde televizyon yayıncılığının gelişimi incelenmiştir.

1. Yayıncılığın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Yayıncılık, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden beri süregelen bir iletişim sistemidir. Geçmişten günümüze çeşitli araçlarla gerçekleşen bu iletişim sistemi

21. yüzyıla gelindiğinde kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden olan televizyon ile en üst düzeye ulaşmıştır. Özellikle uydu yayıncılığının gelişmesi dünyanın bir köşesinden herhangi bir yayını gerekli şartlar oluşturulduğunda takip etme imkânı bulunabilmektedir.

1.1. Yayıncılığın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Radyo, televizyon ve internet aracılığıyla halka sunulan veya basılıp satışa çıkarılan gazete, dergi gibi okunan her türlü materyal yayın olarak adlandırılır. Her gün okunan gazeteler, dergiler gibi basılı materyallerden, eğlence dünyasında büyük öneme sahip olan televizyonlara kadar her türlü faaliyet yayıncılığın kapsamına girmektedir. Yayıncılık, toplumsal mirasın kuşaktan kuşağa aktarımında, kamuoyu oluşumunda ve tarihsel bilgilerin ham olarak derlenip toparlanmasında büyük öneme sahiptir. Teknolojinin gelişimine bağlı olarak insanoğlunun önce yazılı, ardından işitsel ve en son görsel yayıncılıkla tanıştığı bilinmektedir (Akt, Erol, 2009:3)

İnsanlık tarihi boyunca toplumların kendileri için çizdikleri amaç ve hedefler doğrultusunda ilerleyebilmelerinde bilginin derlenmesi, basılması ve yayılmasının çok büyük bir önemi olduğu bilinmektedir. Teknolojinin gelişmediği dönemlerde bilginin toplanması ve yayılması farklı yöntem ve tekniklerle yapılırken, artık günümüzde çağın adının bilgi, iletişim ve enformasyon çağı olarak adlandırılması nedeniyle bu kavramları bünyesinde

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

taşıyan ve toplumsal görev olarak benimsemiş olan kurumlarda o toplum için ekmek, su ve hava kadar gerekli bir hale gelmiştir (Er, 2003:15).

Yayıncılığın kısa bir zaman diliminde devasa bir gelişme göstermesi bugün iletişimde çağ atlamamıza yol açmıştır. Bu kapsamda yayıncılığın tarihsel gelişimine göz atmamız gerekir. Yayıncılık 19. yüzyılın ortalarından başlayarak günümüze kadar baş döndürücü bir gelişim süreci göstermiştir. Telsiz ve telefon ile başlayan iletişimdeki bu süreç, radyo televizyon ve internet yayıncılığıyla gelişmeye devam etmiştir. 20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde radyo ve televizyonun önemi ortaya çıkmış ve araştırma geliştirme faaliyetleri hız kazanmıştır. Özellikle birinci ve ikinci dünya savaşlarında bu iletişim araçlarının ne kadar önemli olduğu anlaşılmıştır.

Radyo, sürekli olarak ilk kez ABD’de 1920’de Pittsburgh’ta KDKA adlı bir istasyondan seçim haberleri vermeye başladıktan kısa bir süre sonra ülkemizde de gündeme geldi. Kuşkusuz o tarihlerdeki yayınlar bugünkü anlamıyla kapsamlı bir yayıncılık değildi. ABD’deki ilk yayın 500–2000 dolayında kişiye ulaşabiliyordu. 1922’de yine ABD’de ilk ticimsel yayın WEAF (ilk ticari radyo istasyonu) ‘ta başladığında bizde henüz radyo yayınlarına rastlanmıyordu. 1922’de New York ile Chicago arasındaki futbol karşılaşmasının ABD’de ilk naklen yayın olduğu düşünülürse, Rüştü Uzel’in İstanbul Muallim Mektebi’nde

kendi yaptığı radyo vericisiyle, okulundaki bir müzik konserini, üniversitedeki konferans salonunda dinletebilmesi önemli bir denemedir. İlk radyoculardan müzisyen Ruşen Ferit Kam, radyoyu 1920 ya da 1922 yıllarında bir Fransız savaş gemisinden yapılan müzik yayınlarını, Darülfünun konferans salonunda öğrencilerine dinlettirdiğini anımsamaktadır (Cankaya, 1997:1).

Radyo çeşitli amaçlar için TRT dönemine kadar kullanılmıştır. TRT döneminin başlangıcıyla televizyon yayınları önem kazanmıştır ve 1968’de başlayan televizyon yayınlarıyla görsel iletişim toplumun gündemine yerleşmiştir. 90’lı yıllara gelindiğinde özel radyo televizyon istasyonları kurulmaya başlanmıştır. 20. yüzyıla damgasını vuran iletişim alanındaki baş döndürücü gelişim sürecine ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

1.2. Yayıncılığın Amaçları ve Araçları

Yayının amaçları, tüm ülkelerce paylaşılan, yayın kurumlarının toplumsal yapıda üstlendikleri sorumluluk gereğince, yerine getirdiği rollerde somutlaşmakta; bu rollerin nasıl yerine getirildiği ya da aracı kimin denetlediği sorusunun cevabı ise ülkeleri birbirinden ayırmaktadır. Bu sınıflandırmada, yönetimlerinde çoğulcu-klasik-demokrasi rejimini benimsemiş olan ülkeler, rejimin gereği halk denetimini yeğleyerek bir taraf oluşturmakta, İngiltere ve Amerika bu ülkelerin başında gelmektedir. Demokrasinin kurallarını, kurumlarında uygulamaya geçirmiş olan bu

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ülkelerde, yayının rolleri izleyen paragraflarda çözümlenmeye çalışılmaktadır (Vural, 1994:59).

Yayın amaçlarını gerçekleştirmede belirli roller üslenmiştir. Bunlar yayının siyasi rolü, eğitim rolü, yansıtma rolü, kültürel rolü, bülten tahtası rolü ve ekonomik rolü'dür. Yayın, politik güç merkezi olarak belirlenen yönetim gücünü elinde bulunduran hükümeti izleme görevini, halk için üstlendiği sorumluluğu yerine getirmenin gereği olarak, halk adına yapmaktadır (Vural, 1994:60). Eğitim kalkınmanın bir aracı hem de en önemli bir araçtır. Bu nedenle, toplumsal yapıda eğitim yayınları, yayının öteki rollerine öngelen bir role sahiptir (Vural, 1994:119).

Yayının önemli rollerinden birisi de, günün değişik saatlerinde ve toplumun değişik kesimlerinde meydana gelen olayları haber vermektedir (Vural, 1994:61). Yayının kültürel rolü, aynı zamanda toplumsal rolü olarak da değerlendirilebilir. İnsanlardan oluşan toplumun bir aynası olan yayın, hemen her türlü program yayınlarıyla, özellikle eğitim, bilim ve kültürün, çoğu kez iç içe giren ve birbirinden ayrılması hayli güç olan nitelikleri nedeniyle bu tür programlarda toplumun iyi ve kötü yanlarını, paylaşılmış değerlerini, yayın pazarına getirmektedir. Bülten tahtası rolü, yayının kendi içindeki kuşak ayrımında haber içinde yer alan, yaşamı kolaylaştırıcı nitelik ve içeriği olan yayınlar vasıtasıyla gerçekleştirilir. Bunlar; hava ve yol durumunu açıklayan, önemli doğum ve

ölüm duyurularının yapıldığı program yayınlardır (Vural, 1994:62). Yayın, ekonomik rolü, kısmen tüm öteki rollerle iç içe geçmiş olarak, onların gerçekleştirilmesi sırasında yerine getirilmesinin yanı sıra, en somut olarak reklam fonksiyonu yoluyla gerçekleştirmektedir (Vural, 1994:63).

Yayıncılık, kitle iletişim araçlarıyla yapılır. Kitle iletişimi telsiz, telefon, telgraf, radyo, televizyon ve internet gibi araçlarla yapılır. Kitle iletişim araçlarından en önemlileri radyo ve televizyondur. Tiyatro, Roman, sinema ve televizyon büyük kitlelere ses, yazı, resim ya da bunların karışımıyla erişiyorlar. Fakat radyo ve televizyon en büyük kitlelere sesleniyor. Radyo ve Televizyon yayını sayesinde izlenen programlar bir toplumun ihtiyaçlarını ve düşüncelerini yansıtır. Bunu yerine getirmeyi başaran radyo ve televizyon dinleyicilerin ve seyircilerin gerek duygusal, gerekse sosyal yönleri üzerinde önemli bir rol oynayan yayın organı düzeyine erişir (Öngören, 1972:13).

1.3. Televizyon Yayıncılığı

Televizyon kelimesi Grekçe Tele=Uzak ve Latince Vidi=Görme kelimelerinin birleştirilmesi ile yapılmış olup Uzaktan Görme anlamındadır. Bu terim ilk defa 1900 yılında Constantine Perski tarafından ortaya atılmıştır. Bu ad halen hemen bütün dünya dillerinde ufak bazı okunuş ve yazılış değişiklikleri ile kullanılmaktadır (Morgül, 2002:1). Televizyon Fransızca bir kelime olup, anlamı—sabit ya da hareketli cisimlerin, kalıcı

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

olmayan görüntülerinin elektrik yolu ile uzağa iletimidir (Uyguç ve Genç, 1998:43).

Televizyonun çalışma prensibini insan gözünden aldığımızı söyleyebiliriz. Gözün retina tabakasında resim noktalara bölünmektedir. Bu noktalarla beyin arasında ise sinirler bulunmaktadır. Bunları bir kablo demetine benzetmek mümkündür. Her noktaya ait ışık bilgisi, sinirler tarafından beyne taşınır ve orada değerlendirilir. Televizyon görüntünün parlaklık değerlerini ve bunların zamanla değişmesini nokta nokta, yatay satırlar halinde tarayarak elde edilen bilgileri uzaktaki bir alıcı aygıtta iletip, ışık şiddeti değişimleri halinde bir perde üzerinde tekrarlanması ilkesine dayanmaktadır (Uğur, 2006:17).

Kitle iletişim araçlarından olan televizyon, en etkili medya organıdır. Çünkü izleyici kitlesi en fazla olan kitle iletişim aracı televizyondur. Televizyon'un tecimsel bir amaca mı yoksa siyasi propaganda aracı olarak kullanıldığı halen tartışılmaktadır. Televizyonun kitlelere hitap gücü, diğer kitle iletişim araçlarına oranla kıyas kabul etmeyecek derecede büyüktür. Gazete ve dergilerin hitap ettiği topluluk yüz binler ile ifade edilirken televizyonun hitap ettiği kitle milyonlarla ifade edilmektedir. Bu da fakirinden zenginine yaklaşık olarak her evde televizyon alıcısının bulunmasından ileri gelmektedir (Akın, 2002:17).

I. Dünya Savaşı'ndan sonra radyo, II. Dünya Savaşından sonra televizyon toplumların yaşantı-

sında etkin bir biçimde yerini almıştır. Radyo ve televizyon bu süreç içinde, toplumların yapısal özelliklerine göre işlerlik kazandı. Bu da farklı yönetim biçimlerinin ortaya çıkmasına neden oldu. Radyo ve televizyon yönetim biçimleri toplumların yapısına göre birçok farklılıklar göstermekle birlikte temel olarak iki yönetim modelinden söz etmek mümkündür. Tecimsel Model (A.B.D. Modeli), Kamu Hizmeti Modeli (Avrupa Yayın Modeli) (Serarşlan, 2001:78).

Tecimsel modelde amaç, daha çok karlılıktır. Bu nedenle reklam çok önemlidir. Çünkü radyo ve televizyon istasyonlarının tek geliri reklam yayınlardan sağlanan paralardır (Serarşlan, 2001:78). Kamu Hizmeti Modelinde ise EBU (European Broadcasting Union) Başkanı Albert Scharf, kamu hizmeti yayıncılığını, ülkenin halkının tümüne sunulan bir hizmet olarak değerlendirmekte ve halkın —farklılıklarını coğrafi olarak dağılımlığını, yaygınlığını, zıtlaşmalarını göz önünde bulundurarak kamu hizmeti yayıncılığının onların gereksinimlerini karşılama zorunluluğunun üzerinde durmaktadır (Günalp, 2007:24).

Radyo yayıncılığının aksine, televizyon yayıncılığı ülkelerin gelişmişliklerine paralel bir gelişme göstermiştir. Amerika ve gelişmiş Avrupa ülkelerinde birbirine yakın tarihlerde başlayan yayıncılık geliştirmekte olan ülkelerde yaklaşık 1970'li yıllarda uygulanmaya başlamıştır. Bir örnek vermek gerekirse, Amerika'da televizyon

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

aygıtının ilk yayın denemeleri 1927 yılında, ilk düzenli yayın İngiltere’de 1936, Amerika’da 1939 yılında başlamıştır. Türkiye’de ise, televizyon kitlelere yönelik yayınlara ancak 1968 yılında başlayabilmektedir (Tekinalp, 2003:128).

İlk dönemlerinde henüz bir kitle iletişim aracı kimliğine bürünmemiş olan televizyon, alıcı sayısının azlığı sebebiyle halka çok kısıtlı oranda ulaşmıştır. O yıllarda, bugün televizyonun üstlendiği işlevi radyo yürütmüştür. İkinci Dünya savaşı süresince radyo en önemli iletişim aracı olma özelliğini sürdürmüştür. Televizyonla ilgili çalışmalar ve deneysel yayınlar, savaşın ardından tekrar başlamıştır (Şeker, 2002:39).

Kitle iletişim araçlarından olan televizyon en etkili medya organıdır. Çünkü izleyici kitlesi en fazla kitle iletişim aracı televizyon’dur. Televizyon’un tecimsel bir amaca mı yoksa siyasi propaganda aracı olarak kullanıldığı halen tartışılmaktadır. Tarihin belli dönemlerinde hem siyasi bir propaganda aracı hem de ekonomik bir güç olarak kullanılmıştır. Bilal Çetin İtalya’dan verdiği örnekle televizyon yayıncılığının ne derece önemli bir kitle iletişim aracı olduğunu öne sürmektedir.

İtalya’da yapılan seçimde Silvio Berlusconi, hakkında 12 yolsuzluk dosyası olmasına karşın, Canale5 TV, Italia 1 TV, Rete 4 TV isimlerin taşıyan 3 büyük özel televizyon kanalını elinde bulundurmanın gücünü kullanarak başbakan olmuştur (Çetin, 2002:32). Televizyon yayıncılığı

siyasi, ekonomik veya kültürel anlamda bir güç olmasının yanında, kamu için birçok işleve sahip çok yönlü bir kitle iletişim aracıdır.

Mac Bride’in UNESCO için hazırladığı —Birçok Ses Tek Bir Dünya adlı raporunda kitle iletişimlerinin işlevleri sekiz ana başlık altında toplanmıştır. Bunlar; haber verme, toplumsallaştırma, motivasyon, tartışma platformu oluşturma, eğitim, kültürel geliştirme, eğlence ve bireyleri bütünleştirme işlevleridir (Göktaş, 2006:12). Radyo ve televizyon yayıncılığı, kamusal yayıncılık ve özel yayıncılık olarak tüm Dünya’da iki ayrı yaklaşıma göre ve kimi zaman iç içe yapılıdır. Kimi ülkelerde ülkemizde de olduğu gibi kamusal yayıncılığı yapmak için kamusal kuruluşlar görevlendirilmiştir. Yayıncılık alanında Devlet hiyerarşisi içinde görevlendirilen ve kamu kaynaklarını kullanan bu kuruluşlar yayıncılığı bir kamu hizmeti olarak yerine getirirken daha çok halkı bilgilendirmek ve çoğu zamanda resmi ideoloji çerçevesinde bilinçlendirmek ve onların eğitimine katkıda bulunmak amacını üstlenirler. Bu amaca kültürü korumak ve zamanın etkisiyle yozlaşmayı önlemek de dâhil edilir (Avşar, 2005:98).

Ekonomik açıdan güçlü olan devletler, gelişen teknolojinin olanakları ile onun kullanımı arasında bir uçurum yaratmakta ve bu dengesizliği güç olarak kullanarak dünyaya istedikleri yönü vermektedirler. Bu haksız durumu ortadan kaldırmak için yayın birlikleri kurularak propagandalar

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

engellenmeye çalışılmıştır. Uluslararası kuruluşların paketledikleri ve teknolojinin yaydığı iletiler, kitleleri yönlendirmektedir. Kitleler, reklamlarla kandırılmakta, propagandalarla ikna edilmekte, gösterilerle eğlendirilmektedir. Ürün satmak için uygulanan tüm bilimsel yöntemler, düşünce satmak için de kullanılmakta, süslenerek paketlenen düşünceler alıcı bulmaktadır (Girgin, 2002:40).

Bu kapsamda milletler arası eşitliği sağlamak için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatının Genel Konferansının Paris'te yaptığı yirminci toplantısında 1978 tarihli—kitle iletişim araçlarının barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesine, insan haklarının geliştirilmesine ve ırkçılık Apartheid ve savaş kısırtıcılığı ile mücadele edilmesine katkıda bulunması ile ilgili temel prensipler bildirgesi kabul ve ilan edilmiştir (Uluç, 2003:86).

Uluslararası iletişim ilişkilerinde birçok ülke güçlü birkaç kapitalist ülke ile rekabet edebilecek durumda değildir. Dolayısıyla ilişkilerinde bu ülkeler bağımlı durumdadır. Bu bağımlılığın beraberinde getirdiği kültürel emperyalizm ülkeler arasındaki var olan ekonomik ve siyasal ilişkiler düzenini destekleme yönünde hizmet gören bir süreçtir. Bu bakımdan medya ideolojik bir görev yapar (Erdoğan, 1995:257).

Kitlelerin yayın vasıtasıyla yoğun surette etkilenebileceği, fikir ve haber alışverişinin toplum yönetiminde kendini hissettiren zorunlu bir etken

olabileceği, kamusal düzeyde de bir anlam taşıyacağı fark edilmesi, kitle haberleşme araçlarının özellikle radyo ve televizyon kuruluşlarının işletilmesi, mülkiyeti, finansman kaynakları, personel rejimi, program durumu siyasal iktidarın müdahale ettiği önemli hususlar olmuştur (Akt: Sarmaşık, 2000:18).

Global medya propaganda aracı olarak yaygın bir şekilde televizyonu kullanmaktadır. En fazla izleyici kitlesine televizyonun sahip olduğu düşünülürse, toplumlar üzerinde egemenlik ve baskı kurmak için en uygun kitle iletişim aracı olduğunu söylemek yersiz olmayacaktır. Bir başka önemli yapısal bağlantı da, medya şirketlerinin hükümete olan bağımlılığı ve hükümetle olan bağlantıdır. Tüm radyo-TV şirketleri ve şebekelerinin hükümetin vereceği ruhsat ve izinlere ihtiyacı vardır; dolayısıyla hepsi hükümetin denetimine ve baskılarına açık durumdadırlar (Herman ve Chomsky, 1999:45).

Büyük medya şirketleri daha genel anlamdaki politik destek açısından da hükümete bağımlıdır. GE ve Westinghouse, nükleer enerji alanında ve askeri alanda yaptıkları araştırma ve geliştirme çalışmalarının mali açıdan desteklenmesi ve deniz aşırı ülkelere yapacakları satışlar için uygun ticaret ortamı yaratılması gibi konularda hükümete bağımlıdır (Herman ve Chomsky, 1999:46–47).

Yakın tarihte yaşanan 11 Eylül olayı en güzel örneklerden biridir. ABD uyguladığı politikayla

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

cesetlerin görünmesini engellemiştir. Olay günü ekranlarının başındaki milyonlar ceset görüntülerine rastlamadı. Enkaz altından ölü çıkartılan ve bazı televizyon kanallarının yayınladığı tek görüntü Mychal Judge'a aitti. New York İtfaiyesi'nin dini danışmanı Judge'ın cesedinin 6 itfaiyeci tarafından taşındığı andı bu. Kurtarma ekipleriyle birlikte ilk patlamanın olduğu bölgeye gelen ve görevi itfaiyecilere moral vermek olan Judge'ın enkaz altından çıkartılıp çocukların dediği itfaiyeciler tarafından taşınması, binlerce kişinin hayatını kaybettiği bölgeden ekranlara yansıyan tek ceset görüntüsüdür (Gökdağ, 2001:15)

Bazı durumlarda da devlet meydanın baskısında ve egemenliğinde kalarak olaylara yön verir. Devletin düzenleyici ya da yönetici gücü, sermayenin büyük ölçüdeki özerklik ve kendi kendini denetim yönündeki talepleri nedeniyle, belirli bir ölçüde sınırlanmaktadır. Sermaye, devletten kendi çıkarlarına yarayacak politikaları üretmesini bekleyebilir. Devlet üzerinde sermaye kaynaklı bazı gizli kapaklı baskılar olabilir (Çaplı, 2001:16).

Özel radyo ve televizyonların siyasete doğrudan ve dolaylı müdahaleleri karşısında 1992 yılında radyo ve televizyonlara karşı Ulaştırma ve İçişleri Bakanlıkları çeşitli kapatma girişimlerine başlamış ve bunun sonucu özel radyo ve televizyonlarla Hükümet yetkilileri arasında yoğun çatışmalar ve uzlaşma görüşmeleri yaşanmıştır. 10 Temmuz 1993 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa'nın 133.

Maddesi'ndeki değişikliklerle getirilen —radyo ve televizyon istasyonları kurmak ve işletmek kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde serbesttir hükmü doğrultusunda özel radyo ve televizyon kuruluşlarını yasallaştırma çalışması nihayet başlamıştır. 20 Nisan 1994 tarihinde ise 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun çıkartılarak özel radyo ve televizyonların kuruluşları, yayın ilkeleri, yapıları ve yayınları ile ilgili düzenlemelerin yapılması sonucu yasallaşma süreci tamamlanmıştır. Son olarak 1994 yılından bu yana yapılan uygulamalar da göz önüne alınarak 2002 yılında 3984 sayılı Kanunda 4756 ve 2003 yılında 4771 sayılı Kanunlarla değişiklikler yapılmış ve bugünkü yapı ortaya çıkmıştır (Avşar, 2005:96)

Yeni enformasyon ve iletişim teknolojileri, aracı olma özellikleriyle üretimin, ticaretin, finansal işlemlerin ve bilgi akışının uluslararasılaşmasına önayak olmaktadır. Uydu iletişimi sayesinde veri tabanlarına ve enformasyon hizmetlerine ulaşmakta mesafenin ve yerin önemi kalmamıştır. İletişim devrimi, dünya çapında bir kompüterize finansal işlemler sisteminin oluşumunu sağlamış, çokuluslu şirketlerin faaliyetlerini küreselleşmesine hız vermiştir. Bu gelişmeler bir taraftan da yeni telekomünikasyon ağlarına ve hizmetlerine yönelik büyük bir kurumsal talep doğurmaktadır. Telekomünikasyon artık hem geleceğin kilit sanayisi, hem de 21. yüzyıl dünya ekonomisinin

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

sinir sistemi olarak görülmektedir (Pekman, 1996: 60-61).

Global medya (uluslararası bağlantılı yazılı görsel ve işitsel kitle iletişim araçları), Yeni Dünya Düzeni'nin (YDD) serbest piyasadaki finans gücünün yanı sıra en önemli araçtır. Küreselleşmenin en ateşli avukatı olan global medyanın asıl amacı, her türlü, yerel bölgesel ve ulusal değer yargılarına karşı çıkararak, serbest piyasa ve sermayenin egemenliğini öngören YDD ideolojisinin bir propaganda aracı olmaktır (Girgin, 2002:36).

Kitle iletişim araçları ve özellikle televizyon, yayın içerikleri ve ilettikleri mesajlar göz önüne alındığında, küresel kapitalizmin bu enformasyona yaslanan yeni yapısı ve işleyişi bakımından vazgeçilmez öneme sahiptirler. Bu araçlar yayınladıkları reklamlar yoluyla üretim ve tüketim arasında geçen zamanı azaltarak ekonominin döngüsünü hızlandırmakta; egemen ideolojiyi küçük yaşlardan itibaren aşlamaya başlayarak kapitalizmin yaşamsal ihtiyacı olan politik-kültürel talebin yaratılmasına yardımcı olmaktadır. Bu doğrultuda, bilgi, eğlence ve reklam arasındaki ayırıcı çizgiler sistematik biçimde görünmez kılınmaktadır. Kitle iletişim araçları ve bunların içeriklerini oluşturan yayınlar, fikirlerin, değerlerin, ürünlerin, kısaca tüketime yönelik bir dünya görüşünün pazarlanması için biçimlenmektedirler (Akt: Pekman, 1996: 67).

Tüketimin bir kültür olarak yayılmasında en önemli araç kuşkusuz reklâm sektörüdür. Ve şiddetli eleştirilere de maruz kalmaktadırlar. Çünkü Ekonomik sömürüyü amaçlarlar, Üçüncü Dünya Ülkeleri'ndeki kitleleri bilerek aldatır ve güdümlerler, Piyasaya aslen tercih-i şayan olmayan ürünler sürerler ve bu süreç içerisinde daha iyi olan geleneksel ürünleri baskı altına alırlar (Coşut, 2005:66).

Televizyon reklamcılığı en çok ABD'de gelişmiştir. ABD'deki reklam harcaması Batı Avrupa'daki ortalama harcamanın üç katı ve İngiltere'deki harcamanın yüzde 40 fazlasıdır. İletişim medyası Pazar Güçlerinin kapisine emanet edilemez. Onların mülkiyet yapısının bölgesel programlama, finansman, program içeriği ve işletme usulleri hakkında kesin asgari güvenceleri belirten siyasal ve yasal bir çerçevenin içine yerleştirilmeleri gerekir (Keane, 1999:132).

Televizyonda ticarileşme en kestirme biçimiyle enformasyon ve kültürün piyasa yapısı içinde kar amacıyla üretimi ve arzı' olarak tanımlanabilir (Akt: Pekman, 1996: 129). Televizyonun uluslararasılaşması, daha geniş boyutta sermayenin ve yatırımların uluslararasılaşması sürecinin bir parçasıdır. Finansal piyasaların liberalleşmesi ve küreselleşmesi, televizyon özelinde program alım-satımı, yapımı, televizyon teknolojisini ve işletmeciliği konularında uluslararasılaşmayı geliştirmiştir (Pekman, 1997:88).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Medya devlerinin çoğunun medya dışındaki sektörlerden elde ettikleri kazanç büyük değildir. GE ve Westinghouse gruplarının dışındaki medya şirketleri için bu kazançlar toplam gelirlerinin sadece küçük bir dilimini kapsar. Buna karşılık medya şirketlerinin uluslararası alanda ulaştıkları pazarlar çok daha önemlidir. Televizyon şebekelerinin televizyon için program hazırlayan şirketlerin, belli başlı haber dergilerinin ve sinema stüdyolarının hepsi yurt dışında geniş çapta işler yapmaktadır ve gelirlerinin önemli bir kısmını yabancı ülkelere yaptıkları satışlardan ve bu ülkelerdeki yan kuruluşlarından elde etmektedirler. Reader's Digest on yedi dilde basılmakta ve 160 ülkede satılmaktadır (Herman ve Chomsky, 1999:45).

Dünya çapında televizyon programları için harcanan para, yaklaşık 65 milyar dolar olurken, her yıl yüzde 10 oranında yükselen harcamalar grafiği içinde ABD'nin sattığı televizyon programları yıllık 2,3 milyar doları bulmaktadır (Yengin, 1994:37).

İletişim ve bilgi teknolojisindeki gelişmeler, küreselleşme kavramının ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır. Küreselleşme süreciyle birlikte ülkeler arasındaki sınırlar giderek ortadan kalkmakta, dünyanın birçok farklı noktasına kolayca ulaşabilmektedir. Teknoloji ve iletişim alanında meydana gelen hızlı gelişmelere bağlı olarak birçok firma dünya pazarlarına girmekte, başka ülkelerdeki firmalarla ortaklıklar oluşturabilmektedir (Atik, 2007:13).

Büyük medya şirketlerinin yatırımları medya alanının dışına da taşmış; başlangıçta medya alanında yatırımı olmayan şirketler de medya içerisinde güçlü bir yere sahip olmuşlardır. Bu ikinci durumun en iyi örnekleri RCA'ya ve RCA bünyesindeki NBC şebekesine sahip olan GE ile büyük TV istasyonlarına, bir kablolu TV şebekesine ve bir radyo istasyonu şebekesine sahip olan Westinghouse'dır. Hem GE, hem Westinghouse, silah üretimi ve nükleer enerji gibi tartışmalı alanlarda büyük yatırımları olan çok yönlü, çokuluslu dev firmalardır (Herman ve Chomsky, 1999:43).

Türkiye'de de bazı holdingler, medya ile birlikte büyük bir ekonomik güce ulaşmış bulunmaktadır. Medya grubu sahibi holdingler birçok farklı iş alanında faaliyet göstermektedirler. 2000'li yılların başlarında yeniden şekillenen medya grupları, inşaattan madencilığe, temizlikten enerji alanına birçok sektörde yer almaktadırlar. Türkiye'de faaliyet gösteren medya grupları şunlardır: Albayrak, Ciner, Çukurova, Doğan, Doğuş, Feza Gazetecilik, Göktuğ, Huzur Radyo, Koza İpek, Samanyolu, Turkuvaz, Yeni Asya ve Yeni Dünya Medya Grubu.¹

Televizyon kültürünün şekillenmesinde veya yaşatılmasında önemli bir unsurdur. Özellikle kitleler arası iletişimin kolaylaştığı 21. yüzyılda televizyon, kitlelere yön verebilmektedir. Bazı

¹ (www.wikipedia.org.tr).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

eleştirmenlere göre dünya çapında egemen iletişim kanalları, teknolojik anlamda ileri olan ülkeler tarafından modern kültürü yaymak ya da medya emperyalizmi sürecini gerçekleştirmek için yönlendirilmektedirler (Lull, 2001:157).

Televizyon için pek çok şey söylenmiştir; eğlendirici, ağrı kesici, israf diyarı, yalnızların yoldaşı, aptal kutusu, beyaz gürültü, zaman hırsız, dünyaya açılan pencere ve daha birçok şey. Williams televizyonu, hem teknolojik, hem de kültürel bir biçim olarak niteler; yani televizyon bir yanıla teknik bir araçtır, diğer yanıla ise kültür üretim, aktarım ve tüketim (yeniden-üretim) ortamıdır (Mutlu, 1999:11).

Bugün dünyada her gün yaklaşık olarak 3,5 milyar saat televizyon seyredilmektedir. Screen Digest'in 1992 raporuna göre, ekonomik olarak gelişmiş 100 ülkede 354 ulusal yayın kuruluşu bulunmaktadır. Ulusal kanalların sayısı 1987 ile 1991 arasında 354'ten 521'e yükselmiştir. Bu yüzde 46'lık bir artışı ifade etmektedir. 1980 sonlarıyla 1991 başlarında televizyon çıktısındaki bu artışa ekonomik ve siyasal güçlerin etkisiyle televizyonun giderek daha fazla ulus-aşırı olması eşlik etmektedir. Richard Collins'in belirttiği gibi (1991), kültürün ulus aşırılışması siyasal ve ekonomik ulus aşırılışma süreçlerinin hem bir nedeni hem de bir sonucudur (Mutlu, 1999:47).

Avrupa'da özellikle 1970'li yıllarda çoğalmaya başlayan özel televizyonlar, kanallarına program

sağlayabilmek için çoğunlukla Amerikan Program Pazarları'na bağlanmaya başlamışlardır. Programların yüzde yetmişini dış programlar oluşturmuş, bunun da yaklaşık yarısını Amerikan firmaları sağlamıştır. Amerikan kültür emperyalizmine karşı Roma ve Yunan uygarlıklarına dayanan ortak Avrupa kültürünü korumak gerekmiştir (Tekinalp, 2003:200-201).

Kültürün ulus aşırılışması devletleri kendi kültürlerini korumak adına önlem almaya yöneltmiştir. Avrupa Sınır ötesi Televizyon sözleşmesi de bu önlemlerden biridir. 12 Haziran 1989 tarihinde Avrupa ülkelerinden Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Federal Almanya, Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Portekiz ve San Marino Cumhuriyeti izleyenleri her yönüyle etkileyen televizyon yayınlarının sınır tanımadan gelişmesi karşısında, Temel Özgürlüklerin Korunması, Bütün İnsanların Haysiyetlerinin Eşit Değerde Oluşu, Toplumun ve Bireyin Gelişmesi, Çoğulculuk ve Fırsat Eşitliği gibi temel ilkelere hareket ederek Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesini imzalamışlardır (Mete, 1999:85).

Sözleşmenin 10. maddesinde kültür ile ilgili şu ifadeler yer verilmiştir: Madde 10 - Kültürel Hedefler 1. Yayın yapan her bir Taraf mümkün olan hallerde ve uygun yolları kullanarak, haberlere, spor haberlerine, maçlara, reklâmlara ve teleteks hizmetlerine ayrılmış zamanlar hariç olmak üzere,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yayıncıların, yayın zamanlarının büyük bir kısmını Avrupa yapılarına ayırmasını temin edecektir. Bu oran, yayıncının haber verme eğitim, kültür ve eğlence programlarına ilişkin seyircisine yönelik sorumlulukları dikkate alınarak ve uygun ölçütlere dayalı ve aşamalı olarak gerçekleştirilmelidir. 2. Yukarıdaki paragrafın uygulanmasıyla ilgili olarak, alan ve ileten, Taraflar arasında bir anlaşmazlık çıkarsa, Taraflardan birinin talebi üzerine, konuyla ilgili istişarî görüş almak üzere, Daimi Komiteye başvurulabilir. Böyle bir anlaşmazlık konusu 26. maddede öngörülen hakemliğe sunulmayacaktır. 3. Taraflar, yayıncılar arasında ayırım yapmadan öncelikle görüntülü sesli eser üretimi düşük veya konuşulan dil alanı sınırlı olan ülkelerde, Avrupa yapılarının üretimini ve geliştirilmesini destekleyecek en uygun vasıtalar ve yöntemleri birlikte araştırma yükümlülüğünü kabul ederler. Taraflar, bu Sözleşmenin vurguladığı işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma ruhu içerisinde, Sözleşmenin 3. maddenin kapsamında, kendi yetki alanlarındaki kurullular veya teknik vasıtalarla iletilen veya yeniden iletilen program hizmetlerinin basının çoğulculuğuna ve sinema endüstrilerinin gelişimine karşı bir tehlike oluşturmasını önlemek için gayret sarf edeceklerdir. Hak sahipleri ve yayıncılar arasında aksine bir mutabakat mevcut olmadıkça, sinemalardaki ilk gösterim tarihinden iki yıl geçmeden hiçbir sinema eseri iletmeye-

cektir. Bu süre yayıncının üretimine ortak olduğu sinema eserleri için bir yıl olacaktır.²

Türkiye, Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi'ni 07 Eylül 1992 tarihinde imzalamıştır. TBMM'de kabul edilen sözleşme metni, 12 Aralık 1993 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Türkiye 21 Ocak 1994 tarihinde gerekli belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne sunmuştur. 1994 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi, ülkemiz açısından uyulması gereken yükümlülükler ve sınırlamalar getirmiştir (Cankaya, 1997:94).

Sözleşme imzalandıktan sonra 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun TBMM'de görüşülmüş ve kanunlaştırılmıştır. Bununla beraber birçok tartışma da gündeme gelmiştir. Çıkarılmasının hemen ardından itirazların başladığı bir kanun çok fazla olmasa gerektir. Ancak önemi ve toplumun tüm kesimlerini yakından ilgilendirmesi nedeniyle 3984 sayılı yasa böyle bir akıbetle karşılaşmıştır. Sekiz yıl sonra, 2002'de yapılan bazı düzeltmeler de dâhil olmak üzere yapılan değerlendirme ve eleştiriler günümüzde de sürmektedir (Ünlüer, 2005:124).

Ticari medya pazarının uluslararası kitle izleyicilerinin taleplerine uyumlu olmasına ve geniş bir içerik hizmeti sunabilmelerine rağmen, bu içerik

² (www.avrupakonseyi.org.tr/).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ulusal ve kültürel çeşitliliğe yanıt verememektedir. Çünkü bu içerik evrensel niteliktedir ve küçük uluslarda yaşayan insanların ve belli bir dilin konuşulduğu bölgelerin taleplerine uyum gösterememektedir (Günel, 2007:110).

Kitle iletişim araçları toplumların kalkınmalarında ve eğitimlerinde önemli roller üstlenmektedirler. Ancak bu araçlar buldukları bölgeye göre haberlerin, düşüncelerin ve duyguların iletilmesinde kısaca bilginin dağıtımında farklılıklar gözlenecektir. Televizyonla iletişim süreci, insanın doğal özellikleri olan görme ve duymanın birer uzantısı biçimindedir. İnsanın doğal özelliklerinden görmenin iç ve dış dünyadaki bilgileri almak, biriktirmede diğer duylara oranla daha ivedi ve daha gerçekçi olduğu bir işlevi vardır. Bu konuda yapılan araştırmalarda insanın % 80 öğrenmesinin gözle gerçekleştiği, işitme oluşunun da dil öğrenmede ve kişilerarası ilişkilerde başta geldiği saptanmıştır (Güler, 1990:144).

TV, somuttan soyuta doğru giden öğrenmelerde, Dale'in yaşantı konisinin ortaya yakın üst kısmında yer alan, diğer eğitim araç ve yöntemlerinin kullanılabilirdiği bir eğitim aracıdır. Öğrenilenlerin yüzde 83'ü görme, yüzde 11'i işitme yoluyla öğrenilmekte ve işitilenlerin yüzde 20'si, görülenlerin yüzde 30'u, görülüp işitilenlerin ise yüzde 50'si hatırlanabilmektedir. Diğer kitle iletişim araçlarının özellikleriyle karşılaştırıldığında, televizyonun eğitim açısından önemli bir yere

ve öneme sahip olduğu, televizyonun bireyin birden fazla duyu organına uyararak algılama, hafızada tutma ve öğrenmede kolaylık sağladığı ve bireyde öğrenme isteği uyandırdığı görülmektedir (Kemaloğlu, 2008:20).

Bu kadar hayatımızda öneme sahip olan televizyonun en büyük özelliği öğretici ve eğlendirici olmasıdır. Göze ve kulağa, hitap etmesi etkili bir eğitim aracı olmasını sağlamaktadır. Canlı, renkli, görüntüler ve sesler izleyenlerin doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli bilgiler ve mesajlar aktarmaktadır. Bu durumdan özellikle çocuklar etkilenmekte televizyondan öğrendiklerini doğru veya yanlış ayırt etmeden kabul etmekte ve uygulayabilmektedir. Televizyonun olumlu ve olumsuz etkileri, çocuğun yaşına, televizyon izleme süresine, izlediği program içeriğine ve ebeveynlerin denetimine bağlı olarak değişmektedir (Akt: Serhatlıoğlu, 2006:42).

Çocuğun tüm programları değil, kendine uygun olan programları belirli sürelerde izlemesi, gelişimi için gerekli olan diğer etkinliklere de yeterince katılabilmesi yönünden önem taşımaktadır. Özellikle öğrenme konusundaki büyük bir potansiyele okul öncesi dönem çocuğunun, öğrenmesini gerçekleştirirken, doğrudan deneyime, yaşlılarıyla sosyal ilişki kurabilmesi için, onlarla bir arada bulunmaya, sağlıklı beden gelişimine ulaşmak için hareket olanağına sahip olması gereklidir. Oysa gerek televizyon, gerekse diğer iletişim araçları

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

çocuğun bu deneyimleri için imkan sağlayamazlar (Akt: Serhatlıoğlu, 2006:49).

Çocuklar televizyondan dil, eğitim, şiddet, aile, toplum ilişkilerinden, tüketim anlayışlarına kadar olumsuz yönde etkilenmektedirler. Televizyonun etkisi 1960'lı yıllardan itibaren devamlı olarak tartışılmış, sosyoloji, psikoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilimi gibi bilim dallarının yanı sıra, etkisi iletişim bilimine de temel olmuştur. Televizyonunun çok etkili bir iletişim aracı olduğunu ileri süren bilim adamlarının yanı sıra, televizyonunun çok az etkili olduğunu öne sürenler gibi, etkisinin ortama göre değiştiğini belirtenler de olmuştur (Can, 2000:14).

Televizyonun çocuklar için hiç yararlı etkisi yok mudur? Var elbette. Televizyon, dil gelişimini hızlandırır, söz dağarcığını artırır. Sözle görüntüyü birleştirdiği için televizyon çocuğu kolay etkiler, kalıcı izler bırakır. Örneğin sözle görüntüyü ustaca ve en ekonomik biçimde sunun reklamları çocuklar hemen kapar ve papağan gibi yinelerler. Söz kalıplarını atasözü gibi benimserler; müziği çabucak tanır. Televizyon, çocukların bilgisini artırır, hayal alanını genişletir. Çocuk tıpkı oynarken öğrendiği gibi televizyon başında eğlenirken öğrenir. Görüp duyduğunu yutarcasına içine alır. Büyülenmiş gibi bakarken uslanır, oyalanır ve ana-babasına sorun olmaktan çıkar. Bu bakımdan televizyon iyi bir avutucu, iyi bir çocuk bakıcısıdır (Yavuzer, 1986:80).

Televizyonun eğitim amacıyla kullanılışı doğrudan eğitim veya zenginleştirici eğitim olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim televizyonu, ya eğitimin niteliğini geliştirmeye yardımcı olması ya da yer ve görevliler açısından ekonomik destek sağlaması için kullanılmaktadır. Eğitim televizyonu anlayışından kaynaklanan uygulamalara, ilköğretimden yükseköğretime kadar bütün örgün eğitim kurumlarında rastlanmaktadır. Ayrıca okullarda kapalı devre televizyon yayınlarından da yararlanılmaktadır (Kemaloğlu, 2008:19).

Televizyonun, eğitim teknolojisi açısından yararları şu şekilde sıralanabilir: Eğitim olanakları kız-erkek ayrımı yapılmadan köyden kente kadar açıktır. TV eğitimi ülkenin planlı gelişmesine katkıda bulunur. Ders kitaplarının azlığında ihtiyacı karşılamada kullanışlıdır. Farklı merkezlerdeki bilgileri aynı anda verebilir. Farklı görüntüler aynı anda tek ekranda gösterilebilir. Bu, eğitimde büyük yarar sağlar. Öğrencinin başarısının artısında önemli olan güdülemeyi sağlamada rol oynar. Daha az araç gereçle eğitim olanağı sağlar. Sınıfa getirilmesi olanaksız cisim, olgu ve olayları olduğu gibi gösterir ve duyurur. İlgi çekici ve sürükleyicidir. Çocuklar TV'yi okul dışı yaşantılarının bir parçası olarak tanıdıklarından, bu eğitim aracını kolaylıkla kabul ederler (Akt: Kemaloğlu, 2008:21-22).

Televizyon yayınlarında çocuklara daha fazla yayın saati ayrılmalıdır. Televizyonda çocukların

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

aileleri ile izleyebileceği, yalnız başlarına izleyecekleri ve izlemeyecekleri programlar kesin olarak belirlenmelidir. Televizyonda aile içi iletişimi ortadan kaldıran değil, aile içinde iletişimi güçlendiren, çocuklar için öğretici programlara yer verilmelidir (Can, 2000:15).

Ahlak, toplumlarda yer alan yasal yaptırımlara ihtiyacı olmayan genellikle örf ve adetlerden oluşan evrensel bir olgudur. Toplumun ahlak yapısının bozulması temelinin sarsılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla ülkeler toplumun ahlak kurallarına ters düşen yayınların yapılmaması gerektiğinin altını çizmektedirler. Yayınlar toplumun ahlaki yapısı ile örf ve adetlerine uygun olması, şiddet içermemesi, çocukların ruh sağlığını bozmaması, cinsel içerikli olmaması gerekir. Kadın cinselliği ön plana çıkarılarak cinsel sömürü aleti görevini görmesi konusundaki görüşün yanı sıra, yapılan tartışmalarda çocuklarında bu tür yayınları izlemesiyle cinselliği yanlış öğrendikleri görüşleri ileri sürülerek bu tür yayınların önlenmesi gerektiği görüşleri gündeme gelmiştir (Yengin, 1994:216).

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mevcut yasa da yer alan ABD'de yayın yapmak isteyen kişi ve kuruluşlara tahsis edilecek frekans ve dalga boylarında, ancak "Kamu Yararı, Kamu Rahatı ve Kamu İhtiyacına hizmet edilmesi halinde yayın izni verilecektir" hükmü getirilmiştir. Bu esas, günümüze kadar geliştirilerek sürdürülmüş ve uluslararası temel bir ilke niteliği kazanmıştır.

Öte yandan Haberleşme Yasası'nın 326. maddesindeki "Birleşik Devletler hükümlerinin sınırları içinde hiçbir kişi veya kuruluş radyo ve televizyon yayınları vasıtasıyla saygısız, müstehcen ve bayağı bir dil kullanamaz" hükmü dikkat çekicidir (Mete, 1999:83).

Programlarda ya da mesaj düzenlemede uyulması gereken standartlar: yasal sınırlılıklara uygunluğun yanı sıra, doğruluğu, açıklığı, yansızlığı, ilgiliği, yeniliği, tutarlılığı, ispatlanabilirliği içeren kanıtlanabilirlik; inandırıcılık, izleyici faktörü, beğeniler, gelenekler ve ahlaki değerlere uygunluk gibi pozitif ölçütlerdir (Akt: Vural, 1994:79).

Özellikle çocukluktan gençliğe geçiş çağındaki kişilerin, ilgilendikleri fakat tanımak için bilgi kaynaklarının pek az olduğu, kendilerini bekleyen yetişkinler dünyasına, yani geleceklerine karşı geliştirdikleri tavırların, büyük ölçüde televizyon seyirlerinden etkilendiği çeşitli araştırmalarla belgelenmiştir. Birçok dizi filmin ana malzemesini oluşturan incir çekirdeğini dolduramaz konulardaki kişiler arasındaki anlaşmazlıkların ve çelişkilerin çocuklarda daha çok erken yaşlarda yaşamın karmaşıklığı ve sıkıntıları konusunda yanlış yönlendirmeler doğurduğu ve gelecek konusunda kuşkulu bir bekleyiş içine soktuğu da bu saptamalardan biridir. Özellikle on üç on dört yaşındaki kızlarda, seyrettikleri büyükler için filmlerin bir yan etkisi olarak, belirgin bir büyüme korkusu saptanmıştır. Erkek çocuklarda

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ise seyredilen film oranı ile metalara değer verme oranı aynı doğrultudadır. Diğer bir ilginç bulgu da bu çocukların gelecekte ne iş yapacaklarından çok, nelere sahip olmak istedikleri ile daha çok ilgilendikleridir (Akt: Öztürk, 1999:49).

Her insanın bilgi ve kültür seviyesi birbirinden farklıdır. Özellikle tüketicilerin ahlaki ve kültür seviyeleri sonucunda reklamlarda yer alan kelimeleri yorumlayış biçimleri değişebilecek belki bu yorumlama sonucunda o reklamı aldatıcı olarak algılayabilecektir. Reklamların tüketicilerce algılanmasında kişilik yanında tüketicilerin bulunduğu psikoloji de göz önüne alınmalıdır (Avşar, 2001:11).

Reklamla ilgili ahlaksal standartlar toplumun değer yargılarındaki değişimlere göre gelişmeler göstermektedir. Ahlaki standartlar tüm mesleklerde birbirinin aynısı değildir. Bu standartlar koşulların uygunluğuna göre değişiklikler göstermektedir. Reklamın ahlaksallığı alıcı ve satıcı ilişkilerinde birbirlerini karşılıklı etkileme ahlaksal sınırları içinde düşünülmelidir (Karabacak, 1996: 25).

Toplumsal açıdan önemli konulardan biri de şiddet olgusudur. Şiddetin özellikle çocuklar üzerinde kalıcı hasarlara yol açmaktadır. Televizyon yayıncılığında şiddet içeren yayınlar çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bir kuşak öncesi çocuklar Hacivat ile Karagöz'ün esprilerine gülerken, günümüzde çizgi film kahramanı, seyircisini güldürebilmek için karşısındakine

dinamit lokumu atmaktadır. Yapılan araştırma bulgularına göre, çok televizyon seyreden çocuklar az seyredenlere, içinde saldırganlık görüntüleri bulunan filmleri seyreden çocuklar bu filmleri seyretmeyenlere oranla daha fazla saldırgan davranışlarda bulunmaktadır. Sonuçlar, şiddet ve adam öldürme filmlerini seyreden çocukların okulda daha fazla saldırgan olma eğilimi gösterdiklerini vurgulamaktadır (Öztürk, 1999:48).

Günümüzde artık isteyen kişi istediği yerden, istediği bilgiye erişebilmekte, bilgi giderek çok daha kolay ulaşılabilecek ve satın alınabilecek bir duruma gelmektedir. Böylelikle bilgiye erişim daha esnek hale gelmektedir. İletişim araçlarının son on yıl içindeki artışı ile enformasyonunun toplanması, depolanması ve dağıtılması olanakları artmıştır. Özellikle bilgisayar teknolojisi, gazete, kitap, radyo gibi klasik iletişim araçlarının okuyucularının ya da dinleyicilerinin tahmin edemeyecekleri ölçüde iletişim dünyasını sarsmış olup, günümüzde kişiler artık, telematik ve videomatik araçlarla kuşatılmakta, görüntülü kitapları, online gazeteleri okumakta kağıdın yer almadığı ofislerde çalışmakta, dünyanın bir ucundaki ülkelerde olup biteni canlı olarak uydu yayınlarıyla izleyebilmektedir (Uluç, 2003:14).

Körfez savaşı, Tiananmen Meydanı Katliamı ve Sovyet Darbe Girişimi gibi olaylar diplomasi aracı ve olayların tanığı olarak uluslararası TV'nin boyutlarını sergilemiştir. Körfez krizi

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

döneminde Turgut Özal, TV'den Başkan Bush'un verdiği bir haber konferansını izliyordu. Özal bir muhabirin Bush'a, Özal'ın Türkiye'nin Irak boru hattını kapayıp kapamayacağını sorduğunda, Bush kendisinin de aynı soruyu Özal'a soracağını söylemiştir. Özal'ın telefonu çaldığında, Özal, Bush _tan telefon beklediğini söylemiştir (İnceoğlu, 1997:91).

Uydu, ulusların sınırlarını aşan bir olgudur. Uzaydan yapılan bir yayın birden fazla ülkeyi kapsayabilmektedir. Uydu yayınları belirli kural ve kaidelerle belirli frekanslardan yapılmaktadır. Uydu işleticileri kendi isteklerine göre yayın frekansları seçerlerse, yayınlar birbirlerini etkileyebilir. İletişim uydularının yerleştirildiği eşzamanlı yörüngenin sınırlılığı gelişmiş ülkelerle, gelişmemiş ülkeler arasında sorun oluşturmuştur (Uluç, 2003:46). Uzaya atılan ilk uydudan itibaren Birleşmiş Milletler Örgütü uydu yayınlarına ilişkin düzenlemeler getirmiştir. Kabul edilen bildirgelerde, uzayın tüm insanlığın bir eyaleti olduğu ve eşit olarak herkese açık olduğu belirtilirken, uydu yayıncılığında uluslararası işbirliği ve anlayışın gelişmesine özen gösterilmesi gereği belirtilmektedir (Uluç, 2003:51).

Televizyon reklamları ile sık karşılaşan çocuklar için reklamlar birincil bilgi kaynağı olmaktadır. Televizyon reklamları, çocukların dış dünya üzerinde bilgilenmelerini sağlayarak tüketici olarak sosyalleşmesine katkıda bulunabileceği

gibi, gereksiz tüketime teşvik, beslenme, sağlık, milli kültür ve ahlaki davranışlar açısından da olumsuz etkilerde bulunabilmektedir (Doğan, 2003: 37). Televizyon yayıncılığının öneminin anlaşılması için televizyon yayıncılığının tarihteki gelişimine bakmak gerekir.

1.4. Amerika ve Avrupa Televizyon Yayıncılığının Gelişimi

Televizyonun doğuşu bir anda gerçekleşmemiştir. Çeşitli aşamalardan geçerek 21. yüzyılın televizyon yayıncılığının meydana gelmesi sağlanmıştır. Televizyon yayıncılığının gelişimi birçok bilim adamının katkısıyla gerçekleşmiştir. Raymond Williams, televizyonunu icadının, tek bir buluşun veya bir dizi buluşların sonucu olmadığını, televizyonun ortaya çıkışının, elektrik, telgraf, fotoğraf, sinema ve radyo alanlarındaki buluşlar ve gelişmelere bağlı olarak gerçekleştiğini söylemektedir (Pekman, 1997:4).

Bugün bütün dünyada kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biri olarak kabul edilen TV'nin doğumuyla ilgili birkaç tarih verilebilir. 1860, doğum değilse bile, TV'nin ana rahmine düştüğü tarih olarak kabul edilebilir. Çünkü İtalyan bilgin Caselli, 1856'da "pantelegraf denilen bir aygıt icat etti. Bu, baskı yoluyla çoğaltma yapabilen bir aygıttı ve dünyada ilkti. 1860'ın başlarında Caselli'nin pantelegrafıyla, ilk kez, sabit görüntülerin elektrik yardımıyla iletimi gerçekleştirildi (Gülizar, 1995:12). Vladimir Zworykin'in geliştirdiği

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

tarama yöntemi, görüntülerin elde edilmesinde geleceğin büyük elektronik başarısının öncüsü olarak kabul edilir. Bu yöntem ile AT&T'den bir araştırmacı, H. Elves, 1920'lerde elektronik prototip bir sistem oluşturarak 1927'de ilk defa Washington'dan New York'a Ticaret Bakanı Herbert Hoover'ın kapalı devre TV görüntüsünü iletmeyi başardı. Bu, Amerika'da ilk uzun meşale televizyon görüntüsü iletimi olarak kabul edilir (Tekinalp, 1990:26).

Amerika'da gerçekleştirilen ilk görüntü iletimi ile televizyon yayıncılığının ilk adımı atılmıştır. Sonrasında gelen teknolojik gelişmelerle televizyon yayınları hızla gelişmiş ve daha fazla alana yayılmıştır. Amerika'da başlayan televizyon yayınları zamanla diğer ülkelere de yayılmıştır. Avrupa'da televizyon yayınlarının düzenli bir biçimde ilk gerçekleştiği ülke İngiltere olur. İngiliz yayın kuruluşu BBC'nin Londra'dan yaptığı ilk yayın tarihi 1936'dır (Pekman, 1997:4). Fransa'da televizyon yayınları 1940'ların sonlarında başlamıştır. Fransız Radyo ve Televizyon Kurumu RTF tarafından başlatılan yayınlar, 1959 yılında kurumun tekeline bırakılmıştır. Kamu hizmeti yapan RTF, verici istasyonların kurulması, işletilmesi, program üretilmesi ve yayınlanması konusunda tek otorite olmaktadır (Yengin, 1994:63). 1948 yılı televizyonun Amerika'da iyice yaygınlaşmaya başladığı yıl olarak kabul edilir. Bu yayılma ilerideki senelerde daha da genişlemiş ve televizyon radyo ve sinemanın önüne geçerek kitleleri ekran başına

bağlamıştır. Bir örnek vermek gerekirse, 1948'de 16 olan televizyon istasyonu sayısı 1952'de 108'e, 1953'de ise hemen hemen tüm ülkenin yarısına yayın yapacak şekilde yayılmıştır. 1957'de ülkenin yaklaşık üçte ikisi yapılan yayınları seyretmeye başlamıştır (Tekinalp, 1990:26).

1940'lı yılların sonlarına doğru yaşanan teknolojik gelişmelerle karasal yayınlara ek olarak kablolu televizyon yayınları başlamıştır. Kablo, potansiyeli en çok olan çağdaş iletişim araçlarından birisidir. Cam elyafın (fiber optiğin) bugün kablolarda kullanılan bakırın yerini alacağı düşünüldüğünde, kablo şebekesi hem geleceğin teknolojisidir, hem de eğlence ve iş yaşamında bireylerin birbirleri arasında daha iyi iletişim kurmalarını sağlayacak bir araçtır (Freches, 1990:8).

Özellikle şehir merkezlerinde yüksek ve sık binaların bulunduğu yerlerde alıcı antenlerin vericiyi görmesi ve gölgesiz yayın alması imkânsızlaşır. Bu durumda TV işaretleri verici ile yayınlanacak yerde bir kablo aracılığı ile iletilirse bu yayına Kablo-TV Yayını adı verilir (Morgül, 1993:3).

İlk kablolu televizyon yayını 1949 yılında Pennsylvania vadisinde yapılmıştır (Tekinalp, 1990:29). ABD kablolu yayın ağının en hızlı geliştiği ülkedir. 1980'de 90 milyon konuttan yüzde 18'i kablo yayına aboneyken, bu oran 1988'de yüzde 53'e çıkmıştır (Yengin, 1994:62). ABD'nde 1940'ların sonlarına doğru başlayan kablolu televizyon yayınları, 1984'te Kablo İletişim İdare Kanunu'nun

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

öngördüğü yasalarla düzenlenmiştir (Yengin, 1994:62). Kuzey Amerika bir kablo şebekesi kıtasıdır. Kablo bu kıtada doğmuş ve gelişmiştir. En önemli ve son yıllarda en hızlı gelişen iletişim alanlarından biri olmuştur (Freches, 1990:45). Kablo TV yayıncılığın geçmişinde önemli bir yere sahip olduğu gibi, geleceği açısından da önemli işlevlere sahiptir. Uzay teknolojisinin gelişimi ile birlikte yayınlar dünya geneline ulaşmaya başlamıştır (İnceoğlu, 1997:57).

Kablolu televizyon özellikle ABD’nde pek çok izleyici kitlesine ulaşmayı başarmıştır. Kablolu televizyon gelişen teknoloji ile yerini uydu yayıncılığına bırakmaya başlamıştır. Televizyon yayınlarının daha temiz olarak izleyicilere iletilmesi için bilinen VHF, UHF verici yayın sistemleri yanında yeni yayın ve iletim sistemleri geliştirilmiştir. Bunlardan Kablo-TV (Cable TV) yayın sistemi özellikle büyük şehirlerde ve çok fazla sayıda yayın kanalının olması durumunda, Uydu Yayın Sistemi (Satellite TV) ise normal yayınların ulaşamadığı dağlık bölgelere ve çok uzak mesafelere yayın iletmek için kullanılmaktadır (Morgül, 1993:2).

Uydular aracılığıyla dünya çapında bir iletişim sistemi kurulması fikri ilk kez 1945 yılında fizikçi Arthur C. Clarke tarafından ortaya atılmıştır. Clarke, dünyanın 36.000 km üzerinde bir yörüngeye oturtulacak ve böylelikle dünyanın dönüş hızına denk olarak dünya üzerinde sabit

bir noktada kalacak uydular aracılığıyla küresel iletişimi sağlama olasılığından söz etmiştir. Bahsedilen mesafeye (jeostasyoner yörünge) uydu taşıyacak güçte roketlerin yapımı ise ancak 1960’larda gerçekleşmiştir (Pekman, 1996: 79) .

Çok uzak bölgelere yayın yapmanın en etkili yolu uyduları kullanmaktır. Uygun bir yörüngeye yerleştirilmiş üç tane uydu yardımı ile kutuplar dışında dünyanın bütün bölgelerine yayın yapmak mümkündür. Önceleri sadece haberleşme ve askeri amaçlarla atılan uydular 1980’li yıllarda TV yayınları için de kullanılmaya başlanmıştır (Morgül, 1993:111).

1980’den 1990’ların başlarına gelindiğinde, dünyada uydu yoluyla televizyon yayını yapan kanalların sayısı sıfırdan 300’e varmıştır. 1994 ile 1997 yılları arasındaki dönemde 70 tane uydunun uzaya atılması planlanmıştır. Avrupa Birliği’nde 1980’de 40 dolayında TV kanalı bulunmakta iken, 1994’te bu sayı 150’ye çıkmıştır. AB’nde televizyon kanallarının üçte birinden fazlası uydu yoluyla yayın yapmaktadır (Pekman, 1996: 119). 1994’ün başlarında faaliyete geçen Hubbard, sahibi olduğu USSB (United States Satellite Broadcasting) şirketi ve DirecTv tarafından evlere direkt uydu yayınlarının yapılmasını öngörmektedir. Bu gerçekleştirilirken de, artık ABD’de videokaset cihazları kadar yaygın bir biçimde kullanılan iki karış büyüklüğündeki uydu çanakları kullanılacaktır (İnceoğlu, 1997:132).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Uluslararası Kültürel İşbirliği İlkeleri Bildirgesi'nde uydu yayıncılığının, bilginin yayılması ve insanlar arasında daha iyi bir anlayış ortamının gelişmesi için tanıdığı yeni olanakların, bireylerin ihtiyaçları, halklar arasındaki barış, dostluk işbirliği hedefleri ve ekonomik, sosyal kültürel gelişme sorunları doğrultusunda kullanılması gerekliliği belirtilmektedir (Uluç, 2003:88).

1.5. Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi ve Önemi

Dünyada televizyon yayınları, ilk kez 1936 yılında İngiltere'de başlamıştır. Daha sonra, diğer gelişmiş ülkelerde art arda başlayan televizyon yayınları Türkiye'ye gelmekte gecikmiştir. Ülkemizde kamuoyu, televizyonla 1960'lı yıllardan sonra ilgilenmeye başlamış ve televizyonun dünya üzerinde iyice yaygınlaşması bu ilginin artmasına neden olmuştur. TRT kurumunun kurulmasından 13 ay önce, 9 Nisan 1963'te Federal Almanya Hükümeti ile Türk Hükümeti arasında bir Teknik Anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre, Bonn Hükümeti Ankara'da bir televizyon eğitim merkezi kuracak ve Erzurum radyosunun stüdyoları için bazı teknik aygıtları bağışlayacaktır (Cankaya, 2003:73).

Yeni bir medya aracı olan televizyon, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun 31 Ocak 1968 yılında düzenli yayınlara başlamasıyla Türk halkının ilgi alanına girmiştir. Türkiye'de medyanın kültürel, ekonomik ve sosyal hayattaki yeri ve

ekonomi içindeki etkinliği, 1970'ten sonra giderek artan bir gelişme göstermiştir (Akın, 2002:19).

1.5.1. TRT Öncesi Dönem

Ülkemizdeki TV yayınlarının ağababası olarak niteleyebileceğimiz ilk yayın, 1952'de İTÜ'de başlatıldı. Haftada bir gece yapılan bu deneme yayınları izleyicilerin büyük ilgisiyle karşılandı (Gülizar, 1995:13). TV konusunda ilk adım 1962 'de atıldı. O yıl, Dışişleri Bakanlığıyla Alman Hükümeti arasında bir anlaşma imzalanmıştı. Anlaşma Türkiye'de bir "Eğitim Televizyonu Merkezi" kurulmasını öngörüyordu. Almanya bu merkezin bütün teknik donanımını sağladığı gibi, program ve teknik konularındaki elemanların eğitimini de üstleniyordu. Türkiye Radyolarından seçilen ve dışarıdan alınan bazı teknik personel, eğitim için Almanya'ya gönderildi. Bir yılı aşkın bir süre eğitim görecektir bu kişiler, Türkiye'nin ilk televizyoncuları olacaktır (Gülizar, 1995:13).

Ülkemizde Federal Almanya'nın teknik desteğiyle başlayan televizyon yayınları için Ankara Yenimahalle'nin arkasındaki Dededoruk tepesine bir televizyon verici istasyonu inşa edilmiştir. Bağışlanan bu vericinin gücü 600 W, anten çıkış gücü ise 5 KW'dır. Resim taşıyıcı frekansı da 180, 75 Mhz'di. Ankara televizyon verici istasyonunun kapsama alanı 1276 km² ve ulaştığı nüfus 1.070.000 idi (Cankaya, 1997:33).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Televizyonculuğun ilk yıllarında, radyo yayınlarındaki eğitim ve kültür işlevini öncelikli olma ilkesi Türkiye için yeni olan bu kitle iletişim aracı için de geçerliydi. Seçkin bir yaklaşımla, devletin toplum için en iyisini düşünceği ve gerçekleştirileceği kabul ediliyordu. Özel televizyon yayıncılığının en temel koşulu olan izlenme oranı/rating ve buna bağlı olarak reklam alma kaygısı bulunmadığından, halkı eğitecek ve kültür düzeylerini yükseltecek programların yapılmasına önem veriliyordu (Cankaya, 2003:81).

1.5.2. TRT Dönemi

TRT televizyon yayınları 1968’de Ankara’da deneme yayınları ile başlamış ve on sene içinde 30’ dan fazla ilde ana vericiler kurularak yurt çapında yaygınlaştırılmıştır (Morgül, 1993:3). 1968–1969 yıllarında televizyon yayınları “Deneme Yayınları” olarak adlandırılmaktadır. Deneme yayınları her açıdan olanaksızlıklar içinde başlamıştır. 1968 yılında, Ankara Televizyonunda kadroya dâhil memur ve hizmetliler toplam 1539 kişiydi. Buna karşın TV Dairesi Başkanlığı’nda 35 kişi çalışıyordu. TV Program Daire Başkanlığında ve Televizyon Stüdyoları İşletme Dairesi Başkanlığında kadrolu eleman yoktu (Cankaya, 1997:32).

TRT’nin ilk televizyon yayını Gülizar şu sözlerle ifade etmektedir: Saat 18.30... Akşamın ilk saatlerinden beri TV’lerini açık tutan izleyiciler, ekranlarının ışımasıyla birlikte heyecanla yerlerinden fırlayıp alkışlamaya başlıyorlar. Televizyonu

olanların sayısı Öylesine az ki o yıllarda. Ama “ilk yayını” görmek isteyen meraklılar televizyonu olan evleri tıklım tıklım doldurmuşlar. Gözlerini kırpmadan, soluk alıp vermektense korkarak ekrandaki “test diasi”ni seyrediyorlar (Gülizar, 1995:14-15).

1964 yılından özerkliğin kaldırıldığı 1972 yılına değin TRT kurumunun çeşitli baskılar altında kaldığı ileri sürülmüştür. Bu baskılar şöyle özetlenebilir; ilk yıllarda TRT’nin kendi dışındaki kurumlarla doğrudan doğruya yazışma yapamaması, Maliye Bakanlığının kurumun hesap işlemlerini “denetlemesi, yine aynı bakanlığın radyo ruhsat gelirlerine el koyması, radyo ve televizyonda yayıncının bağımsızlığına gölge düşürecek boyutta reklamlara yer verilmesi, devlet bütçesinden ödenmesi gereken ödeneklerin zamanında ödenmeyişi, televizyon kurulduktan sonra gereken kadroların bakanlık onayından geçmemesi, savcılar tarafından yapılan soruşturmalar ve açılan davalar, genel müdür üst düzey yetkililerini değiştirme çabaları ve yasayı değiştirme girişimleri (Cankaya, 1997:34).

1961 Anayasasının getirdiği özgürlük ortamından sonra farklı çıkar ve düşünce gruplarının kendilerini ifade etmeleri, zaman zaman şiddete bürünen öğrenci eylemleri ve bunları yansıtan TRT, siyasal güçlerin ilgi odağı haline gelmişti. Olayların kitle iletişim araçlarına yansımaları, iktidarların benimsemediği düşüncelerin yaygınlık

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

kazanmasında radyo ve televizyon sorumlu bir araç gibi görünüyordu (Cankaya, 1997:35).

Toplumda süregelen siyasal çatışmalar, öğrenci olayları ve sokak kavgaları, siyasi partilerin TRT çevresinde dönen bıktırıcı tartışmaları, yeni bir dönemin tüm baskılarıyla geldiğinin habercisi gibiydi. 12 Mart 1971’de Genel Kurmay Başkanlığı ile Silahlı Kuvvetler Komutanlarının verdikleri muhtıradan sonra, derhal TRT’nin özerkliğinin kaldırılması yoluna gidildi (Cankaya, 2003:89-90).

Özerkliğin kaldırılması için, ilk önce 20 Eylül 1971 tarihli ve 1488 salı yasa ile anayasanın 121. maddesi değiştirildi, TRT’nin özerkliği kaldırıldı ve kurumun yalnızca “tarafsız” olması hükmü getirildi (Cankaya, 1997:37).

359 Sayılı Yasa’da yapılan değişiklikle, özerk bir yapıya sahip olan yönetim kurulunun yapısı, siyasal iktidara bağımlı hale getirildi. Yönetim kurulu üyelerini, seçtikleri kurumlar kendileri belirlerken, bu değişiklikle hükümete bağımlı bir yapı oluşturuluyordu (Cankaya, 2003:95). Türkiye’de 1927’de başlayan radyo yayıncılığındaki devlet tekeli ve denetimi 1980’lerin sonlarında fiilen kırılmaya başladı. Ülke sınırları dışından yayına başlayan televizyon kanalı, ardından birbiri ardına açılan özel radyolar, ülkede elektronik yayıncılıkta yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur (Cankaya, 1997:71).

80’li yılların başlarında, Avrupa ülkelerinde, yetkili kurumların TV yayını yapabilecek kuruluşlara ek frekanslar tahsis etmesi sonucunda yeni televizyon istasyonlarının açılmasıyla yeni televizyon kanalları ortaya çıkmıştır. Uluslararası frekans paylaşımı uyarınca, Avrupa ülkelerinde üç ya da dört ulusal çaplı televizyon yayını yapılabilirken, bazı Avrupa ülkelinde bu sayı artmıştır (Cankaya, 1997:73).

1.5.3. Özel Televizyonlar Dönemi

Özel girişimcilerin, ticari yayıncıların, bağımsız program yapımcılarının baskıları ve devletlerin bu konudaki liberal politikaları sonuçta ortak bir paydada buluşmuş ve 1980’lerde ulusal çaplı yeni karasal televizyon istasyonlarının açılması mümkün olmuştur. Yeni televizyon istasyonlarının kurulması, eldeki yayıncılık imkânlarının, elektromanyetik dalgaların daha verimli ve akılcı biçimde kullanılmasıyla gerçekleşmiştir. Bu nedenle bu gelişme teknolojik bir yeniliği ifade etmemekte, sadece teknik bir iyileştirme anlamına gelmektedir. Ancak, dönemin yayıncılık politikalarını ve ekonomik ortamını izah etmek açısından önemli bir değişimdir. Teknik imkânların zorlanmasıyla ortaya çıkan yeni kanalların özel ellere bırakılması, hatta doğrudan doğruya özel yayıncılar için yeni olanaklar yaratılması, Avrupa televizyonunda özelleşmenin ilk ciddi aşamasını oluşturmaktadır (Pekman, 1996: 70–71).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Özelleşmenin ilk aşaması, tekeli yapıyı dayatan yasal düzenlemelerin değiştirilmesini gerektirmiştir. Yasal çerçevenin, özel sektöre yayıncılığın tüm aşamalarında faaliyet gösterebilmesini sağlamak üzere yumuşatılması sürecini, dünya ekonomisindeki başlıca eğilimlerden deregülasyon hareketinin Avrupa televizyonuna yansması şeklinde algılamak mümkündür. Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde deregüle edilen ve özel faaliyete açılan televizyon, böylelikle 1980’li yıllarda kamu yayıncılığı geleneğinde pek görülmeyen özellikler ve eğilimlerle tanışmıştır. Bunlar arasında en belirgin ticarileşme, rekabet, uluslar arasılaşma ve tekelleşmedir (Pekman, 1996: 89).

BBC’nin televizyon yayınlarında sahip olduğu tekel 1954 yılında çıkarılan bir yasayla (Television Act) kaldırılmıştır. Bu tarihlerde iktidarda olan Muhafazakâr Parti hükümeti, kamu tekeli ortadan kaldıracak, ticari nitelikli bir televizyon kuruluşunu oluşturmak istemektedir. Ancak, bu kurulacak televizyon kurumunun da kamu hizmeti görmesi ve bu nedenle kamu otoritesinin denetiminde kalması düşünülmüştür. Sonuçta Independent Television Authority (Bağımsız Televizyon Otoritesi) adlı bir kurum oluşturularak, ticari televizyonun bu kurum aracılığıyla ve onun denetiminde faaliyete geçmesine izin verilmiştir (Kaya, 1985:128).

Ancak, Türk izleyicisinin TRT dışındaki kanallarla tanışması, dünyada yaşanan değişime koşut olarak

1980’li yılların ortalarına rastlamaktadır (Akın, 2002:22). 1980’li yılların sonuna kadar Türkiye’de radyo ve televizyon yayıncılığı devletin tekelinde yürütülmüştür. Ekonomik küreselleşmenin etkileri Türkiye’de 1980 sonrası dönemde gözlenmeye başlamıştır. “Yenidünya düzeni” olarak adlandırılan bu dönemde Türkiye, özellikle ANAP iktidarında uygulanan neoliberal ekonomi politikalarıyla öncelikle ekonomi alanında sonrasında da toplumsal düzlemde oldukça hızlı bir liberalleşme sürecine girmiştir. Türkiye’de bu durum Turgut Özal ile simgeleşmiştir (Mutlu, 1999:63).

Anavatan Partisi’nin iktidar olduğu dönemde ana muhalefet partisi konumundaki SHP lideri Erdal İnönü, çoksesliliğin sağlanması ve demokrasi için özel televizyonları desteklediklerini açıklamaktadır. Demokratik Sol Parti’nin 1987 seçim bildirgesinde ilk defa olarak bir yandan yansızlık ve özerklik güvence altına alınırken, diğer yandan radyo televizyon istasyon ve yayınlarına izin verilmesi konusu parti görüşü olarak kabul edilmektedir. Gelenek ve İslami değerlere saygılılık politikası izleyen Refah Partisi de statükonun korunmasından yanadır. Ancak ileride aşamalı olarak serbest televizyon sistemine geçilmesinin sakıncalı olmadığı görüşünü benimsemiş bulunmaktadır (Yengin, 1994:222).

1989 yılına gelindiğinde ise ortakları arasında dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın oğlu Ahmet Özal’ın da bulunduğu “Magic Box Incorporated”

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yayıncılık şirketi kurularak Star 1 televizyonu 1 Mayıs 1990’da günde 5 saatlik yayına başlamıştır. Rumeli Holding’in sahibi Kemal Uzan ve Cem Uzan’ın bu şirket aracılığıyla başlattıkları televizyon yayınının Federal Alman uydu kanalı SAT 1 stüdyolarından yapılması yasalar karşısında fiili bir durum yaratmıştır (Akın, 2002:23).

RTYK, Star 1 yayınlarının, TRT tekeline çiğnediği gerekçesiyle hem Magic Box şirketi, hem de bu yayınların gerçekleşmesini sağlayan Eutelsat F-4 10 adlı uydu transponderinin kiralanmasına aracılık eden PTT Genel Müdürlüğü aleyhine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmuştur. Açılan soruşturma sonucunda; savcılık, Magic Box’ın Türk hukukuna bağlı olmadığına, bu nedenle CNN ya da BBC gibi kuruluşlardan farklı görülmediğine ve yayınlarında suç unsuru bulunmadığına, PTT’nin kanal kiralama hizmetinin de sanıkların, Türk hukuk kurallarının son teknolojik gelişmeleri düzenleyememiş olmasından yararlandıklarını belirtmiştir (Cankaya, 1997:86).

Türkiye’de yasal düzenlemenin, özel radyo ve televizyon yayıncılığına olanak tanımasına karşın, 1989 yılında başlayan fiili durum yıllarca sürdü. Hukuk Devleti kavramının temel koşulu olan; her türlü eylem ve işlemin, önceden belirlenen hukuk kurallarına uygun olması gerekliliği göz ardı edildi. Kuralısız, ilkesiz radyo ve televizyon yayıncılığı, yerleşmiş yayın ilkelerini sarsan alışılmışın dışında bir düzeni egemen

kıldı (Cankaya, 1997:92). Türkiye’nin ilk özel televizyonu” sloganıyla 1 Mart 1990’da yayına başlayan Star 1 televizyonunu yurtdışında yayın yapan diğer kanallardan ayıran en temel fark, bu televizyonun yayınlarını Türkçe yapmasının yanında, sunucusundan, haber ekibine, teknik donanımından, program çekimine kadar tüm yayının İstanbul kaynaklı olmasıydı. Ulusal bir kanal olarak tanımlanamamasının nedeni ise yayınlarını yurtdışından yapmasıydı (Cankaya, 1997:104).

Magic Box adlı özel televizyon şirketinin yönetimine TRT eski genel müdürlerinden Tunca Toskay ve ekibi getirilmiştir. Yönetim için bulunan bu çözüm, daha sonra her yeni kurulan televizyon kanalının personelini TRT’den karşılama geleneğini de başlatmış oldu. Her yeni kurulan televizyon kanalıyla birlikte, yetişmiş ve nitelikli yayıncılar, yüksek ücretler karşılığında özel televizyon şirketlerinde görev almaya başlamışlardır (Cankaya, 1997:85).

İlk özel kanal Star 1’in kurulmasından sonra, yine uydu aracılığıyla 1 Mart 1992’de Show TV, 4 Ekim 1992’de Kanal 6 televizyonu yayına başlamıştır. Yayıncılık alanındaki bu gelişmeler anayasa değişikliğini kaçınılmaz kılmış ve 8 Temmuz 1993 tarihinde Anayasanın 133. maddesi değiştirilerek radyo ve televizyon istasyonlarının kurulması ve işletilmesi serbest bırakılmıştır (Akın, 2002:24).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Televizyonun serbestleştirilmesinin ardından ticari televizyon sektöründe görülen en olumsuz gelişme, mülkiyetin yoğunlaşması ve böylece televizyonda çeşitliliğin, çoğulculuğun, editoryal bağımsızlığın tehlikeye düşmesidir. Televizyon mülkiyetinin yoğunlaşması, siyasal, kişisel, ideolojik veya ticari çıkarlar için kullanılabilir olan nüfuzun da yoğunlaşması anlamına geldiğinden tehlike arz etmektedir (Günalp, 2007:108).

RTÜK eski başkanı Ali Baransel, 15.9.1995 tarihinde yaptığı bir açıklama ile RTÜK'e lisans için 277 televizyon kuruluşunun başvurduğunu ve yerel, bölgesel ve ulusal ölçekte yayın yapmayı hedefleyen bu kuruluşların lisans işlemlerinin aynı yılın (1995) sonuna kadar tamamlanacağı belirlemiştir. Oysa Kasım 1999 tarihi itibarıyla, daha önce defalarca lisans işlemleri, henüz sonuçlanmamıştır. Türkiye'deki faaliyetlerdeki televizyon kanallarının kesin sayısı ancak bu lisans tahsisi tamamlanınca belirlenecek olmasına rağmen: Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Medya Dokümantasyon Birimi'nin, 1998 yılı verilerine göre hazırladığı raporda, Türkiye'de (35 Ulusal, 15 Bölgesel ve 230 Yerel olmak üzere) toplam 280 televizyon kanalı bulunmaktadır (Özçağlayan, 2000:48).

TARTIŞMA

İletişim alanında eski ve yeni düzen olarak yapılan tanımlamaların açıklanabilmesi adına ekonomik alanda ürünlerin, hizmetlerin, enformasyonun,

emeğin ve sermayenin tek tip düzenleme altında dünya genelinde dolaşımı ve bunun giderek anıdalaşmaya yönelmesi (Geray, 1995: 33), dünyanın tek bir mekan haline dönüşmesi ve mevcut siyasal, ekonomik ve kültürel sınırların yer değiştirmesi ile beraber dünyayı her geçen gün daha fazla birbirine bağlayan bir süreç olarak tanımlanan küreselleşmeyle beraber eşit olmayan gelişim kurallarının hızlı ve katı bir şekilde işlemesi yayıncılık alanındaki değişimde belirleyici unsur olmuştur.

Ülkelerin sahip olduğu siyasal, ekonomik ve toplumsal yapı kitle iletişim sistemlerinin temel belirleyicisi konumunda olup belirtilen bu öğelerin farklı özelliklerine bağlı olarak farklı iletişim sistemleri meydana gelmektedir. Ülkeler arasındaki farklılıkların yanı sıra aynı ülke içerisinde de zamandan zamana farklılık göstermektedir (Vural, 1994: 8).

İletişim sistemiyle temel siyasal, sosyal ve ekonomik faktörler arasında var olan ilişkin bir taraftan formal olarak anayasa, kanun, yönetmelik ve politika programlarıyla belirlenirken diğer taraftan da informal yapıda olan ancak en az formal olanlar kadar kurumsal bir hal almış, tarihsel süreç içerisinde şekillenmiş olan değer yargılarıyla da şekillenmektedir. Esas itibarıyla tüm bunlar iletişim sisteminin içinde yer aldığı siyasal kültürün ayrılmaz bir parçası olup bu durumun sonucu olarak da siyasal kültür tara-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ihsel süreç içerisinde her anlamda olduğu gibi iletişim sistemleri anlamında ciddi değişikliklere yol açmıştır (Çaplı, 2001: 32).

80'lere kadar medyanın örgütlenmesi ulus-devlet bazında gerçekleşmiş olup ulusallık düşüncesi ile sıkı bir ilişki içerisinde olan kamu hizmeti yayıncılığı bu bağlamda Avrupa'da 80'li yıllara kadar yayıncılık alanında hakim olmuştur (Mutlu, 2001: 27).

1980'li yıllarda yaşanan gelişmeler neticesinde kamu hizmeti yayıncılığı yön değiştirmiş, yeni bir yayıncılık ortamı tesis edilmeye başlanmıştır. 1980'den günümüze kadar uzanan yayıncılığın evriminde önemli olan gelişmeler ise aşağıdaki gibi özetlenebilir (Mutlu, 2001:29);

- Yayın dağıtım sistemleri üzerinde teknolojik değişimin etkisi karasal yayıncılığa rakip olarak kablo ve uydunun ortaya çıkması, kanal kapasitesinde müthiş artış ve görsel-işitsel sınırların kaybolması, abone ve izle-öde sistemlerinin giderek yaygın hale gelmesi ve son olarak da analog sistemden dijital sinyallere geçiş,
- SSCB'nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) çöküşüyle devlet yayıncılığı modelinin çözülmesi ve dünyanın çeşitli kesimlerinde demokratikleşmeye yönelik hamleler,
- Piyasa yayıncılığında gelişme ve önceden kamu hizmeti tekeline sahip olan ülkelerde ticari televizyonun ortaya çıkması, buna

bağlı olarak da karma yayıncılık rejimlerinin devreye girmesi,

- Kamu çıkarının ve ulusal kültürün koruyucusu olarak devlet ve mevzuttaki değişimler,
- İletişim sektöründe çapraz medya sahipliğinin yaygın hale gelmesi

Türkiye de yaşanan bu gelişmelerden 80'li yılların ortalarına doğru önemli oranda etkilenmeye başlamış olup bilhassa 1990'lı yıllardan itibaren iletişim sektörü kamusal yayın kurumuna ilaveten özel girişimin elinde şekillenmeye başlamıştır. Bu bağlamda 1990'lardan itibaren özel radyo ve televizyon sayısında önemli artış gerçekleşmiştir.

1990'ların ekonomi-politiği her ne kadar 1980'li yılların devamı gibi görünse de aslında yeni bir dönemin başlangıcıdır. 1990'ların sonunda Türkiye'de 16'sı ulusal günlük gazete olmak üzere 3500 civarında gazete ve dergi mevcuttur. Bunun yanı sıra 30'un üzerinde ulusal olmak üzere 1150 dolayında radyo ve 16'sı ulusal, 15'i bölgesel ve 230'ı yerel olmak üzere toplam 261 televizyon kanalı faaliyet göstermektedir (Kaya, 2009).

Ülkemizde 2000'li yılları da kapsayacak şekilde medya üzerine yapılan çalışmalarda medyanın sahiplik yapısındaki değişim ve bu değişimin medya içeriklerine yansımaya şekli incelenmiştir. Batılı toplumlarda olduğu gibi medya kuruluşlarının patronlarından bağımsız olarak işleyen medya profesyonellerinin editoryal bağımsızlığa

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ve özerk çalışma koşullarına sahip olmadığı, dolayısıyla pek çok program tür ve içeriğinin yönetimden etkilendiği ileri sürülmektedir. Bu etki ise sahiplik yapısı, piyasa dinamikleri ve siyasi iktidar ile olan ilişkiler üçgeninden analiz edilmektedir (Çelenk, 2005; Dağtaş, 2009).

Özel kanallar bilhassa ilk yıllarında TRT ekranlarında yer bulamayan kişileri, TRT’de yayınlanmayacak olan program formatlarını yayınlamışlardır ki bu yayıncılık politikası açık bir şekilde TRT’den farklı bir anlayışı benimseyeceklerini ve devlet kanalıyla da bir rekabete gireceklerinin işaretleri olmuştur (Dağtaş, 2009).

SONUÇ

Günümüzü saran küreselleşme olgusunun etkisiyle her alanda olduğu gibi televizyon yayıncılığı alanında da önemli etkileri olmuştur. Dünya üzerinde faaliyet göstermekte olan tüm işletmeler varlıklarını devam ettirebilmek için yaşanan değişimlere adapte olmak zorundadır. Bu bağlamda televizyon yayıncılığının ülkemizdeki işleyişine ilişkin değerlendirmelere aynı zamanda uluslararası düzenlemelerin etkilerinin de katılması gerekir. Türkiye’nin uluslararası organizasyonlara katılma ve küreselleşen dünyada yer edinme istekliği televizyon yayıncılığı alanında her nedense bir içe dönüklük görünümü arz ederek bu konudaki genel politikaları ile bir çelişki yaratmaktadır.

Kamu-özel teşebbüs ikili sisteminin benimsendiği bir televizyon yayıncılığı anlayışında gerek kamu çıkarlarının korunması, gerekse yayın içerik ve politikalarının biçimlenmesine etki bakımından sistemin çatısını teşkil eden düzenleme ve denetim kuruluşunun nasıl oluşturulacağı, bu kuruluşun denetim amacıyla baz alacağı kıstasların nelerden oluşacağı hususları üzerinde ciddiyetle durulması gereken konular arasında yer almalıdır. Dünya genelindeki uygulamalar incelenecek olursa, her türlü televizyon sisteminde düzenleyici ve denetim yetkisine sahip olan kuruluşların kamusal niteliğe sahip olduğu, diğer bir ifadeyle hiçbir toplum televizyon sisteminin düzen ve denetimini serbest piyasanın görünmeyen elinle bırakmadığı görülmektedir. Diğer taraftan kamusal nitelik, toplum yönetiminin üst noktası olan siyasi iktidarların bu kuruluşların oluşumuna çeşitli şekillerde müdahil olmalarına hiçbir zaman engel olamayacaktır. Hâlbuki demokratik toplumlarda yayın kuruluşlarından beklenen, kamu adına siyasal iktidarların uygulamalarının da gözlenmesi ve yapılanlarla ilgili olarak toplumun bilgilendirilmesidir. Bu anlayış çerçevesinde şekillenecek olan yayıncılık anlayışının yeni Türkiye açısından çok daha pozitif etkiler yaratacağı aşikârdır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

KAYNAKÇA

AKIN, M., (2002). *Altın Makas RTÜK*. Kitabevi Yayınları, İstanbul

ATİK, S., (2007). *Küreselleşme ve Küresel İşletmeler*, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

AVŞAR, Z., (2001). Tüketicinin Bilgilendirilmesi, Eğitimi Ve Bilinçlendirilmesinde Medyanın Rolü ve Önemi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(1): ss.3–15

AVŞAR, Z., (2005). Kamu Hizmeti Yayıncılığı, Uluslararası Yaklaşımlar ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu, *Yeni Düşünceler Dergisi*, 1(1): ss.93– 124

AZİZ, A., (1994). Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim, Turhan Kitabevi, Ankara

CAN, A., (2000). Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Olumsuz Etkileri; Örnek Program: Reality Show'lar, *Selçuk İletişim Dergisi*, 1(3): ss.14– 17

CANKAYA, Ö., (1997). *Dünden Bugüne Radyo Televizyon*. Beta Basın Yayım, İstanbul

COŞUT, Y., (2005). *Kültür Süreci Olarak Küreselleşmenin Mekânsal Dönüşüme Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul

ÇAPLI, B., (2001). *Televizyon ve Siyasal Sistem*, İmge Kitabevi, Ankara

ÇELENK S., (2005). *Televizyon temsil kültür 90'lı yıllarda sosyokültürel iklim ve televizyon içerikleri*, Ütopya, Ankara

ÇETİN, B., (2002). *Kod adı RTÜK*. Arşiv Kitapları, Ankara

DAĞTAŞ, B., (2009). *Reklam kültür toplum*, Ütopya, Ankara

DOĞAN, M., (2003). *Televizyon Reklamlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon

ER, T., (2003). *Türkiye'de Basın Yayın ve Tanıtım*. Ümit Yayıncılık, Ankara

ERDOĞAN, İ., (1995). *Dünyanın Çarpık Düzeni Uluslararası İletişim*. Kaynak Yayınları, Ankara

EROL, A., (2009). *Dünyada ve Türkiye'de Elektronik Yayıncılık*. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta

FRECHES, J., (1990). *Kablolu TV*. (Çev: M. Selami Şakiroğlu). İletişim Yayınları, İstanbul

GERAY, H., (1995). *"Küreselleşme ve Masaiüstü Sömürgecilik"* Mürrekkep, Kış-Bahar sayısı, ss:33-48

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

-
- GİRGİN, A., (2002).** *Uluslararası İletişim*. Der Yayınları, İstanbul
- GÖKDAĞ, R., (2001).** *Amerikan Medyasında 11 Eylül*. E Yayınları, İstanbul
- GÖKTAŞ, Z., (2006).** *Televizyon Haberlerinde Duygusallaştırma ya da Duygu Ötesi Toplum Yaratma*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri
- GÜLER, D., (1990).** *Eğitim İletişim Kurumu Olarak Çocuk Televizyonu ve Uygulamaları İle Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- GÜLİZAR, J., (1995).** *TRT Meydan Savaşı*. Ümit Yayıncılık, Ankara
- GÜNALP, C., (2007).** *Kamu ve Özel Televizyon Yayıncılığında İzleyici Araştırmaları ve Ratingin Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- HERMAN, E.S., CHOMSKY, N., (1999).** *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*. (Çev: Akyoldaş B. ve Ark). Minerva Yayınları, İstanbul
- İNCEOĞLU, Y., (1997).** *Uluslararası Medya*. Der Yayınları, İstanbul
- KARABACAK, E., (1996).** *İşletme Kararlarında Etik Uygulamaların Toplumsal Açısından Önemi* ve Tüketicilerin Üzerindeki Etkisi, *Pazarlama Dünyası*, 10;56(Mart-Nisan): ss.23–28
- KAYA, A.R., (1985).** *Kitle İletişim Sistemleri*, Teori Yayınları, Ankara
- KAYA, R., (1999).** *‘Türkiye’de 1980 Sonrası Medyanın Gelişimi ve İdeoloji Gereksinimi’ Türk-İş 1990 Yıllığı, Yüzyıl/Binyıl Biterken Dünya’da ve Türkiye’de Durum*. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Türk-İş Araştırma Merkezi, ss:663-660
- KAYA, R., (2009).** *İktidar yumağı medya sermaye devlet*, İmge Yayınları, Ankara
- KEANE, J., (1999).** *Medya ve Demokrasi*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- KEJANLIOĞLU, D.B., (2004).** *Türkiye’de Medyanın Dönüşümü*. İmge Kitabevi, Ankara
- KEMALOĞLU, Ö., (2008).** *TRT Televizyonunda Yayımlanan Çocuk Programlarının Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- LULL, J., (2001).** *Medya İletişim Kültürü*. (Çev. Nazife Güngör). Vadi Yayınları, İstanbul
- METE, M., (1999).** *Televizyon Yayınlarının Türk Toplumunu Üzerindeki Etkileri*. Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara
-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

MORGÜL, A., (1993). *Ortak Anten Uydu ve Kablo TV Sistemleri.* Yenikarar Matbaası, İstanbul

MORGÜL, A., (2002). *Dijital Televizyon.* Anten Dünyası Dergisi, İstanbul

MURDOCK, G., (1990). “Redrawing the Map of the Communications Industries: Concentration and Ownership in the Era of Privatization”, Public Communication The New Imperatives: Future Directions for Media Research, (der.) M.Ferguson, Sage:London, 1990, pp:1-15

MUTLU, E., (1999). *Televizyon ve Toplum.* TRT Yayını, Ankara

MUTLU, E., (2001). “Ne Olacak Bu Kamu Yayıncılarının Hali”, (Der.D.B.Kejanlıoğlu ve diğerleri) *Medya Politikaları*, İmge Kitabevi, Ankara ss:23-79

ÖNGÖREN, M.T., (1972). *Televizyona Açılan Pencere.* Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yayını

ÖZÇAĞLAYAN, M., (2000). Türkiye’de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 1(2): ss.41–52

ÖZTÜRK, H., (1999). *Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya

PEKMAN, C., (1996). *Televizyonda Özelleşme: Avrupa’da Yayıncılığın Değişim Süreci,*

Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

PEKMAN, C., (1997). *Televizyonda Özelleşme.* Beta Yayınları, İstanbul

ROWLAND WD., AND TRACEY, M., (1990). “Worldwide Challenges to Public Service Broadcasting” *Journal of Communication*, 40(2): ss.8-27

SARMAŞIK, J., (2000). *Türkiye’de Radyo ve Televizyon Düzeni.* Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul

SERARSLAN, M., (2001). Türkiye’de Radyo Televizyon Düzeninin Değişimi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 1(4): ss.77–82

SERHATLIOĞLU, B., (2006). *Televizyon Programlarının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5–6 Yaş Grubu Çocuklarının Zihin ve Dil Gelişimini Etkileme Biçimlerine Yönelik Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ

ŞAHİN, H., VE AKSOY, A., (1993). “Global Media and Cultural Identity in Turkey” İstanbul: *Journal of Communication*, 43(2): ss.31-41

ŞEKER, M., (2002). *Televizyon Haberlerinin İmge Üretme ve Anlam Yitirme Sorunu*, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(2): ss.35–47

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

TEKİNALP, Ş., (1990). *Elektronik Kitle İletim ve Değişim.* Beta Yayınları, İstanbul

TEKİNALP, Ş., (2003). *Camera Obscura'dan Synopticon'a Radyo ve Televizyon.* Der Yayınları, İstanbul

UĞUR, U., (2006). *Türkiye'de Televizyon Haberlerinde Magazinleşme Olgusu,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

ULUÇ, G., (2003). *Küreselleşen Medya.* Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul

UYGUÇ, Ü., VE GENÇ A., (1998). *Radyo Televizyon Haberciliği.* Avcıol Basın Yayım, Ankara

ÜNLÜER, A.O., (2005). *Ekranın Öte Yüzü.* Tablet Kitabevi, Konya

WILLIAMS, R., (1983). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society,* genişletilmiş basım, Flamingo and Fontana Pres, London

VURAL, S., (1994). *Kitle İletişiminde Denetim Stratejileri.* Bilim Yayınları, Ankara

YAVUZER, H., (1986). *Aile ve Çocuk.* Ak Yayınları, İstanbul

YENGİN, H., (1994). *Ekranın Büyüsü.* Der Yayınları, İstanbul

www.avrupakonseyi.org.tr

Yazar Notu: Bu makale birinci sıradaki yazarın Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yaptığı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezinden Türetilerek Hazırlanmıştır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: Television has become one of the essential elements of human life in the 21st century. Particularly thanks to the development of technology, broadcasts presented from the white window, namely television have been started to be selected. With this process, thematic television channels special to the target audience have started broadcasting one by one. Not only music, documentary and film channels but also channels for children have started broadcasting. The contributions of television to the human life have and will become a subject for many studies. Many researches on television being one of the mass media discussed the effects of television on people. Mass media have become essentials of our age. Particularly television is now at a more important position in terms of both audience and availability in comparison to other media. Considered that nearly every house in the world has a television, qualities, contents and formats of broadcasts become important. From this point of view, positive or negative effects of television on audiences constitute the basis of the research. Communication ranks among the essentials of the 21st century. In this century that can be called the era of communication, it is possible to mention all kinds of communication both at interpersonal and international dimension. Communication is provided via many verbal, non-verbal, written, unwritten, visual, audio mass media. Newspaper, radio, television and internet among these mass media are used more commonly than others. International communication has become much easier thanks to the wide use of internet. The most important mass media in the 21st century when lack of communication is impossible is television. As there is a television and antenna or satellite receiver nearly in every house. The fact that television meets not only the function of informing, but also teaching and entertaining can make it indispensable for audiences. When thematic channels broadcasting specific to audiences increased, it was clear that television broadcasting started to become specific to audiences. While some of the thematic channels headed towards news, sports, documentary, music, cinema; some of them started broadcasting only for children. Unless a particular effort is made, people live in an era when lack of communication is nearly impossible. Communication phenomenon realizes itself each minute and even each second with various tools of communication. Communication activities that realized with various tools in the past are performed more intensely

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

with today's mass media. The most powerful and effective tool of mass media is television. Positive or negative effects of television on audiences constitute the basis of many scientific studies now and in the future. The most important group exposed to useful or harmful effects of television is children. Television programs that can negatively affect children mentally and spiritually play a significant role in their development. From the invention of television to the 2000s, many changes and developments have been recorded both technologically and in formation of television programs. In fact, there are television channels special to the audience groups. The number of thematic channels broadcasting to a certain audience group such as news, documentary, cinema, TV series, music, sports and children is gradually increasing day by day. Television channels broadcasting special to children first started in the world and then in Turkey one by one. Children watching the child programs in TV channels previously broadcasting to general audience have faced towards the programs in the channels for children. A TV channel with an audience group composed of children should be more careful in preparation and broadcasting of the programs. As children cannot pick the message in contrast to an adult. They get the message conveyed much the same. Broadcaster should broadcast the programs appropriate for the determined sense of broadcasting. The purpose of this study is to analyze the effects and development of television broadcasting both in the world and in Turkey. **Method:** In line with the above-mentioned purpose, the study has been conducted by using scanning and determination method. Studies related to television broadcasting and the effects of television broadcasting have been examined as a source. **Findings:** While an adult can pick the messages sent by mass media, children don't have such ability. Children get all kinds of positive or negative message, they can't pick. Therefore, institutions, organizations or individuals making mass broadcasting must choose their program contents more carefully. Broadcasters partially fall short in working with specialized individuals or organizations while preparing or buying the programs. As all of the broadcasts or most of them are in line with the procedures. However, there are some programs not complying with their broadcasting principles or their sense of broadcasting they state in the website. According to data obtained, the programs containing violent elements are broadcasted in TV channels. Although there is a decrease in the number of programs containing violence in comparison to past years, broadcasters should pay more attention. They must prepare programs by receiving help from the specialized individuals or organizations or they must buy the programs in line with their broadcasting principles and generally accepted broadcasting principles. It is emphasized in general broadcasting plans of TRT that special attention will paid not to broadcast the programs that cause children move away the real

---

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z1 ID:291 K:636

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

life. However, TRT Çocuk and Yumurcak TV have many programs conflicting with this principle. It is also remarkable that most of these broadcasts are of foreign origin. The number of producers preparing programs for children in Turkey is highly low. Therefore, mostly foreign productions are broadcasted in children channels due to this deficiency in this field. **Conclusion:** As a result of the literature review, the higher the number of local productions is in TV channels, the lower the number of productions with violence is. In conclusion, it is paid attention to the matter of violence in local productions.

“FELÂTUN BEY İLE RAKİM EFENDİ” ROMANINA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR BAKIŞ¹

A SEMIOTIC LOOK ON THE NOVEL “FELÂTUN BEY İLE RAKİM EFENDİ”

Oğuz Kamil ERCANTÜRK

Milli Eğitim Bakanlığı İstanbul / Türkiye

Öz: Ahmet Midhat Efendi'ye yönelik çalışmalar üzerine alan yazın taraması yapıldığında Ahmet Midhat Efendi'nin eserlerinin göstergebilimsel açıdan incelenmediği fark edilmiştir. Oysa onun eserlerinin göstergebilimsel olarak incelenmesi bundan yüzyıllar önce yazılmış bir eserin sağlam yapısını gözler önüne sererek Ahmet Midhat Efendi'nin neden hâlâ günümüzde değer verilen bir yazar olduğunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Ahmet Midhat Efendi'nin eserlerinin göstergebilimsel olarak incelenmesi Ahmet Midhat Efendi'nin eserlerinde eleştirdiği ve savunduğu düşünceleri ortaya çıkaracak, onun ve eserlerinin yüzyıllar sonra da günümüz okuyucusu tarafından daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Bu amaçlar ile tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmada, Ahmet Midhat Efendi'nin Felâton Bey ile Rakım Efendi adlı romanı seçilmiştir. 2012 yılında Özgür Yayınevi'nde altıncı basımı yapılan ve Şerife (Baş) Çağın tarafından yayına hazırlanan eser, nitel içerik analizine dayalı olarak göstergebilimsel çözümleme yöntemine göre incelenmiştir. Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının göstergebilimsel olarak incelenmesinin sonucunda Ahmed Midhat Efendi'nin daha on dokuzuncu yüzyılda, romanını tamamen karşıtlıklar üzerine kurarak yapısalcılığın ve göstergebilimsel anlayışın en güzel örneklerinden birini eserinde yansıtmış olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının Türkçe derslerinde kullanılması, öğrencilere göstergebilimsel anlayışın en güzel örneklerinden birini sunmuş olacaktır. Öğrencilerin Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının üretim sürecini fark etmesi hem okuma-anlama çalışmalarında hem de metin ortaya koyma sürecinde öğrencilere yol gösterecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Eğitimi, Anadili Eğitimi, Dilbilim, Göstergebilim, Ahmet Midhat Efendi

Abstract: After a literature review had been done on studies about Ahmet Midhat Efendi, it was understood that Ahmet Midhat Efendi's works were never studied in terms of semiotics. However, studying his works in terms of semiotics will reveal the strong structure of a work written hundred years ago and help us understand the reason why Ahmet Midhat Efendi is still a prized author. Studying his works in a semiotic way will reveal the ideas that he supported and criticized in his works, and help today's readers understand him and his works better even hundreds of years later. For the study that was performed with this aim, survey method was employed and Felâton Bey ile Rakım Efendi by Ahmet Midhat Efendi was chosen. The sixth edition of the book that was prepared by Şerife (Baş) Çağın and published by Özgür Yayınevi was examined by using semiotic analysis method based on qualitative content analysis. After examining the aforementioned book in terms of semiotics, it was understood that in 19th century, Ahmet Midhat Efendi showed one of the best examples of constructivism and semiotic perspective in his book by building it on contrasts. In this regard, including this novel in Turkish classes will provide students with one of the best examples of semiotic perspective. When students realize the production process of this novel, it will lead them while doing comprehension exercises and while producing texts.

Key Words: Turkish Education, Mother Tongue Education, Linguistics, Semiotics, Ahmet Midhat Efendi

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410930

(1) *Sorumlu Yazar: Oğuz Kamil ERCANTÜRK, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen İstanbul / Türkiye okercanturk@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 23.01.2015 Düzeltme Tarihi / Revised: 17.04.2015 Kabul Tarihi / Accepted: 28.04.2015 Makalenin Türü: Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yok / None “Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”*

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Ahmet Midhat Efendi, 1844-1913 yılları arasında yaşamış ancak bugün de adından söz ettiren, edebiyatımızda derin izler bırakmış bir şahsiyettir.

Ahmet Midhat Efendi, 1844 yılında dünyaya geldiğinde, Tanzimat Fermanı ilan edilmiş, sosyal müesseselerde ıslahat hareketlerine girilmiş bulunuyordu. Ancak Tanzimat Edebiyatı adı verilen Batı'ya dönük şiir, hikâye ve roman ile birlikte tiyatro ve gazetecilik henüz oluşmamıştır. İlk yenileşme hareketleri olan Şinasi'nin Ağâh Efendi ile Tercüman-ı Ahvâl gazetesini neşre başlaması, Şâir Evlenmesi'nin neşri gibi hareketler Ahmet Midhat Efendi'nin on beş - on altı yaşlarına rastlamıştır (Okay, 2008: 22).

Bu bağlamda batılılaşma hareketinin kendisinden çok sonra başlamış olduğu söylenebilen Ahmet Midhat Efendi, Batı tipi hikâye ve roman yazımında öncü olmuş; deneme, seyahat, makale başta olmak üzere birçok türde verdiği yüzlerce eserle, Türk edebiyatında bir köşe taşı özelliği göstermiş; halkın nabzını tutabilmiş ve bir devrin okuma malzemesinin büyük çoğunluğunu hazırlama ödevini omuzlamış bir kişiliktir (Baş, 2013: 76; Kudret, 1967: 10).

Eğitim ve öğretimi, medenileşmenin tohumu olarak kabul eden Ahmet Midhat, eserlerinde çocuk eğitiminden kadın ve gençlerin eğitime, gerçek anlamda Batılılaşmadan batıl inançlara,

kadın haklarından topluma hizmet fikrine, din ve felsefeden tarih ve müziğe kadar geniş bir konu yelpazesine yer vererek halkı bu konularda bilinçlendirmeye çalışmıştır (Şentürk ve Aktaş, 2014: 67). Tanzimat döneminde batı özenti, alafrangalık, kendi varlığını ve değerlerini küçümseme, Batıyı ve Batılı olanı yüceltme, ötekine aşırı bağlılık, hatta tapınma, körü körüne taklit gibi ortaya çıkan hastalıkların farkına varıp önlem almaya çalışmıştır. Bunun için üstün nitelikli, becerikli, bilgili, dürüst, ahlaklı ve bizden tipleri ortaya çıkararak Türk gençliğine örnek modeller sunup onların millî özgüven duygusu kazanmalarına gayret etmiştir (Çetin, 2012: 10).

Ahmet Midhat Efendi'ye göre edebiyat, insanı yetiştirip yükselten ve manen yücelten bir işleve sahip olmalıdır. Bir edebiyat eseri, okurun sıkılmadan eğitim göreceği küçük bir okul niteliğini taşımalıdır. Yazılar, okurun bilgi seviyesini yükseltmeli, ahlakını yüceltmeli, kötüyü ve yanlış sezdirmek suretiyle iyiyi ve doğruyu benimsetmelidir. Bu münasebetle ilk eseri olan Hacı-i Evvel'den itibaren, "hoca" vasfını üzerinde taşıyan ve eğitimci görevini benimseyen Ahmet Midhat Efendi, bütün hayatını ve kalemini buna adanmıştır (Yiğit, 2006: 1). Çetin'e (2012: 10) göre o, romanın kurgusal imkânlarını sosyal faydaya dönük olarak kullanmıştır. Bu fayda sağlama, Tanzimat sonrasında yoğun bir şekilde ortaya çıkan Batılılaşma hareketinin sosyal ve kültürel hayatta birçok değişimi de beraberinde getirme-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

si sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ahmet Midhat Efendi, “sosyal fayda” ilkesinden hareket ederek amaçladığı halkı eğitime çabasını, yalnızca hikâye ve romanlarıyla değil, düşüncelerini yazılarıyla ifade ederek ve bizzat öğretmenlik yaparak da gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Böylece Ahmet Midhat Efendi, öğretmenliği ile doğrudan, eserleri yoluyla da dolaylı bir biçimde halkı eğitime yolunu seçmiştir (Özdemir ve Göçen, 2014: 217). O, toplumdaki bireylerin eğitilmesi, eğitim süreci boyunca takip edilecek yöntemler, nelerin nasıl öğretilmesi gerektiği, verilen eğitimin insanı ne derece değiştirip dönüştürebileceği, eğitim sürecince yapılan yanlışlıklar gibi konuları kimi zaman Batılı toplumlarla karşılaştırmalar yaparak aktarmaya çalışmıştır (Koç, 2009: 387).

Kolay okunan bir yazar olması sebebiyle de halkın büyük bir kesimine ulaşabilmiş (Akpınar, 2008: 64), tüm bu hedeflerine yaklaşmıştır. Bu başarıda onun üslubunun önemli bir payı vardır. Baş’a (2013: 79) göre yüzyıldan daha önce yazılmış olmasına rağmen eserlerinde kullandığı kelimeler, bugün de geçerliliğini korumaktadır.

Tüm bu özellikleri ile Ahmet Midhat Efendi son yıllarda da çeşitli özellikleriyle araştırmalara konu edilmektedir. Bu araştırmalar için de onun eserleri (Sağlam, 2014; Yıldırım, 2011), eserlerindeki tip (Çakmakçı, 2014), konu (Başoğlu, 2014; Ciğerlioğlu, 2014; Özdemir ve Süğümlü, 2014), söz varlığı (Baş, 2013), değerler (Özdemir

ve Göçen, 2014; Özdemir ve Karakaş Yıldırım, 2015; Özdemir ve Kaplan, 2015; Özdemir ve Taş, 2014) açısından konu edildiği çalışmalara rastlanmaktadır.

Ahmet Midhat Efendi’yi konu eden çalışmalar üzerine alan yazın taraması yapıldığında Ahmet Midhat Efendi’nin eserlerinin göstergebilimsel açıdan ele alınmadığı görülmektedir. Oysa Ahmet Midhat Efendi’nin eserlerinin göstergebilimsel olarak incelenmesi bundan yüzyıllar önce yazılmış bir eserin sağlam yapısını gözler önüne sererek Ahmet Midhat Efendi’nin neden hâlâ günümüzde değer verilen bir yazar olduğunun anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Onun eserlerinin göstergebilimsel olarak incelenmesi Ahmet Midhat Efendi’nin eserlerinde eleştirdiği ve savunduğu düşünceleri ortaya çıkaracak onun ve eserlerinin yüzyıllar sonra da günümüz okuyucusu tarafından daha iyi anlaşılmasına da katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda Ahmet Midhat Efendi’nin eserlerinin göstergebilimsel olarak incelenme çalışmaları için bir adım niteliğinde sayılabilecek bu çalışmanın gelecek çalışmalar için örnek oluşturacağı ve araştırmacılara bir bakış açısı sunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Ahmet Midhat Efendi’nin Felâton Bey ve Rakım Efendi romanı seçilmiş ve göstergebilimsel olarak analiz edilmiştir.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, verilerin toplanması ve çözümlenmesi başlıklarına yer verilmektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012: 77).

2.2. Çalışma Alanı

Çalışmada Ahmet Midhat Efendi'nin Felâton Bey ile Rakım Efendi adlı romanı incelenmiştir. Araştırmada 2012 yılında Özgür Yayınevi'nde altıncı basımı yapılan ve Şerife (Baş) Çağın tarafından yayına hazırlanan eser kullanılmıştır. Bunun nedeni eserin sadeleştirilmemiş olması ve birçok kelimenin günümüz Türkçesiyle açıklamasının yapılmış olmasıdır. Bu kullanım araştırmadaki alıntılarda da okuyucuya okuma ve anlama kolaylığı sağlayacaktır.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışma verileri, doküman analizi (belgesel tarama) yöntemi ile toplanmıştır. Bu yöntem var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamayı, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini

içerir. Ayrıca yöntem, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 2012: 183; Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187).

2.4. Verilerin Analizi

Çalışma alanından elde edilen veriler nitel içerik analizine dayalı olarak göstergebilimsel inceleme yöntemi ile çözümlenmiştir.

Göstergebilimsel çözümlenme, metnin yüzey yapıdan derin yapıya doğru okumaktır. Bu süreçte söylemsel düzeyde (söylem çözümlenmesi), anlatı düzeyinde (anlatı çözümlenmesi) ve anlamsal-mantıksal düzeyde (derin yapı çözümlenmesi) metnin okuması yapılır.

Söylemsel düzeydeki metin çözümlenmesinde Sinan ve Demir'e (2011: 1153) göre söylemselleşme, oyunculaşma, zamansallaşma, uzamsallaşma gibi dizimsel bileşeler ile izlekselleşme ve betikselleşme gibi anlamsal bileşeler tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu tür sözdizimsel ve anlamsal bileşelerin belirlenmesi için anlatıcı, bakış açısı (odaklayım), anlatı kişileri (kahramanlar), zaman ve uzam gibi figüratif unsurlar belirlenecektir.

Anlatsal düzeydeki metin çözümlenmesinde anlatı metnini yüzeysel düzeyde betimlemeye olanak veren en önemli araç eyleyenler şemasıdır ve eyleyenden eylemi yapan ya da eyleme maruz kalan kimse anlaşılır (Greimas ve Courtes, 1979'dan aktaran Uçan, 2013: 135).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Mantıksal-anlamsal düzeydeki metin çözümlemesinde ise yapılacak ilk iş, söylem ve anlatı düzeylerinde saptanan ilişkileri düzenleyen derin, soyut mantığın ne olduğunu bulmaktır. Bir başka deyişle, anlam üretiminin temel yapılarını kavramaktır (Rifat, 2011: 45). Böylece metnin özeti olarak kabul edilen göstergebilimsel dürtgene ulaşılır.

Edebî metinler, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkinin en üst seviyede olduğu ürünlerdir. Gösterenler günlük çağrışımlardan farklı olarak kültürel, toplumsal, tarihî ve siyasî arka plana dayalı gösterilenleri belirtir (Gürlek ve Çiçekler, 2013). Bu bağlamda Ahmet Midhat Efendi'nin Felâton Bey ve Rakım Efendi romanı göstergebilimsel yöntemle incelenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde Ahmet Midhat Efendi'nin Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının göstergebilimsel olarak okunmasından elde edilen bulgular söylem çözümlemesi, anlatı çözümlemesi ve derin yapının çözümlenmesi olarak sunulacaktır.

3.1. Söylem Çözümlemesine (Söylemsel Düzey) Yönelik Bulgular

Bu düzeyde anlatıcı ve bakış açısı, anlatının kesitleri, anlatıda kişi, kişilerin izleksel rolleri, zaman ve uzam unsurları ortaya konacaktır.

Roman türündeki metin, dışöyküsel anlatıcı tarafından anlatılmıştır. “Bu dışöyküsel anlatıcı, okura başka kahramanların başından geçenleri anlatır (Y≠A≠K).” (Kıran ve Kıran, 2007: 149). Metin, dışöyküsel anlatıcı tarafından sıfır odaklıyım bakış açısı ile yazılmıştır. Bu tür anlatılarda “metni üreten yazarın seçtiği anlatıcı tipi, ‘her şeyi bilen’, ‘her şeye gücü yeten’, ‘her yerde var olan’ (omniscient, omnipuissant, omnipresent) bir anlatıcıdır.” (Uçan, 2006: 59). Anlatıcının, anlatı kahramanından daha çok şey bildiği bu bakış açısı tanrısal bakış açısı olarak da adlandırılır.

Anlatı, kişi, zaman, uzam ve diğer düzeyler açısından incelenmeden önce kesitlerine ayrılmalıdır. Kesitlere ayırmada ölçüt olarak paragraflar, kahramanlar, zamansal ve uzamsal ölçütler kullanılmıştır (Ercantürk, 2015). Buna göre anlatı kesitleriyle ilgili olarak şunlar söylenebilir: Anlatının birinci kesiti Felâton Bey'in babası ve annesi hakkında bilgi vermektedir. Bu süreçte, Felâton Bey'in babası Mustafa Merakî Efendi'nin on altı yaşında evlendiği zamandan kırk beş yaşında olduğu zamana kadar ki süreç anlatılmaktadır (s. 25-28). Anlatının ikinci kesitinde Felâton Bey ve Mihriban Hanım'la ilgili genel bilgiler verilmektedir (s.28-34). Anlatının üçüncü kesiti anlatının bir diğer başkahramanı Rakım Efendi ile ilgilidir. Bu bölüm, yirmi dört sene önce, Rakım Efendi'nin babasını kaybetmesi ile başlamaktadır. Bölümde, Rakım Efendi'nin babası ve annesi, onların hizmetini gören ve

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Rakım Efendi'nin babası öldükten sonra Rakım Efendi'nin üzerine titreyen Arap cariyeye Fedayî, Rakım Efendi'nin çocukluk, iş ve çalışma hayatı hakkında bilgi verilmektedir (s. 35-41). Anlatının dördüncü kesiti, Rakım Efendi'nin bir gününü anlatmaktadır. Bu günde, Rakım Efendi Çerkez cariyeye Canan'ı görür, onu cariyeye olarak alır ve iki mühim işini halleder. Rakım Efendi, birinci işinde dilekçe yazıp bunun karşılığını alırken ikinci işinde de İngiliz bir ailenin kızlarına Türkçe dersi vermeyi kabul eder (41-45). Beşinci kesit, Canan'ın gelişinin ikinci gününden başlayarak 3 aylık bir dönemi anlatmaktadır. Bölümde, bu süre içinde İngiliz kızları ile Canan'ın Türkçe dersine başlaması ve kızların derste ilerlemesi, İngiliz ailenin evinde Rakım Efendi ile Felâton Bey'in karşılaşması ve Türkçe üzerine konuşmaları, İngiliz kızlarının Türkçe derslerinin haftada iki derse çıkarılması, Canan'ın piyano çalmayı istemesi üzerine Rakım'ın ona piyano alması ve piyano hocası tutması, bunun üzerine Canan'ın piyano derslerine başlaması, İngiliz ailesi ile Rakım Efendi'nin arkadaşlığı anlatılmıştır (46-65). Anlatının altıncı kesitine gelindiğinde anlatının başlamasının üzerinden altı ay geçtiği anlaşılmaktadır. Altıncı kesit ise üç günlük bir olayı anlatmaktadır. Bu kesitte İngiliz kızlarının derslerinde ilerlemesi, Rakım'ın piyano hocası Yozefino'yu ziyaret etmesi, Felâton Bey'in başından geçenler, Canan'ın Fransızca öğrenmesi ve Canan ile Rakım Efendi'nin yakınlaşması

anlatılmaktadır (66-83). Yedinci kesit, bahara kadar geçen 3 aylık uzun bir süreci anlatmaktadır. Bu kesitte, kahramanlar hakkında genel bilgiler verilmiş, gerçekleşen olaylar sırasıyla anlatılmıştır. Kesitte Canan ve Rakım Efendi'nin birbirlerine olan duygularından, onların günlük hayatlarından, Felâton Bey'in babasını kaybettiğinden, Rakım Efendi ve Felâton Bey'in tiyatrodaki hâllerinden, İngiliz kızlarının şiir merakından ve son olarak Rakım Efendi'nin İngiliz ailesini evine davet etmesinden söz edilmektedir. Bununla beraber Yozefino'nun Canan hakkındaki düşüncelerine, Canan'ı başka birinin satın almak istemesine ve bu olay üzerine Rakım Efendi ve Canan'ın konuşmasına, Canan ve Rakım Efendi'nin duygularının farkına varmasına, Felâton Bey'in sevgilisini Rakım Efendi ile tanıştırmasına ve Felâton Bey'in kumar oynadığı bilgisine de yer verilmektedir (83-113). Oldukça geniş bir zamanı kapsayan bu kesitin ardından sekizinci kesite geçilmiş ve nihayet yazarın önceden haber verdiği bahar mevsimi gelmiştir. Sekizinci kesitte, bahar mevsiminde yaşanan yaklaşık bir haftalık süreç anlatılmaktadır. Bu mevsimde Rakım Efendi ve ailesi Kağıthane gezisi düzenlemişlerdir. Bu kesitte Rakım Efendi ve Canan birbirine açılmaktadır (s. 114-134). Dokuzuncu kesit, Rakım Efendi'nin Kağıthane gezisine karşılık Felâton Bey'in eğlencesini anlatmaktadır ve iki eğlenme biçiminin karşılaştırmasını okuyucuya sunmaktadır. Bunun yanında kesitte Felâton

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Bey'in kumarda kaybetmesi ve bunun üzerine sevgilisiyle kavga etmesi de anlatılmaktadır (s. 135-140). Onuncu kesitte Mihriban Hanım hakkında bilgi verilmektedir. Bunun yanında Felâton Bey'in sevgilisi Polini'den ve Polini konusunda Rakım Efendi'nin Felâton Bey'i uyarmasından söz edilmektedir (s. 140-142). On birinci kesit Ziklas ailesi hakkında, İngiliz kızlarının derslerinde ilerlemeleri hakkında genel bir bilgi vermektedir. Ayrıca Rakım Efendi'nin Ziklas ailesini evine davet etmesi yeniden söz konusu olmaktadır (s. 142-147). On ikinci kesit yaklaşık bir haftalık süreyi kapsamakta ve bu süre içinde İngiliz ailenin Rakım Efendi'nin evine misafir gelmesi ve bu esnada yaşananları anlatılmaktadır (s. 147-155). On üçüncü kesit Ziklas ailesinin ev ziyaretinin ardından başlamakta ve üç aylık bir süreci anlatılmaktadır. Bu kesitte Rakım ve Canan'ın yaklaşması, Canan'ın İngiliz kızlarını, İngiliz kızlarının da Canan'ı kıskanması ve Felâton Bey'in durumu hakkında bilgi verilmektedir (s. 156-159). On dördüncü kesite gelindiğinde İngiliz kızlarından biri olan Can'ın hasta olduğu, bu hastalığın sebebinin Rakım Efendi'ye duyduğu aşk olduğu anlaşılmaktadır. Can'ın iyileşmesi için Can'ın ailesi kızlarını Rakım Efendi'yle evlendirmek istemektedir. Ancak Rakım Efendi'nin Canan'la evli olduğunu söylemesi üzerine evlilik planları bozulmaktadır. Rakım Efendi'nin Can'ı sevdiği yalanına ise Can inanmamaktadır (s. 159-175). On beşinci kesit yaklaşık bir haftalık bir süreyi

anlatılmaktadır. Kesitte, Rakım Efendi'nin İngiliz ailenin yanından eve dönmesi, yolda Felâton Bey ile karşılaşarak onun kötü durumda olduğunu öğrenmesi, bunun üzerine Can ve Felâton Bey'e üzülmeleri, Canan ve Rakım Efendi arasında olanları Yozefino'nun ve Dadı Kalfa'nın öğrenmesi anlatılmıştır (176-193). On altıncı kesitle tekrar Can'ın hastalığı ve iyileşme süreci anlatılmaktadır. Ayrıca bu bölümde Magrit'in de Rakım Efendi'ye olan duygularından söz edilmektedir (s. 194-199). On yedinci kesit, zaman daha hızlı bir şekilde ilerlemiş ve ileride olanlar hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre Can ve Magrit evlenmiş, Rakım Efendi ile Canan'ın da bebeği olmuştur (199-200). Böylece anlatı sona ermiştir.

Anlatı kesitleri incelendiğinde, anlatının ilerlemesinde zamanın dikkate alındığı ve bu süreçte özellikle tüm kahramanlar hakkında bilgi verildiği görülmüştür. Bu Ahmet Midhat Efendi'nin sanat anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlayışla Ahmet Midhat Efendi, anlatı zamanı boyunca anlatıyı durdurma pahasına anlatı kişileri hakkında bilgi vermeyi ve okuyucuyla konuşmayı ihmal etmemiştir. Eser, kendi içinde de kahramanlara ve anlatı zamanına göre bölümlere ayrılmıştır.

Anlatının kesitlere ayrılmasının ardından bu kesitler içinde yer alan anlatı kişilerine, anlatıdaki zaman ve uzama bakılabilir.

Anlatıda yer alan kişiler şöyle sıralanabilir: Felâton Bey, Mustafa (Merakî) Efendi, Mustafa (Merakî)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Efendi'nin babası, Mustafa (Merakî) Efendi'nin karısı, Mihriban Hanım, hekim, ebe, cariye, Arap, Rum-Ermeni hizmetçi, Fransız hoca, ahabab, balıkçı ve kuşbaz takımı, baba dostları, satıcı, dağıtıcı, ciltçi, uşak Mehmet, modist kızlar, aşçı, kuaför, piyanocu madam, görücü, kâtip, asker, hoca, gelin, kayınvalide, Rakım Efendi, koruma memuru, Rakım Efendi'nin babası ve annesi, Arap cariye Fedayî, hekim, Ermeni arkadaş, dışişleri memuru, matbaacı, Avrupalı dostlar, ecnebi, esirci, ihtiyar Çerkez, Çerkez cariye Canan, G. Bey, Silistre valisi, yazıcı, Bursa valisi, Maliye Bakanlığı, İngilizler, Mister Ziklas, Mistery Ziklas, Can, Margrit, Fransızlar, muallime, Matio Ancel ve ailesi ile arkadaşları, Yozefino, gemiciler, uşak, Rum, Türkler, hizmetçi Mari, Baron T., Reyhan Efendi, kaymakam, tiyatrocusu, kayıkçı Osman amca, mandıracı, Ermeni ailesi, çalgıcılar, Polini, yazar, Doktor Z., İtalyan, Mösyö Çirano, Rum, arabacı Fransız, kaptan.

Anlatı kişilerine bakıldığında, anlatıda zengin bir şahıs kadrosunun bulunduğu görülmektedir. Bu kişilerin anlatıda nasıl bir rol oynadığı ise kahramanların anlatıda tanımlanması ile anlaşılabilir. Anlatıda etkin rol oynayan kişilerin izleksel rollerine şöyle yer verilebilir:

Felâton Bey: Vakıa çocuk mekteb-i rüştiyeye [ortaokula] verilmiş olduğundan her gün çantası elinde gider gelir idi (s. 27); Felâton Bey büyücek kalemlerin [devlet dairelerinin] birisinde memur

idi. Lâkin hani ya kalemlerde bazı efendiler vardır ki, elhak ilerde devletinin en büyük makamını tutabilmek için tedarikatıyla kâtiplik zamanını gece gündüz çalışmak ve içinde bulunduğu dairenin değil belki devletin kâffe-i şubat-ı umuruna vukufunu şamil etmek [bütün birimlerinin işleri hakkında bilgi sahibi olmak] için iğne iplik olarak bez-i himmet eder [çok çalışır]. Böyle erbab-ı gayreti tanırırsınız ya! Bizim Felâton Beyefendi bunlardan değil idi.” (s. 28); ayda lâakal [en azından] yirmi bin kuruş iradı [geliri] olan bir babanın bir tek oğlu olup kendisi ise muhakemat-ı feylesofanesini [filozofça düşüncelerini] gerçekten Eflâtonlardan daha dakik [ince] bulmakla âlemde yirmi bin kuruş iradı [geliri] olan adamın başka bir şeye ihtiyacı kalmayacağını hükmetmiş ve fazl u kemalini [fazilet ve olgunluğunu] ise kendisi beğenmiş olduğundan cuma günü mutlaka bir seyir mahalline [yerine] gidip cumartesi ise dünkü yorgunluğu çıkarır ve pazar günü mahalleri daha alafranga olduğundan gitmemelik edemez. Pazarın yorgunluğunu dahi pazartesi çıkarır. Salı günü kaleme [daireye] gitmeye hazırlanır ise de havayı muvafık [uygun] görünce Beyoğlu'nun bazı ziyaret mahallerini [yerlerini], baba dostlarını, ahababı vesaireyi ziyaret arzusu o günü dahi tatil ettirir. Çarşamba günü kaleme gidecek olur ise de saat altıdan dokuza kadar olan vakti, ancak o haftanın vukuatını [olaylarını] hikâyeye bulabilip akşam için mutlaka iki dalkavukla gelir. Bunlar dahi kendisi gibi genç olacaklarından ve bahu-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

sus [özellikle] Felâtun Beyefendi Beyoğlu'nda oturmak münasebetiyle ahbabını alafrağa bir yolda eğlendirmek lâzım geleceğinden perşembe gecesini alafrağa eğlence mahallerinde [yerlerinde] geçirir. O gece sabahladığı cihetle perşembe günü akşama kadar uyunur. Nihayet yine cuma gelir ve işte bu bir haftalık meşguliyet nasılsa diğer haftaların meşguliyetleri dahi yine nevvamma [hemen hemen] onu andırır (s. 28-29); yazısı var, okuması var, Fransızcası var, zeki, fatin [anlayışlı], cerbezeli [girgin] (s. 29); Felâtun Bey'in matbuat-ı cedideye [yeni yayınlara] merakı pek ziyadedir (s. 29); bu kadar zengin olduğuna ve kendi hakkında hüsn-i itimadı [güveni] dahi berkemal [tam] bulunduğuna göre tavrından, azametinden geçilmemek lâzım gelirse de Felâtun Bey'in hâli bunun aksine idi (s. 30), herkese tevazu [alçakgönüllülük] göstermeye, herkesin yüzüne gülmeye (s. 30), Fransızca'dan başka söz söylemiyor (s. 31); şu kadar diyelim ki, hani ya Beyoğlu'nda elbiseci ve terzi dükkânlarında modaları göstermek için mukavvalar üzerinde birçok resimler vardır ya! İşte bunlardan birkaç yüz tanesi Felâtun Beyde mevcut olup elinde resim, endam aynasının karşısına geçer ve kendini resme benzetinceye kadar mutlaka çalışırdı. Binaenaleyh kendisini iki gün bir kıyafette gören olmazdı ki “Felâtun Beyin kıyafeti şudur” demek mümkün olsun (s. 31-32); ortaca boy, nahifçe endam, sarıca beniz sahibi bir delikanlı olup kaşları, gözleri siyah, saçları, ağzı, burnu

filâni hep bir karının ‘elverişli’ diyeceği kadar letafet tasvir eder idi [güzellik gösterirdi] (s. 32), bir fikrini babası teslim etmediği zaman herifin cehalet-i hâlini [cahilliğini] ortaya koymaktan çekinmediği hâlde (s. 33); Felâtunluk satmak için (s. 52); fakat haniya bazı adamlar vardır ki, kendi bildikleri şeyleri nasıl öğrenmiş olduklarını bilmezler. Bahusus ki [Özellikle] memleketimizde bilenlerin en çoğu bildiklerini nasıl öğrenmiş olduklarını bilmezler. İşte Felâtun Bey dahi bildiği şeyi nasıl öğrenmiş olduğunu bilmeyenlerden idi (s. 53); mayonez meselesinden dolayı kendisine âriz olan [gelen] hicaptan [utançtan] büyük bir hicaba dahi Rakım'ı düşürmek için (s. 79); zaten ayağında bumbar gibi bir pantolon olup, pantolonun dahi adem-i müsaadesine mebni [izin vermeyişinden dolayı] asla eğilmeyerek mum gibi dans eder idi (s. 80); pantolonun düzlüğü bozulmamak için böyle bir büyücek yere geldiği zaman pantolonu donsuz giymek –zira alafrağalığın gayeti budur itikadında [düşüncesinde] idi- mutadı [alışkanlığı] olduğundan (s. 80); salon adamı değildir (s. 81); kahvehanede bulunacak olsa tab'a en muvafık [uygun] olan adam kendisi olur idi (s. 81); lisanının huruf-ı hecası [alfabesi] üzerinde istimal-i efkâr etmemiş [fikri olmayan] (s. 81); kahve adamı olduğundan salon içinde gördüğü kızı dahi kahvehanede gördüğü kızlar gibi zannediyor (s. 81); çocuktur (s. 81); hele şu ‘devil’, yani yastan kurtulduğuma bir teşekkür ediyorum ki! Malûm a, pederin vefatı üzerine

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yas tutmak alafrangada vardır. Her tarafım gece karanlığı gibi simsiyah kesilmiş idi (s. 105); sana dünyada kaç şey lazımdı? Hani diyor idin: şarap, karı bir de müzika, öyle mi? (s. 109); bizim bu istakoz Felâtun pek yılışık şey. Ne dümeni var, ne pusulası. Okyanus-ı muhabbette [aşk okyanusunda] yolunu şaşırılmış, çalkalanıp gidiyor (s. 110); ezcümle şöyle bir yaşayış, bir alaturka âleminde mümkün olmayacağını dermiyanla [söyleyerek] alafranga âleminin nice akıllara gelmedik hasenatından [güzelliklerinde] dem vururdu [bahsederdi] (s. 110); bizim gibilerin ticareti nasıl olur bilmez misin? Akşam oldu mu cebine kırk elli koyarsın, oyun salonuna gidersin (s. 112); pederinin vefatından sonra Felâtun Bey artık eve barka uğramamaya başlayınca (s. 140); aklını başına almaya başladı (s. 159); zira akçe ile akıl ikisi bir yerde pek de imtizaç edemez [bulunamaz] imiş. Bu hükmün en büyük kuvveti Felâtun Bey üzerinde görülmekte idi (s. 159); ettiği sefahatler [eğlenceler] yolunda servetinin üç rub'u [çeyreği] kadarı elden gittikten sonra onun yerine ister istemez o miktar akıl gelmiş olduğundan (s. 159); sen bana doğrusunu söylemiş idin, ama ne fayda! O zaman şimdiki aklım olsa idi, ne yapacağımı ben bilir idim (s. 178); şimdi taşlarla dövünmekteyim, ama fayda yok (s. 178); dünyanın hâlini şimdi anladım diyorum ya (s. 178); Felâtun Bey'i Beyoğlu'nda tanımayan kalmamıştır ki (s. 180); Türkçe ismi Felâtun, Frenkçesi Platon'dur (s. 181); o bir tiyatrocu

nazende ile Hotel C.'de prenslik taslamakta idi. Hatta kendi familyası [ailesi] Üranüs sülâlesinden indiğinden bahisle asilzadelik dava eder idi (s. 181); paraları tüketmiş (s. 181); üç dört yüz bin frank sermayesi var imiş. Bu sermayenin iradıyla [geliriyle] üç dört yüz bin sene ömrü olsa yine bir bey olarak yaşayabilir idi. Bu parayı kendisine babası bırakmış. O dahi kendisini harç etmeye [harcamaya] memur eylemiş (s. 182); yüz binlerce frank servetini elden gidererek şimdi perişan olmuş (s. 188); babamdan kalamı cem'an yekûn [tamamen] yedikten sonra, yüz elli bin kuruş kadar da açık borç etmişimdir (s. 195); bundan sonra alacağım maaştan kendimi besledikten sonra artıracığım miktarla bin beş yüz lira borcu ödemeye ömrüm kifayet eder ise belki doksan yaşında iken yine sefahete [eğlenceye] vakit bulabilirim (s. 195); sefahet ettim [eğlenceye daldım], çocukluk ettim, he haltı yedim. Ama memur olduğum yerde, maaşımla kanaat ederek sıdk u ihsasla [doğruluk ve samimiyetle] çalışacağıma (s. 195).

Mihriban Hanım: Bu kız her şeyce olduğu gibi şekil ve simaca dahi Felâtun Bey'in kardeşi olduğu görülürdü (s. 32); oya yapmasını bilmez (s. 32); kese, çorap vasaire örmesini bilmez (s. 32); alaf-rangada kızlar için okumak, yazmak, tahsil lâzım idiye de bîçare kızcağız öksüz büyüdüğünden muvaffak olamadı [başaramadı], 'Taş altında bir yılan, kaşları durur divan' şarkısından başka bir şey öğrenemedi (s. 32); hoppa mı hoppa, şen mi şen, zıp zıp sıçrar, ter ter tepinir (s. 32); görücü-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

lere Mihriban Hanım oğullarının neci olduğunu sorar, ‘Kâtip’ cevabını alınca ‘Oh! Cebi delik’ der. ‘Asker’ cevabını alınca ‘Yarım kunduralı’ der. ‘Hoca’ cevabını alınca ‘Sarımsak başlı’ der (s. 32); kalmış kalmışında sizin oğlunuza mı kalmışım (s. 33); serbestliğine (s. 33); bir evin hanımı olarak büyümüş olduğundan (s. 33); üç gün üç gece ağlayacağını (s. 33); kocası evvel emirde [önceleri] kızcağızı pek hoppa bularak sevmemiş, beğenmemiş idiyse de, terbiye kabul etmeye istidadını [yeteneğini] görünce (s. 140); babasından kendi hissesine isabet eden ve kocasının iradesi altında bulunan servete tamamıyla sahip olarak kadın kadıncık yaşamaktadır (s. 140).

Rakım Efendi: Eski Tophane kavaslarından [koruma memurlarından] birisinin oğlu olup bundan 24 sene evvel pederi vefat eyledikte validesi elinde bir yaşında yetim olarak kalmış idi (s. 35); beş yaşında Salıpazarı’ndaki Taş Mektep’e verilip on bir yaşında İstanbul tarafında Valide Rüştüye Mektebi’ne alındı. On altısında oradan çıkıp Hariciye Kalemî’ne [Dışişleri Bakanlığı’na] kendisini kabul ettirmeye yol buldu (s. 36); aman bu çocuk ne kadar çalışıyordu! Hani ya ‘Gece gündüz çalışıyor’ derler ya! İşte gece gündüz gerçekten çalışan bu idi (s. 36); Rakım’ın cep harçlığına o kadar ihtiyacı yoktu (s. 36); sabahleyin Süleymaniye’ye medreseye gidip saat dörtte oradan çıktuktan sonra kaleme, badehu kalemde aldığı Fransızca dersini takviye ile beraber bu esnada bir kat daha ileriye gitmek için Galata’da

bir hekime giderek akşam saat birde hanesine gelen ve ba’de’t-taam [yemekten sonra] Kazancılar Mahallesi’nden Beyoğlu’na çıkıp yine Hariciye Kalemî’nde refiki bulunan Ermeni’ye Türkçe okutmak ve bu hizmete mukabil onun birçok Fransızca kitaplarını karıştırmak ile vakit geçiren bir çocuğa paranın ne lüzumu kalır? (s. 36); hatta cumaları bile Rakım, salifü’z-zikr [sözü edilen] Ermeni refikin [arkadaşının] evinden çıkmaz idi. Ol kadar ki hane halkınca ve familyaca Rakım’a emniyet-i kâmile [tam emniyet] hasıl olmuş bulunduğundan (...) bir yere gidilecek ise Rakım’ı kütüphane odasına kaparlar, öyle giderlerdi. Rakım için böyle bir gün ne mesut bir gün idi (s. 36); dört sene müddet daha tahsilde devam eyledi (s. 37); lâkin Rakım Efendi’nin aldığı terbiye ve gördüğü tahsil öyle her hâl ve vakti yolunda adam evlâdına müyesser [nasip] olamaz. Kendi hâhişi [isteği] ve dadısının sevk [yönlendirme] ve teşviki sayesinde Arabî’den sarf ve nahiv [dilbilgisi] filândan maada [başka] Risale-i Erbaa’yı şerhleriyle [açıklamalarıyla] beraber lâyıkıyla gördü. Hele mantık cihetini tasdikât-ı hitamına [son derecesine] kadar pek kuvvetli tahsil eyledi. İlm-i hadis ve tefsirde [Hadis ve tefsir ilminde] oldukça behre kazandı [ilerledi]. Fıkıh [İslâm hukuku bilgisini] dahi gözden geçirdi. Farisî’den Gülistan ve Baharistan ve Bostan ve Pend-i Attar ve Hafız ve Saib’i tekmiil etmekten kat’ı nazar [okuyup bitirdikten başka] en müntehib [seçkin] parçalarını ezber dahi eyledi. Fransızca’ya gelince:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Bir kere lisanda rüşuh peyda eyledi [iyi derecede öğrendi]. Badehu [sonra] Galata'daki dostundan hikmet-i tabiiye [fizik bilgisi], kimya, teşrih-i menafiü'l-azayı [biyolojiyi] oldukça tahsil edip Beyoğlu'ndaki Ermeni dostunun kütüphanesinde dahi coğrafya, tarih, hukuk ve muâhedat-ı düveliyyeye [devletler arası antlaşmalara] dair lüzum derecesinin fevkinde [üstünde] dahi malûmat [bilgi] topladı. Hele okuduğu Fransız romanlarının ve tiyatro-namelerinin [tiyatro eserlerinin] ve eş'ar [şiir] ve edebiyatının âdeta nihayeti yok gibiydi. İki gece kendisinde kalmak üzere bir kitabı hanesine götürmek için müsaade alabilecek olsa yalnız okumakla iktifa etmeyerek [yetinmeyerek] en güzel parçalarını istinsah [kopya] dahi ederdi (s. 37); parasızlık ise âdeta yirmi yaşına kadar devam eylemiş idi (s. 38); bu parayı aldığı zaman şu Rakım Efendi'nin ne kadar sevinmiş olduğunu (s. 38); biçâre Rakım o zamana kadar bu miktar parayı Galata'da sarraf kutularından başka bir yerde görmemiş idi. Hele bir gün olup da kendisinin hem de sa'y-ı desti [elinin emeği] olarak bu miktar paraya sahip olabileceği ihtimalini (...) hiç hükmedemez idi (s. 38); Rakım fakr [yoksulluk] içinde tok gözlü olduğu hâlde büyümüş olduğundan eline para geçtiği zaman onu ketm etmeyi [saklamayı] mümkün değil tecviz etmeyerek [uygun görmeyerek] akçeyi saadet medarı [vasıtası] bilir ve binaenaleyh husul-i saadet [saadetin gerçekleşmesi] yolunda sarf etmek [harcamak] için para kazanmayı sever

idi (s. 39); on yedi saatini hemen mütemadiyen [sürekli] işlemekle [çalışarak] geçirir idi (s. 40); Rakım'ın kesesinden para eksik olmaz idi (s. 40); Rakım bu kadar hassas ve mütehassis [duygulu] bir çocuk idi (s. 42); hürriyetin cihanlar değeceğini teslim ederim (s. 42); işinden geri kalacak adamlardan değildi (s. 43); mizanü'l-havassı [duygularının göstergesi] demek olan gözler yine yaş ile dolarak (s. 44); hiç Rakım için iş bulunur da kabul edilmemek mümkün olur mu? (s. 44); herif iş makinesi (s. 44); Rakım hem hicabından morarıp hem de Cenab-ı Hakk'ın bu lütfuna dahi teşekkür hasebiyle kızarıp (s. 44); ben borçtan hoşlanmam (s. 45); dünyada benim sevmediğim adam mı var? Ben ki herkesin hüsn-i teveccühüne [yakınlığına] eşedd-i ihtiyaçla [şiddetli ihtiyaçla] muhtacım. Herkesi sevmeye de bu cihetle dahi mecburum (s. 51); familia meyanında [aile arasında] yalnız hoca sıfatıyla kabul edilmezdi. Belki familia dostu, ehl-i ırz [namuslu], edib [edepli], mahcup [utangaç], âlim, kâmil [olgun] bir zat olmak üzere kabul edilip hakkında ona göre riayet edilir idi [saygı gösterilirdi] (s. 54); gönlüm vakıa pek hassastır. Ancak henüz bir kayıtle mukayyed [bağlı] olmayı hürri mutlaktır [tamamen özgürdür] (s. 56); ne tabiat [zevk] sahibi imişsiniz (s. 60); ama ben kendisini hemşire gibi sever isem, daha ziyade mütelezziz olacağım (s. 61); size Rakım'ı yemezler içmezler, erkeklik ve dişilik onlarda yoktur diye mi tavsiye ettiler? Mahaza [Kaldı ki] Rakım'ın aldığı lezzet bütün

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bütün hissî ve vicdanî bir şey olup bu lezzet-i vicdaniyenin [vicdanî lezzetin] maddiyata tatbikini zinhar [asla] hatırına bile getirmediği için (s. 64); kendisi evkatına [zamanına] dikkatte âdeta bir İngiliz kadar ihtimam eylediğinden [özen gösterdiğinden] (s. 66); çalışmalı (s. 67); asla yaranmak hevesinde bulunmadığımdan beni seviyorlar (s. 67); filvaki [gerçekten] seviyecek bir adam olduğun gibi her tarafça hüsn-i ahlâk [güzel ahlak] ve ırz ve edeple şöhret buluşundan (s. 76); namusunun muhafazasını bilir, insan gibi yaşar, gerçekten alafranga ve alehusus [hele] zamanımızda yaşayan bir genç adam (s. 76); aklı başında olan (s. 77); Felâton Bey kendisini mutlaka bir cihetten mahcup etmeye çalıştığını gördüğü hâlde, çevirmek istediği fırladık üzerine yine kendisinin mahcup kaldığına memnun olmak lâzım geldiği hâlde, bilâkis teessüf ede ede [üzülerek] (s. 82); sen benim hemşirem ol (s. 101); bizim bağımız yok, tarlamız yok, gelirimiz yok, giderimiz yok. Çalışmazsak ne yeriz? (s. 107); işimle, gücümle yaşarım (s. 109); roman yapar, tiyatro yapar, gazete yazar (s. 109); işittiklerimizden dahi gördüklerimiz kadar ibret aldık (s. 113); ben seni hemşirem gibi sevmiyorum. Canan gibi seviyorum (s. 119); usludur, mahcuptur (s. 125); içli bir çocuk (s. 125); Canan'ın aşkıyla kâffe-i havass-ı şairane ve aşıkânesine derece-i nihayette vüs'at gelmiş [şairane ve âşıkane hisleri son derecede artmış] olan (s. 142); Allah için Rakım Efendi bizim kızlardan daha mahçup [edepli] çocuktur. Kendisine

yalnız benim değil, bütün Beyoğlu'nun yerden göğe kadar kefaleti vardır (s. 144); yani bugüne kadar Rakım kıza böyle bir ümit verecek hiçbir söz söylememiştir, hiçbir tavır göstermemiştir (s. 163); Rakım'ın Can hakkındaki muhabbeti insaniyet ve şevkat icabından başka hiçbir şey değildir (s. 165); ben müteehhilim [evliyim] (s. 167); ben gönlümü Canan'a vermişimdir (s. 168); bu kadar tokgözlülüğü (s. 168); ben hilekârlığı, yalancılığı bütün dünya mükâfatına mukabil [karşılık] kabul edemem (s. 169); Rakım gibi bir çocuk, kimsenin züll ve inkırazıyla teşeffi-i sadr etmez [aşığılanması ve düşüşüyle gönlünü rahatlatmaz]. Hasminin [düşmanının] böyle bir hâl-i inkıraza [düşüşe] duçar olmasından [uğramasından dahi müteellim] olur [üzüntü duyar] (s. 179); Canan'ı istifraş [odalık] değil, âdeta izdivaç etmiş [evlenmiş] olduğunu inkâr değil, bil'l-iftihar [iftiharla] ikrar ederek [söyleyerek] yakında şer'an [şeriata uygun olarak] nikâhını kıyacağımı dahi söyledi (s. 192).

Çerkez cariye Canan: Kız beyaz hem de güzelce bir Çerkez idi (s. 41); uzun boylu, kara gözlü, kara kaşlı, ufacık ağızlı, güzel burunlu, hasılı mütenasibü'l-aza [vücudu düzgün] bir şey idiye de gayet zayıf ve hastalıklı, on dört yaşında olduğundan öyle olur olmaz müşterinin beğeneceği gibi bir şey değil idi. Fakat ne idi kızda o baygın bakışlar? Ne idi mahzunane tebessümler? (s. 41); bîçare kızcağızda filvaki [gerçekten] bazı hastalıklar var imiş (s. 46); kızın hâli günden güne

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

değişip dadı kalfanın kadınlığı sayesinde üstü başı düzelmiş, hatta çehresine dahi renk gelmiş (s. 49); çocuktur (s. 49); Çerkez kısmı okumaya pek haris [istekli] olduğundan bir Çerkez'e okutmak kadar ibraz-ı muhabbet [sevgi göstermek] olamaz (s. 49); Henüz acemi, henüz âlemde bir şey değil âlemin var olduğunu da bilmeyen bir kız (s. 56); en müstaid [yetenekli] şakird (s. 56); istidad-ı tabiiyesini [doğal yeteneğini] (s. 61); kıza renk ve semen [canlılık] gelmiş ve hüsnü [güzelliği] artmış (s. 61); pek güzel, pek zeki, pek fatin [kavrayışlı] (s. 61); yalnız yukarı hizmetini deruhde etmiş [üstlenmiş] bulunmasından ibaret olup haftada bir gün dahi çamaşıra soyunur ve sair [diğer] vakitlerini ise giyinmiş kuşanmış olduğu hâlde dersiyse, dikişiyse geçirir idi. Hele piyano geldikten sonra, artık bir dakikasını boş geçirmemeye başladı (s. 62); gençtir, giyinsin, kuşansın, karşında temiz gezsın (s. 62); biçare kızcağız endam düşkünü, hüsün ü cemal [güzellik] züğürdü değil idi ki, kendisine yakışmasın. Ne giyerse kaşık gibi yakıştırır idi (s. 62); tahsilde Canan nasıl bir sürat-ı seyr ile [hızla] gider ise (s. 63); kız dahi günden güne ne kadar güzelleşiyor idi. Ne kadar nazik, tatlı dilli, şen bir kız çıktı! Vakıa Türkçeyi gereği gibi de değil, lâyıkıyla öğrenmiş idi (s. 70); Fransızca da mı öğreniyor? (s. 73); hilkatinde ifrat-ı zekâsı [yaratılıştan çok zeki] olduğundan (s. 73); kızın zekâsı o kadar idi ki (s. 74); Canan âdeta olur olmaz şeyleri kendisi kaleme almaya ve hemen her yeni kitabı okuyup

anlamaya başladı. Hatta Rakım kendisine bir kestirme yoldan Arabî ve Farişî [Arapça ve Farsça] dahi göstermeye başlamış idi (s. 74); ben ne bin beş yüz altın isterim, ne esvap [giysi] isterim, ne elmas isterim! Ben sizi isterim efendim, sizi isterim. Sizin esiriniz, kulunuz olayım. Bana o saadet yetişir (s. 101); hemşireniz olamam (s. 101); vakar ve temkininde [ağırbaşlılığında ve çekingenliğinde] asla bir tebeddül [değişme] yok (s. 120); Canan'ı öyle bir yılışık aşuifte zannetmeyiniz. Canan sapına kadar kadın, afif [namuslu], edib [edepli], terbiyeli, nazik, fatin [anlayışlı] bir kızdı (s. 121); Canan'ın eni konu piyano çaldığına (s. 123); Canan'ın eni konu Fransızca söylediğini (s. 123); ketum [ağzı sıkı] (s. 125); ne zekâ (s. 133); satın alındığı zaman ancak yüz lira ederdi. Şimdi ise bin beş yüz, iki bin lira kıymeti vardır (s. 150); Canan, bir genç kızın ölüm hâlinde hasta olmasına şefkat-i cibilliyesi [yaratılıştaki şefkat] sebebiyle izhar-ı teessüf eylediği [üzüntü gösterdiği] hâlde kendisinin Can hakkında bu kadar irtibatını [ilgisini] dahi sormaya cesaret eylemiş idi (s. 165); Canan'ın Rakım nezdinde [karşısında] cüreti ne kadar artabilmiş olduğunu (s. 165); Canan'ın can evinde bir ciğer-parenin canlanıp oynamakta bulunduğunu (s. 200).

İngiliz aile (Ziklas ailesi): Her azası [kişisi] pek güzel Fransızca söyler idi (s. 47); Rakım'ın kadrini [değerini] günden güne daha ziyade takdir etmeye başladılar (s. 143); kendileri daha gençtir. Bahusus [hele] birkaç tane amcazadeleri [amca

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

oğulları], halazadeleri [hala oğulları] vardır ki, elbette bunların birisine de varacaklardır. Onların dahi kimisi Hindistan'da, kimisi Arabistan'da hasılı [kısacası] her biri Şark'ın [Doğu'nun] bir memleketindedir. Bizim kızların Türkçe öğrenmelerinde mutlaka müstefid [faydalanır] ve memnun olur (s. 143); İngilizlerin hâli malûmdur a! Bir mesele hakkında malûmat [bilgi] almayı merak ettiler mi, etrafiyla sormaktan, soruşturmadan çekinmezler (s.149); lâkin hiç alaturka yemek yememiş bir İngiliz'in alaturka yemek yemesi insanı katılcıya kadar güldürecek bir şeydir (s. 154); İngiliz kinine ne dersiniz (s. 196).

Mister Ziklas: Kibardandır, ama öyle lord, düğ filân gibi zadedândan [soylulardan] değil. Kâğıt ahz u itasıyla [alışverişiyle] nakd-i mevcudu [mevcut parasını] beş yüz bin İngiliz lirasına iblağ eyledikten [çıkardıktan] sonra terk-i ticaret ederek [ticareti terk ederek] bakiye-i ömrünü [ömrünün geri kalanını] rahatla geçirmek için İstanbul'a gelmiştir. Zira herifin evlâd-ı zükûru [erkek evladı] olmayıp familyası [ailesi] halkı bir zevcesiyle [karısıyla] iki de kızından ibaret olduğuna ve bu kadar servetle kızlarını herkes alabileceği gibi, zevcesi dahi bunlar arasında saadetle yaşayacağını hesap eylediğine mebni [hesap ettiğinden] artık İngiliz'i rahat rahat yaşamaktan hiçbir iş, hiçbir fikir, hiçbir mülâhaza [düşünce] menedememiş idi (s. 47).

İngiliz kızları Can ile Margrit: 'Elmanın yarısı o, yarısı dahi bu' demezler mi? İşte bu sözün maveka-aleyhası [gerçekleşmiş örneği] idiler. İkisinde dahi fidan gibi boy, nahif endam, fakat kıpkırmızı çehre, masmavi gözler, beyaza yakın açık lepiska saçlar (s. 48); tahsilde Canan nasıl bir sürat-ı seyr ile [hızla] gider ise İngiliz kızları dahi o nispette süratle gitmektedir. Bunlar her ders günleri hocalarından kırk elli kadar Türkçe kelimatı [kelimeleri] sorarak ve bir deftere kaydederek ezber ederlerdi ki, şu hâlde çatarı patara lisan dahi tekellüm etmeye [konuşmaya] başlamışlar idi. Hele kıraat ve kitabet [okuma ve yazma] hususunda başkalarının başka hocalardan bir senede öğrenemeyeceği miktarı bunlar öğrenmişler idi (s. 63); o baygın mavi gözleri gittikçe başka bir hâl bulmakta (s. 99); şüphe yok ki bu kızlarda havass-ı âşıkane [aşıkça hevesler] uyanmış, bunlar sevmek, sevilme ihtiyacını duymaya başlamış (s. 99); Türkçede kuvvetleri arttıkça (s. 142); artık balo ve tiyatro gibi eğlencelerden dahi bir lezzet alamayarak hemen sokak kapılarından dışarı çıkmaz oldular (s. 143); onlar hocalarından başka hiçbir şeyle meşgul değildirler. Elleri Türkçe veyahut Acemce bir kitap veriniz de yemek içmek dahi istemezler (s. 143); Rakım'dan başka kimseyi düşünmeyip ellerinden filvaki [gerçekten] Türkçe kitaplar düşmezdi (s. 144); kendilerinde tasavvufa dair hiçbir maya bulunmadığından âlem-i maneviyece [manevi dünyadan] alıncaj lezaizden [lezzetlerden] bunların dimağı

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

mahrumdu (s. 144); kızların ta bu dereceye kadar serbestliğine (s. 152); Canan'ı ziyadesiyle kıskandıklarına dair yüzlerinde yüzlerce alâmet [belirti] görür idi (s. 152); kızların Rakım'a mukabil [karşı] olan muamelelerinin [davranışlarının] biraz tarz-ı ahire [diğer tarza] tebeddül etmesi [dönmesi] idi (s. 156); ders bittikten sonra edilen sözler, Canan'ın tahkik-i ahvalinden [durumunun araştırılmasından] başka bir şey değildi (s. 157); Can'ın yavuklusu İzmir'den ve Magrit ile tezvici [evliliği] yine bu aralık kararlaştırılan bir yeğeni dahi Halep'ten gelip Kasım üzeri bunların izdivacı [evliliği] için (s. 199).

Can: Bu istintaklarda [sorgulamalarda] ise Can küçük hemşiresine müsabakat gösterir idi [kardeşini geçirdi] (s. 157); Can'da tecessüs [merak] bir derecede idi ki (s. 157); bir hastalığa müptelâ oldu (s. 159); Türkçe kitaplar dahi artık kendisini eğlendirememeye başladı (s. 159); günden güne solar, sararır, zayıflar (s. 159); havuç gibi ve hatta pancar gibi olan o gürbüz İngiliz kıızı, ayva gibi de değil, belki patates kadar renksiz oldu kaldı. Dudakları dertli koyunların akciğerleri gibi olmuş idi. O mavi gözler çukurlaşmış köhne firuzeye dönmüş idi (s. 160); Rakım'ın duhulü [girişi] üzerine kızda görülen tebeddül [değişme], yalnız bu kadar da değil idi. Çehresinde birtakım beşâşet [gülümseme], sürur [neşe], sevinç alametleri de görüldü (s. 162); kızın hastalığı, muhabbet, sevda hastalığıdır (s. 163); Rakım'ı seviyorum (s. 172); hatta Rakım bana acıdığından ötürü

sizin dediğimize razı olacak olsa bile, ben razı olmam. Zira vefat edersem ben edeyim. Kendi saadetim için bir biçare kızcağızın helâkine [yok olmasına] razı olamam (s. 173); Can'ın midesine bayağı bir kuvvet geldi (s. 197); vefat etmedikten başka, etmek istemediği de görülmeye başlandı (s. 197); Can'ın yeniden can kazandığını (s. 198); kız gereği gibi kendisini toplamış idi (s. 198).

Magrit: Ey Rakım, seni üç parça edebilmek mümkün olsa idi, ben de bir parçana sahabet [sahip çıkma] gayretinden bir türlü vazgeçmez idim. Bir de hemşiremin sana alâkasını haber aldığım için artık benim kasr-ı yed eylemekliğim [el çekmekliğim] lâzım geldi. Eğer haber almamış olsa idim şimdi bir yatakta beni görür idiniz! Ne ettim ettim, yüreğim üzerine taş bağladım, kendimi senin aşkın namı verilen ölümün pençesinden kurtarabildim (s. 194).

Anlatıda önemli rol oynayan bu kişilerin izleksel rollerinin farkına varmak, anlatının diğer bölümlerinin okunmasında etkili olacaktır.

Anlatı kişilerinin ve izleksel rollerinin ardından anlatıdaki zaman incelenmiştir. Buna göre romanda zaman geriye dönüş ile başlamaktadır. Romanın başında roman kahramanı Felâton Bey'in babası Mustafa Merakî Efendi kırk beş yaşındadır. Roman ise Mustafa Merakî Efendi'nin on altı yaşında evlenmesinden bu zamana kadar olan sürecin anlatılması ile başlamaktadır. Bu bağlamda romanın yirmi dokuz yıllık bir geçmişi

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

anlatarak başladığı söylenebilir. Bundan sonra ise anlatıda roman kahramanları Felâton Bey, Mihriban Hanım hakkında genel bilgi verilmektedir. Bu süreçte roman kahramanlarının günlük ve rutin olarak yaptıklarından söz edilmektedir. Romanın üçüncü kesiti Rakım Efendi ile ilgilidir. Bu bölümde de yirmi dört sene önceye Rakım Efendi'nin bir yaşında olduğu zamana gidilir ve anlatı zamanına kadar olan süreçte yaşananlar okuyucuya aktarılır. Bu bağlamda yirmi dört yıllık bir geçmişten söz edilmektedir. Buraya kadar anlatıdaki olaylar başlamamış, okuyucu geçmiş hakkında bilgilendirilmiştir. Anlatının dördüncü kesiti ile anlatı zamanı başlamaktadır. Anlatıda ilk olarak bir günlük zaman dilimi anlatılmaktadır. Bu kısa zaman diliminde, Rakım Efendi'nin Çerkez cariyeyi görmesi, onu satın alması, bir dostu için dilekçe yazması ve para kazanması ile İngiliz ailenin kızlarına Türkçe dersi vermeyi kabul etmesi anlatılmaktadır. Bundan sonra anlatının beşinci kesiti ile ikinci güne geçilmektedir. Bu kesitte olayların başlamasının üzerinden üç ay geçtiği belirtilmektedir. Altıncı kesite gelindiğinde olayların üzerinden altı ay geçtiği ve kış geldiği belirtilmektedir. Bu durumda anlatının yaz aylarında başladığı da anlaşılmaktadır. Altıncı kesit ise üç günlük bir zaman dilimini anlatmaktadır. Bu durumda anlatı zamanının altı ay üç gün olduğu söylenebilir. Yedinci kesitte ise üç aylık bir süreç anlatılmış ve bu kesitten sonra bahar gelmiştir. Bu durumda bu kesitin sonunda anlatı

zamanı dokuz ay olmuştur. Anlatının sekizinci kesiti bahar mevsimindeki yaklaşık bir haftalık süreç ile devam etmektedir. Dokuzuncu, onuncu ve on birinci kesitte geriye dönük zamandan ve geniş bir zamandan söz ediliyor. On ikinci kesitte zaman ilerliyor ve bir haftalık bir süreç anlatılıyor. On üçüncü kesite gelindiğinde olayların üzerinden üç ay geçtiği belirtiliyor. Bu durumda anlatı zamanı bir senelik bir süreye ulaşmış oluyor. On dördüncü kesitte zaman hakkında bilgi verilmezken on beşinci kesitte Kağıthane gezisinin üzerinden üç, dört ay geçtiği belirtiliyor ki bu gezinin üzerinden üç ayın geçtiği daha önce de belirtilmişti. Dolayısıyla anlatının sonuna gelinirken on iki-on üç aylık bir anlatı sürecinin olduğu anlaşılıyor. On beşinci kesit yaklaşık bir haftayı anlatmıştır. Bundan sonra ise anlatının sonu zamanın daha hızlı akmasıyla getirilmiştir. Anlatı on altıncı kesit ile on üç-on dört aylık bir zamana ulaştıktan sonra on yedinci kesitte önce iki-üç ay sonrasına hızlıca geçiliyor ve bundan altı ay sonrası hakkında da bilgi verilerek hikâye bitiriliyor.

Böylece anlatı zamanının yaklaşık iki senelik bir zaman dilimini kapsadığı söylenebilir.

Söylemsel düzeyde son olarak anlatıdaki uzam incelenmiştir. Anlatıda yer alan uzamlar şöyle gösterilebilir: Tophane, Beyoğlu, mahalle, semt, İstanbul, Üsküdar, konak, bağ, bahçe, hane (ev), mekteb-i rüştiye, bakkal dükkanı, Naum tiyatrosu,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Elmadağı, devlet dairesi, seyir-ziyaret-eğlence mahalli, dünya, Gastangalı, matbaa, Salıpazarı, Taş Mektep, Valide Rüştüye Mektebi, Dışişleri Bakanlığı, Süleymaniye, medrese, Galata, Kazancılar Mahallesi, kütüphane, Kumbaracı Yokuşu, Karabaş, dere, Ağahamamı, Bursa, Varna Sancağı, İngiltere, Asmalimescit, esirciler kahvesi, Kafkasya, tozlu topraklı yerler, geniş yerler, Kanterburi, Kulekapısı, müzikacı dükkânı, ev, mutfak, kiler, odunluk, ev altı, koridor, oda, salon, banyo, sokak, bahçe, Kağıthane, Salıpazarı limanı, Tophane iskelesi, Kadıköyü, Adalar, Boğazkesen Caddesi, Firuzaga, Taksim, Bozahane, aşçı dükkânı, yol, Posta Sokağı, memleket, Fındıklı, Kabataş, Anadolu, tiyatro, C. Otel, Kağıthane, kır, sahra, çayır, İhlamur, Küçükçiftlik, Postanebaşı, köprü, Tershane Körfezi, Sötlüce, Çoban Çeşmesi, Ali-bey Deresi, Eyüp Sultan, Beykoz, Alibeyköyü, mandıra, Azapkapısı, Büyükdere, Kadıköyü, Hendekbaşı, Kurşunlu Mahzen, Akdeniz adaları, İskenderiye, İzmir, Halep.

Anlatıda kullanılan uzama bakıldığında, anlatı kişilerinin oluşturulmasında olduğu gibi Ahmet Midhat Efendi uzamda da karşıtlıklardan yararlanmıştır. Doğu ve Batı, alafranga ile alaturka yararlanılan önemli karşıtlıklardandır. Anlatıdaki uzamlar Doğu ve Batı anlayışına, alafranga ve alaturka yaşayış tarzına göre betimlenmiştir. Böylece okuyucuya uzamın farklı görünüşleri sunulabilmiştir.

Bu düzeyin ardından anlatsal düzeye yönelik göstergebilimsel inceleme yapılacaktır.

3.2. Anlatı Çözümlemesine (Anlatsal Düzey) Yönelik Bulgular

Anlatsal boyutta yapılacak çözümleme, eyleyenlere ulaşmaya ve anlatı izlencesini ortaya çıkarmaya yönelik olacaktır.

Anlatı eyleyenlerinin ortaya çıkarılmasında, söylem düzeyinde sadece kahraman olarak görünen oyuncular işlevlerine göre değerlendirilir. V. Propp'tan esinlenen Greimas, bu işlevleri bir eyleyen sorunu olarak ele almış ve V. Propp'un vardığı sonuçları geliştirerek eyleyensel örnekçeyi oluşturmuştur. Buna göre, öncelikle gönderici, özne, nesne, alıcı, yardımcı ve karşıt eyleyenler ile bunlar arasında kurulan isteyim, iletişim ve güç-iktidar eksenleri saptanmıştır. Gönderen-gönderilen ilişkisi iletişimsel, özne-nesne ilişkisi isteyimsel (isteğe dayalı), yardıma-engelleyici ilişkisi ise güce dayalıdır (Ercantürk, 2015).

Anlatının kesitlerine göre anlatının eyleyenler şemaları şöyle gösterilebilir:

3. Kesit: Bu kesitte, Rakım Efendi'nin dadısı olan ve ev işleri yapan dadı Fedayî (G) hem ev işlerine yardım etmesi için hem de kendisine yoldaş olması için Rakım Efendi'ye (Ö) bir cariye (N) alması konusunda ısrar etmektedir. Bu ısrara dayanamayan Rakım Efendi de sonunda bir dadı almaya karar verir. Dadının ve Rakım

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

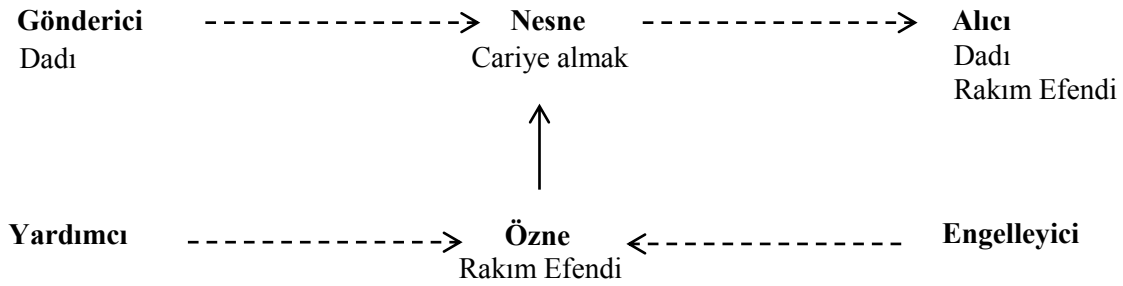
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Efendi'nin alıcı (A) olduğu bu durum, eyleyenler şemasında şöyle gösterilebilir:

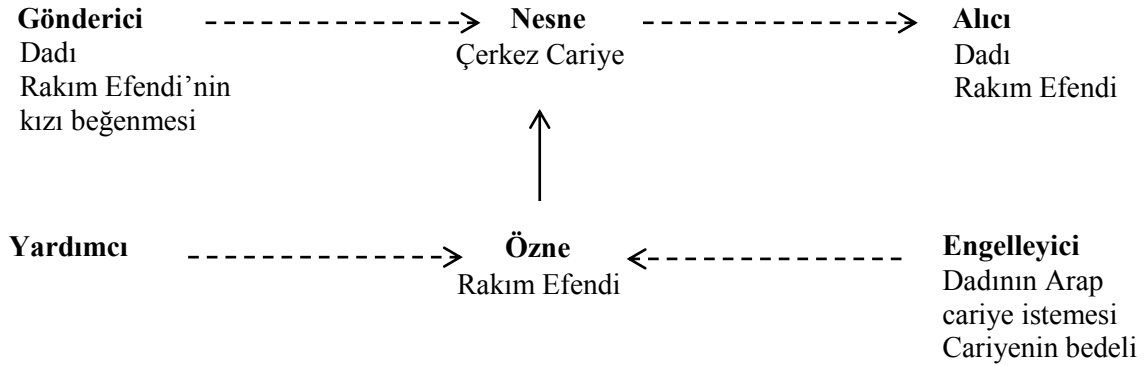

Şekil 1. Eyleyenler Şeması 1

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$

4. Kesit: Bu kesitte, önceden dadısının ısrarı ile (G) karar verdiği gibi bir cariye almaya karar veren Rakım Efendi (Ö), Çerkez bir cariye (N)

götür ve onu beğenerek (G) almak ister. Burada alıcı Rakım Efendi (A) ve onun dadısıdır (A). Ancak öznenin nesnesini ulaşmasında Rakım Efendi'nin dadısının Çerkez yerine Arap cariye istemesi (E) ve cariye bedelinin pahalı olması (E) Rakım Efendi'yi engelleyici durumdadır:

Şekil 2. Eyleyenler Şeması 2

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$.

5. Kesit: Bu kesitte Rakım Efendi eve bir cariye almıştır. Rakım Efendi'nin dadısı kızın adına Canan

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

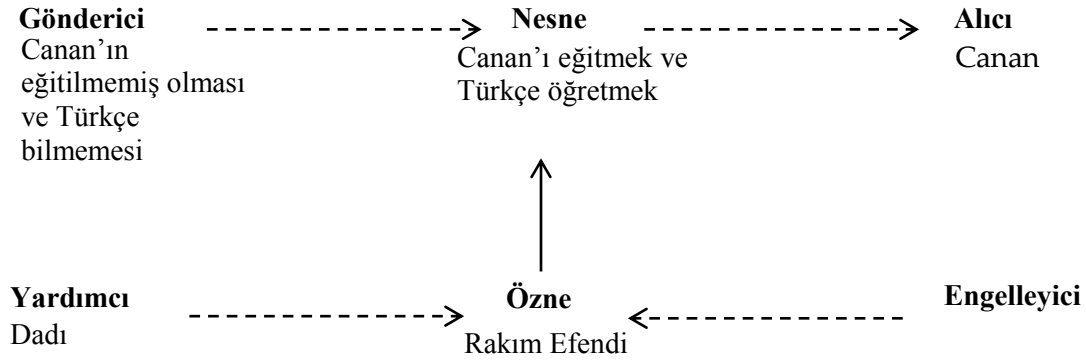
(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

koyuştur. Bu kesitte Rakım Efendi (Ö), Canan'a Türkçe öğretecektir (N). Kızın eğitilmesi sürecinde Rakım Efendi'nin dadısı (Y) ve Canan'ın akıllı, çalışkan olması (Y) kendisine yardımcı olacaktır.

Rakım Efendi'yi bu nesneye gönderen ise kızın eğitilmemiş olması (G) ve Türkçe bilmemesidir (G). Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

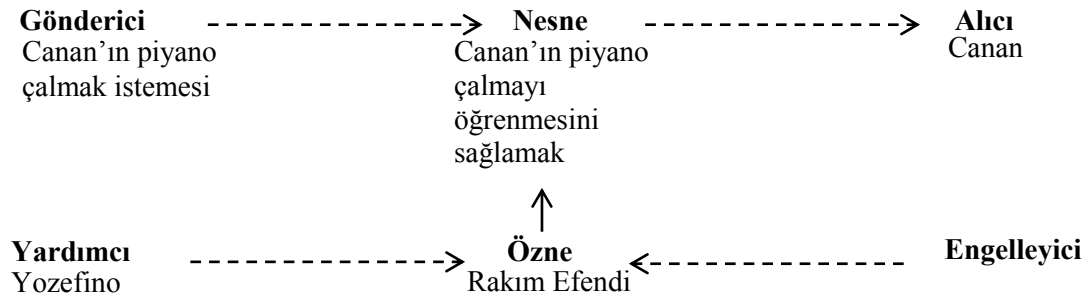

Şekil 3. Eyleyenler Şeması 3

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$.

Ayrıca bu kesitte, Canan'ın piyano çalmak istediği (G) görülmektedir. Bu nedenle Rakım Efendi

(Ö), Canan'ın (A) piyano çalmayı öğrenmesini sağlamak (N) istemektedir. Bu süreçte kendisine yardım eden piyano hocası Yozefino (Y) olacaktır. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 4. Eyleyenler Şeması 4

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

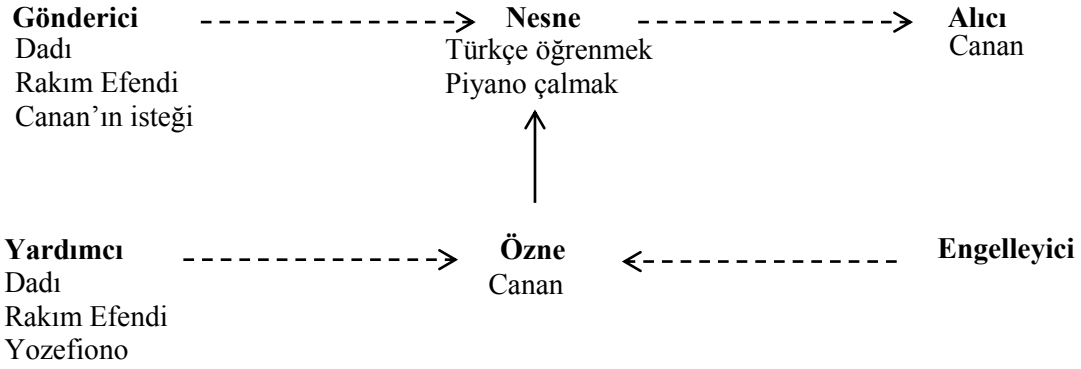
ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Buraya kadar olan olayları Canan açısından düşünürsek karşımıza şöyle bir eyleyenler şeması çıkacaktır:

Şekil 5. Eyleyenler Şeması 5

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\text{Ö} \vee \text{N}) > (\text{Ö} \wedge \text{N})]$.

Bu kesitte ayrıca İngiliz ailenin isteği (G) üzerine Rakım Efendi (Ö), İngiliz kızlarına (A) da Türkçe öğretmeyi (N) kabul etmiştir. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 6. Eyleyenler Şeması 6

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\text{Ö} \vee \text{N}) > (\text{Ö} \wedge \text{N})]$.

Bu şemaya İngiliz kızları açısından bakılırsa şöyle bir şemayla karşılaşılır. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

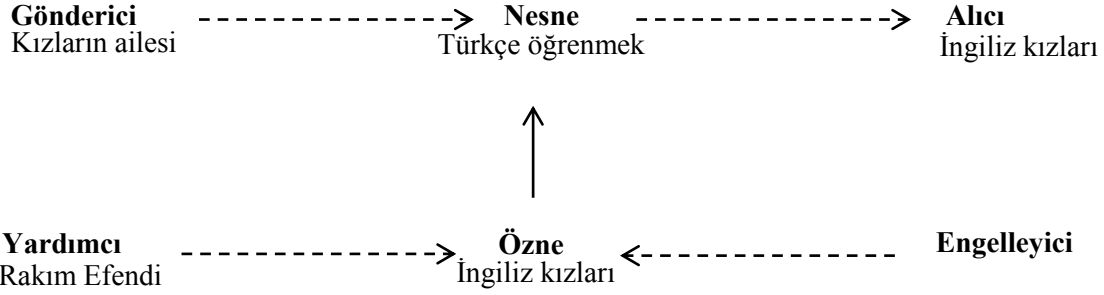
JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

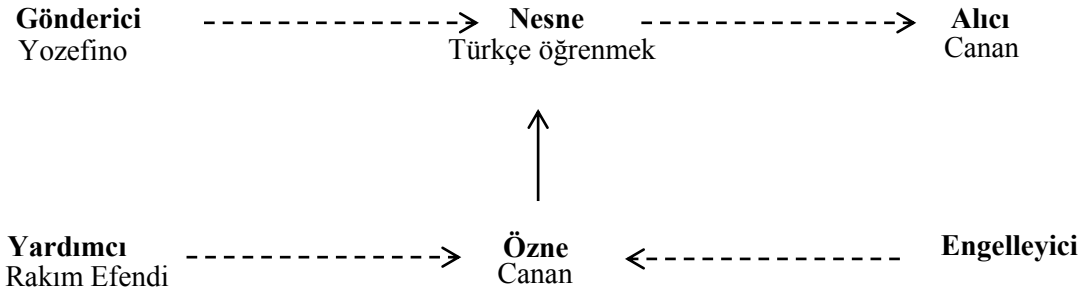

Şekil 7. Eyleyenler Şeması 7

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$.

6. Kesit: Bu kesitte Canan'ın (Ö, A) Türkçe öğrendiği (N) görülmektedir. Onu bu nesneye

gönderen Yozefino'nun (G) Türkçe bilmemesidir. Canan'a bu konuda yardımcı olan ise Rakım Efendi'dir (Y). Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 8. Eyleyenler Şeması 8

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \wedge N)]$.

7. Kesit: Bu kesitte bir başka kişi (Ö, A), Rakım Efendi'nin cariyesi Canan'ı (N) almak istemektedir.

Özneyi bu nesneye gönderen Canan'ın başarılı ve çalışkan olmasıdır (G). Öznenin nesnesine ulaşmasında Yozefino (Y) yardımcı iken Canan ve Rakım (E) engelleyici olmaktadır. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

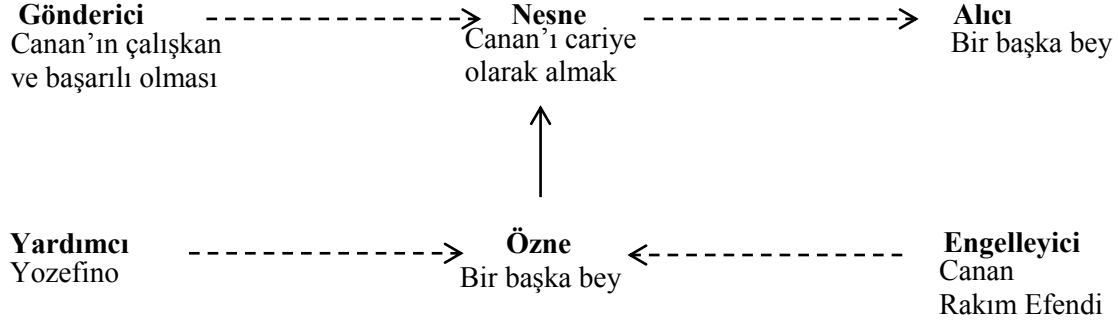
JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

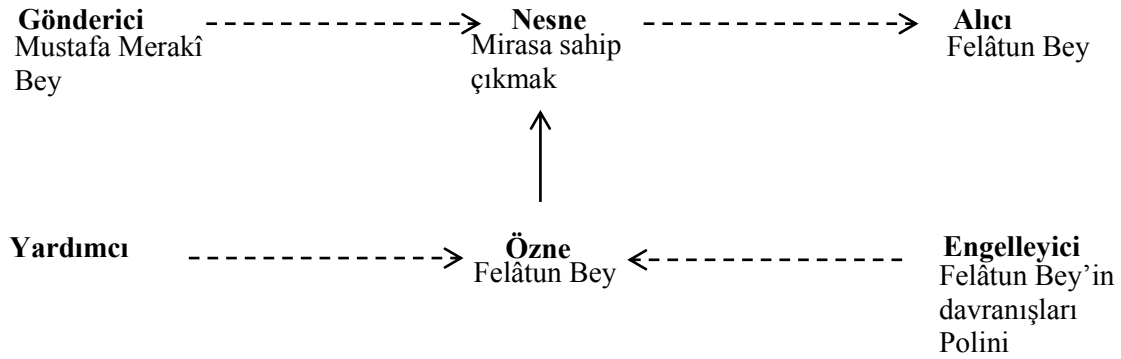

Şekil 9. Eyleyenler Şeması 9

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine yine kavuşamamıştır: $[(\ddot{O} \vee N) > (\ddot{O} \vee N)]$.

Bu kesitte Felâton Bey'in babasını kaybetmesi ve kendisine miras kalmasında (G) da söz edilmektedir. Buna göre Felâton Bey'in (Ö, A) elindeki

paraya sahip çıkması (N) gerekmektedir. Ancak Felâton Bey'in davranışları (E) ve anlatının ilerleyen bölümlerinde karşısına çıkan Polini (E) bu sürece engel olmaktadır. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 10. Eyleyenler Şeması 10

Bu anlatı şemasında özne başlangıçta sahip olduğu nesneyi sonrasında kaybetmektedir: $[(\ddot{O} \wedge N) > (\ddot{O} \vee N)]$.

8. Kesit: Bu kesitte başından beri Canan'a kardeş gibi davranmaya çalışan Rakım Efendi (Ö, A),

duygularını Canan'a söylemekte ve Canan'ın kendisini sevip sevmediğini merak etmektedir (N). Özneyi bu nesneye gönderen Rakım Efendi'nin duygularıdır (G). Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

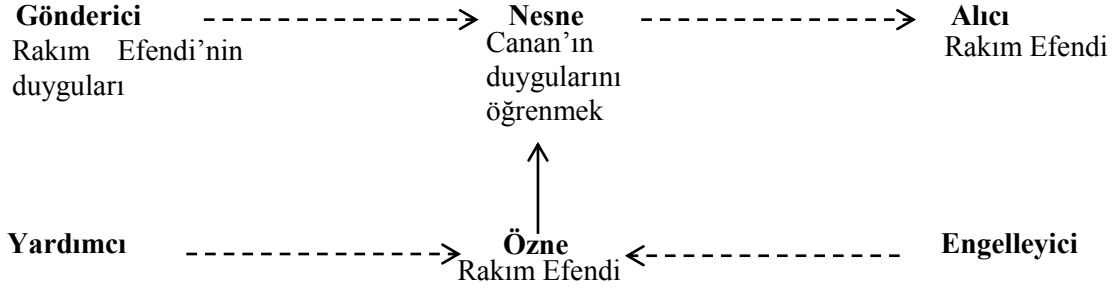
JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

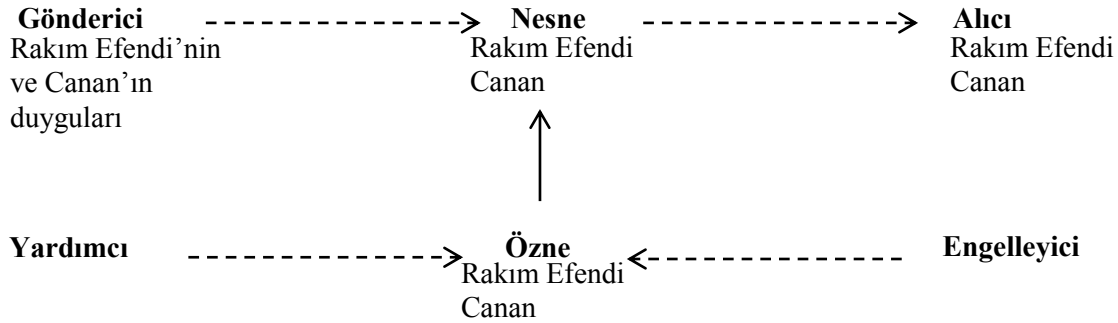
(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 11. Eyleyenler Şeması 11

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\text{Ö} \vee \text{N}) > (\text{Ö} \wedge \text{N})]$.

Böylece, duyguların ifade edilmesi ile şöyle bir eyleyenler şeması ile de karşılaşılır:

Şekil 12. Eyleyenler Şeması 12

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur: $[(\text{Ö} \vee \text{N}) > (\text{Ö} \wedge \text{N})]$.

şılmıştır. Özneyi bu nesneye gönderen duyguları (G) iken, öznenin nesnesine kavuşmasında Rakım Efendi'nin Canan'ı sevmesi (E) engelleyicidir. Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

14. Kesit: Bu kesitte İngiliz kızlarından biri olan Can'ın (Ö, A), Rakım Efendi'yi (N) sevdiği anla-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

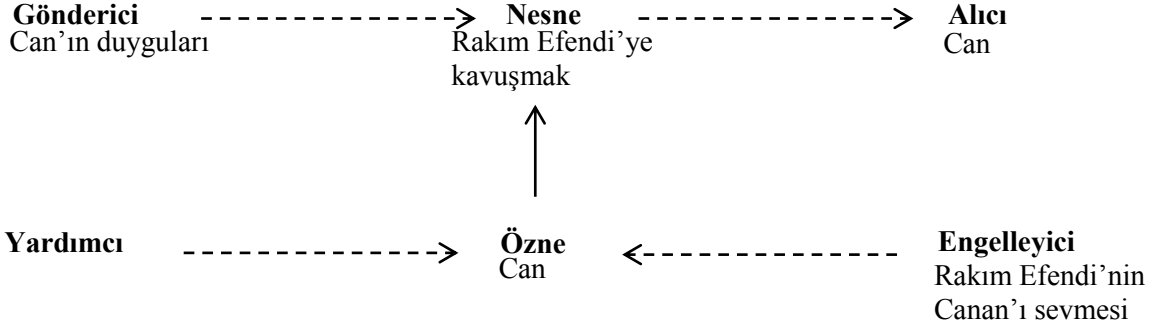
JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

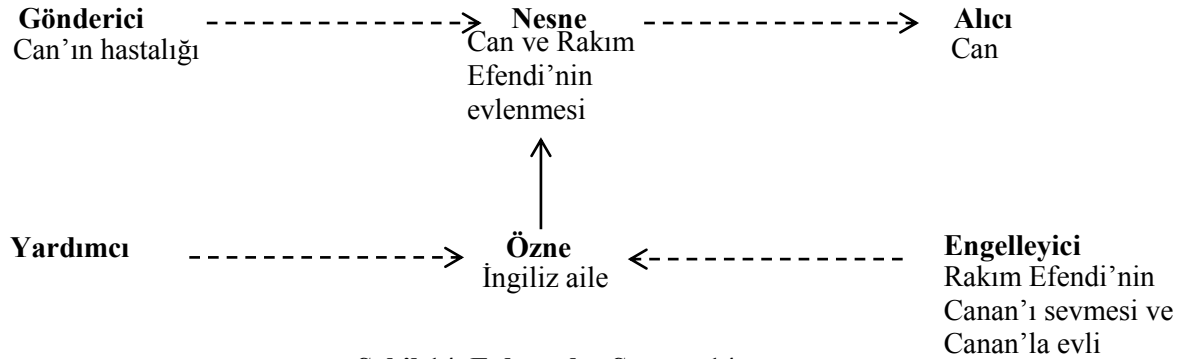
Şekil 13. Eyleyenler Şeması 13

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine yine kavuşamamıştır: [(Ö V N) > (Ö V N)].

Bu kesitte, Can'ın Rakım Efendi'ye olan duyguları nedeniyle hasta olmuştur ve onun iyileşmesi için

(G), İngiliz aile (Ö), Can (A) ile Rakım Efendi'yi evlendirmek istemektedir. Ancak Rakım Efendi'nin Canan'ı sevmesi (E) ve onunla evli olduğunu söylemesi (E)bu süreçte engelleyici olmuştur.

Bu şema ile şöyle gösterilebilir:

Şekil 14. Eyleyenler Şeması 14

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine yine kavuşamamıştır: [(Ö V N) > (Ö V N)].

16. Kesit: Anlatının sonuna gelindiğinde ise İngiliz kızlarından bir diğeri olan Magrit'in (Ö,

A), Rakım Efendi'ye (N) olan duygularından (G) söz edilmektedir. Öznenin nesnesine ulaşmasına engel olan ise kız kardeşi Can'ın (E) ve Canan'ın (E) duygularıdır. Bu şema ile şöyle gösterilebilir

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

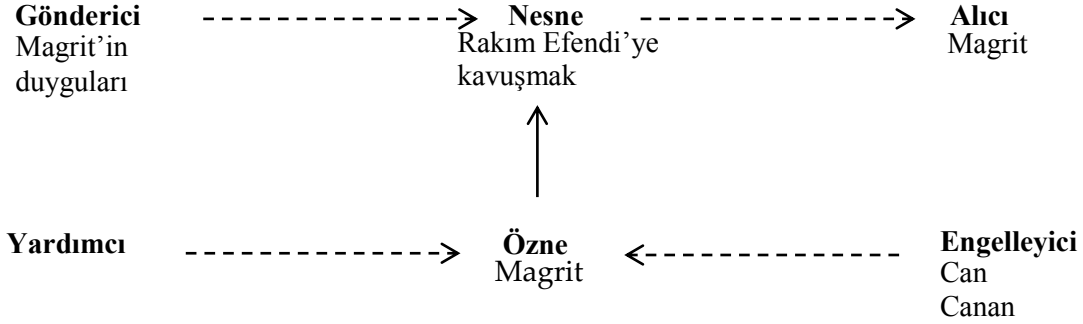
JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 15. Eyleyenler Şeması 15

Anlatı öznesi, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine yine kavuşmamıştır: [(Ö V N) > (Ö V N)]. Anlatıdaki eyleyenler şemalarının ortaya konmasının ardından anlatı izlencesi ortaya konacaktır. Anlatı izlencesi, bir durum değişimi, dönüşümü olarak tanımlanabilir. Bu izlençe, anlatının başlangıç durumu ile bitiş durumu arasındaki dönüşümü ifade eder. Bu dönüşümler ile de anlatının temel kesitleri oluşur. Greimas'a göre anlatı izlencesi dört aşamadan oluşmaktadır: Eyletim, Edinim (Edinç), Edim, Yaptırım. Anlatı, bu şemaya göre incelenecektir. Eyletim aşamasında gönderici eyleyen ile özne arasında bir anlaşma yapılır. Bunun üzerine özne, nesneye ulaşmaya çalışır. Edinç aşaması, öznenin eylemini gerçekleştirirken ihtiyaç duyacağı gücül ve edimsel kiplikleri edindiği aşamadır. Bu aşamada öznenin gerekli kiplikleri yerine getirmesi gerekmektedir. Edinç aşamasında gerekli olan kiplikleri edinen özne, nesneye ulaşmak için harekete geçer ve gerekli olan eylemleri edim aşamasında gerçekleştirir. Edim aşamasında, özne eylemini tamamlayacaktır. Yaptırım aşaması, başarının tanınması,

öznenin ödüllendirilmesi ya da cezalandırılması aşamasıdır (Ercantürk, 2015).

Bu bağlamda anlatının birinci anlatı izlencesinin başlangıç durumunu yani eyletim aşamasını Rakım Efendi'nin dadısının eve bir cariye almak konusunda Rakım Efendi'ye ısrar etmesi oluşturmaktadır. Bu konuda başlangıçta kararsız olan Rakım Efendi, edinç aşamasında dadının ısrarı ile kendisini zorunlu hissetmektedir. Dadının yaşlanmış olması sebebiyle cariyenin ona can yoldaşı düşüncesi Rakım Efendi'nin de bu konuda yapmayı isteme kipliğini edinmesini sağlamıştır. Rakım Efendi, kızı görüp beğenmesi, onu almaya karar vermesi ve yetmeyen parasının kalan kısmını borç olarak kabul etmesi ile diğer kiplikleri de edinmiştir. Edim aşamasında Rakım Efendi, Çerkez cariyeyi almıştır. Tanınma ve yaptırım aşamasında ise onun bu hareketiyle dadısı mutlu olmuştur. Böylece özne başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur. Bu anlatı izlencesi şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 1. Birinci Anlatı İzlenesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm	Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Edim: Sonuçlandırıcı Deneyim
Dadının Rakım Efendi'ye cariyeye alması konusunda ısrarı (Ö V N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabilmesi ve yapmayı bilmesi Öznenin gerekli kiplikleri edinmesi	Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim Dadının mutlu olması: Ödül [[(Ö V N) > (Ö ^ N)]]

Anlatının ikinci anlatı izlenesini Rakım Efendi'nin cariyesi Canan'ı eğitmesi oluşturmaktadır. Bu sürecin eyletim aşaması, Rakım Efendi'nin Canan'ı görmesi ve satın alması ile başlamaktadır. Edinç aşamasında Rakım Efendi cariyeyi eğitmek konusunda içten gelen bir zorunluluk hissetmektedir. Rakım Efendi Canan'ın ne kadar akıllı ve çalışkan olduğunu gördükçe bunu yapmayı istemektedir de. Rakım Efendi Canan'a Türkçe dersi vererek ve onun piyano çalma isteğini, Fransızca öğrenmesini nasıl gerçekleştireceğini bilerek bu aşamada diğer kiplikleri de edinmiştir. Bu aşamada, Rakım

Efendi Canan'ın farklı konularda ilerlemesini sağlayarak, ona piyano alarak, piyano hocası tutarak, Fransızca konusunda kendisine yardımcı olarak onun eğitimine yardımcı olmaktadır. Tüm bunlara karşılık edim aşamasında Canan'ın tüm bunları başarıyla yerine getirdiği görülmektedir. Tanınma ve yaptırım aşamasında ise Canan'ın başarılı olduğu ve değerinin bin beş yüz, iki bin liraya çıktığı görülmektedir. Anlatı sonunda öznenin nesnesine kavuştuğu görülmektedir. Bu bir şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. İkinci Anlatı İzlenesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm		Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Edim: Sonuçlandırıcı Deneyim	Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim
Rakım Efendi'nin Çerkez cariyeyi görmesi ve onu satın alması (Ö V N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabilmesi ve yapmayı bilmesi Öznenin gerekli kiplikleri edinmesi	Canan'ın tüm öğretilenleri layıkıyla öğrenmesi	Canan'ın başarılı olması ve değerinin bin beş yüz, iki bin liraya çıkması: Ödül [(Ö V N) > (Ö ^ N)]

Anlatının üçünü anlatı izlenesini Rakım Efendi'nin İngiliz kızlarını eğitmesi oluşturmaktadır. Bu izlenesinin başlangıç durumu Rakım Efendi'nin İngiliz ailenin, kızlarına Türkçe dersi verme konusundaki tekliflerini kabul etmesi ile başlamaktadır. Edinç aşamasında para kazanma konusunda zorunlu olan, aldığı paranın karşılığını vermek isteyen, kızların başarılı olduğunu gören ve onlara neler öğreteceğini bilen böylelikle bütün kiplikleri edinmiş bir Rakım Efendi görülmektedir. Bu aşamada Rakım Efendi'nin önceleri haftada bir

sonrasında haftada iki gün olmak üzere İngiliz kızlarına ders verdiği ve bunu da aksatmadan layıkıyla yaptığı görülmektedir. Edim aşamasında İngiliz kızlarının Türkçe öğrendiği, bununla birlikte şiir konusunda bilgi edindikleri de görülmektedir. Tanınma ve yaptırım aşamasında ise İngiliz aile ve kızları Rakım Bey'den memnun olmaktadır. Böylece, özne başlangıçta ayrı olduğu nesnesine kavuşmuştur. Üçüncü anlatı izlenesi bir şemayla şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 3. Üçüncü Anlatı İzlenesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm	Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Edim: Sonuçlandırıcı Deneyim
Rakım Efendi'nin İngiliz ailenin teklifini kabul etmesi (Ö V N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabilmesi ve yapmayı bilmesi Öznenin gerekli kiplikleri edinmesi	Kızların başarılı olması
		Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim
		İngiliz ailenin ve kızlarının Rakım Efendi'den memnun olmaları: Ödül [[Ö V N] > (Ö ∧ N)]

Romanın dördüncü anlatı izlenesi, Felâton Bey'in parasını elinde tutup tutamayacağıdır. Felâton Bey ile ilgili olaylar babasını kaybetmesi ve kendisine miras kalması ile başlamaktadır. Edinç aşamasında, Felâton Bey'in zenginliği korumak üzerine gerekli kiplikleri edinmediği görülmektedir. Felâton Bey, işine layıkıyla devam

etmiyor, para kazanmak için uğraşmıyor, kumar oynuyor, kendisine verilen öğütleri dinlemiyordur. Edim aşamasında Felâton Bey'in bir sevgilisi olduğu ve bu sevgilinin kendisini dolandırdığı görülmektedir. Bu durumda özne başlangıcında sahip olduğu nesnesini kaybedecektir. Bu anlatı izlenesi bir şemayla şöyle gösterilebilir:

Tablo 4. Dördüncü Anlatı İzlenesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm	Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Edim: Sonuçlandırıcı Deneyim
Babasını kaybetmesi ve kendisine miras kalması (Ö ∧ N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabilmesi ve yapmayı bilmesi Öznenin gerekli kiplikleri edinmemesi	Felâton Bey'in dolandırılması ve parasını kaybetmesi
		Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim
		İstanbul'dan başka bir yere gitmesi, çalışmak zorunda olması ve borç ödeyecek olması: Ceza [[Ö ∧ N] > (Ö V N)].

Anlatının beşinci anlatı izlenesini Rakım Efendi ve Canan arasındaki duygusal bağ oluşturmaktadır. Bu anlatı izlenesi Rakım Efendi'nin Canan'ı

cariye olarak almasıyla başlamaktadır. Anlatının edinç aşamasında sürecin başında kendilerine hâkim olmaya çalışsalar da duyguları konusunda

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

hem Rakım Efendi'nin hem de Canan'ın gerekli kiplikleri edindiği görülmektedir. Anlatının edim aşamasında, Rakım Efendi, Canan'a olan duygularını söylemiş ve Canan'ın duygularını öğrenmek istemiştir. Tanınma ve yaptırım aşamasında, Rakım

Efendi'nin duyguları karşılık bulmuş, birlikte mutlu olmuşlardır. Böylece Rakım Efendi ve Canan, anlatının başında ayrı oldukları birbirlerine kavuşabilmişlerdir. Bu izlenice bir şema ile şöyle gösterilebilir:

Tablo 5. Beşinci Anlatı İzlenicesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm	Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç: Yetilendirici Deneyim	Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim
Rakım Efendi'nin Canan'ı cariyeye olarak alması (Ö V N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabileceği ve yapmayı bilmesi Rakım Efendi ve Canan'ın gerekli kiplikleri edinmesi	Rakım Efendi'nin Canan'a açılması Canan'ın Rakım Efendi'nin duygularına karşılık vermesi ile mutlu olmaları: Ödül [(Ö V N) > (Ö ∧ N)]

Anlatının altıncı ve son anlatı izlenicesi, Rakım Efendi ile İngiliz kızı Can ile arasındaki duygusal bağdır. Bu izlenice Rakım Efendi'nin Can'a ders vermesiyle başlar. Edinç aşaması, Rakım Efendi'ye karşı bir sevgi duymaya başlayan Can'ın bu konuda gerekli kiplikleri edineceği aşamadır. Ancak Can'ın bu kiplikleri edinemediği

görülmektedir. Edim aşamasında ise Can Rakım Efendi'den istediği karşılığı göremez. Tanınma ve yaptırım aşamasında ise Can yaşadığı duygular nedeniyle hasta olur, yataklara düşer. Can, başlangıçta ayrı olduğu nesnesine anlatı sonunda yine nesnesine kavuşamamıştır. Bu bir şema ile şöyle gösterilebilir:

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 6. Altıncı Anlatı İzlenesi

Başlangıç Durumu	Dönüşüm	Bitiş Durumu
Eyletim	Edinç; Yetilendirici Deneyim	Edim; Sonuçlandırıcı Deneyim
Tanınma ve Yaptırım: Onurlandırıcı Deneyim		
Rakım Efendi'nin Can'a ders vermesi (Ö V N)	Öznenin yapmak zorunda olması, yapmayı istemesi, yapabilmesi ve yapmayı bilmesi Can'ın gerekli kiplikleri edinmemesi	Can'ın Rakım Efendi'den karşılık görmemesi [[Ö V N] > (Ö V N)]

Anlatı çözümlemesindeki eyleyenler şemalarına bakıldığında özne, nesne, gönderen ve alıcı eyleyenlerinin yanında bazı eyleyenler şemalarında yardımcı ve engelleyici eyleyenin de bulunduğu görülmektedir. Yardımcı ve engelleyici eyleyenler, öznenin nesnesine ulaşmasında ya da ulaşamamasında etkili olmuşlardır. Anlatıya dair on beş eyleyen şeması oluşturulmuştur. Bunların on tanesinde öznenin nesnesine kavuştuğu, dört tanesinde öznenin nesnesine kavuşamadığı ve bir tanesinde de öznenin sahip olduğu nesnesini anlatı sonunda kaybettiği görülmektedir.

Bu aşamadaki anlatı izlencelerine bakıldığında anlatının altı temel olay üzerine şekillendiği görülmektedir. Romanda dört anlatı izlenesi ödülle sonuçlanırken iki tanesi cezayla sonuçlanmıştır.

3.3. Derin Yapı Çözümlemesine (Mantıksal-Anlamsal Düzey) Yönelik Bulgular

Bu düzeyde anlatının özeti niteliğindeki göstergebilimsel dörtgene ulaşılmaya çalışılacaktır.

Derin yapı metinlerin yüzeysel ve anlatsal boyutlarının olduğu aşamadır. Bu aşamada; karşılıklı, çelişkinlik ve içerme ilişkileri ile metnin derin yapısını oluşturan simgeler arası ilişkiler ağı incelenir. Greimas'ın bu üç temel ilişkiye dayalı olarak oluşturduğu göstergebilimsel dörtgen yöntemi ile metinlerin üretici aşamasına yönelik inceleme yapılmıştır. Göstergebilimsel dörtgen, göstergebirimcikler ile bunlar arasındaki karşılıklı, çelişkinlik ve içerme ilişkileri üzerine kurulu olduğu için öncelikle göstergebirimcikler ve bu göstergebirimcikler arasındaki karşılıklı, çelişkinlik ve içerme ilişkileri tespit edilmeye çalışılmış, sonra göstergebilimsel dörtgende gösterilmiştir (Ercantürk, 2015).

Felâton Bey ile Rakım Efendi romanı, birçok karşılıklı ile oluşturulmuştur. Bu karşılıklar şöyle ifade edilebilir: Bey-efendi, millî-millî olmayan; Türk-Türk olmayan; doğu-batı; doğu-batı insanı, kadını, müziği, dansı, yemeği, kıyafeti, eğlencesi, evlilik anlayışı, ahlâkı, davranışları; alaturka-alaf-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

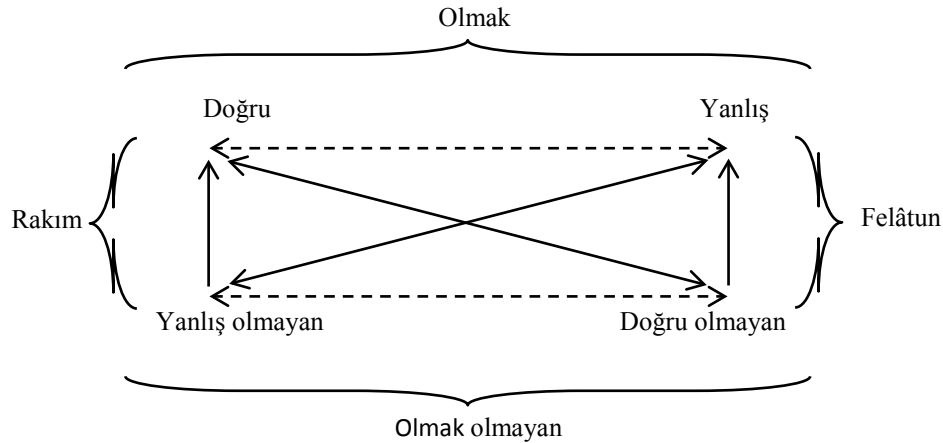
ranga; çalışmak-çalışmamak; eğitim-eğitimsizlik; bilgi-bilgisizlik; yabancı dil-Türkçe; Beyoğlu-Üsküdar; eski-yeni; iyi-kötü, israf-tutululuk; özgürlük-esir.

Anlatıdaki temel karşıtlık doğru ve yanlış üzerine kurulmuştur. Ahmet Midhat Efendi, anlatıda okuyucuya doğru olan insanı, davranışları sunarken bunun karşısında yanlışlıkları da göstermektedir. Böylece karşıtlıklardan yararlanarak doğru olmayı vurgulamaktadır.

Ahmet Midhat Efendi okuyucusuna bunları sunarken yarattığı iki tipten yararlanmıştır. Doğruyu

temsil eden tipine Rakım adını vermiştir ki böylece doğru olanın hesaplı olmaktan, düzenli olmaktan geldiğini gösterebilmiştir. Yanlışlık ise Felâton adıyla temsil edilmiştir ki Felâton Bey isminin aksine bir bilgisizlik, bilgesizlik örneğidir. Bununla beraber Rakım Efendi'nin karşısında ölçsüzlüğü, abartıyı, hesaplı ve düzenli olmamayı okuyucuya sunmaktadır.

Felâton Bey ile Rakım Efendi romanındaki karşıtlık, çelişkinlik ve içerme ilişkileri göstergebilimsel dörtgende şöyle gösterilebilir:

Şekil 16. Göstergebilimsel Dörtgen

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmada Ahmet Midhat Efendi'nin Felâton Bey ile Rakım Efendi romanı göstergebilimsel açıdan

incelenmiştir. Bu incelemeyle Ahmet Midhat Efendi'nin romanında Osmanlıdaki Batılılaşma sorununu incelediği; bunu da yarattığı tiplerle,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

eleştirel bakış açısıyla ve yararlandığı karşıtlıklarla okuyucuya sunduğu görülmüştür.

Ahmet Midhat Efendi tarafından 1875 yılında yazılan Felâton Bey ile Rakım Efendi eseri, olumluyu göstermek için olumsuzdan yararlanan karşıtlıklar ile oluşturulmuş bir romandır. Yanlış batılılaşma üzerine kurulan roman, kültürel olarak o dönemin yapısını ve değerlerini yansıtmaktayken evrensel değerlere de örnekler vermektedir. Yazar, bu yapı üzerinden mesajlar verirken olumlu ve olumsuz okuyucuya göstererek özellikle millî değerleri vurgulamıştır. Millî değerlerin neler olduğunu, bu değerlerini kaybedenlerin neler yaşayacağını okuyucuya hissettirmiştir (Özdemir ve Göçen, 2014: 221).

Dışöyküsel anlatıcı tarafından sıfır odaklayım bakış açısı ile yazılan ve yaklaşık iki senelik bir olayı anlatan Felâton Bey ile Rakım Efendi romanında Ahmet Midhat Efendi, anlatının şahıs kadrosunu oluştururken benzerliklerden ve zıtlıklardan yararlanmıştır. Aynı aileye, yaşantıya mensup kişiler birbirine benzerken anlatıda farklı ailelere ve farklı yaşantılara yer verildiği görülmektedir. Bu farklılıklar özellikle Doğu ve Batı, alafranga ve alaturka, Müslüman ve Müslüman olmayan, Türk ve Türk olmayan, zengin ve fakir, çalışkan ve tembel, iyi ve kötü, düzeyinde görülmektedir. Ahmet Midhat Efendi bu karşıtlıklardan yararlanarak şahıs kadrosunu

oluşturmuş ve böylece iyinin yanında kötüyü de okuyucuya sunabilmeyi başarmıştır.

Anlatıda kullanılan uzama bakıldığında, anlatı kişilerinin oluşturulmasında olduğu gibi Ahmet Midhat Efendi uzamda da karşıtlıklardan yararlanmıştır. Doğu ve Batı, alafranga ile alaturka yararlanılan önemli karşıtlıklardandır. Anlatıda daha çok açık uzam kullanılmış ve uzamlar Doğu ve Batı anlayışına, alafranga ve alaturka yaşayış tarzına göre betimlenmiştir. Böylece okuyucuya uzamın farklı görünüşleri sunulabilmiştir.

Anlatıya dair on beş eyleyen şeması oluşturulmuştur. Bunların on tanesinde öznenin nesnesine kavuştuğu, dört tanesinde öznenin nesnesine kavuşamadığı ve bir tanesinde de öznenin sahip olduğu nesnesini anlatı sonunda kaybettiği görülmektedir.

Ahmet Midhat Efendi'nin, öznenin nesnesine kavuşamadığı durumları, anlatının önemli izlencelerinden biri olan Rakım Efendi ve Canan arasındaki ilişki konusunda bir zıtlık oluşturmak ve böylece okuyucuda bir merak uyandırmak için yaratmış olduğu görülmektedir. Ahmet Midhat Efendi, Rakım Efendi varken Canan'ı alacak başka birini ortaya koyması, Canan'ın aşkına karşılık Can ve Magrit'in aşkını devreye sokması, Rakım Efendi ve Canan'ın evliliğine karşılık Rakım Efendi ile Can'ın evlilik durumundan söz etmesi anlatısını oluştururken kullandığı zıtlıklardır. Bu zıtlıklar okuyucuyu heyecandırarak anlatıyı

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

daha da okunur kılmaktadır. Öznenin sahip olduğu nesnesini kaybetmesi ise Rakım Efendi'nin edebî kişiliğiyle bağlantılı olarak onun iyinin karşısında okuyucuya göstermek istediği yanlışlıktır. Rakım Efendi'nin çalışkanlığı ile para kazanmasının karşısında Felâton Bey, çalışmayarak dahası kumar oynayarak, hesapsızca para harcayarak elindeki mirası kaybetmiştir. Bu nokta da Ahmet Midhat Efendi, zıtlıklardan yararlanmış ve okuyucusuna bir ders vermek istemiştir.

Anlatının altı temel olay üzerine şekillendiği görülmektedir. Romanda dört anlatı izlencesi ödülle sonuçlanırken iki tanesi cezayla sonuçlanmıştır. Ahmet Midhat Efendi, burada da eyleyenlerini oluştururken kullandığı gibi zıtlıklardan yararlanmıştır. Cezayla sonuçlanan iki anlatı izlencesi, doğrunun karşılığıdır. Yanlışlık, anlatının sonunda cezayla karşılık bulmuştur. Okuyucu da bundan bir ders almalıdır.

Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının derin yapısına bakıldığında, romanın üretim sürecinde birçok karşıtlık kullanıldığı fark edilmiştir. Bu karşıtlıklar şöyle ifade edilebilir: Bey-efendi; millî-millî olmayan; Türk-Türk olmayan; doğu-batı; doğu-batı insanı, kadını, müziği, dansı, yemeği, kıyafeti, eğlencesi, evlilik anlayışı, ahlâkı, davranışları; alaturka-alafranga; çalışmak-çalışmamak; eğitim-eğitimsizlik; bilgi-bilgisizlik; yabancı dil-Türkçe; Beyoğlu-Üsküdar; eski-yeni; iyi-kötü, israf-tutumluluk; özgürlük-esir.

Anlatıdaki temel karşıtlık ise doğru ve yanlış üzerine kurulmuştur. Ahmet Midhat Efendi okuyucusuna bunları sunarken yarattığı iki tipten yararlanmıştır. Doğruyu temsil eden tipine Rakım adını vermiştir ki böylece doğru olanın hesaplı olmaktan, düzenli olmaktan geldiğini gösterebilmiştir. Yanlışlık ise Felâton adıyla temsil edilmiştir ki Felâton Bey isminin aksine bir bilgisizlik, bilgisizlik örneğidir. Bununla beraber Rakım Efendi'nin karşısında ölçüsüzlüğü, abartıyı, hesaplı ve düzenli olmamayı okuyucuya sunmaktadır.

Romana yapı bakımından bakıldığında, Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının göstergebilimsel olarak incelenmesinin sonucunda Ahmed Midhat Efendi'nin daha on dokuzuncu yüzyılda, romanını tamamen karşıtlıklar üzerine kurarak yapısalcılığın, göstergebilimsel anlayışın en güzel örneklerinden birini eserinde yansıtmış olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının Türkçe derslerinde kullanılması, öğrencilere göstergebilimsel anlayışın en güzel örneklerinden birini sunmuş olacaktır. Öğrencilerin Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının üretici sürecini fark etmesi hem okuma-anlama çalışmalarında hem de metin ortaya koyma süreçlerinde öğrencilere yardımcı olacağı söylenebilir.

Edebî eserler, bir yandan değerleri koruyucu ve gelecek nesillere aktaran bir işlev üstlenirken diğer yandan aynı değerleri okuyucusuna kazandıran bir işlev üstlenmiş olur (Yaman, Taflan ve

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Çolak, 2009: 114). Bu bağlamda romana içerik açısından bakıldığında, Felâton Bey ile Rakım Efendi romanının okuyucunun, öğrencilerin karşıtlıkları en güzel bir biçimde görebileceği ve böylece dersler alabileceği bir roman olduğu görülmektedir.

Ahmet Midhat Efendi, Felâton Bey ile Rakım Efendi tiplerini okuyucuya sunmakta ve okuyucudan değer yargılarını bu karakterlere göre oluşturmalarını istemektedir (İnci, 2005: 82). Çocuk zıtlıkları, ikilemleri bu tür edebî eserlerde tanır ve yaşar. Doğru veya yanlış bir davranışın olumlu veya olumsuz taraflarını sözlü olarak telkin etmek yerine, öyküleyici bir eserde bunun yararlarını veya zararlarını öykü kahramanlarının kişiliğinde çocuğa yaşatmak, değer olarak iyi kötü, doğru-yanlış vb. bir davranış olduğunu göstermek daha etkilidir (Karatay, 2011: 1445). Ahmet Midhat Efendi bunu eserinde layıkıyla yerine getirebilmektedir. Bu bağlamda değerler konusunda Şentürk ve Aktaş'ın (2014: 68) da belirttiği gibi eser Türkçe eğitiminde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

AKPINAR, S., (2008). Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Alafrangalık Teması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(4): 62-76

BAŞ ÇAĞIN, Ş., (Yayına Haz.) (2012). Felâton Bey ile Rakım Efendi (6. Basım). Ankara: Özgür Yayınları

BAŞ, B., (2013). Ahmet Midhat Efendi'nin Kelime Hazinesi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1(2): 75-83

BAŞOĞLU, N., (2014). Ahmet Midhat Efendi'nin Karı Koca Masalı Adlı Eserinde Evlilik Kurumu. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 3(3): 173-184

CİĞERLİOĞLU, A., (2014). Ahmet Midhat'ın Uykuya Dair Bir Kitabı Üzerine. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , 9(3): 365-373.

ÇAKMAKCI, S., (2014). Gösterişçi Tüketim Bağlamında İki 'Alafranga Züppe' Tipi: Bihruz Bey ve Felâton Bey. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(9): 335-350

ÇETİN, N., (2012). Ahmet Midhat Efendi'nin Romanlarında Millî Özgüven Duygusu. Temrin Dergisi Ahmet Midhat Efendi Özel Sayı, 55: 10-18

ERCANTÜRK, O. K., (2015). Göstergibilim Açısından Türkçe Ders Kitapları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

- Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Çanakkale
- GÜRLEK, M., ve ÇİÇEKLER, A., (2013).** Göstergebilim Açısından Mustafa Kutlu'nun Mürit Hikâyesi. İstanbul Üniversitesi, VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi
- İNCİ, H., (2005).** Felâton Bey'i Tanır mısınız? Kitap-lık Dergisi, 83: 81-85
- KARASAR, N., (2012).** Bilimsel Araştırma Yöntemi (23. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- KARATAY, H., (2011).** Karakter Eğitiminde Edebî Eserlerin Kullanımı. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(1): 1439-1454
- KIRAN, Z., ve KIRAN, A., (2007).** Yazınsal Okuma Süreçleri (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi
- KOÇ, O., (2009).** Toplumsal Değişim Sürecinde Ahmet Midhat Efendi'nin Eğitim Anlayışı. In: 1st International Symposium on Sustainable Development, June 9-10, 2009, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- KUDRET, C., (1967).** Türk Diline Emek Verenler: Ahmet Midhat. Ankara: TDK Yayınları
- OKAY, O., (2008).** Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi. İstanbul: Dergâh Yayınları
- ÖZDEMİR, M., ve GÖÇEN, G., (2014).** Ahmet Midhat Efendi ve Felâton Bey ile Rakım Efendi Romanında Değerler Eğitimi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(31): 215-240
- ÖZDEMİR, M., ve KAPLAN, T., (2015).** Ahmet Midhat Efendi'nin "Çingene" Romanında Çingene Gerçeği ile İlgili Öne Çıkan Değerler. Route Educational and Social Science Journal, 2(1): 115-129
- ÖZDEMİR, M., ve KARAKAŞ YILDIRIM, Ö., (2015).** Ahmet Midhat Efendi'nin Çengi Romanında Aile İçi Eğitim ve Öne Çıkan Değerler. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 4(11): 254-276
- ÖZDEMİR, M., ve SÜĞÜMLÜ, Ü., (2014).** Ahmet Midhat Efendi'nin "Jöntürk" Romanında Medeniyet Algısı. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(3): 1061-1084
- ÖZDEMİR, M., ve TAŞ, H., (2014).** Ahmet Midhat Efendi'nin "Dürdane Hanım" Romanında Türkçe Dersinin Öğretimine Yönelik Öne Çıkan Değerler. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(3): 263-279
- RİFAT, M., (2011).** Homo Semioticus ve Genel Göstergebilim Sorunları (2. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

-
- SAĞLAM, H. M., (2014).** Tartışmalı Bir Eser: Ahmet Midhat Efendi'nin Bahtiyarlık Romanı Üzerine Bir Tahlil Çalışması. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(3): 1219-1234
- SİNAN, A. T., ve DEMİR, S., (2011).** İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlatsal Metinlerin Yapı Özellikleri ve Programa Uygunluğu. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(3): 1149-1167
- ŞENTÜRK, L., ve AKTAŞ, E., (2014).** Ahmet Midhat Efendi ve Çocuk Eğitimi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(2): 58-69
- UÇAN, H., (2006).** Yazınsal Eleştiri ve Göstergebilim (2. b.). Ankara: Hece Yayınları
- UÇAN, H., (2013).** Dilbilim Göstergebilim ve Edebiyat Eğitimi (2. Baskı). Ankara: Hece Yayınları
- YAMAN, H., TAFLAN, S., ve ÇOLAK, S., (2009).** İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, 7(18), 107-120
- YILDIRIM, A., ve ŞİMŞEK, H., (2006).** Sosyalbilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi
- YILDIRIM, F., (2011).** Ahmet Midhat Efendi'nin 'Felâatun Bey ile Rakım Efendi' Romanında İronik Söylem. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-, 6(3): 1783-1794
- YİĞİT, H. Ş., (2006).** Türk Düşünce Tarihinde Ahmed Midhat Efendi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

Ahmet Midhat Efendi is a personality who left deep impressions in our literature although he lived between 1844 and 1914, but made a name for himself even today. It appears that Ahmet Midhat Efendi's works were not addressed in terms of semiotics when the literature review was carried out on the studies about Ahmet Midhat Efendi. However, the semiotic analysis of his works will help to understand why Ahmet Midhat Efendi is still valued as a writer today by revealing the solid structure of a work written centuries ago. The semiotic analysis of his works will reveal the opinions that Ahmet Midhat Efendi criticized and defended in his works and contribute to the better understanding of his works by the contemporary readers even after centuries. In this context, it was thought that this study, which could be considered as a step for studies that analyze the works of Ahmet Midhat Efendi in terms of semiotics, would set an example for future studies and provide a perspective to the researchers. In this study, Felâton Bey and Rakım Efendi novel of Ahmet Midhat Efendi were analyzed in terms of semiotics. It was seen through this analysis that he examined the problem of Westernization in the Ottoman Empire and presented this to his readers through characters he created, with a critical point of view and contrasts he benefited from. Felâton Bey and Rakım Efendi, written by Ahmet Midhat Efendi in 1875, is a novel created by contrasts that make use of the negative in order to show the work positive. Structured on the wrong westernization, the novel reflects the nature and values of that period and also provides examples for universal values. Author, by giving messages through this structure, showed positive and negative to the reader and emphasized national values in particular. He made the reader to feel what the national values were and what would who lost these values would experience (Özdemir and Göçen, 2014: 221). Ahmet Midhat Efendi benefited from similarities and contrasts why creating the character list of the narrative in his Felâton Bey and Rakım Efendi novel which was written by the zero-oriented perspective through an extradiegetic narrator and described approximately a two-year long incident. While people that belong to the same family and life resemble one another, different families and experiences were given places in the narrative. These differences were particularly observed at the levels of East and West, European and Ottoman styles, Muslim and non-Muslim, Turkish and non-Turkish, rich and poor, industrious and lazy and good and evil. Ahmet

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Midhat Efendi created the character list by taking advantage of these contrasts and, thus, was able to succeed in introducing the good alongside the bad to the reader. He also benefited from contrasts in space just like in the creation of characters when looking at the space used in the narrative. East and West and European style and Ottoman style are some of the important contrasts used in the novel. Open spaces were mostly used in the narrative and space was described according to East and West perception and European and Ottoman life styles. Thus, different views of space were presented to the reader. Fifteen action schemes related to the narrative were created. It was observed that subject met with its object in ten of these, subject could not meet with its object in four of them and subject lost the object that it possessed at the end of the narrative in one of them. It is seen that Ahmet Midhat Efendi created the states in which subject could not meet with its object in order to create a contrast related to the relationship between Rakim Efendi who is one of the shows of the narrative and Canan and, thus, to arouse curiosity in the reader. The contrasts that Ahmet Midhat Efendi used while creating his narrative are: revealing somebody else who will marry Canan while Rakim Efendi still existed, putting Can's and Magrit's love as opposed to Canan's love and mentioning about Rakim Efendi's and Can's marital state in response to Rakim Efendi's and Canan's marriage. These contrasts excite the reader as well as render the narrative more readable. Subject's loss of its object is the fallacy that Rakim Efendi wishes to show the reader against the good in connection with his literary personality. While Rakim Efendi earned money with his hard-work, Felatun Bey lost the heritage at hand by not working, gambling and spending money extravagantly. At this point, Ahmed Midhat Efendi benefited from contrasts and wished to teach his reader a lesson. The narrative was seen to be formed on six key events. While four narrative schedules were culminated with rewards in the novel, two of them were resulted in punishment. Here, Ahmet Midhat Efendi also benefited from the contrasts that he used while creating action. Two of the narrative schedules that culminated with punishment are the responses of the right. Incorrectness reciprocated with punishment at the end of the narrative. Readers should also take a lesson from this. Many contrasts were noticed to be used in the production process of the novel when looking at the deep structure of Felâtun Bey and Rakim Efendi novel. These contrasts can be expressed as follows: Bey-master; national-foreign; Turkish-non-Turkish; east-west; eastern-western people, women, music, dance, food, clothing, entertainment, perception of marriage, morality, behavior; Ottoman style-European style; work-not to work, education-non-education; knowledge-illiteracy; foreign language-Turkish; Beyoğlu-Üsküdar, old-new, good-bad, waste-frugality and freedom-slave. The main contrast in the narrative is based

---

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: I20-I21 ID:274 K:586

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

on right and wrong. Ahmet Midhat Efendi used two characters that he created while introducing these to his readers. He gave the name Rakım to the character that represented the right so that he managed to show that rightness came from being moderate and organized. Wrong was represented with the name of Felâtun as Felâtun Bey is an example of illiteracy and non-sophistication unlike his name. However, he presents the reader non-standardization, exaggeration, and not to be moderate and organized against Rakım Efendi. It can be stated when looking at the novel in terms of structure that Ahmed Midhat Efendi reflected one of the most beautiful examples of structuralism and semiotic approach by establishing his novel completely on contrasts in the nineteenth century as a result of semiotic analysis of Felâtun Bey and Rakım Efendi novel. In this context, the use of Felâtun Bey and Rakım Efendi novel in Turkish language classes will provide one of the most beautiful examples of semiotic approach to the students. Students' realization of the production process of Felâtun Bey and Rakım Efendi novel can be said to help students both in reading-comprehension tasks and in the process of putting forward a text. Literary texts, on the one hand, undertake a function of preserving values and transmitting them to future generations and, on the other hand, they have assumed a function that allow its readers to acquire the same values (Yaman, Taflan and Çolak, 2009: 114). In this context, Felâtun Bey and Rakım Efendi novel is seen to be a novel through which students and readers could see the contrasts in the best manner and, thus, they learn their lesson

**KORUMA ALTINDAKİ BİNALARDA SAĞLIK-GÜVENLİK
PARAMETRELERİ AÇISINDAN TEHLİKE ETMENLERİ¹****THE HAZARD FACTORS IN TERMS OF HEALTH- SECURITY
PARAMETERS IN THE HISTORIC BUILDINGS UNDER
PROTECTION BY LAWS**

Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU¹, Yılmaz KARATEPE², Esin TÜMER³

¹ *İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*

² *Nişantaşı Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*

³ *İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü*

Öz: Somut kültürel miras eserleri olan taşınabilir ve taşınmaz nitelikteki anıtlar, arkeolojik eserler, yapı toplulukları ve sit alanlarının gelecek nesillere sağlık ve güvenle aktarılabilmesi için korunmaları esastır. Taşınmaz nitelikteki yapılardan bir kısmı inşa edildikleri asli fonksiyondan farklı olarak, günümüzde farklı amaçlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmanın da konusunu oluşturan kültür ve bilgi merkezleri olan müze, kütüphane ve arşiv yapılarından bazıları koruma altındaki tarihi binalarda faaliyetlerini sürdürmektedirler. Hem kültürel miras niteliğinde bulunan bu yapıların, hem de içeriğinde bulunan kültürel miras koleksiyonlarının korunması önemlidir. Bunun da öncesinde bu yapılarda bulunan kişilerin (çalışan, ziyaretçi, faydalanıcı vb.) sağlık güvenlik risklerinin önlenmesi öncelikle ele alınması gereken bir konudur. Kanunlarla koruma altına alınmış kültür ve bilgi merkezlerindeki mevcut tehlikeler, bu tehlikelerden kaynaklanabilecek riskler, bu risklerin değerlendirilmesi ile acil durum planlaması önem kazanmaktadır. Kültürel mirasın korunabilmesi için çalışan kişilerin can güvenliklerini sağlayacak şekilde işyerlerinin risklerden arındırılması gerekir. Yine söz konusu yapılarıdaki kültürel miras eserlerinin ve koleksiyonların güvenliklerinin sağlanabilmesine yönelik risklerin tanımlanarak gerekli önlemlerin acil olarak alınması gerekir. İnsan kaynaklı hatalar ve doğal afetler nedeniyle pek çok müze, kütüphane ve arşiv binası ve bünyesinde bulunan eşsiz kültür mirası geri döndürülemeyecek şekilde hasar görmektedir. Çalışmada kültürel mirası korumakla görevli kültür ve bilgi merkezleri çalışanları ile kültürel miras koleksiyonlarının korunmasına yönelik bir model önerisi sunulurken konunun önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, İş Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık ve Güvenlik Planı, Acil Durum Planlaması, Bilgi ve Belge Yönetimi

Abstract: It is obvious that the movable and immovable tangible cultural heritage which are historical buildings, archaeological artifacts, sculptures, monuments etc. have to be preserved for the next generations with its own safety & healthy conditions. Nowadays many of the historical buildings have been used for different functions than their own construction purpose. Some of the the culture and information centers (museum, library, and archive buildings which are main subject of this study) carry out their activities in the historic buildings under protection by laws. It is essential to prevent both the structure of the buildings that were signed as cultural heritage and also the contents of them such as collections. On the other hand, health & safety conditions of the users of those buildings who are employees or visitors is another important issue. The current hazards in the cultural and information centers (a heritage asset legally protected), the risks that may arise from these hazards, their evaluation and emergency planning are becoming increasingly important. To ensure the safety of the people who work in these workplaces, risks should be eliminated. The risks must be defined and the necessary precautions must be taken urgently, in order to ensure safety of cultural heritage properties and collections. Many museum, library and archive buildings and their unique contents can be damaged due to man made problems and natural disasters irreversibly. In the study, it is emphasized that to present a proposal model for the protection of staff, building and collections of culture and information centers.

Key Words: Cultural Heritage, Occupational Health And Safety, Health and Safety Plan, Emergency Planning, Information And Document Management

Doi: 10.17368/UHBAB.20151410745

- (1) **Sorumlu Yazar:** Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü İstanbul / Türkiye alpkuzucuoglu@gmail.com **Geliş Tarihi / Received:** 09.01.2015 **Düzeltilme Tarihi / Revised:** 24.02.2015 **Kabul Tarihi / Accepted:** 28.04.2015 **Makalenin Türü:** Type of article (Literatür Araştırması – Derleme / Literature Review) **Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:** Yok / None **“Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Committee”**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

1. GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizdeki koruma altındaki kültürel varlıklardaki halihazırda bulunan riskler, acil durum ve afetler nedeniyle koruma altındaki kültür varlıkları¹ ciddi hasar almakta, önemli bir kısmı tekrar restorasyonu mümkün olamayacak şekilde zarar görmekte ya da tamamen yok olmaktadır. Bununla beraber kültür ve bilgi merkezleri²ndeki koleksiyonların korunmasıyla görevi çalışanlar da yaralanmakta ya da hayatını kaybetmektedir. Bu nedenle bilgi ve belge merkezi niteliğindeki kurumlarda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili önlemlerin alınması zaruri hale gelmektedir. Bu eserlerin restorasyon çalışmaları sırasında hazırlanan sağlık ve güvenlik planları³ ile sağlanan önlemler, olağan

faaliyetleri sırasında da yürürlükte olmalıdır. Sağlık ve güvenlik planlarının amacı, yapılan çalışmanın sağlık ve güvenlik koşullarında gerçekleştirilmesi için yapılacak işlemler ve alınacak önlemlerin saptanmasıdır. Bununla beraber, kültürel varlıklar şehirleşme, vandalizm, doğal afetler, işyerlerindeki standartlara uygun olmayan olumsuz koşullar gibi olumsuz etmenler nedeniyle de zarara uğramaktadır. Bu olumsuz risk faktörlerinin önceden belirlenerek senaryolar dahilinde planların (acil durum planları, sağlık ve güvenlik planları vb.) geliştirilmesi gereklidir.

Herhangi bir risk meydana gelmeden önce en önemli çalışmalardan olan risk değerlendirmesinin yapılmasıdır. Gözden geçirme, kontrol, iyileştirme ve izleme çalışmaları ile, sağlık ve güvenlik planlarıyla risk değerlendirmesinde tespit edilen risklere dikkat edilmelidir. Yine herhangi bir afete karşı hazırlıklı olmanın bir yolu da afet öncesinde bir plan hazırlamaktır. Plan, afet öncesi ve sonrası çalışmaları içermelidir. Bu planın hazırlanmasındaki amaç salt afet öncesi hazırlıklar değil, aynı zamanda, bir afet olması durumunda neyin, ne zaman, nasıl ve kimler tarafından yapılacağını önceden belirlemektir (Küçükcan, 2008:39-52) Afet öncesinde riskleri azaltmaya

1 Kültür varlıkları: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 2004). Koruma amaçlı imar plânları, sit alanlarının belirlenmesi ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarının yetkilendirilmesiyle koruma altındaki yapılar koruma altına alınmıştır.

2 Çalışmada müze, kütüphane ve arşiv kurumları kültür ve bilgi merkezi olarak anılacaktır.

3 Sağlık ve güvenlik planı: Muhtemel risklerin değerlendirilip yapı işi süreci boyunca sağlık ve güvenlik ile ilgili alınacak tedbirlerin, organizasyon yapısının, çalışma yöntemlerinin ve bunlara ilişkin işlerin ne zaman ve kim tarafından yapılması gerektiğinin belirlendiği, aynı yapı sahasında faaliyet gösterecek farklı işverenler, alt işverenler, kendi nam ve hesabına çalışan kişiler ve

farklı çalışma ekipleri arasında sağlık ve güvenliğe dair hususların koordinasyonunun sağlanması amacıyla yapı alanının tamamından sorumlu işveren veya proje sorumlusu tarafından hazırlanan veya hazırlanması sağlanan planı ifade eder (Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, 2013).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

yönelik olarak alınması gereken önleyici tedbirler, afet anında afete müdahale edebilmek için yapılması gerekenler ve afet sonrasında afetin olumsuz etkilerini azaltma çalışmaları üç ayrı alt plan içinde ele alınabilir. (Odabaş ve diğ., 2007: 256) Kurumların tüm acil durum veya afetlere karşı savunmasız / hasar görebilir nitelikte olması söz konusu değildir. Ancak önceden herhangi bir önlem alınmamış olaylar ciddi kriz nedeni olabilir, bu nedenle tüm acil durum ve afet durumları acil durum planı kapsamında olmalıdır. Bu nedenle planlar risklerin tanımlanması ve önlenmesi ile etkin bir şekilde müdahale etmeyi amaçlamalıdır (Akhtar, 2008:16).

Bu çalışma kapsamında kültür ve bilgi merkezlerindeki yapı, çalışan ve koleksiyonlara yönelik tehlike kaynaklarının belirlenmesi, bu tehlikelere bağlı oluşabilecek risk değerlendirmelerinin yapılması, tespit edilen risklerin azaltılması / yok edilmesi için iyileştirme çalışmalarının yapılması, sürekli gözden geçirmelerle (PUKÖ:Planla, Uygula, Kontrol Et, Önlem Al döngüleriyle) planların revize edilmesi ve bu yöntemin tüm kültür ve bilgi merkezlerine model olması değerlendirilmiştir.

2.AMAÇ

Çalışmada kültür ve bilgi merkezlerinde mevcut ya da potansiyel tehlike kaynaklarının belirlenmesi ve risk değerlendirmelerinin yapılması ile acil durum planlamasının bu risklere dayalı yapılması amaçlanmıştır. Kültür ve bilgi merkezlerinde

gerekli olan acil durum planlamasının yapılarak, önleyici ve sınırlandırıcı tedbirlerin alınması suretiyle gerek çalışanların gerekse koleksiyonların güvenliğinin sağlanabilmesi için tedbirlerin oluşturulması çalışmanın amacını oluşturmuştur.

3.KAPSAM

Kültür ve bilgi merkezlerinde gerek çalışanlar ile kullanıcılar, gerekse içinde barındırdıkları eşsiz toplumsal bellek niteliğindeki kültür varlıkları ile yakın geçmişe ait eserlerin korunmasına yönelik herhangi bir risk, kaza , acil durum ya da afet meydana gelmeden önce yapılması gerekli hazırlık, zarar azaltma geldikten sonra ise müdahale ve iyileştirmeye yönelik risk değerlendirme çalışmalarının, sağlık-güvenlik planları ile acil durum eylem planlarının hazırlanması için, kültür ve bilgi merkezleri sorumlu ve çalışanları tarafından öncelikli olarak ele alınması gerektiğinin vurgulanması hedeflenmiştir.

4.YÖNTEM

Çalışmada da yapı, çalışan ve koleksiyon ölçekleri baz alınarak risk değerlendirme ve acil durum planlaması çalışmalarına dayalı Kültür Varlıkları Koruma Modeli (KVKM) geliştirilmiş, bu yöntemle tehlikelerin riske dönüşmeden minimize edilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması amaçlanmıştır (Şekil: 1).

Geliştirilen bu yöntem önerisindeki hedef; kültür ve bilgi merkezlerindeki yapı, çalışan ve kole-

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

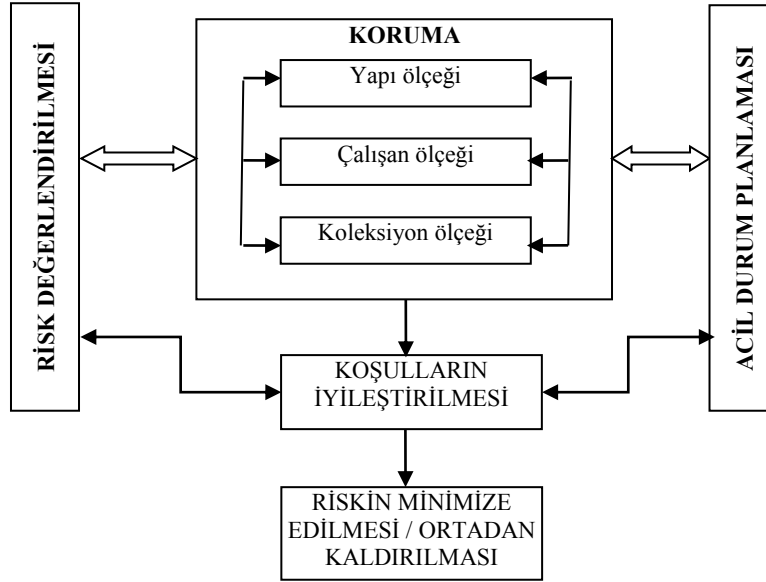
(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

siyonların birbiriyle etkileşimli buldukları; yapıdaki iş sağlığı ve güvenliği koşullarının yetersiz olması durumunda bu durumun hem çalışanları hem de kültür varlıklarını olumsuz etkileyeceği, yine bir birine paralel olarak bir

unsurda meydana gelebilecek olumsuzluğun diğer unsurlara zincirleme etki ile olumsuz olarak yansiyabileceği ortaya konmuştur. Yapı, çalışan ve koleksiyon ölçeğinde yapılacak iyileştirmeler başarılı bir risk kontrolü sağlayacaktır.

Şekil 1. Kültür ve Bilgi Merkezlerine Yönelik Koruma Modeli (KVKM) Önerisi

5.DOĞAL AFET KAYNAKLI RİSK ETMENLERİ:

Kültür ve bilgi merkezleri; deprem, yangın, sel, fırtına, yıldırım, yangın gibi doğal afet koşulları nedeniyle ağır hasara uğrayabilirler ya da tamamen yok olabilirler. Bu nedenle acil durum ve afetlere yönelik tedbirlerin alınması gerekir. Olası bir acil durum ve afetin ardından da kültür ve bilgi merkezlerinin faaliyetlerini kesintisiz devam ettirilmesi amaçlanmalıdır. Kültür varlığı

niteliğindeki kültür ve bilgi merkezlerinin restorasyon çalışmalarında yapılacak yenileme ve risk azaltma çalışmalarında afet odaklı (deprem, yangın, sel vb.) tehlike etmenlerinin belirlenmesi ile risk analizlerinin yapılması gereklidir.

Nüfusunun %98'i deprem riski taşıyan bölgelerde yaşayan (www.jmo.org.tr) ülkemizde özellikle depreme yönelik yapısal ve yapısal olmayan önlemlerin alınması önem kazanmaktadır. Yapısal hasar görülebilirlik ile can ve mal kayıplarına en

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

fazla neden olan deprem birincil afet durumundadır. Binalarda farklı deprem büyüklüklerine göre meydana gelen sarsıntı sonucu yapısal olmayan malzemenin hasara uğraması, binanın pek çok fonksiyonunu işlevsiz hale getirmektedir. Özellikle koruma altındaki binalarda bu daha da önem kazanmaktadır. Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş koruma altındaki yapılar statik ve malzeme açısından güçlendirmeye ihtiyaç duymaktadır (Kuzucuoğlu, 2014). XIX. yüzyıl sonlarında üretilmeye başlayan beton ve betonarme, betonun iki ana özelliği olan yeterli dayanıma sahip olması ve uzun ömürlü olması nedeniyle inşaat ve mimarlık alanında bir devrim gerçekleştirmiştir. Dayanma gücü dürabilite (dayanıklılık) olarak tanımlanmaktadır. Binanın basit konut, klamu ile ilgili okul, hastane veya kültür merkezi olması bina yük taşıma kapasitesi, servis ömrü, higrotermik nitelikleri açısından farklı çözümler ve buna bağlı olarak betondan farklı dayanım ve dürabilite özellikleri gerektirir. Bu binalarda dayanım koşulu yanında, aşınma, dinamik etkiler, yorulma gibi fiziksel etmenlerin ağırlık taşıdığı dürabilite sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle binanın bulunduğu çevre ve beton seçimi de dikkate alınması gereken faktörlerdir (Akman,2001:66) XIX. yüzyıl sonlarında inşa edilen betonarme yapılarda ne derece beton kalitesi, bölgenin sismik aktivitesi ve agrega⁴ seçimine dikkat edildiği tartışma ko-

nusudur. Yapısal elemanlarda da önemsenmeyen ve maddi değeri çok az olabilecek önlemler alınmadığında maddi değeri çok büyük hasarlara can ve mal kayıplarına neden olabilmektedir. Bu nedenle binalarda taşıyıcı yapı elemanlarıyla birlikte yapısal olmayan malzemelere de yönelik kırılma analizlerinin yapılması gereklidir. Bu analizlerden elde edilecek veriler doğrultusunda yapı malzemelerinin; öncelikle insanların sağlık ve güvenlikleri ile bina ve bina içinde bulunan koleksiyonların güvenliği açısından değerlendirilerek risk azaltma çalışmaları yapılmalıdır. Tüm riskler tanımlanarak “risk etki dereceleri” ne göre öncelikler belirlenmelidir.

Yapısal ve yapısal olmayan malzemelerden kaynaklanan hasarlar; kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonlar, çalışanlar, okuyucular ve ziyaretçiler için potansiyel risk oluşturmaktadır. Bu nedenle zarar azaltma çalışmalarına önem verilmeli, bu konuda metodolojiler ve teknikler geliştirilerek, planlama ve uygulamaya yönelik çalışmalar titizlikle yürütülmelidir.

6.KÜLTÜR VE BİLGİ MERKEZLERİNDE RİSK DEĞERLENDİRİLMESİ:

Kültür ve bilgi merkezlerinde risk değerlendirilmesi yapılırken, risklerin temelini oluşturan

bölümünü meydana getiren, kırma taş, çakıl, kum, cüruf gibi atıl gereçlerdir. Agrega içinde pislik, şist, kil, mil, mika, organik maddeler ve çinko sülfür bulunmamalıdır (Hasol,2002:25)

4 Agrega: Harç, beton veya asfalt gibi malzemenin ana

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

potansiyel tehlikelerin kaynakları, bunlardan kimlerin zarar görebileceği, sonucunda hangi etkilerin meydana gelebileceği öngörülmalıdır. Kültür ve bilgi merkezleri için hazırlanacak acil durum planlamasında altlık olarak tüm bu saptanan risk faktörleri göz önüne alınmalı, öncelikleri belirlenerek uygulama stratejilerinin yazılı hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bu stratejilerde; okuma salonları ve depolama alanları gibi anahtar alanların belirlenmesi; kültür ve bilgi merkezinin bulunduğu alanın zemininin ve binanın durumu, okuyucu/ziyaretçiler ile çalışanların can güvenliğini sağlayıcı önlemler, eserlerin hasar riskini en aza indirici önlemler, tahliye planlarının hazırlanması gibi konular yer almalıdır.

Kültür ve bilgi merkezi binaları ile ilgili yer seçiminde; dere yatakları, su havzaları, fay hatları gibi risk taşıyan alanlara dikkat edilmeli, eğer bu tür alanlar üzerinde daha önceden inşa edilmiş binalar varsa bunlara yönelik ilave önlemler alınmalıdır. Bununla birlikte, tarihi binalarda hizmet veren kültür ve bilgi merkezi binalarında tesisat sonradan binaya monte edildiğinden olası bir afet anında tesisatın eski olması ve periyodik olarak kontrol edilmemesi nedeniyle tesisat kaynaklı su basması meydana gelebilmektedir. Zayıf altyapıya sahip olan sistemin üzerine yeni eklemeler yapıldığında sistemin bunu kaldıramama ve

kabloların ısınması nedeniyle yangına sebebiyet verme riski bulunmaktadır.

Mutfak, kafeterya alanları ve buralarda kullanılan malzemenin oluşturabileceği bağıl nem, sıcaklık, yangın, patlama vb. gibi riskler nedeniyle sergileme ve depolama alanlarından uzakta bulunmalıdır. Binadaki tüm kapılar, yangında hasar görmeyecek ve dışarıya doğru açılacak şekilde tasarlanmalı, iç tasarımında yangının yayılmasını önleyici seperatörler ve yangını geciktirici, toksik olmayan malzemeler kullanılmalıdır. Tahliye koridorlarında tahliye yolunu engelleyecek ağır objelerin konumları, yangın söndürme sistemlerinin yerleri dikkatle seçilmelidir.

Tüm sağlık ve güvenlik önlemleri 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kanunu ve ilgili mevzuatı ile daha belirgin hale gelmiştir. Koruma altındaki mevcut binaların sağlıklı bina (restorasyon) çalışmaları çerçevesinde, koruma altındaki yapının içindeki fonksiyona paralel olarak, İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının işletilebilmesi için öncelikle binanın mevcut fonksiyonu ve iyileştirme çalışması yapıldıktan sonraki (restorasyon sonrası) fonksiyonu tanımlanmalıdır. Örneğin tescilli kültürel varlık niteliğinde olan bir banka binasının, restorasyon sonrası müze fonksiyonuna dönmesi sürecinde, binanın işletim aşamasındaki sağlık güvenlik parametreleri göz önüne alınmalıdır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Şekil 2. İş Bankası Müzesi 2000-2002 Yılları Arasındaki Renovasyon Çalışması- (Binaya ek yük getiren üst 2.5 kat alınmış, asansör iptal edilmiş ve tüm taşıyıcılar güçlendirilmiştir⁵)

- 5 İş Bankası Müzesi Restorasyon Süreci: İş Bankası Müzesi binasında servis ve deprem yükleri açısından gerekli incelemeler yaptırılmış ve deprem mühendisleri tarafından hazırlanan statik ön raporlarda binanın statik yapısının zaman içinde kullanıma yönelik ek duvar ve eklentiler ile değiştirildiği ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu eklentiler 1924-1960 yılları arasında farklı zamanlarda gerçekleşmiş olup binanın ilk yapım halinden farklı olarak ana taşıyıcılarına dokunulmamakla birlikte 1 kat yırtıkları, merdiven yer, yön ve kovaları ve oda içlerinde ek bölme duvarları ile değişiklikler yapıldığı belirlenmiştir. 2000-2002 yılları arasında yapılan renovasyon çalışmaları sırasında bina mümkün olduğunca ilk haline çevrilmeye çalışılarak özellikle binaya ek yük getiren üst 2.5 kat geri alınmış, asansör iptal edilmiş ve tüm taşıyıcılar güçlendirilmiştir. Buna ek olarak binanın yatay eksenindeki tüm duvarlarına çelik file sistemi uygulanarak ve herhangi bir sismik harekete karşı esnekliğin ve dayanımın artırılması hedeflenmiştir. Binanın denize yakınlığından kaynaklanan nem sorunu da tüm zemin kotunda dışarıdan ve içeriden yapılan izolasyonlar ile çözümlenmiştir. Söz konusu binaya ait statik raporlar doğrultusunda iç duvarlardan fazla yük bindirdiği tespit edilen sonradan ekleme bölme duvarları kaldırılmış ve döşemeler açılarak volta döşemede kullanılmış olan zamanla çürümüş ahşap parçalar değiştirilmiştir. Binanın ara katlarında yer alan tüm zeminler güçlendirilmiş, statik raporlarla ihtiyacı belirlenen zemin ve duvarlarda rekonstrüksiyon yapılmıştır. 2000 yılına kadar banka şubesi olarak kullanılan bina, 2002 yılında orijinaline dönüştürülerek üstteki daha sonradan eklenen iki buçuk kat kaldırıldı. Aynı yıl iş bankası yönetim kurulu kararıyla binanın müze olarak işlevlendirilmesine karar verildi. Tüm bu işlemler sırasında restitüsyona yönelik yapılan arşiv araştırmaları sırasında bulunan görsel ve yazılı belgeler ile rölöve ve restorasyon projeleri hazırlanan bina anıtlar yüksek kurulundan alınan izinler ile tadilata sokuldu (Yapının bankadan müze olarak işlevlendirilme sürecindeki bilgi paylaşımı için Türkiye İş Bankası Müzesi Koleksiyon Yöneticisi ve Müze Uzmanı Sayın Deniz Aytokmak'a teşekkür ederiz,2008).

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

İş Bankası Müzesi Binasının restorasyon öncesi durumu incelendiğinde pek çok sağlık ve güvenlik riski taşıdığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte özellikle koruma altına alınmış tarihi yapılarda doğal afet nedeni ve/veya insan davranışlarından kaynaklı “yangın” riskine karşı seçilecek tesisat sistemi, mühendislik disiplini içinde en uygun kararın alınmasını gerektirmekle birlikte “sulu yangın söndürme” tesisatı olmaması yönünde kabul hipotezlenebilir. Sulu sistem yerine kuru yangın tesisatı sistemi binanın yapıldığı döneme ait kagir, karma vb. taşıyıcı sistemini zedelemeyecek, hem de tarihi dekorasyon ve finisyonların sulu sistemin istenmeyen akma, arıza vb. durumlarda iç mekana vereceği zararlardan koruyacaktır.

Kültürel varlık olarak kabul edilmiş olan koruma altındaki binaların öncelikle strüktürel açıdan sağlıklı hale getirilmesi esas olmalıdır. İç ortam konfor koşulları açısından mevcut iç duvar yüzeyleri ve zemin kaplamalarında koruma altına alınmış yüzeylere işlem yapılması halinde, yurt dışında örneklerinde sıklıkla rastlandığı gibi binanın dönemine ait malzemenin en özgün koşulları ile yapılıp iyileştirmeye gidilmesi bir seçenek olarak sunulabilir. Günümüz teknolojisi olan kimyasal yapıştırıcılar, duvar boya ve veya parke cilaları gibi ürünler istenilen en iyi sonucu veriyormuş gibi gözükse de hem aslına uygun restorasyon yaklaşımları ile uyuşmaması, hem de iç mekan konfor koşullarının isg açısından sağlanamaması açısından çok kritiktir. Yenilemeler

çerçevesinde başka bir alternatifin bulunmadığı koşullarda özellikle su ve nem yalıtımları için “günümüz malzeme” skalasından bir ürün tercih edilecek ise ISO ve TSE-EN standartları aranması kaçınılmazdır. Özellikle su ve nem yalıtımında piyasadaki ürünlerin yeterli kalitede bulunmadığı göz ardı edilmemelidir. Merdiven altı diye nitelendirilen üreticilerin olması, kurulu kapasitelerin pazar talebinden daha fazla olması, TSE- CE geçiş döneminin yaşanması, birçok ürün ile ilgili uygulama kural ve standartlarının olmayışı, piyasa denetiminin olmaması halksız rekabeti de körüklemektedir (Bonfil, 2014:18).

Kültür ve bilgi merkezi binaları çok fazla sayıda kişinin istifadesine açık olduğundan gerekli tedbirler alınmadığında ve olası bir acil durum / afetle karşılaşıldığında can ve mal kaybı da fazla olmaktadır. Bununla birlikte kültür ve bilgi merkezlerinin uzun süreli çalışma saatleri de dikkate alındığında risk etmenleri daha da etkili olmaktadır. Çalışan ve istifade edenlerin buldukları bu ortamlarda işyerine bağlı koşullar nedeniyle iş kazası ve çevresel etkenler nedeniyle meydana gelmektedir. Bu amaçla iş sağlığı ve güvenliğini bir yönetim biçimi olarak ele almak, performansı ölçmek ve iyileştirmek tüm işletmelerin izlemesi gereken yoldur (Özdemir ve diğ., 2009: 32).

Başarılı bir iş sağlığı ve güvenliği (İSG) işyerlerindeki mevcut bütün tehlikelerin belirlenerek risklerinin tanımlandığı risk değerlendirmeleri,

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

bu risklerin önceliklendirilmesi, önceliklendirilen risklerin sürekli izleme (ölçüm ve gözlemsel inceleme) suretiyle riskin maruziyet oranının belirlenmesi ile düzenleyici ve önleyici faaliyetlerin tanımlanmasını içerir. Her aşamada kurum içi ve dışındaki uzmanlara danışılarak yapılan sürekli iyileştirmelerle de en ideal İSG yönetimi sağlanmalıdır.

Yapısal olmayan bileşenler açısından kültür ve bilgi merkezi yapısı ele alındığında okuma, (eğer varsa konferans salonu), idari bürolar ve depolama alanları ön plana çıkmaktadır. Öncelikle yaşam güvenliği ikincil olarak da objelerin güvenliği dikkate alınmalıdır. İyi sabitlenmemiş tavan elemanları, yangın, havalandırma ve ışıklandırma için kurulan kablolama sistemleri vb. insan yaşamını tehdit etmekle beraber koleksiyonların da geri dönülmez hasarlarına neden olabilmektedir. Kitap / sergi dolaplarının içindekilerle devrilmesi, camların kırılması, tavan sistemlerinin çökmesi, duvarlarda sergilenen tablo gibi eserlerin yere düşmesi, yangın sistemlerinin yetersiz olması, yangına dayanıksız malzemenin kullanılması, düşen prekast beton paneller, hasara uğrayan duvar veya korkuluklar (merdiven ve giriş-çıkış kapılarında), duvar yüzeylerine monte edilen malzemenin düşmesi risklerden bazılarıdır. ABD Kaliforniya'daki okullarda yapılan bir pilot projede okullardaki yapısal olmayan malzeme kaynaklı riskler öncelikli olarak yüksek kitaplıklar ve dosya dolapları, asılmış aydınlatma ve ağır tavan

sistemleri ve tehlikeli malzeme⁶ler olmak üzere üç kategoride toplanmıştır (FEMA, 2011: 4-20)

İnsan kaynaklı risk faktörü olan hatalı montaj ve periyodik bakımının yapılmamasından kaynaklanan yapısal olmayan risklerden başka hatalı depolama, hatalı sergileme, taşıma riskleri⁷ gibi personel kaynaklı riskler, ziyaretçi riskleri, hırsızlık, vandalizm riskleri, altyapı ve yangın risklerine yönelik önlem almama gibi insan faktörüne dayalı risklerde bulunmaktadır.

Personele yönelik periyodik muayeneler yapılmalı, bu iş için uygun olan personelin seçilmesi sağlanarak, akciğer semptomları ve solunum fonksiyonlarına yönelik muayeneler yapılmalıdır⁸. Bina kaynaklı hastalıklar bina ile ilişkili

6 Patlayıcı, oksitleyici, çok kolay alevlenir, kolay alevlenir, alevlenir, çok toksik, toksik, zararlı, aşındırıcı, tahriş edici, alerjik, kanserojen, mutajen, üreme için toksik ve çevre için tehlikeli özelliklerden bir veya birkaçına sahip madde ve müstahzarları ifade eder (Tehlikeli Kimyasallar Yönetmeliği, 1993).

7 Avustralya Dandenong şehri kütüphanelerinde yapılan araştırmada çalışan yaralanmalarının çoğunlukla elle taşıma ile ilgili olduğu, kütüphanede elle taşıma sorunlarını gidermek için prosedürel birçok değişikliğin yapıldığı belirtilmiştir. Personel, elle taşıma teknikleri konusunda eğitilmiş, kitapları taşıma teknikleri ile yanlış kaldırmanın zamanla omurga mekaniğine etkileri üzerine eğitimler verilmiştir (Brown,2008:8).

8 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın işyerinde enfeksiyon hastalıklarına yol açabilecek patojenlere maruz kalan kişiler için bir mesleki tıbbi korunma programı sunan Meslek Hastalıkları rehberlerinde enfeksiyon riskine yol açabilecek patojenler açıklanmıştır. Aspergilloma riskine yönelik "immünitesi kalıcı olarak

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

hastalıklar (Building Related Illness) ve Hasta Bina Sendromu (Sick Building Syndrome- SBS) olarak açığa çıkmaktadır. Tüm bina içi rahatsızlıkların nedenlerinin başında iç ortam hava kalitesi gelmektedir. İç ortam hava kalitesi günümüzde HVAC denilen ısıtma (heating), soğutma (cooling), havalandırma (ventilating) ve iklimlendirme (air conditioning) olan sistem endüstrisinin üzerinde çalıştığı en önemli konulardan biridir. İç hava kalitesinin oluşturabileceği pek çok rahatsızlık bulunmaktadır (Çilingiroğlu, 2010:25). Tüm bunlar da çalışanların iş performansını azaltıcı risk faktörleridir.

7. KÜLTÜR VE BİLGİ MERKEZLERİNDE SAĞLIK GÜVENLİK RİSKLERİNE YÖNELİK PLANLAMA:

Kültür ve Bilgi Merkezlerindeki olağan faaliyet süreçlerinde olası bir acil duruma yönelik acil durum planlaması ve sağlık- güvenlik planlamasının önemi büyüktür. Bu merkezlerde etkili

riskleri en aza indirme stratejisi hayata geçirilmelidir. Öncelikli olarak merkezlerde bulunan insanların can güvenliklerine yönelik önlemler alınması gerekir. Onların binadan en kısa sürede güvenli bir şekilde tahliyelerine yönelik önlemler ile acil durumu sınırlandırıcı önlemler önceden alınmalıdır. Kültürel varlıklara yönelik kurtarma önceliklerinin belirlenmesi gereklidir. Hollanda'daki Amerongen Kalesi için olası bir yangının ardından yapılacak tahliye yönelik hazırlanan plan detaylı olarak ele alınmıştır. Plan için yerel itfaiye yetkilileriyle irtibata geçilmiş, yangın söndürme araç ve malzemelerinin tedarik edilmesi, su temini, periyodik tatbikatlar konusunda işbirliğine gidilmiş, eğer 5 dakikalık, 15 dakikalık ve 30 dakikalık vakit varsa hangi objelerin tahliye edileceğine dair tahliye öncelikli planlar hazırlanmıştır.

New York Eyaletinde bulunan Cornell Üniversitesi Kütüphanesine yönelik kurtarma planlarındaki önceliklendirmeye göre sırasıyla; nadir eserler, haritalar, rezerv kitaplar, yerel tarih kitapları, resmi belgeler, kitaplar, kurgusal kitaplar, periyodik yayınlar, günlük okuma odasındaki eserler, kataloglama masalarının kurtarılması yönünde strateji belirlenmiştir (www.library.cornell.edu). Yangın söndürme sistemlerinin tarihi kültür ve bilgi merkezi binalarının estetik ve mimari değerine en az etki edecek şekilde tasarlanmasına dikkat edilmelidir.

bozulmuş olan kişiler kontamine toprak veya inşaat molozu taşınması veya işlenmesinde, yıkım işlerinde, geri dönüşüm endüstrisinde, kağıt tozu bulunan alanlarda (yazıcılar, arşivler) çalıştırılmamalıdır” ifadeleri yer almıştır. Aspergillus fumigatus riskine yönelik” arşivler, depolar, ambarlar ve kitap restorasyon atölyeleri”nde bu riske karşı önlemler alınmasına dikkat çekilmiştir (ÇSGB Meslek Hastalıkları Rehberi, 2011:306-308). Yine ÇSGB'nin yayınladığı Meslek Hastalıkları ve İş İle İlgili Hastalıklar Tanı Rehberinde; Kimyasal risk etmenlerinden Asbestoz maruziyetinin izolasyon, tesisat ve yıkım işleri nedeniyle kaynaklanabileceği belirtilmiştir (ÇSGB, 2012:26)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Aniden gelişen ve yıkıcı etkisi büyük olan afetlere karşı hızla yanıt vermek için kurumlar tarafından afet acil durum planlamasına önem verilmesi gerekir. Afet risklerinin azaltılmasına için kültür ve bilgi merkezlerini olası bir afete dirençli hale getirecek hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme aşamalarına yönelik çalışmalar planlanmalı, senaryolar dahilinde bu planlar sürekli iyileştirilerek en ideal plana ulaşılmalıdır. Bunun için öncelikle yapılması gereken kültür ve bilgi merkezi binasındaki risklerin belirlenmesidir. Büyük ölçekli acil durumlara ek olarak kurumların çatı sızıntı, haşere istilası, hırsızlık, zehirlenme ve yangın gibi tehlikelere karşı önceden önlem alınması gereklidir.

Acil durum planı bulunmayan kültür ve bilgi merkezlerinin bir an önce afete karşı kapasitelerini artıracak önlemler içeren planlar hazırlanması envanterlerinde bulunan eserlerin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Bunun için okuma salonlarının ve depoların da uygun hale (duman, ısı sensörü, sprinkler- otomatik şemsiyeleme, yangın söndürücü sistemlerin konuşlandırılması, acil durum ikaz butonları, acil durum işaretlemeleri vb.) getirilmesi gerekir. Planların gözden geçirilmesi ve iyileştirme çalışmalarında tüm çalışanların katılımı sağlanmalıdır.

Deprem, yangın, su baskını gibi afetlerin her biri için ayrı ayrı olmak üzere acil durum eylem planları hazırlanmalıdır. Acil çıkışları gösteren

kat planlarının ve çıkış kapılarının önceden belirlenmesi gerekir. Öncelikli kurtarılacak koleksiyonların bulunduğu alanlar belirlenip yazılı hale getirilmesi edilmelidir. Acil durum ekipleri ve kullanılacak alet ve ekipman hazır edilmelidir. Planlar, “İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik”⁹ kapsamında kültür ve bilgi merkezi bünyesinde arama, kurtarma ve tahliye ile yangınla mücadele konularının her biri için uygun donanımına sahip ve özel eğitilmiş en az birer destek elemanı belirlenmelidir. Bunların kullanılmasına yönelik tatbikatların yapılması sağlanarak eylem planlarındaki aksayan yönlerin tespiti gereklidir. Acil durumlarda irtibat kurulacak ilk yardım, kolluk kuvvetleri, AFAD Müdürlükleri, İtfaiye ve diğer Belediye Birimleri gibi acil durum servislerinin irtibat kişileri önceden tespit edilerek koordinasyon sağlanmalıdır. Bu tür acil durum eylem planları yaşayan süreçler olup, üzerinde düzeltme ve iyileştirmeler yapılmaması, rollerin (görev ve sorumluluklar) belirlenmemesi halinde olası bir acil durum / afet durumunda başarıya ulaşması da mümkün olmayabilmektedir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital kayıt araçları ve malzemelerinin de gelişerek daha büyük veri depolama kapasitesine sahip olmaları neticesinde “sayısallaştırılması” da önem kazanmıştır. Korunma sorunları açısından büyük

9 18 Haziran 2013 tarih ve 28681 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Yönetmeliğin 11. Maddesi.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

risk taşıyan koleksiyonların dijital veri tabanında yedeklenerek korunması ile çok daha geniş kitlelerin faydalanması sağlanmıştır. Kültür ve bilgi merkezlerinde yer alan nadir eserlerin / elyazmalarının sayısallaştırılması, kütüphanelerin sürekli kullanımına bağlı hasarlarını da minimize edecek bir yöntem olup, mevcut kitapların da elektronik kitap olarak hizmete sunulması çalışanlar ve araştırmacılar açısından da kolaylıklar sağlayacaktır.

Bu tür binalarda deprem ve yangına karşı tedbirlerin öncelikli olarak alınması gerekir. Yangından önce alınması gereken önlemlerden: Çalışanlara yangın sebepleri, türleri, yangın söndürücüler ve yangın anıdan yapılması gerekenler konusunda eğitim verilmesi, işyeri için yangın durumunu da içeren acil durum eylem planı oluşturulması ve periyodik olarak 6 ayda bir yangın tatbikatı yapılması, arşiv malzemelerinin depolandığı alanlarda otomatik yangın algılama ve söndürme sistemleri kurulması, depolarda farklı malzemeler (kimyasal madde vs.) depolanmaması, duvarların yangın geciktirici ve toksik olmayan boya ile boyanması, özellikle elektrik panolarının yakın çevresine depolama yapılmaması, elektrik şebekesinde meydana gelen dalgalanmalar, elektrik panolarına giren hav ve tozların kısa devreye yol açması vs. sebepler kıvılcımlara neden olup yakında depolanan yanıcı maddenin tutuşmasına neden olduğundan bu dalgalanma ve kaçak akımların giderilmesi, kablo bağlantı kutuları,

elektrik sigortaları ve kablo kanallarının kapakları uygun şekilde kapalı tutulması ve tesisatın sürekli bakımlı olmasına dikkat edilmesi, kabloların geçiş güzergahında, herhangi bir mekanik etkiye maruz kalarak zarar görmelerini engellemek için kanallar içerisine veya kırılmaz malzemeden oluşan kablo kutularına yerleştirilmesi, yangın dolaplarının ve portatif yangın söndürücülerin önlerine, acil durumlarda kolay ulaşılmalarını engelleyecek şekilde depolama yapılmaması sağlanmalıdır.

Toz kontrolünü sağlamak amacıyla gelişen teknolojiden faydalanılmalı, ortam ölçüm cihazlarıyla izlenmeli, filtreli havalandırma sistemleriyle olası toz yayılımı kontrol altına alınmalı ve böylece personelin meslek hastalığına yakalanması veya eserlerin tozların fiziksel yapısı ile bünyelerinde mikrobiyolojik aktiviteye zemin hazırlamaları engellenmelidir.

Özellikle böylesi binalarda yapımı sırasında asbest maddesi kullanıldığı ve buna bağlı olarak tehlike yaratabileceği öngörülmelidir¹⁰. Yapılarda genel olarak ısı yalıtım malzemesi olarak kullanılan

10 Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde (Asbestle Çalışma 76 - Asbest içermesi muhtemel yapıların söküm, yıkım, tamir ve bakım işlerinde aşağıdaki hususlara uyulur:

- Çalışmaya başlamadan önce, asbest içerebilecek malzemeleri belirlemek için bina veya tesis sahibinden de bilgi alınarak gerekli araştırma yapılır.
- Herhangi bir yapı veya malzemede asbest bulunduğu şüphesi veya bilgisi varsa çalışanların asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması amacıyla 25/1/2013 tarihli ve 28539 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine uyulur.) hükmü bulunmaktadır.

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

asbest, yapı içinde her alanında görülebilmektedir. Günümüzde özellikle eski yapılar arasındaki kültürel varlık yapıları, bilgi merkezlerinde yapılacak her türlü restorasyon, bakım, onarım ve tadilat işlemi sırasında ortaya çıkan atıkların yönetiminde çalışanların asbest tehlikesi maruziyet riskini önlemlerin alınmamasından dolayı artmaktadır. Özellikle bu tür işlemler sırasında içeriğinde asbest ihtiva eden malzemeler nedeniyle müdahalede kontrollü ve dikkatli davranılması,

kırılma ve parçalanma sonucunda toz ihtiva etmemesi gerekir ve buna bağlı olarak tedbirler alınmalı ve önlemler sıkı izlenmelidir (Akboğa ve diğ., 2011).

Eski yapılarda yapılacak çalışmalarda çalışanların asbest maruziyetine sebebiyet veren uygulamalar OSHA 29 CFR Part 1926.1101 adlı standartta, iş güvenliği ve sağlığını tehdit etme derecelerine göre dört gruba ayrılmıştır.

Tablo 1. İş Sağlığını Ve Güvenliğini Tehdit Etme Derecelerine Bağlı Olarak Gruplandırma

Tehlike Grupları	Tehlike Derecelendirme İşlemi	Yapı Üzerinde Çalışma Önceliği Kontrolü
1	Asbest içeren çalışmalar içinde tehlike potansiyeli en yüksek olan sınıftır. Bu sınıf, asbest içeren ısı yalıtım sistemleri ve püskürtme veya elle düzleştirilmiş kaplama malzemelerinin söküm işlemlerini kapsar.	Tadilat esnasında müdahale önceliğinde en öncelikli kapsamda dikkatli davranılmalı ve önlemler üst seviye alınmalıdır.
2	Asbest içeren esnek döşeme ve çatı malzemelerinin sökülmesi işleminden oluşmaktadır. Bu gruba örnek olarak asbest içeren zemin ve tavan karolarını, dış cephe kaplamalarını, çatı malzemelerini ve geçiş panelleri verilebilir.	Yapılacak işler esnasında kırılma ve ufalanma sonucu tozuma riski önlenmeli ve kontrollü çalışma önceliği dikkate alınmalıdır.
3	Asbest ihtiva eden ya da ettiği düşünülen malzemelerin bakım ve onarım işleridir.	Kapalı çalışma alanlarında toplu korunma öncelikleri ve kişisel korunma önlemleri alınması sağlanmalıdır.
4	Çalışanların yapım, bakım ya da onarım işlemleri sırasında oluşan atık ya da molozların temizlemesi gibi nispeten denetim altındaki çalışmalarıdır.	Ortaya çıkan atıkların kontrollü ve yönetilebilir onaylı kuruluşlarla takibi yapılmalıdır.

Asbestin özellikle iyi bir yalıtım malzemesi olmasından dolayı 1980 öncesi yapılarda kul-

lanılmıştır. Aşağıda yer alan tabloda yapılarda hangi alanlarda kullanıldığı belirtilmiştir: ¹¹

¹¹ <http://www.hse.gov.uk/asbestos/index.htm>, 2009, Erişim tarihi: 10.03.2015

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

Tablo 2. Yapı İçerisinde Asbestin Kullanıldığı Düşünülen Alanlar

Madde No	Yapı İçindeki Tehlikeli Ürün	Risk Önemi
1	Yalıtım amaçlı püskürtme kaplamalar	Grup 1
2	Ara duvarlar	Grup 2
3	Yangına dayanıklı yalıtım panelleri	Grup 2
4	Kazanlar, conta elemanları	Grup 3
5	Kaloriferler	Grup 3
6	Yalıtım ceketleri, yangın battaniyeleri	Grup 3
7	Asbestli çimentodan imal edilmiş ürünler	Grup 2
8	Kağıt ürünler, eternit levhalar	Grup 2
9	Pissu boruları	Grup 3
10	Derzler	Grup 3

Yapılan işlemler esnasında asbest içerebilecek malzemelerin, restorasyon, söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma işlerini asbest söküm uzmanı nezaretinde ve asbest söküm uzmanı tarafından eğitim almış çalışanlarca yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. Teknik önlemler alınmasına rağmen, havadaki asbest konsantrasyonunun sekiz saatlik zaman ağırlıklı ortalama değerinin (ZAOD-TWA) 0,1 lif/cm³'ü geçmemesini sağlar. Belirtilen sınır değeri aşabileceği söküm, yıkım, tamir, bakım ve uzaklaştırma gibi belirli işlerde; çalışanların korunması için işveren, özellikle aşağıda belirtilen önlemleri alır.

- Uygun solunum sistemi koruyucusu ve diğer kişisel koruyucu donanım ile bunları kullanacak çalışanların ve çalışma sürelerinin belirlenmesi ve kişisel koruyucuların kullanılmasını sağlar.

- Sınır değerini aşılması ihtimali olan yerlere uyarı levhalarının konulmasını sağlar
- Asbest veya asbestli malzemeden çıkan tozun, tesis veya çalışma alanı dışına yayılmasını önler.
- Belirtilen işlere başlamadan önce, alınacak önlemler hususunda çalışanlar veya temsilcilerini bilgilendirir ve onların görüşlerini alınmasını sağlamakla yükümlüdür.¹²

8.TARTIŞMA VE SONUÇ

Toplumsal bellek karakteristiğine sahip olmaları ve önemli bilgi birikimini geçmişten geleceğe taşımaları nedeniyle kültür ve bilgi merkezlerinin acil durum planlama çalışmalarından önce risk

¹² Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik, 2013, md.7

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

değerlendirme çalışmaları mutlaka yapılmalıdır. Çalışma genelinde de vurgulandığı üzere sağlık ve güvenlik planları da mutlaka hazırlanması ve uygulanması gereken planlardır. Ancak mevzuatta sağlık ve güvenlik planlarının sadece restorasyon çalışmaları sırasında hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu planlama ve uygulama çalışmalarının sadece restorasyonda değil her zaman geçerli olması için mevzuat değişikliğine gidilmelidir. Sağlık ve güvenlik planlama çalışmaları acil durum planlama çalışmalarıyla desteklenmelidir. En basit derecedeki risk değerlendirme çalışmaları olan kontrol listeleri ile dahi olsa risk analizleri mutlaka yapılmalı ve bunların hemen akabinde düzenleyici önleyici sınırlandırıcı önlemlerin bir paçası olan talimatlar hazırlanmalıdır. Yetersiz koşullarının bulunması durumunda bu koşulların iyileştirilmesi için stratejiler geliştirilmelidir. Bu şekilde Kültür ve Bilgi Merkezlerine Yönelik Koruma Modeli (KVKM) uygulanmalıdır.

Kültür ve bilgi merkezi binalarında gerek personel gerekse eserler üzerine olumsuz olarak etki edebilecek pek çok risk faktörü bulunmaktadır. Yapılacak çalışmalarda ya personel (iş sağlığı ve güvenliği açısından) Kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonlar “bütüncül bir yaklaşımla” gerek can gerekse mal kaybına yol açabilecek bütün etmenlerin göz önünde bulundurulması gereklidir. Risk değerlendirme ve zarar azaltma çalışmalarına tüm kültür ve bilgi merkezi personelinin ve idarecilerinin katılımı sağlanmalıdır.

Risklerin giderilmesinde en büyük sorumluluk sahibi olan işverenler iş güvenliği uzmanları ve iş yeri hekimleriyle birlikte koordineli çalışmalı, yine aynı koordinasyonun kütüphane, arşiv ve müze uzmanlarıyla da birlikte disiplinlerarası bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Koleksiyonların kullanımı, taşınması, çoğaltılması, acil bir durum anında kurtarılmasına yönelik talimatlar içeren idari prosedürler eksiksiz olmalıdır. Eserlerin iç ortam koşulları (sıcaklık, bağıl nem, toz, titreşim, hava kirliliği vb.) ideal değerlerde bulunmuyorsa, en uygun koşullara getirilmesi için metodolojiler geliştirmelidir. Özellikle sıcaklık ve bağıl nem dalgalanmalarının dikkatle izlenmelidir (spot analizler ve sabit ölçüm cihazları ile). Bu şekilde izleme sonucu getirilecek koruma önerileri ile kültür ve bilgi merkezlerindeki koleksiyonların fiziksel, biyolojik ve mekanik bozulmaları minimize edilmelidir.

Kültür ve bilgi merkezi binalarındaki yapısal olmayan riskler olan rafların ve diğer mobilya aksamının ve dolayısıyla eserlerin devrilme riski, tavan malzemelerinin düşme riski, yangın riski, iklimlendirme cihazları ve kablolama, asma tavan, yangın söndürme boruları ve teçhizatları, sıhhi tesisat boruları ve aydınlatma sistemi bağlantıları nedeniyle boru ve kablo sistemlerinden kaynaklanan riskler değerlendirilmelidir. Yapısal olmayan yapı elemanlarının olası bir afette hasarı hem kendi hem de çevresinde bulunan insanlar

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

ve nesnelere için tehdit oluşturacaktır. Bağlama ve montajdan kaynaklı risklerin önüne geçilmesi için kültür ve bilgi merkezi binalarındaki tüm boru sistemleri periyodik olarak gözden geçirilmelidir.

Yangına yönelik dayanıklı ve yangına dirençli malzemenin seçimi önemlidir. Isı, duman sensörleri ile sprinkler sistemi gibi yangın algılayıcı sistemlerin kurulması öncelikli ele alınması gereken konulardır. Kültür ve bilgi merkezi binalarındaki iklimlendirme, ısıtma ve jeneratör sistemlerinde yangın ve deprem risklerine karşı ek önlemler alınmalıdır. Yapıdaki potansiyel yangın kaynakları belirlenerek, eski elektrik tesisatı yenilenmelidir.

Bina kaynaklı oluşabilecek hastalıklar konusunda meslek hastalığı afişleri ve eğitim tüm çalışanlar, okuyucu ve ziyaretçiler için uyarı levhaları ve afişler asılarak farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır. Hasta Bina Sendromu (HBS) etkileri konusunda çalışanlar uyarılmalı, HBS'ne sebep olabilecek risk faktörleri bertaraf edilmelidir. Eserlerin restorasyonu veya temizlenmesi çalışmalarında mutlaka kişisel koruyucular kullanılmalıdır.

Kültür ve bilgi merkezlerine yönelik afet hazırlık planı içinde öncelikle çalışanların kurtarılması, ardından okuma salonları ve depolardaki koleksiyonlar ile hizmet amaçlı kullanılan ekipman ve donanımın kurtarılması stratejileri belirlenmelidir. Zincirleme gelişebilecek acil durum ile insan kaynaklı tehlikeler sonucu oluşabilecek yapısal

olmayan malzeme etkilerinden gerek çalışanlar / faydalanıcılar ile eserlerin etkilenmemesi için eğitim, periyodik kontrol çalışmalarına devam edilmelidir.

Çalışmada belirtilen güvenlik riskleri ile ilgili olarak acil durum /afet riskler durumundaki fiziksel hasarlar (yangın, deprem ve sel riskine yönelik önsezi ve izleme sistemlerinin kurulması vb.) ile güvenlik zafiyeti nedeniyle çalınma, sabotaj gibi risklere yönelik önlemler için (kamaralar, hassas koleksiyonlara erişimin kontrollü olması, güvenlik görevlilerinin istihdamı /koordinasyonu vb.) kısa, orta ve uzun vadede stratejiler geliştirilmelidir. Bu konularda eğitim çalışmaları çalışanlar ile kültür ve bilgi merkezi kullanıcılarının farkındalık seviyelerinin artırılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR:

AKBOĞA, Ö., BARADAN, S., (2011). “Asbestin İnşaat Sektöründeki Yeri ve Maruziyetin Önlenmesi”, Türkiye Mühendislik Haberleri, 469-6/2011-5

AKMAN, S., (2001). Binaya uygun Beton Üretimi ve Seçiminde Kriterler, Yapı Malzemesi ve Deprem Semineri, TMMOB Mimarlar Odası, 14-15-16 Mart 2001, İstanbul

ANSARI, KHURSHID AKHTAR (2008). Preparation of Disaster Management Plan for Libraries, Archives and Museums, Pakistan Library & Information Science Journal 39(2)

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

BONFİL, J., (2014). Su Yalıtımında Haksız Rekabet, (Isı, Su, Ses ve Yangın Yalıtımcıları Derneği-İZODER Dergisi,Sayı:61, Aralık 2014. (<http://www.izoder.org.tr/upload/dergiler/izolasyon-dunyasi-61.pdf> Erişim Tarihi : 01.03.2015)

BROWN, N., (2008). Occupational Health and Safety – City of Greater Dandenong Libraries, Eco-Services, Ergonomics And OH&S, Volume 29 , Issue 10

ÇİLİNGİROĞLU, S., (2010). İç Hava Kalitesi, Tesisat Mühendisliği, Makine Mühendisleri Odası Yayını, Sayı: 115 Ocak-Şubat/2010

ÇSGB (2011). Meslek Hastalıkları Rehberi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGGM), Ankara

ÇSGB (2012). Meslek Hastalıkları ve İş İle İlgili Hastalıklar Tanı Rehberi, Türkiye’de İşyerlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Koşullarının İyileştirilmesi Projesi (İSGİP).

FEMA (2011). Reducing the Risks of Nonstructural Earthquake Damage: A Practical Guide, Federal Emergency Management Agency (FEMA E-74)

HASOL, D., (2002). Agrega Maddesi, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü,Yapı endüstri Merkezi Yayınları

KUZUCUOĞLU, A., (2014). Kültürel Miras Sektöründe Risk Transferi, akademik Bakış Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat-Kırgızistan, Sayı:44, Temmuz-Ağustos 2014

KÜÇÜKCAN, B., (2008). Kütüphane Binaları: Deprem ve Diğer Afetlere Hazırlık. Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi, Cilt. 1, Sayı. 1, sf. 39-52

ODABAŞ, H., ODABAŞ, Y. (2007). Belge Yönetiminde Afet Planlaması, Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı 24-26 Ekim 2007, sf.254, 260.

ÖZDEMİR Ş., TOPÇUOĞLU H., (2009). İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Ölçümü ve İzleme. Mühendis ve Makine, Cilt:50 Sayı:592

STOVEL, H., (1998). Case Study: Evacuation Plan, Amerongen Castle, Netherlands, Risk Preparedness: A Management Manuel for World Cultural Heritage, ICCROM, Roma

KANUN VE YÖNETMELİKLER

2863 SAYILI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU (1983)., 23 Temmuz 1983 tarih ve 18113 sayılı Resmî Gazete

5226 SAYILI KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNU İLE

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

***ÇEŞİTLİ KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASI HAKKINDA KANUN (2004).***

Kabul Tarihi : 14.7.2004

***6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
KANUNU (2012).*** 30 Haziran 2012 tarih ve
28339 sayılı Resmî Gazete

***ASBESTLE ÇALIŞMALARDA SAĞLIK VE
GÜVENLİK ÖNLEMLERİ HAKKINDA
YÖNETMELİK, (2013).*** 25 Ocak 2013 tarih
ve 28539 sayılı Resmî Gazete

***İŞYERLERİNDE ACİL DURUMLAR HAK-
KINDA YÖNETMELİK (2013),*** 18 Haziran
2013 tarih ve 28681 sayılı Resmi Gazete

***TEHLİKELİ KİMYASALLAR YÖNETMELİĞİ
(1993).*** 11 Temmuz 1993 tarih ve 21634
sayılı Resmî Gazete

***YAPI İŞLERİNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVEN-
LİĞİ YÖNETMELİĞİ (2013).*** 5 Ekim 2013
tarihli ve 28786 sayılı Resmî Gazete

İNTERNET KAYNAKLARI

(http://www.muze.isbank.com.tr/muze_binasi.asp Erişim Tarihi : 02.03.2015)

(<http://archive.alia.org.au/incite/2008/v29.10.pdf>
Erişim Tarihi : 03.03.2015).

<<http://www.library.cornell.edu/preservation/librarypreservation/mee/management/salvageprioritychecklist.html>>

[https://www.osha.gov/pls/oshaweb/owadisp.show_document?p_id=10862&p_table=standards,](https://www.osha.gov/pls/oshaweb/owadisp.show_document?p_id=10862&p_table=standards)
Erişim Tarihi : 12.03.2015

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

EXTENDED ABSTRACT

The cultural assets under protection by laws in the world and our country can be received serious damage, important part of them can not be able to re-restoration or completely demolished due to existing risks and emergency situations/disasters. However, employees who carry out protection task of cultural and information centers collections are injured or loss of their lives. Therefore, taking measures relating to occupational health and safety issues is becoming essential in the institutions which have information and documentation center characteristic. Measures provided by the health and safety plans which are prepared during the restoration works, should be applied during normal activities of the institution. The purpose of the health and safety plans, to realize studies under the health and safety conditions and to determine the measures to be taken. However, cultural assets suffer losses due to adverse factors such as urbanization, vandalism, natural disasters, inconvenient conditions which do not meet the specifications in the workplaces. This negative risk factors should be pre-determined and developed with scenarios in the plan (emergency plans, health and safety plans, etc.).The scope of this study, it is evaluated that identification of hazards for buildings, employees and collections in the culture and information centers, conducting risk assessments that may occur due to these hazards, carrying out for improvement work due to reduction / elimination of identified risks, with the continuous review (with cycles of PDCA: Plan, Do, Check, Act) to revise the plans and this method has been evaluated as a model for all culture and information centers. **Purpose:** In the study, to identificate of potential hazard sources of the culture and information centers, to do risk assessments and emergency plans to be made based on these risks. To prepare emergency planning which required in cultural and information centers, to take preventive and restrictive measures for the both employees and collections in order to ensure their safety have been purpose of study. **Method:** In the study, Cultural Heritage Protection Model (CHPM) is developed based on building, staff and collections scales risk assessments and contingency plans, in this wise it is purposed that minimize the hazards or completely eliminate before converting the risks. **Conclusions and Re-**

UHBAB

www.uhbabdergisi.com

Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Ekim / Kasım / Aralık – Sonbahar Dönemi Cilt: 4 Sayı: 14 Yıl:2015

International Peer-Reviewed Journal of Humanities and Academic Science

October / November / December - Fall Semester Volume: 4 Issue: 14 Year: 2015

JEL CODE: Z10-Z12 ID:286 K:431

ISSN Print: 2147-4168 Online 2147-5385

(ISO 9001-2008 Belge No / Document No: 12879 & ISO 14001-2004 Belge No / Document No: 12880)

(MARKA PATENT NO: TRADEMARK)

(2015/03947-2015-GE-17304)

---

commendations: The cultural and information centers have a characteristic a collective memory of society and have important role of transferring important knowledge from the past to the future. Therefore, risk assessment studies should be carried out before the emergency planning. As stressed in general of the study, health and safety plan is essential to prepare and to implement. However, it is emphasized in the legislation, health and safety plan should be prepared only during restoration works. This planning and implementation should be valid for any kind of works, not only in the restoration works, that is why legislation changes should be planned. Health and safety planning activities should be supported with emergency planning studies. Risk analysis must be done even with the checklists that the most simple degree of risk assessment studies, and after this immediately instructions should be prepared as a part of preventive and restrictive precautions. Strategies should be developed in case of insufficient conditions due to improve these conditions. In this way, Cultural Heritage Protection Model (CHPM) should be applied. There are many risk factors in the cultural and information centers which will be affected on staff and collections negatively. As a “holistic approach” all risk factors that can lead to the loss of life and property should be considered for works on staff (in terms of occupational health and safety) and collections which are existed in the culture and information centers. All staff and managers must be participated risk assessment and mitigation studies which are carried out in the cultural and information centers. The employers who have greatest responsibility of the elimination of risks, should work in coordination with workplace safety professionals and workplace doctors, and also should carried out interdisciplinary studies with library, archive and museum professionals.

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Akademik Beşeri Bilimler Dergimiz 2012 yılında yayın hayatına girmiştir. Dergimizde sosyal bilimler alanında hazırlanan özgün, derleme ve araştırma konulu çalışmalara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli ve akademik bir dergidir. Sosyal bilimler ve disiplinlerine ait olan çalışmalar kabul edilmektedir. Dergimizin dili Türkçe'dir. Fakat farklı dillerde hazırlanan çalışmalara da dergimizde yer verilmektedir. Bilim evrenselidir. Yapılan her türlü bilimsel çalışmaya bilimsel etik çerçevesinde destek ve katkı sağlamak amacıyla oluşturduğumuz bu yapı içerisinde kendisini görmek isteyen, bende bu çatının altında bulunmak istiyorum ve değer katmak istiyorum diyen başta yazar ve yazarlara, hakem, bilim ve danışma kurulu üyelerine kapımız ve gönlümüz açıktır. Birçok alanda faaliyet gösteren yayın organı içerisinde yerimizi almak, bilim ve akademi dünyasına bir takım değerler katmak arzusunda olduğumuzu belirtmek isteriz. Hedef ve amacımız en nitelikli, kaliteli ve bilime hizmet eden çalışmaların okuyucu ve araştırmacılara ulaştırılmasıdır. Dergimizde hiç kimseye farklı bir avantaj sağlanmamaktadır. Yılda dört sayı olarak çıkardığımız dergimiz Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarına denk gelecek şekilde yayın çıkarmaktadır. Dergimize gönderilen çalışmalar öncelikli olarak editör kurulunda geçmekte ve onay alan çalışmalar ilgili alan hakemlerine gönderilmektedir. Her bir çalışma iki alan hakemi tarafından değerlendirilmekte ve onay alan çalışmalar yayına alınmaktadır. Bir çalışmanın sadece üç kez düzeltilmesi istenmektedir. Üç düzeltme de talep edilen eksiklikler giderilmediyse çalışma otomatik olarak red edilmektedir. Dergimizin işleyişi ve yapılan her türlü işlem sistem üzerinden takip edilmektedir. Tamamen internet ve web tabanlı çalışan sistemde her türlü kayıt derginin internet tabanında kayıtlı tutulmaktadır. İlgili sayıda aynı yazarın sadece bir çalışmasına yer verilmektedir. Aynı yazara ait birden fazla çalışma gelecek sayılarda yayınlanmak üzere sıraya alınmaktadır. Fakat farklı çalışma ve çoklu yazar durumunda dergimiz yayın kurulunun onayı ile yayına alınabilmektedir. Bu durum sadece dergimize ait işletilir hiçbir hak ve hukuki bir yaptırım dergimize uygulanamaz. Dergimiz de APA 5 sistemi uygulanmaktadır. Dil ve araştırma konusuna önem verilmektedir. Hiçbir şekilde direkt alıntı yapılmasına izin verilmez. İnternet kullanımında ve internetten yapılan alıntılarda mutlaka alıntı yapılan internet adresinin linki kullanılmalı ve alıntının yapıldığı tarih belirtilmelidir. Ayrıca etik kurul onayı gerektiren çalışmalarda ve araştırmalarda mutlaka

kurulun verdiği kabul onayı tarafımıza iletilmelidir. Hakem sürecini olumlu tamamlasa bile etik raporunun onaylı hali dergimize ulaşmadıkça çalışma yayına alınmaz. Bu konuda hiçbir yazar ve araştırmacı dergi üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayın telif hakkı sözleşmesi kullanılmamaktadır. Yine de yayın kurulu ve editörler kurulu gerekli gördüğü durumda yazar ya da yazarlardan bu telif hakkı devir sözleşmesi istenebilir. Dergimize gönderilen yayınlar daha önce bir başka dergiye gönderilmemiş olmalı, red ya da aynı anda farklı dergilerde değerlendirmede bulunmamalıdır. Ayrıca hiçbir koşul ve şarta bağılı olmaksızın dergimiz gelen çalışmaları hakem sürecine almadan red etme hakkına tek taraflı olarak sahiptir. Bu durumda yazar ya da yazarlar bir hak iddiasında bulunamazlar. Dergimizde değerlendirilen yayınların hangi hakem veya hakemler tarafından değerlendirildiği konusunda yazar ya da yazarlar bilgi sahibi olamaz. Bu durum sadece dergi editörlerine aittir. Hakem değerlendirme sürecine ilişkin raporlar hem sistem üzerinden hem de yazara yazılı rapor halinde değerlendirme sonucu gönderilir. Dergimiz tamamen internet ortamlı ve web tabanlı olduğu için yazarlar kendi üyelik panelinden işleyişe dair bilgileri takip edebilirler. Yine çalışmalarına ilişkin bilgileri mail yolu ile de edinebilirler. Dergimizde değerlendirme sürecine alanın çalışmalar dergi yönetiminin izni olmaksızın geri çekilemez bu yönde bir hak iddiasında bulunulamaz. Her koşulda ve hukuki durumda dergimizdeki kayıtlar dikkate alınır ve yazar ya da yazarların lehine ya da aleyhine kullanılır. Oluşabilecek intihal ve hukuksal sorunlarda dergimiz hukukçuları “Avukatları” dergimizin ve diğer kişilerin haklarını korumak adına her türlü işlem hakkına tek taraflı olarak sahip bulunmaktadır. Gelen yayınların değerlendirme süreci iki aydır. Fakat değerlendirmede oluşabilecek sorunlar nedeni ile bu durum üç aya kadar çıkabilmektedir. Hakem değerlendirme sürecinde yaşanabilecek ya da yaşanan sorunlarda dergimiz bilim kurulu devreye girmekte ve gerekli değerlendirmeyi yaparak yayın hakkında karar vermektedir. Bilim kurulunun aldığı kararlar kesin kararlar olup dergi yönetimi de bu kararlara harfiyen uymaktadır. Bu kararlar üzerinde hiçbir değerlendirme yapılamaz. Kabul edilen ve hakem değerlendirme sürecini tamamlayan yayınlar ileri sayılarda yayınlanmak üzere sıraya alınabilir. Bu durumda yazar ya da yazarlara yazılı belge verilir. Bu belgelerdeki bilgiler yazar ya da yazarlar tarafından kabul edilmek zorundadır. Yayının hangi sayıda yayınlanacağına ancak dergi yayın kurulu karar verir. Bu konuda hiçbir yazar bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimize yaptırım uygulayamaz. Dergimizde yayımlanan çalışmalar dergimiz referans gösterilerek kullanılabilir. Referans gösterilmeden kullanılan yazılar hakkında ilgili kullanıcıya yönelik hukuki yaptırım uygulanır. Bu konuda tüm sorumluluk kullanıcıya aittir. Bilimsel içerik içermeyen ve bilime yenilik kazandırmayan hiçbir çalışma dergimizde kabul görmemektedir. Bu tip çalışmalara dergimizde yer verilmemektedir. Dergimiz sosyal bilimler alanından yayın kabul etmektedir. Beşeri bilimler alanına giren her türlü çalışma dergimizde değerlendirilmektedir. Derginin alanı dışında kalan çalışmalar kabul edilmez edilmiş olsa da yayınlanmaz.

ABOUT US

About the Journal

International Refereed Journal of Humanities and Academic Sciences was published in 2012. The journal publishes original, review, and research papers in social sciences. The journal is international, refereed and academic. The journal brings together various studies in social sciences. The language of the journal is Turkish. However, the journal publishes papers in different languages. Science is universal. The main objective of the journal is to provide an intellectual platform for the authors, referees, and the members of science and advisory board who are all welcome to contribute to the development of science within the rules of ethics. The journal aims at becoming one of the leading journals publishing in social sciences to contribute to scientific and academic advancement. The journal also aims at introducing the readers and researchers to the most qualified and sufficient papers. In the journal nobody is privileged. The journal is published four times in a year, at the end of March, June, September, and December. The submitted manuscripts are firstly taken into evaluation by the editorial board. Provided that the articles meet the preliminary evaluation requirements, they are sent for scholarly assessment to the referees who are experts in the appropriate field. Each paper is evaluated by the two field referees, and the approved papers are accepted to be published. Each paper is asked to be revised for three times at most. If the manuscript is not corrected or revised for the third time, the study is rejected automatically. Each process in the journal can be followed through the system. The journal is an internet/web-based journal that all the records are kept in the system. In each issue one single manuscript of the same author is included. Other manuscripts of the same author are saved to be published in the following issues. Different studies or papers with multiple authors might be accepted to be published if the editorial board deems appropriate. This is arranged within the rules of the journal, no sanctions can be imposed on the journal. In the journal, APA 5 system is used. Research topics and the use of language are of great importance. Direct quotations are never accepted. If internet sources are used, the link and the date of access must be given. In the studies that require the ethics committee approval, the approval report should be submitted to the journal. Even though the referees accept the manuscript, it will not be published unless the approval report is submitted to the journal. In this case, none

of the authors or researchers can assert legal rights. In the journal, copyright agreement is not signed. However, the editorial board or the editors might request the author/authors to sign the agreement if necessary. The manuscripts, sent to the journal, should not have been submitted to another journal previously or under consideration for publication simultaneously. The journal has a claim on rejecting the articles prior to the referee assessment process unilaterally. None of the authors can assert legal rights in this case. The names of the referees will not be revealed to the authors. The names are known only by the editors. The evaluation reports of the referees are sent to the authors by the system and in written documents. Since it is a web-based journal, activating their memberships on the internet, the authors can follow the process. The information concerning the evaluation process is also sent via the emails of the authors. Articles forwarded to the referees cannot be withdrawn without the permission of the editor, in this case, authors cannot assert any legal rights. In all circumstances, and legal process, the records of the articles are kept for or against the authors. In case of plagiarism or any other legal problems, judicial process is initiated about the concerned author or authors by the “Lawyers” of the journal unilaterally. The evaluation process takes two months. However due to some problems it might take three months. The science board gives the final decision on the paper in case some problems are encountered during the evaluation process. Since this decision is the final one, the chief editor abides by the decision. Decisions are out of question. Approved articles can be saved to be published in the subsequent issues. In this case, a written document is given to the authors. The information in these documents must be accepted by the authors. It is the editorial board who assigns the number of the issues in which the papers will be published. None of the authors can assert legal rights. Sanctions cannot be imposed on the journal. The papers published in the journal can be studied by giving reference to the journal. If the papers in the journal are used without giving references, sanctions can be imposed on the authors. It is the authors, responsible for this situation. Papers which do not contribute to the development of science and do not include novelty will not be published in the journal. The journal publishes articles in social sciences. The journal publishes interdisciplinary studies in social sciences, and the journal will not publish the studies out of the scope of social sciences even if they are accepted.

YAYIN İLKELERİ

1. Dergimizde yayınlanması istenilen çalışmalar daha önce bir yerde yayınlanmamış ve değerlendirilmesi amacıyla dahi olsa farklı bir dergiye gönderilmemiş olması gerekir.
2. Dergimizin yayın kabul ettiği alan dışındaki çalışmalar kabul edilmemektedir. Fakat farklı bir durum olduğunda yayın kurulu ve alan editörlerinin onayı ile dergimizde ilgili yayın değerlendirilerek yayına kabul edilir.
3. Hiçbir koşul ve şart altında dergimiz yapılan çalışmaların içerik ve bilimsel sorumluluğunu yüklenmemektedir. Yapılan ve yayımlanan çalışmaların her türlü sorumluluğu ilgili yazar/yazarlara aittir.
4. Birden fazla yazarın bulunduğu çalışmalarda ilk sırada yer alan yazar muhatap kabul edilir.
5. Çalışmalarda özet hem İngilizce hem Türkçe olarak düzenlenmeli, 100 ile 250 kelime arasında olmalıdır. Konu başlığı hem Türkçe hem de İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Türkçe hazırlanan çalışmalarda genişletilmiş İngilizce özet olmalıdır. Bu özet 750 ile 1500 kelimedenden oluşmalıdır. Giriş, amaç, kapsam, yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç şeklinde hazırlanmalı kaynakçadan sonra konulmalıdır. İngilizce çalışmalar için geniş özet talep edilmez.
6. Hazırlanan çalışma tez, kitap v.b. organlardan hazırlanmış ise mutlaka ilk konu başlığına başvuru yapılarak özet sayfası altında nereden türetildiği belirtilmelidir.
7. Kullanılan kaynaklar dergimiz sayfasında bulunan örnek makaledeki şablona uygun olarak hazırlanmalıdır.
8. Sosyal bilimler içerisine giren ve kapsayan çalışmalarda mutlaka jel kodu veya alt jel kodu bulunmalıdır. Jel kodu bulunmayan çalışmalar hiç koşulda kabul edilmez edilemez.
9. Değerlendirilmeye alınan her bir çalışma mutlaka iki hakem onayını almış olmalıdır.

10. Gelen çalışmaların incelenmesi sonucunda majör ya da minör düzeltme yapılabilir. Yazardan sadece ÜÇ defa düzeltilmesi istenir. Her ÜÇ düzeltmede de istenilen düzeltmeler gerçekleştirilmemiş ise yayın sistem tarafından reddedilir.
11. İngilizce ve Türkçe özet yazı karakteri 10 punto Times New Roman karakterli olmalı, konu başlıkları dışında özet kısmı örnek makalede olduğu gibi sağ ve sol kutucuk içerisine yerleştirilmelidir. Yerleştirilen bilgiler italik olmalıdır. Konu başlıkları Türkçe ve İngilizce de 14 punto, Times New Roman karakteri ile hazırlanmalıdır.
12. Yazar veya yazar isimleri 12 punto hazırlanmalı ve sağa doğru italik şekilde Times New Roman yazı karakteri ile hazırlanmalıdır. Yine örnek makaledeki gibi kutucuk içine yerleştirilmelidir.
13. Çalışmanın tamamı olmak üzere satır aralığı 1 olarak belirlenmelidir.
14. Kaynakçada kaynak gösterimi sağa italik olmak üzere ilgili kaynak ismini veya yazarının soyadı başta olmak üzere yine örnek makalede belirtildiği şekilde düzenlenmelidir.
15. İnternet kaynakları mutlaka erişim tarihi belirtilerek kullanılmalıdır.
16. Düzenleme ve çalışmanın dizgisi apa 5 sistemine uygun olarak hazırlanmalı, çalışma içerisinde kaynak gösterimi bu şekilde düzenlenmelidir. Örnek makalede bu format belirtilmiştir.
17. Mevcut çalışmalar sisteme üye olan yazar tarafından adım adım yol izlenerek çalışma sisteme yüklenir. Yüklenen çalışma sistem yöneticisi tarafından ilgili alan editörüne gönderilerek hakem değerlendirmesi için onay istenir.
18. Dergimizin yayın dili Türkçedir. Fakat farklı durumlarda ve prensiplerde hazırlanan çalışmalar İngilizce olarak da kabul edilmektedir. Bu durumda yayın kurulu insiyatif kullanma hakkına ya da ret hakkına tek taraflı hakka sahiptir. İlgili yazar bu konuda dergimiz üzerinde etkili olamaz.
19. Hiçbir çalışma hakkında yazar hangi hakem tarafından çalışmanın değerlendirileceğine karar veremez veya değerlendirme yapan hakem bilgisini göremez. İlgili çalışma hakkında yapılan hakem değerlendirmesi oluşan bir eksiklik veya düzeltme durumunda ilk sırada yer alan sorumlu yazara hakem görüş bildirir raporu gönderilir. Gönderilen rapora istinaden değerlendirme yapan hakem bilgisi yazar veya yazarlara bildirilmez. Bu konuda yazarlar bir talepte bulunamaz ve hak iddia edemez.
20. Hiçbir yazara ait bilgi ve iletişim konusundaki materyaller sistem yöneticisi ve editör dışında bilinemez. Bu nedenle yazarların hakem değerlendirmesi ya da farklı bir talepte bulunması gibi bir hakkı yoktur.

21. Sisteme yüklenen çalışmaların sayfa sayısı 25'tir. Bu miktar yine çalışmanın konusuna göre artış gösterebilir. Ek ve tablolar bu sayının dışında tutulabilir. Fakat ilgili durum hakkında yayın kurulu başta olmak üzere alan editörü olumlu veya olumsuz değerlendirme yapma hakkına tek taraflı olarak sahiptir. Bu konuda yazar ya da yazarlar bir hak iddiasında bulunamaz.
  22. Dergimiz "e" elektronik sistemle çalışan bir dergi olup, basılı olarak çıkarılmaktadır. Basılı yayın almak isteyen kişilerin dergi bedelini ilgili basım yapan firmaya ödemesi karşılığında temin etme hakkı bulunmaktadır. Dergimiz hiçbir yazara veya bireye, kuruma basılı dergi vermek zorunda değildir. Yine dergimize gönderilen çalışmalar için yıllık üyelik ücreti ilgili basım firmasına ödenmelidir. Bu ücret sadece derginin yıllık basım ve diğer giderleri için basım evimin yaptığı harcamalara istinaden alınır. Ayrıca dergi giderleri için yazarlardan ücret talep edilebilir.
  23. Sisteme yüklenen çalışmaların değerlendirme süresi iki aydır. Bu süre içerisinde değerlendirilmeyen ve hakkında ilgili bilgi rapor alınmayan çalışmalar farklı bir hakeme daha gönderilir.
  24. Dergimiz yılda dört sayı çıkarmaktadır. Bu sayı derginin yayın kurulu veya özel durumlarda ara dönem içerisinde de yayın çıkarma hakkı bulunmaktadır. Bu durum yine dergi yönetimin insiyatifine bağlıdır.
  25. Yayınlanan çalışmaların yayın ve telif hakkı dergimize aittir. Sisteme yüklenen her bir çalışmanın yayın hakkı yazar tarafından otomatik olarak dergiye devredilir. Bu işlem için hiçbir yazardan telif hakkı sözleşmesi imza etmesi istenmez. Sisteme yüklenen çalışma için yazar bu şartları peşinen kabul etmiştir. İtiraz hakkı bulunmamaktadır.
- YUKARIDA BELİRTİLEN 25 MADDELİK YAYIN İLKESİ VE BİLGİLERİ SİSTEME DÂHİL OLAN YAZAR veya YAZARLAR TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞ SAYILIR. HİÇ BİR YAZARIN BU YAYIN İLKELERİNE İTİRAZ ETME HAKKI YOKTUR. DERGİMİZ YAYIN İLKELERİ ve ÇALIŞMALARIN YAYINLANMASI, DEĞERLENDİRİLMESİ veya REDEDİLMESİNDE TEK TARAFLI HAKKA SAHİPTİR. BU HAK HİÇ BİR KOŞUL ve ŞARTA BAĞLI OLMAKSIZIN DEĞİŞTİRİLEMEZ. İLGİLİ İLKELER veya KURALLAR ÇERÇEVESİ DIŞINDA HAREKET EDEN YAZAR/YAZARLAR HAKKINDA DERGİMİZ İLGİLİ KANUN VE YÜKÜMLÜKLER ÇERÇEVESİNDE KANUNİ HAKKINI TEK TARAFLI OLARAK KULLANMA HAKKINA SAHİPTİR. SİSTEME DÂHİL OLAN HERKES BUNLARI PEŞİNEN KABUL ETMİŞTİR.

PUBLICATION PRINCIPLES

1. The papers submitted to the journal should not have been published before or under consideration for publication in another journal.
2. Studies out of the scope of the journal are not accepted. However, in some cases, the concerned publication is accepted with the approval of the editorial board and the field editors.
3. Under no circumstances, does the journal undertake the responsibility of the content and scientific reliability of the papers. Each author is held responsible for his/her articles, prepared and published.
4. In the studies, including more than one author, the first mentioned author is regarded as the addressee.
5. Abstracts in Turkish and English should be between 100-250 words. The titles should be both in Turkish and English. In Turkish studies should be extended English summary prepared. This summary should consist of 750 to 1500 words. Introduction, objectives, scope, methods, results, discussion and should be placed after the bibliography should be prepared as a result. Broad summary is not required for English studies.
6. If the article is produced from such sources as dissertations, books, and so on, the information concerning the source should be stated by giving reference to the title on the abstract page.
7. Sources used in the manuscripts should be cited as in the sample article of the journal.
8. Jel code or sub jel code should be included in the studies of social sciences. Under no circumstances are the studies without jel codes accepted.
9. Each study, accepted for the evaluation should have the approval of the two referees.
10. Following the evaluation of the studies, major and minor corrections can be assigned to the author. These corrections are requested from the author three times. If the requested corrections are not made for the third time, the publication is rejected by the system automatically.
11. English and Turkish abstracts should be written in Times New Roman font, 10 sized. Apart from the titles, the abstract should be indented with 1 cm margins from left and right in the

box as in the sample article. The data must be in italic . The titles in Turkish and English should be written in Times New Roman font, 14 sized.

12. The names of the author/authors should be written in rightward italic, Times New Roman font 12 sized. It should be in the box as in the sample article.
13. The whole study should be single spaced.
14. On condition that the related reference name and surname of the author is on the top, citation in references should be written in rightward italic as in the sample article.
15. Internet sources should be cited by giving the exact access date.
16. The study should be edited in accordance with APA 5 system, citation should follow the same system. The format is given in the sample article.
17. Following the necessary steps, the current studies are uploaded to the system by the registered members of the journal. The uploaded study is sent to the related field editor by the system manager, and the approval of referee evaluation is requested.
18. The language of the journal is Turkish. However, studies in other languages are accepted if the editorial board approves. This situation is completely under the initiative of the editorial board. The journal acts unilaterally. Authors are not allowed to interfere in this process.
19. None of the authors are allowed to suggest a referee to evaluate their papers and the names of the referees will not be revealed to the authors. In case some deficiency or correction problems are encountered during the evaluation process, the report of the referee is sent to the author in the first place. The name of the referee will not be revealed to the author or authors, and authors cannot demand anything and assert any legal rights.
20. Information and documents concerning the authors are known only by the system manager and the editor. Therefore, authors are not allowed to suggest a referee for the evaluation process and demand anything different.
21. Articles uploaded to the system should not exceed 25 pages. However, this length may change depending on the scope of the study. Appendices and tables can be excluded out of this number. But the field editor and the editorial board, in particular, will give the final decision for or against the author unilaterally. In this matter, author or authors cannot assert any legal rights.
22. Our journal is an e- electronic journal and it is issued as printed. The authors who want to buy the printed version of the journal can get it by paying the fee to the printing press that charges money for printing the journal annually. The journal is not obliged to send a printed issue to the individuals, authors or institutions. You may also be charged to the authors magazine costs.

23. The evaluation process for the studies uploaded to the system takes two months. Studies, not evaluated within this period, are sent to a different referee.
  24. The journal publishes four times in a year. But the publication board of the journal has the right to publish in special cases and interim periods. This condition is under the initiative of the administrative board.
  25. Publication and the copyrights of the published studies belong to the journal. The copyright of each study, uploaded to the system, is automatically transferred to the journal. No signature for the copyright agreement is requested from the author. The author accepts all these conditions in advance. Objections are never accepted.
- POINT PUBLICATION PRINCIPLES AND INFORMATION STATED ABOVE ARE CONSIDERED AS ADOPTED BY THE AUTHORS INCLUDED IN THE SYSTEM. NONE OF THE AUTHORS HAVE THE RIGHT TO OBJECT TO THESE PUBLICATION PRINCIPLES. THE JOURNAL HAS AN UNILATERAL RIGHT IN PUBLICATION, EVALUATION or DENIAL OF THE PUBLICATION PRINCIPLES and STUDIES. THIS RIGHT CANNOT BE CHANGED NOTWITHSTANDING ANY CONDITION. THE JOURNAL HAS THE RIGHT TO USE ITS LEGAL RIGHTS UNILATERALLY WITHIN THE FRAMEWORK OF RELEVANT RULES AND LIABILITIES AGAINST THE AUTHOR/AUTHORS ACTING OUT OF THE FRAMEWORK OF RELEVANT PRINCIPLES or RULES. EVERYBODY INCLUDED IN THE SYSTEM ACCEPTS THESE RULES IN ADVANCE.

YAZARLARA BİLGİ

1. Dergimizin yazım dili Türkçe ve İngilizcedir.
2. Farklı dillerde hazırlanan yayınlar ve çalışmalar editör başta olmak üzere derginin yönetimi onay vermesi durumunda kabul edilir. Bu durum tek taraflı olarak dergimize aittir.
3. Dergimiz basılı olarak çıkarılmakta olup, internet ortamında sadece İngilizce özet ve Türkçe özet şeklinde yer alır.
4. Dergimiz sistemine üye olmadan yayın kabul edilmez.
5. Hiçbir yazar dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz.
6. Yapılan her bir çalışmanın sorumluluğu tek taraflı olarak yazara aittir. Dergimiz bu konuda bir yükümlülük altına alınamaz sokulamaz.
7. Dergimiz bünyesinde değerlendirilmek koşulu ile gönderiler çalışmaların, her hangi bir nedenle bir başka yerde kullanılmamış veya değerlendirmeye gönderilmemiş olması gerekir. Böyle bir olumsuzluk ile karşılaşılması durumunda tekzip yayınlanması koşulu ile çalışma reddedilir ve yazar hakkında hukuki işlem başlatılır.
8. Her bir çalışma alanında uzman iki hakem tarafından değerlendirilip, iki hakemden olumlu görüş alan çalışmalar sıraya alınmak koşulu ile yayına alınır.
9. Hiçbir çalışmanın bir başka çalışmadan farklılığı veya üstünlüğü yoktur. Her bir yazar ve çalışma aynı hak ve eşitliğe sahiptir. Her hangi bir ayrıcalık tanınmaz.
10. Yazarlar çalışmalarının hangi hakemler tarafından değerlendirildiğini bilemez ve bilmek isteme hakkına sahip olamaz. Bu durum sadece sistem yönetici ve editör tarafından bilinir ve gizli tutulur.
11. Düzeltmeler majör ve minör şeklinde yapılır. Her bir düzeltme sadece iki hakka sahiptir. İki talep doğrultusunda istenen düzeltmenin yapılmaması durumunda çalışma otomatik olarak ret alır.

12. Tez, sunum ve bildiri şeklinde daha önce kullanılmış çalışmalar makaleye dönüştürülüyor ise mutlaka daha önceki kullanımına yönelik bilgi makalenin dipnotunda bulundurulmalı ve açıklanmalıdır. Aksi durumda intihal olarak kabul edilir ve dergimiz bu yükümlülüğü kabul etmez.
13. Dergimizin yayın kabul ettiği alanları dışında yapılan çalışmalar ilgili yönetim veya editör tarafından tek taraflı olarak kabul edilir veya ret edilir. Bu durumda yazar bir hak iddiasında bulunamaz.
14. Dergimize yüklenen çalışmaların her türlü hakkı yazar tarafından dergiye verilmiştir. Bu işlem için yazardan bir imza ve onay bilgisi istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar her hakkı ile dergimize devredilmiş olur.
15. Dergimizin yayınları değerlendirme süresi hakemlerden gelen dönüşlere göre iki aydır. İki ay içerisinde dönüş alınamayan çalışmalar bir başka hakeme yönlendirilir. Bu durumda süre uzayabilir ve bir talep oluşturulamaz. Yazar bu durumda hiçbir hak iddiasında bulunamaz, makaleyi sistemden çekemez.
16. Dergimiz yazım kuralları örnek format şeklinde dergimizde word dosyası olarak gösterilen formattaki gibi apa sistemi kullanılarak hazırlanmalıdır. Örnek yüklü makalede bu özellikler bulunmaktadır.
17. Dergimiz bünyesinde değerlendirmeye alınan çalışmalarda dergimiz ilk sırada yer alan sorumlu yazarı muhatap alır, diğer yazarlarla bir ilişki içerisinde bulunmaz ve birinci yazar dışındaki kişilere bilgi vermez, vermek zorunda değildir.
18. Çalışmaları değerlendiren hakemler tamamen bağımsız hareket ederler. Bu konuda dergimizin hakemler üzerinde bir yaptırım ve özel talebi oluşmaz oluşturulamaz.
19. Dergimizin yayın süresi yılda dört defa olmak üzere; Aralık, Mart, Haziran ve Eylül aylarına gelen süredir. Bu süreler derginin yayın sistemine bağlı olarak kaymalar oluşturabilir. Bu nedenle dergimiz hiçbir talep ve sorumluluk altında bulunmaz.
20. Yayın değerlendirmesine ilişkin hakem görüş bildirir raporu ilgili birinci yazara gönderilir. Düzeltme istenen çalışmaların düzeltme süresi 15 gündür. Bu süre içerisinde düzeltmesi yapılmayan çalışmalar sistemden çıkarılıp reddedilir. Bu durumda yazar dergimiz hakkında bir yaptırım hakkına sahip olamaz.
21. Türkçe dışında hazırlanan çalışmalarda mutlaka Türkçe Özet bulunmalıdır. Anahtar kelime sayısı 3 ile 7 tanedir. Her bir çalışma en fazla 25 sayfa olmalıdır. Ekler bu 25 sayfaya dahil değildir. Özet Türkçe ve İngilizce olmak üzere 100 ile 250 kelimedenden oluşturulmalıdır. Dergimizin yazım şekli TIMES NEW ROMAN olup 12 puntodur. Satır aralığı 1,0 dır.

Çalışmanın konu başlığı 14 punto ve kalındır. Yazar isim ve bulunduğu kurum bilgileri 12 punto kalın ve italik şeklindedir. Türkçe ve İngilizce özet 10 punto olup sağ ve sol kutucuk olmak üzere iki tuku içerisene yerleştirilmelidir. Bu bilgiye yönelik örnek makale sistemden indirilerek buna göre düzenlenebilir. Kaynak dizini, önce yazar soy ismi “YILDIRIM, Ö., 2007: 16-17” şeklinde yazılmalı ilgili kaynağın ismi “xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx” şeklinde bulunmalıdır. Bu yazım kuralları örnek makale formatında tam olarak gösterilmiştir. Sistemden ilgili örnek format indirilerek kullanılabilir.

GUIDELINES FOR THE AUTHORS

1. The language of the journal is Turkish and English.
2. The studies in different languages are also accepted if the editorial board and the administrative board approve the papers. The journal acts unilaterally.
3. The journal is in print version. In the electronic version, only the Turkish and English abstracts are included.
4. Papers are accepted on condition that the author is registered to be a member of the journal.
5. None of the authors can assert legal rights and impose sanctions on the journal
6. The journal cannot be held responsible for the papers, however, the author himself/herself is responsible for the articles unilaterally.
7. The papers, submitted to the journal, should not have been sent to another journal previously and under consideration of another journal for publication simultaneously. If such cases occur, the article is rejected on condition that refutation is published and the journal imposes the required sanctions on the author or authors.
8. Each study is evaluated by the two referees, and the approved paper by the two referees are saved to be published in the following issues.
9. None of the studies and authors have privileges in the journal. Each author is on equal terms with the other authors.
10. The names of the referees, experts in their fields, will not be revealed to the authors. Information concerning the authors is known only by the system manager and the editor. It is kept confidential.
11. Major and minor corrections can be assigned to the authors following the referee evaluation process. These corrections are requested from the authors twice. If the required corrections are not made, the publication is rejected by the system automatically.
12. If the article is produced from the thesis, presentation, and so on, it should be stated in the footnote. Otherwise the study is accused of plagiarism. The journal cannot be held responsible for this situation.

13. If the paper is not within the scope of the journal, it is the editors and the administrators who will accept or reject the paper unilaterally. The author cannot assert any legal rights.
14. The uploaded study belongs to the journal with its exclusive rights. For this reason, it is not necessary for the authors to sign any other documents.
15. The evaluation process of the studies uploaded to the system takes two months. Studies that are not evaluated within this period are sent to a different referee. The author cannot assert any legal rights and withdraw his/her article in this process.
16. The papers should be edited in accordance with APA system. The format is presented in the sample article in a word document.
17. In the articles, studied with more than one author, the first mentioned author is regarded as the addressee. The journal is not supposed to give information to other authors.
18. The referees act independently in the journal. Authors cannot exercise power over the referees or cannot demand anything from the referees.
19. The journal publishes four times in a year at the end of March, June, September, and December. However, there might be changes in the periods depending on the publication process. This condition is under the initiative of the administrative board. The journal cannot be held responsible for this.
20. Following the evaluation process of the studies, the referee report is sent to the addressee. The authors should make the required corrections in 15 days. If the corrections are not made in 15 days, the article is rejected by the system automatically. None of the authors can impose sanctions on the journal in this case.
21. If the paper is not in Turkish, there should be a Turkish abstract. Key words should be between 3-7 words. Articles should not exceed 25 pages. Appendices are not included in this number. Abstracts in Turkish and English should be between 100-250 words. The text should be written in Times New Roman font, 12 sized. The whole study should be single spaced. The titles should be written in bold, Times New Roman font, 14 sized. The names and institutions of the authors should be written in bold, italic, Times New Roman font, 12 sized. Turkish and English abstracts should be indented from left and right in the box in Times New Roman font, 10 sized as in the sample article. Firstly, the surname of the author is written: YILDIRIM, Ö., 2007:16-17, and the title of the book is written: "xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx" The guidelines are listed in the sample article which can be downloaded from the system.

HAKEM KURULU

ÜNVANI	ADI SOYADI	BAĞLI OLDUĞU KURUM
DR.	Abdulkadir YUVALI	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Abdullah ECEHAN	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Adalet KANDIR	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Adülkadir OĞRAK	BARTIN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet ACAR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet ÜSTÜN	AMASYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Akartürk KARAHAN	YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali GÜREŞ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali KIZILET	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali Murat KIRIK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali Serdar YÜCEL	FIRAT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali Volkan ERDEMİR	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali ÖZARBOY	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU	YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Alper ASLAN	NEVŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Amit KOIRALA	KATHMANDU UNIVERSITY
DR.	Ani AGOPYAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Antonis LIONARAKIS	HELLENIC OPEN UNIVERSITY
DR.	Ariful ISLAM	BASIC BANK
DR.	Arslan TOPAKKAYA	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Arzu ÖZYÜREK	KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aslı SAĞIROĞLU ARSLAN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aslı TAYLI	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aslı Özlem TARAKÇIOĞLU	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Atabey KILIÇ	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Avgoustos TSIKANOS	UNIVERSITY OF KAVALA INSTITUTE OF TECHNOLOGY
DR.	Ayfer ONAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aygül ALAN ERNEK	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayhan HELVACI	ULUDAĞ UNIVERSITY
DR.	Ayla TAŞKIRAN	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayla TOPUZ SAVAŞ	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aylin ZEKİOĞLU	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aysel PEHLİVAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aytekin ALPULLU	MARMARA ÜNİVERSİTESİ

DR.	Ayşe ATALAY	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe KARADUMAN	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe N. YARELİ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe TÜRKSOY	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşegül KARAEMİNOĞLULARI	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen CANDAŞ	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ
DR.	Bahri ÖZTÜRK	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Bai Chuan YANG	FU JEN CATHOLIC UNIVERSITY
DR.	Baki YILMAZ	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Banu AYÇA	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Belkız Ayhan TARHAN	LEFKE AVRUPA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Berna YAVUZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Bing Eng WU	NATIONAL CHENG CHI UNIVERSITY
DR.	Birsen KOLDEMİR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Burak KARTAL	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Burçak KAYA	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Canan ALBAYRAK	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Celil ARSLAN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cem ÖZEN	KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cemal YILMAZ	FIRAT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cengiz POYRAZ	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cevdet Alptekin KAYALI	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Chang Chao CHING	NATIONAL CHENGCHI UNIVERSITY
DR.	Chang Lin YANG	NATIONAL TAIWAN UNIVERSITY
DR.	Chun Chi YANG	NATIONAL CHENG CHI UNIVERSITY
DR.	Chyi Lun CHIOU	NATIONAL TAIWAN UNIVERSITY
DR.	Çiğdem GÜLER	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Colin C. WILLIAMS	SHEFFIELD UNIVERSITY
DR.	Derya AYDIN OKUR	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Dilek ANUK	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
DR.	Durmuş TEZCAN	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Dursun ARIKBOĞA	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Duygu SÖKEZOĞLU	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ekrem ALBAYRAK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Elnur Hasan MİKAİL	KAFKAS ÜNİVERSİTESİ

DR.	Emel Funda TÜRKMEN	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Emel POYRAZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Emine DEMİRAY	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DR.	Emine KOLAÇ	ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DR.	Emre YANIKKEREM	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Enderhan KARAKOÇ	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdem ÜNVER	ATILIM ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdiç ALTAY	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ergun YOLCU	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erol DURAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erol SOLMAZ	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Esin KUMLU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Evrin ÖNEM	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma ÇELİK KARAPINAR	MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma Nalan TÜRKMEN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma TEZEL ŞAHİN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma YETİM	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatoş SİLMAN	ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Feryal ÇUBUKÇU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fikriye TOKER	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Filiz ERBAY	MEVLANA UNIVERSITY
DR.	Filiz GÖLPEK	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülay ÖZDEMİR YILMAZ	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Güliden ERTUĞRUL	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gökhan BOLAT	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gökhan DELİCEOĞLU	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gökşen ARAS	ATILIM ÜNİVERSİTESİ
DR.	Habib YILDIZ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hacı Ömer KARPUZ	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hakan CAVLAK	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hakan KOLAYIŞ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil KALABALIK	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil TEKİN	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil İbrahim BAHAR	POLİS AKADEMİSİ GÜVENLİK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
DR.	Haluk ÖZSARI	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

DR.	Hanifi ASLAN	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Harun ÖĞMÜŞ	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hasan ABDİOĞLU	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hasan BAKTIR	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hasan GÜLLÜPUNAR	GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hatice ANIL DEĞER MEN	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hatice YALÇIN	KAMANANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ
DR.	Havva YAMAN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hülya Gülay OGELMAN	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hüseyin AKTAŞ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hüseyin YILMAZ	UŞAK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Işık BAYRAKTAR	GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
DR.	Jen Lung KAO	THE OKLAHOMA STATE UNIVERSITY
DR.	Jer San HU	NATIONAL CHENGCHI UNIVERSITY
DR.	Kadim ÖZTÜRK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kaya YILDIZ	ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kerim TÜRK MEN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kurtuluş Yılmaz GENÇ	GİRESUN UNIVERSITY
DR.	Kürsad GÜLBEYAZ	DİCLE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kürşad SERTBAŞ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kürşad ZORLU	AHİEV RAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Leemen LEE	UNIVERSITY OF SOUTHERN CALIFRONIA
DR.	Levent BAYRAKTAR	ATAKENT VETERINARY MEDICINE
DR.	Li Fei CHEN	NATIONAL TSING HUA UNIVERSITY
DR.	Li Shia HUANG	NATIONAL TAIWAN UNIVERSITY
DR.	Lordwell C.T. NKHWANGWA	PENTECOSTAL LIFE UNIVERSITY
DR.	Lütfi Mustafa ŞEN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Lütfiye OKTAR	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Macide ŞOĞUR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mahmut HIZIROĞLU	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Marijana BARIC	THE UNIVERSITY OF BUCKINGHAM
DR.	Mehmet Akif ARVAS	YÜZÜYÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet ANIK	BARTIN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet BULUT	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet GÜNAY	GAZİ ÜNİVERSİTESİ

DR.	Mehmet Gökhan GENEL	YALOVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet GÖRAL	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Hayrullah AKYILDIZ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Metin HÜLAGÜ	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL	19 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet İNBAŞI	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet YORULMAZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet ÖCAL ÖZBİLGİN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet ÖZDEMİR	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Melike Lale GÜLER	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Menderes KABADAYI	19 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mesut İDRİZ	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin AYCIL	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin AYCIL	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin SAYIN	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin YILMAZ	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Michael Mihalis KUYUCU	İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Michael T. S. LEE	THE UNIVERSITY OF TEXAS
DR.	Michail KALOGIANNAKIS	UNIVERSITY OF CRETE, FACULTY OF EDUCATION DEPARTMENT OF PRESCHOOL EDUCATION
DR.	Miguel Angel PEREZ BENEDITO	UNIVERSITY OF VALENCIA
DR.	Murat DELİCE	EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ
DR.	Murat TAŞ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa ÇOLAK	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa KESKİN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa TALAS	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa UĞURLU	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa USLU	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa ÖNER UZUN	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mutlu TÜRKMEN	TÜRKİYE HERKEZ İÇİN SPOR FEDERASYONU
DR.	Muzaffer AKSOY	BANK ARABIC
DR.	Mümtaz SARIÇİÇEK	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Naim DENİZ	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Natık RZAZADE	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Necdet AYSAL	ANKARA ÜNİVERSİTESİ

DR.	Nejla GÜNAY	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Neylan ZİYALAR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nihan AYTEKİN	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilah YETKİN	İZMİR EKONOMİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilay KARAKAYA	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nuran AKŞİT AŞIK	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nuray EKŞİ	İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurgül ÖZDEMİR	ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurhan TEKEREK	ULUDAĞ UNIVERSITY
DR.	Nurhayat ÇELEBİ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nusret RAMAZANOĞLU	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Okan KOÇ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Okan TUNA	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Osman KABAKÇILI	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DR.	Osman TİTREK	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Osman YILDIZ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Osman İMAMOĞLU	ON DOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Paul KAWACHI	FRSA (Fellow of the Royal Society of Arts)
DR.	Pelin AVŞAR	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Pooja ROY DASGUPTA	NAGPUR UNIVERSITY
DR.	Proshenjit GHOSH	BASIC BANK
DR.	Ramazan ERDEM	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ramazan GÖKBUNAR	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
ÖĞR.GÖRV.	Ranamarcella ÖZENÇ	HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Rayhan ISLAM	KHULNA UNIVERSITY
DR.	Recai COŞKUN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Recep KAYMAKCAN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Recep TARI	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Rong Hwa HUANG	NATIONAL TAIWAN INSTUTUTE OF TECHNOLOGY
DR.	Rıdvan KARACAN	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sacit ADALI	TURGUT ÖZEL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Salih Zeki İMAMOĞLU	GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
DR.	Salih ÖZTÜRK	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sami MENGÜTAY	HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sefer GÜMÜŞ	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

DR.	Selahattin KARABINAR	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selçuk Bora ÇAVUŞOĞLU	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Semih YILMAZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Semih YILMAZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serap MUNGAN AY	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serdar AYAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serdar ERDURMAZ	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serdar TOK	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Servet YAŞAR	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Seviç KÖSE	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sevinç GÜNEL	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Shang Chia LIU	FU JEN CATHOLIC UNIVERSITY
DR.	Shin Peng SHIAH HOU	NATIONAL CHENG CHI UNIVERSITY
DR.	Sibel ARSLAN	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sibel KARGIN	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Simon STOBART	TEESSIDE UNIVERSITY THE SCHOOL OF COMPUTING (DEAN)
DR.	Sinan BOZKURT	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sinem TUNA	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Soner ESMER	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Suat CANOĞLU	MARMARA UNIVERSITY
DR.	Sue Jane CHIANG	NATIONAL SUN YAT SEN UNIVERSITY
DR.	Sultan Bilge KESKİNKILIÇ KARA	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DR.	Suzan Suzi TOKATLI	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Süleyman DEMİRCİ	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Süleyman ÖZDEMİR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Süphan NASIR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Süreyya SAKINÇ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Taner AKÇACI	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tarkan KAÇMAZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Taşkın TANRIKULU	FATİH ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tunç ÖZBEN	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Turgay BİÇER	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Turhan TOROS	MERSİN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Türkay BULUT	HALİÇ ÜNİVERSİTESİ

DR.	Uğur TÜRKMEN	AYFON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ufuk ALPKAYA	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Vahit CELAL	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Vedat BAL	GAZİKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Veysel KÜÇÜK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yagoub ELRYAH	XIAMEN UNIVERSITY
DR.	Yakup POYRAZ	19 MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yalçın TAŞMEKTEPLİGİL	ON DOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yaonan LIN	GOLDEN GATE UNIVERSITY
DR.	Yasin ÖZKARA	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yavuz YILDIZ	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yaşar TATAR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	İbrahim ÇAM	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	İbrahim EROL	CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yener ÖZEN	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yeşim Bektaş ÇETİNKAYA	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yie Fang KAO	NATIONAL TAIWAN UNIVERSITY
DR.	İlhami YÜCEL	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	İlke KAYA	KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	İlknur TÜTÜNCÜ	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
DR.	İlyas YAZAR	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	İrfan GÜLMEZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	İrfan GÜNSEL	YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
DR.	İsmail AYDOĞAN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	İsmail GÜLEÇ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	İsmet EMRE	BARTIN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yu Tse LIN	NATIONAL CHENGCHI UNIVERSITY
DR.	Yusuf MİRİŞLİ	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yusuf YURDAGÜL	YALOVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yüksel PİRĞON	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yılmaz KARADENİZ	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zahit SERARSLAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeki KAYA	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeliha YAZICI	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeynep Çiğdem UYSAL ÜREY	ÇANKAYA UNIVERSTY

DR.	Zong Ying ZHOU	NATIONAL CHENG CHI UNIVERSITY
DR.	Övgü ÇAKMAK OTLUOĞLU	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özay ÖZPENÇE	PAMUKKALE UNIVERSITY
DR.	Özbay GÜVEN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özer YILMAZ	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özgür AY	AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özgür Kasım AYDEMİR	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özlem GÖRÜMLÜ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şaban KAYIHAN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şahika KARACA	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şakir BATMAZ	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şebnem ARIKBOĞA	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şebnem ASLAN	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şerif Ali BOZKAPLAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şükran Güzin ILICAK AYDINALP	KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
DR.	A. Gamze Yücel IŞILDAR	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	A.Evren ERGİNAL	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Adem ÇABUK	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet AKIN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet AKŞİT	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet ERGÜLEN	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet İMANÇER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet İNAM	ODTÜ
DR.	Ahmet Burçin YERELİ	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet Ercan GEGEZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet Faruk AYSAN	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet Faruk DOĞAN	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ahmet GÜNAY	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Alev FATOŞ FARSA	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Alev Fatoş PARSA	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali HALICI	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali Osman UYSAL	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ali PULAT	UŞAK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Alptekin YAVAŞ	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Arif TUNÇEZ	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

DR.	Aslı ERİM ÖZDOĞAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Atik KULAKLI	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayda ÇELEBİOĞLU	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayfer BUDAK	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayfer TANRIVERDİ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayhan AYTAÇ	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayhan ÖZŞAHİN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aykut LENGER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aykut GÜL	OSMANİYE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayla ALTINTEN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aylin NAZLI	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe Sezen BAYOĞLU	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Aytekin ALBUZ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayten AKATAY	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe ÇAYLAK TÜRKER	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe OKANLI	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe Meral TÖREYİN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşe MURATHAN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen HİÇ GENÇER	BOSTON ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen KORUKOĞLU	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen TEMEL EĞİNLİ	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen TOKOL	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ayşen Altun ADA	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Banu KEMALOĞLU	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Barış KARAELEMA	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Barış KAYA	ZONGULDAK KARAELEMAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Belgin AYDINTAN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Belgin GÖKYÜREK	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Belma FİRLAR	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Besim AKIN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Beyhan ÖZTÜRK	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Bilgehan GÜVEN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Bırol DOĞAN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Burcu ARACIOĞLU	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Burhanettin FARİZOĞLU	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

DR.	Bülent GÜLÇUBUK	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cahit AYDEMİR	DİCLE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cahit GÜNGÖR	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cemal ZEHİR	GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
DR.	Cengiz AKBULAK	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cengiz ÖZMETİN	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cevat BİLGİN	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Cumhur ASLAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Çağlan Karasu BENLİ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Çetin BEKTAŞ	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Çetin YAMAN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Çiller HATİPOĞLU	ODTÜ
DR.	Dilek DEMİRHAN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Dizar ERCİVAN ZENCİRCİ	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Doğan BIÇKI	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Durmuş Ali BAL	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ebru Özgül ÇETİN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ebru Özgül GÜREL	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Eda PURUTÇUOĞLU	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Efsun Ezel ESATOĞLU	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ela Ayşe KÖKSAL	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Elçin MACAR	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Elif ÇEKİCİ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Elif ÖZMETİN	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Emine ÖZMETE	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdal EKİCİ	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdal ZORBA	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdemir GÜNDOĞMUŞ	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdi KARADENİZ	MERSİN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erdoğan GÜNEŞ	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Erhan IŞIKLAR	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ertuğrul GELEN	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Esin ÖZKAN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Esmâ Görkem KAYAALP ERSOY	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Eva ŞARLAK	IŞIK ÜNİVERSİTESİ

DR.	Faruk KARACA	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatih KILIÇ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma Ali SİNANOĞLU	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatma PAKDİL	BAŞKEN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fatoş GERMİRLİ BABUNA	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fehmi TUNCEL	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Feriha YILDIRIM	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Figen GÜR SOY	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fikret GÜLAÇTI	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Filiz GİRAY	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Fusun TOPSÜMER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gaye ÖZDEMİR	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gögçe UYSAL	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Görkem MERGEN	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülcan ERAKTAN	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gül Deniz EKMEK	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülşen KIRLA	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülten BULDUKER	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülten HERGÜNER	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gülşen ERYILMAZ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Gürbüz GÖKÇEN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hacer ÖZGEN	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hadiye ÖZER	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hakan SARIBAŞ	ZONGULDAK KARAEĞLİM ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hakan YILDIRIM	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil TANIL	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil FİDAN	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil İbrahim SAĞLAM	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Halil İbrahim TANÇ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hamdi GÜLEÇ	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Harun ÜRER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hasan TATLI	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hasan İlhan TUTALAR	DİCLE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Havva ÖZKAN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hidaye Aydan SİLKÜ	EGE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Hilmi SÜNGÜ	BOZOK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hülya İz BÖLÜKOĞLU	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hüseyin AĞIR	KAHRAMAN MARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
DR.	Hüsnü ERKAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Işıl AKGÜL	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	İbrahim BUDAK	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	İbrahim YILMAZ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	İlyas KARABIYIK	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	İlyas SÖZEN	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	İnci KAYHAN KUZGUN	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	İnci Kuyulu ERSOY	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	İsa ÇELİK	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kağan ÖĞÜT	BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kazım GÜNER	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kerime ÜSTÜNOVA	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Kürşat YILMAZ	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Lale GÜREMEN	AMASYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Lale ORTA	OKAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Lokman Hakan TECER	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mahir GÜMÜŞ	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mahmut AKBOLAT	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet KAYA	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet METE	DİCLE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet ÖZBAŞ	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet TANYAŞ	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet YÜCE	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Ali HAMATOĞLU	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Barış HORZUM	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet Devrim TOPSES	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet TOP	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Meltem GÜRÜNLÜ	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Meltem DOĞAN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Meltem Kutlu GÜRSEL	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Meltem YILMAZ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Meneviş Uzbay PİRİLİ	EGE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Merih Tekin BENDER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mesut TEKSAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mehmet GÜÇLÜ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin KAYA	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin SABAN	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin UYAR	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Metin YAMAN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mevhibe ALBAYRAK	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mine SARAN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mirza TOKPUNAR	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Muhammet Fatih KESLER	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Muhammet Hanefi PALABIYIK	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Murat AYDOĞDU	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Murat ERCAN	BİLECİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Murat KUL	BARTIN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Murat NİŞANCI	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Murat ÜNAL	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Musa BİLGİZ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa AKSOY	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa BAYRAKÇI	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa KAYA	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mustafa KOÇ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mutlu TÜRKMEN	TÜRKİYE BOCCE BOWLING FEDERASYONU
DR.	Muzaffer ERCAN YILMAZ	BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Müjde KER DİNÇER	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Mümin KARABULUT	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Münevver YALÇINKAYA	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Münir ÖZTÜRK	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Münir ŞAKRAK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	N.Oğuzhan ALTAY	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nalan AKDOĞAN	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nazan GÜNAY	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nergiz ÖZKURAL	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nesrin ADA	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nesrin BAYRAKTAR ERTEN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nevin YILDIRIM KOYUNCU	EGE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Nezahat GÜÇLÜ	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nezihe ŞENTÜRK	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Neşet AYDIN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nihal ARIOĞLU	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilgün AÇIK ÖNKAŞ	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilgün TOKER KILINÇ	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilgün TUTAL CHEVİRON	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nilüfer DALKILIÇ	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nimet ÖNÜR	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Niyazi KURNAZ	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nuray ALTUĞ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurdan KALAYCI	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurdan SARAÇOĞLU	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurettin ARSLAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurettin BİROL	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nuri BİLGİN	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Nurşin ATEŞOĞLU GÜNEY	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Oğuz BAL	GEBZE MESLEK YÜKSEK OKULU İKTİSAT BÖLÜMÜ
DR.	Oğuz ÇETİN	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ömer TURAN	ODTÜ
DR.	Ömer İSKENDER OĞLU	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ömer Faruk ÇETİN	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ömer Rifki ÖNDER	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özcan SEZER	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özlem CANKURTARAN ÖNTAŞ	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Paşa YALÇIN	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Pınar TINAZ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Rahmi YAĞBASAN	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ramazan ABACI	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ramazan AKSOY	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Özcan GÜNGÖR	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Rasim KALE	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Recep BOZTEMUR	ODTÜ
DR.	Recep ÖZKAN	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Remzi ALTUNIŞIK	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Rezzan TATLIDİL	EGE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Ruhettin YAZOĞLU	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ruhet GENÇ	BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sabiha SEVİNÇ ALTAŞ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sadık KILIÇ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Safiye AKDENİZ	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sahavet GURDAL	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sayın DALKIRAN	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sebahat ERDOĞAN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Seda ŞENGÜL	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selahattin GÜRİŞ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selçuk BİLGİN	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selçuk KENDİRLİ	HİTİT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selçuk YALÇIN	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selçuk ÖZTEK	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selman CAN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selver ÖZÖZEN KAHRAMAN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Selver YILDIZ	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sema BUZ	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sema Altun YALÇIN	ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Semiyha DOLAŞIR TUNCER	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Semra DAŞÇI	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serap ALTUNTAŞ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serap ÇABUK	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serap SÖKMEN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serdar PİRTİNİ	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serkan BENK	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Serkan EKİZ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sevim BUDAK	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sevinç ÖZER	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sevinç ÜRETEN	BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sibel SÖNMEZ	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Siret HÜRSOY	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Solmaz ZELYUT	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Soner AKKOÇ	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Soner YAĞLI	EGE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Suat UĞUR	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Sudi APAK	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Süleyman ÖVEZ	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ş.Emet GÜREL	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şafak Ertan ÇOMAKLI	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şahamet BÜLBÜL	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şebnem BURNAZ	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şebnem TOPLU	EGE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şehnaz ERTEM	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şengül HABLEMİTOĞLU	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şeref ULUOCAK	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Şinasi SÖNMEZ	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tamer BUDAK	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tevhit AYENGİN	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Timur Han GÜR	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tuğçe TUNA	MİMAR SİNAN ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tuncay AYAŞ	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Turhan KORKMAZ	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Tülin SÖYLEMEZOĞLU	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Uğur BATI	YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ülkü GÜNEY	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ümit GÜNER	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Ünal BİLİR	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Valide PAŞEYEVA	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Vasif NABİYEV	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
DR.	Veli DUYAN	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Veli Özer ÖZBEK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DR.	Volkan ÖNGEL	BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yakup HACI	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yasemin KÖSE	ZONGULDAK KARAEMLAS ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yasemin YAVUZER	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yavuz SOYKAN	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yaşar ÖZBAY	GAZİ ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yener ATASEVEN	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yusuf ÇELİK	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

DR.	Yusuf GÜMÜŞ	DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
DR.	Yücel BAŞEĞİT	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zafer AKBAŞ	DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zafer ÖNLER	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeki PARLAK	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zekiye UYSAL	ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeliha KAYAALTI	ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DR.	Zeynep ZAFER	ANKARA ÜNİVERSİTESİ

UHBAB Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi

Adres : Atakent Mah. Akasya 1 Evleri C2-23 Blok Kat 4 Daire 17 Halkalı Küçükçekmece İstanbul

<http://www.uhbabdergisi.com>

<http://www.uhbabdergisi.net>

<http://www.uhbabdergisi.org>

<http://www.uhbabdergisi.info>

<http://www.uhbabdergisi.biz>

e-mail: hakanmuratkorkmaz34@gmail.com